

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การสืบค้นทุนทางสังคมที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัย
เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน”

โดย นางสาวสุทธธิดา ตะวิไชย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กันยายน 2551

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การสืบค้นทุนทางสังคมที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัย
เพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน”

โดย สุทธิรา ตะวิไชย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

กันยายน 2551

คำนำ

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โครงการ“การสืบค้นทุนทางสังคมที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” ฉบับนี้ เป็นการสรุปผลการดำเนินงานในช่วงเดือนเมษายน 2551 – กันยายน 2551 โดยมีคำถามวิจัย คือ ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอย่างไร และแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมของจังหวัดน่านเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร จากคำถามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ทางโครงการฯ ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน คือเพื่อศึกษาทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเพื่อหาแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นได้

การดำเนินงานในระยะ 6 เดือน เป็นเพียง การสืบค้นทุนทางสังคมเบื้องต้นสำหรับคนที่ลงไปทำงานกับพื้นที่ใหม่ อาจยังหาข้อมูลได้ไม่ครอบคลุมมากนัก แต่ทางโครงการฯ ได้พยายามดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และได้สรุปผลการดำเนินงานตามรายละเอียดในรายงาน โดยการทำงานในระยะนี้ได้มีการจัดกิจกรรมทั้งในส่วนที่เป็นการรวบรวมข้อมูลมือสอง การจัดเวที ทั้งในและนอกชุมชน ผลที่ได้จากการดำเนินในระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้เห็นบริบทของชุมชน ทุนทางสังคมในด้านต่าง ๆ สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ และได้้นำข้อมูลเหล่านั้นมาสรุป วิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ในพื้นที่ จากนั้นนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมโดยวิธีการที่กล่าวมาแล้วนั้นมาคืนข้อมูลให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้เห็นภาพรวมของปัญหาสถานการณ์ ของดีในพื้นที่ด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการต่อยอดการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อไป หากมีข้อเสนอแนะ หรือข้อคิดเห็นประการใด ทางโครงการ ฯ ขอน้อมรับ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวสุทธิดา ติ้ววิไชย

กันยายน 2551

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 โครงการ “การสืบค้นทุนทางสังคมที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน”	1
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 3 วิธีการดำเนินงาน	9
- ขอบเขตการดำเนินงาน	9
- สถานที่ดำเนินการ	9
- กลุ่มเป้าหมาย	9
- แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล	9
- การวิเคราะห์และประมวลผล	21
บทที่ 4 ผลการดำเนินงาน	22
1. ข้อมูลทั่วไป	22
2. แผนที่คนดีในพื้นที่อำเภอท่าวังผา	60
3. ผลจากการจัดเวทีในพื้นที่อำเภอท่าวังผา	61
4. แผนที่ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา	98
5. ผลจากข้อมูลที่ได้ต่องานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	101
บทที่ 5 บทสรุป	102
- สรุปผลการวิจัย อภิปราย ปัญหาอุปสรรค	102
- สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงาน	107
- ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข	107
- ข้อเสนอแนะ	108
- แนวทางการดำเนินงานต่อไป	109
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	
- นำเสนอการคืนข้อมูลสู่ชุมชน	
- เรื่องเล่าเก็บรายละเอียดกระบวนการทำงานในพื้นที่อำเภอท่าวังผา	
- ประวัตินักวิจัย	

บทที่ 1

บทนำ

จังหวัดน่าน มีพื้นที่ 11,472,076 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 7 ล้าน อาณาเขตทิศเหนือและทิศตะวันออกจดสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทิศใต้จดจังหวัดอุตรดิตถ์ ทิศตะวันตกจดจังหวัดแพร่ พะเยา และเชียงราย เป็นเมืองชายแดนแห่งล้านนาตะวันออกอันอุดมไปด้วยวัฒนธรรมที่หลอมรวมจากเทือกเขาสูงถึงพื้นราบ ลักษณะภูมิประเทศเป็นหุบเขา พื้นที่ป่าของจังหวัดน่านมีประมาณ 5 ล้านไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ทั้งจังหวัดประมาณ 7 ล้านไร่ ถือว่ามีความอุดมสมบูรณ์มาก มีชาวเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ขมุ ลัวะ เยาและเมี่ยน พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำของจังหวัดน่านมีเพียง ร้อยละ 14 เท่านั้น กระจัดกระจายอยู่ตามหุบเขาในอำเภอต่างๆ ชุมชนตามที่ราบลุ่มเหล่านี้จะใช้ระบบการท่อน้ำท้องถิ่น ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร มีเครือข่ายชุมชนที่ใช้ระบบการประปา ร่วมกัน โดยเฉพาะ ไทลื้อ ลาวพวน

แม่น้ำที่เป็นเสมือนเส้นเลือดของชาวน่าน คือ แม่น่าน มีต้นกำเนิดจากคอยขุนน้ำน่าน ตำบลขุนน้ำ อำเภอปัว ซึ่งจะไหลขึ้นเหนือไปทางอำเภอทุ่งช้าง ก่อนจะไหลลงใต้ ไปยังอำเภอปัว ท่าวังผา เมืองน่าน เวียงสา หลังจากนั้นจะไหลลงไปยังจังหวัดอื่น คือ อุตรดิตถ์ พิษณุโลก และ พิจิตร จึงไปรวมกับแม่น้ำยมที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ และแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำโพ นครสวรรค์ ร้อยละ 40 ของลำน้ำน่านนั้นหล่อเลี้ยงลำน้ำเจ้าพระยา ความเกี่ยวดองกันด้วยศรัทธาในพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีร่วมกัน ทำให้ชาวน่านมีเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งเรียนรู้ที่จะอยู่กับความเปลี่ยนแปลง แต่ยังคงตระหนักถึงความเป็นตัวเองอยู่เสมอ

อำเภอท่าวังผาเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดน่านเดิมอยู่ในเขตการปกครองอำเภอปัว จ.น่าน ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอท่าวังผา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2505 และต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอท่าวังผา ตั้งอยู่ ณ บ้านสบยาว หมู่ 4 ตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน ความเป็นมาของ ท่าวังผา ลักษณะของเกาะแก่งในแม่น้ำน่าน ซึ่งมีแต่หินผาและเป็นวังน้ำ อยู่มากมาย ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคม ระหว่าง เมืองปัว กับ เมืองน่านในอดีต หากมองด้านโบราณคดีแล้ว พบชุมชน โบราณสถานกำเนิดเมืองน่านซึ่งมีอายุกว่า 800 ปี สร้างในสมัยพญาภูคา ปฐมกษัตริย์น่าน แห่งราชวงศ์ภูคา อยู่ในท้องที่ตำบลยม (รวมจอมพระด้วย)ซึ่งในปัจจุบันยังคงสภาพสมบูรณ์อยู่ในท้องที่ บ้านเสี้ยว บ้านลอมกลาง บ้านทุ่งฆ้อง บ้านนาหิน บ้านถ่อน จากสภาพชุมชนนั้นเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ เพราะมีการค้นพบกำแพงเมือง และวัดร้าง และ

พระพุทธรูป เป็นจำนวนมากในบริเวณลุ่มแม่น้ำย่าง ฉะนั้นทำวังผา ในอดีตเป็นส่วนหนึ่งของเมืองปัว จึงเป็นเมืองเก่าแก่ ยุคเดียวกับสุโขทัย

แม่น้ำที่ไหลผ่านอำเภอทำวังผานั้นมีหลายสาย เช่น แม่น้ำยาว แม่น้ำน่าน แม่น้ำย่างและยังมีลำห้วยต่าง ๆ ที่ไหลมารวมกับแม่น้ำสายต่าง ๆ ประชากรส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ทำสวน ได้มีการใช้น้ำจากแม่น้ำสายต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้น คือ การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อหาที่ทำกิน การแย่งชิงทรัพยากรจึงมีมาก ปัญหาด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อมที่มีการแผ้วถางป่าด้านการลดรอยของวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่เดิม ด้านสังคมที่เริ่มมีชีวิตที่ต่างคนต่างอยู่ จากปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ มากมาย จึงมีแนวคิดที่จะมีการสำรวจปัญหาสถานการณ์ของชุมชนในด้านต่าง ๆ ในเขตอำเภอทำวังผา จังหวัดน่าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การอยู่กิน สภาพปัญหาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ของดีที่มีอยู่ ในชุมชน เพื่อที่จะได้มาซึ่งพื้นที่รูปธรรมอันที่จะเอื้อให้เกิดการใช้เครื่องมือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะสามารถนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน และเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่ที่ไม่มีพีแอนด์โนด ได้มีโอกาสเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและสามารถนำเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปสู่การจัดการกับปัญหาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ ภายใน 6 เดือน

1. เพื่อศึกษาทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอทำวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
2. เพื่อหาแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นได้

คำถามวิจัย

1. ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอทำวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอย่างไร
2. แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมของจังหวัดน่านเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ในระยะเวลา 6 เดือน (เมษายน 2551 – กันยายน 2551)

ด้านพื้นที่การทำงาน

1. ได้ข้อมูลทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่านที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
2. ได้แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นได้
3. ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผาจังหวัดน่าน ได้มีโอกาสเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

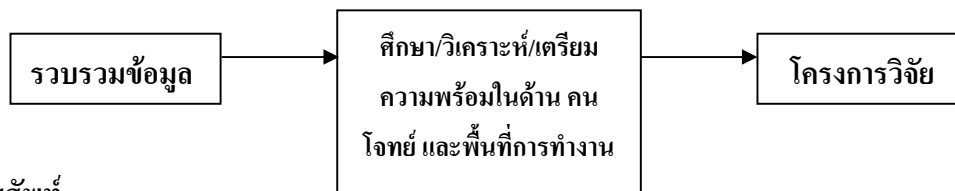
ด้านคนทำงาน

1. เกิดการพัฒนาทักษะการทำงานในพื้นที่กับคน หน่วยงาน/องค์กร
2. มีพื้นที่การทำงานที่เป็นรูปธรรม ที่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อไป

ระยะเวลาการดำเนินงาน

ตั้งแต่เดือนเมษายน 2551 ถึง เดือนกันยายน 2551 รวมระยะเวลา 6 เดือน

กรอบคิดการทำงาน

นิยามศัพท์

ทุนทางสังคม หมายถึง ทุนที่อยู่สังคม/ชุมชนซึ่งมีหลากหลายเช่น ศักยภาพการทำงานของคน กลุ่มองค์กร เครือข่าย วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ทรัพยากร(ดิน น้ำ ป่า) ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาของสังคม/ ชุมชนนั้นๆ และสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม / ชุมชน

แผนที่ทางสังคม (Social mapping) หมายถึง เครื่องมือในการจัดการความรู้ จัดการข้อมูลที่มีอยู่ คือ ข้อมูล ฐานข้อมูล ข้อมูลทางสังคม ช่วยให้เห็นภาพที่เป็นรูปธรรม

บทที่ 2

ทบทวนเอกสารงานวิจัยและงานพัฒนาที่ผ่านมา

แนวคิดทฤษฎี บทความที่เกี่ยวข้อง

ทุนทางสังคม

“ทุนทางสังคม” เกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ สายใยความผูกพัน และวัฒนธรรมที่ดีงามของสังคมไทยผ่านระบบความสัมพันธ์ในองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และ องค์ความรู้ ซึ่งจะเกิดเป็นพลังในชุมชนและสังคม

องค์ประกอบ “ทุนทางสังคม” องค์ประกอบหลักทั้ง 5 ด้านมีบทบาทและยึดโยงให้เกิดทุนทางสังคม ดังนี้

- **คน** มีบทบาทหลักในการพัฒนาประเทศ ที่ต้องได้รับการพัฒนาในทุกมิติทั้งด้านสุขภาพ ที่มุ่งให้คนมีร่างกายแข็งแรงสามารถดูแลตนเองได้ **ด้านจิตใจ** ให้เป็นคนที่มีจิตใจดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม และรักษาดี **ด้านสติปัญญา** ให้มีศักยภาพและมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
- **สถาบัน** มีบทบาทในการสนับสนุนและผลักดันให้เกิดพลังร่วมของคนในชุมชน/สังคม และการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดย**สถาบันครอบครัว** เป็นสถาบันพื้นฐานในสังคมที่หล่อหลอมคนให้รู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม **สถาบันศาสนา** เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม กล่อมเกลาจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี
- **สถาบันการเมืองการปกครอง** ทำหน้าที่กำกับ ดูแลให้สังคมอยู่ในระเบียบแบบแผนและให้คนในสังคมปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดร่วมกัน **สถาบันการศึกษา** เป็นแหล่งสร้างความรู้ทางวิชาการควบคู่กับการพัฒนาให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมแก่คนในสังคม ภาครัฐกิจเอกชน ใช้หลักบรรษัทภิบาลในการดำเนินธุรกิจที่มีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมซึ่งเป็นทุนทางสังคมในการพัฒนาประเทศได้อย่างมหาศาล และสื่อ เป็นสถาบันที่สามารถชี้แนะและมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรม ค่านิยมของคนในสังคมในวงกว้าง
- **วัฒนธรรม** เป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดกันมายาวนานและเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้นๆ ซึ่งมีความหลากหลายในแต่ละพื้นที่ โดยอยู่ในรูปของความเชื่อ ความศรัทธา จารีตประเพณีที่ดีงาม

ค่านิยม ความเป็นไทย นอกจากนี้ ยังมีในรูปของแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ฯลฯ
วัฒนธรรมเป็นตัวยึดโยงคนในสังคมให้ตระหนักถึงรากเหง้าของตนเอง เกิดความหวงแหน
ภูมิใจที่จะรักษา อนุรักษ์ พื้นฟู พัฒนาและต่อยอด เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน
และประเทศ

- **องค์ความรู้** ประกอบด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ โดย **ภูมิปัญญาท้องถิ่น**
เป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นฐานคิดและหลักเกณฑ์
การกำหนดคุณค่าและจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมายาวนาน ทำให้เกิดความหลากหลาย
ของความรู้ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้และสร้างสมดุลในการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติ
ส่วนความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ สามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้ มีความหลากหลาย ปรับเปลี่ยน ให้
สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เช่น ความ
ต้องการของตลาด การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

แผนที่คนดี แผนที่คนดีจากแนวคิดของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี ทำให้เราตระหนักได้ว่า
ความขัดแย้งรุนแรงของมนุษยชาติที่ก่อให้เกิดความแตกแยกเกลียดชังกระทั่ง ทำลายล้างกันนั้น น่าจะ
เกิดจากวิธีคิดและการก้าวเดินอันผิดพลาดของผู้คน ที่เอาแต่แสวงหาและยึดมั่นในความรู้ อำนาจ และเงิน
หรือรวมเรียกว่า K-P-M อันเป็น รหัสพัฒนาตามกระแสวัตถุนิยม

K = Knowledge = ความรู้

P = Power = อำนาจ

M = Money = เงิน

แต่ ในโลกยุคที่ข่าวสารข้อมูลอาจทันกันหมด เรามักพบว่าความรู้อันมหาศาลที่มีอยู่นั้นหาใช่จะ
ก่อให้เกิดประโยชน์หรือ ปัญญาเสมอไปไม่ บ่อยครั้งมันกลับนำมาซึ่งความไร้สติและทำให้มนุษย์ไร้
พลังจนไม่อาจต้านทาน กิเลสหรือความเห็นแก่ตัวทั้งปวงได้ บุคคลที่มีความรู้ท่วมหัว(Knowledge) กลับ
ตกเป็นทาสน้ำเงิน (Money) ของผู้มีอำนาจ (Power) หรืออาจใช้ความรู้ที่แสวงหาเงินและอำนาจอย่าง
ไร้แก่นสารไร้ความชอบธรรม ขณะโดยที่ระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นแต่การผลิตบัณฑิตเพื่อรับใช้อำนาจ
รัฐและ นายทุน โดยละเลยต่อการพัฒนาฐานรากที่สำคัญของสังคมไทย

ฐาน รากที่แท้จริงของสังคมไทย หมายถึง ผู้คนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งก็คือ ปู่ย่าตายาย พ่อแม่พี่
น้องของเรา ในชุมชน ในท้องถิ่น ในชนบท...หากความรู้ที่มีท่วมท้นไม่ได้ถูกนำมาปรับใช้ชุมชนและ
ท้องถิ่น ความรู้ที่นั่นก็อาจจะถือว่าสูญเปล่า เพราะโครงสร้างทั้งหมดของสังคมย่อมเสี่ยงต่อการล้มครืน

หากฐานรากไม่ได้รับ การดูแลเอาใจใส่จนเปราะบางและอ่อนแอ ความรู้ที่สำคัญยิ่งสำหรับสังคมเรานั้น ใ้จะมีเพียงทฤษฎีจากอารยธรรมตะวันตก หากยังมีความรู้ของท้องถิ่นที่เราอาศัยมาตั้งแต่อดีตแต่ถูก จมดึกใหญ่ ซึ่งล้วนเป็นความรู้ความสามารถอันเกิดจากการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง บวกกับ ประสบการณ์และการลองผิดลองถูกของผู้คนที่ผ่านร้อนผ่านหนาว เกี่ยวข้องกลายเป็นความชำนาญ ไม่ว่าจะป็นคุณยายขายแกงสูตรเด็ด คุณอาลูกบะหมี่หอมกรุ่น คุณตาทำสวนผัก เป็นต้น

การ ร่วมแบ่งปันและสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านี้ ก็คือการหวนคืนสู่วิถีชีวิตแห่งการพึ่งพา อาศัยกัน เอื้ออาทรต่อกันในสังคมที่ร่มเย็นสงบสุข ซึ่งบางคนอาจมองว่าเหมือนการถอยหลังเข้าคลอง ทว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระราชกระแสรับสั่งว่า"เราควรถอยหลังเข้าคลอง เพราะคลอง คลื่นลมสงบ มีความปลอดภัย เพราะถ้ำออกไปในทะเลคลื่นลมแรง เรืออาจล่ม" "ใครว่าเขยก็ช่างเขา ขอให้เราพออยู่พอกิน และมีไมตรีจิตต่อกัน" "สังคมไทยอยู่ได้ เพราะมีการให้"

ศ.นพ. ประเวศ วะสี กล่าวด้วยว่า "การ พัฒนาตามอารยธรรมตะวันตกกำลังพาโลกเข้าไปสู่ ความเสื่อมเสียทางศีลธรรม ความเจ็บป่วยและวิกฤตการณ์มากขึ้นทุกทีๆเพราะใช้เงินเป็นตัวตั้ง แนว ทางการพัฒนาของพระเจ้าอยู่หัวอาจเรียกว่า เอาความดีเป็นตัวตั้งเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยใช้ความรู้ ซึ่ง อาจเขียนเป็นรหัสพัฒนาว่า G-C-K อันหมายถึง ความดี (Good) , วัฒนธรรม-การอยู่ร่วมกัน(Culture, Community) และความรู้(Knowledge) จึงควรสนใจศึกษาหาความหมายเชิงลึกของแนวทางการพัฒนา ของพระเจ้าอยู่หัวให้ดี เพราะอาจพบ "รหัสพัฒนาใหม่" ที่ช่วยให้โลกรอดได้"

หาก เราลองทบทวนดูจะพบว่า การศึกษาตามแนวอารยธรรมตะวันตก เป็นแนวทางการ แสวงหาความรู้ อำนาจ เงิน(มีความรู้เพื่อนำไปสู่อำนาจ จากนั้นใช้ความรู้และอำนาจเพื่อนำไปสู่เงิน หรือใช้อำนาจและเงินนำไปสู่การแสวงหาความรู้เพื่อกลับมาครอบงำทั้งเงินและ อำนาจให้พอกพูนขึ้น อีก) นั้น ก่อให้เกิดวงจรอุบาทว์ที่นำมาซึ่งความเห็นแก่ตัว การแย่งชิง เอารัดเอาเปรียบและความ ไม่ดี นานัปการ เช่น ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนที่ถ่างกว้างขึ้น การทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างมหาศาล เกิดวิกฤตทางสังคมอย่างเรื้อรังและรุนแรงขึ้นทุกขณะ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ประเทศ ไปจนถึงระดับ โลก

ปราชญ์ตะวันออก เช่น ท่านดาไลลามะ เคยกล่าวว่า "โลกนี้กำลังต้องการการปฏิบัติทางจิตวิญญาณ" ส่วนท่านพุทธทาส กล่าวว่า "ปัจจุบันรุนแรงมาก ไม่มีชาวนานใดจะรักษาได้นอกจากโลกุตระธรรม ถ้า ศีลธรรมไม่กลับคืนมา โลกาวินาศ" หรือแม้แต่ปราชญ์ตะวันตกในยุคนี้ เช่น Lazio, Gruff and Russell ก็ มีทัศนะว่า อารยธรรมตะวันตกกำลังพาโลกสู่วิกฤตรุนแรง ซ้ำยังไม่มีหนทางแก้ไขเว้นแต่จะมีการ ปฏิวัติจิตสำนึกเสียใหม่

จะ เห็นได้ว่าแนวคิดเหล่านี้ ล้วนมุ่งเน้นให้ความสำคัญแก่การฟื้นฟูจิตวิญญาณอันดั้งเดิมเพื่อแทนที่ อารยะธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม และเงินนิยม ที่นับวันก่อให้เกิดปัญหาลุกลามไปทั่วโลก เราจึงต้อง หันกลับมาพิจารณาอย่างจริงจังต่อ "รหัสพัฒนาใหม่" (Development code) ซึ่งก็คือ การใช้ความดี นำหน้าความรู้ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ความรู้มีไว้เพื่อรับใช้ความดี

โดยแนวทางแห่งความดี ได้แก่

1. มีความหมั่นเพียร พึ่งตนเองได้
2. มีความประหยัด อุดม
3. มีความซื่อสัตย์ สุจริต
4. มีน้ำใจ และมีไมตรีต่อกัน
5. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
6. อนุรักษ์วัฒนธรรม
7. พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น
8. มีการเรียนรู้เพื่อการเข้าถึงความดี

แนวทางแห่งความดีของ "คนดี" นอกจากจะทำให้หายจนแล้ว ยังทำให้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเพื่อน ร่วมสังคมได้อย่างสมานฉันท์ สันติสุข "ถ้าตั้งคำถามใหม่ว่า "ความดีคืออะไร?" แทนที่คำถามเก่าว่า "ทำอะไรจึงรวย?" จะเกิดจิตสำนึกใหม่" "การ ตั้งคำถามว่า ความดีคืออะไร ซ้ำๆอยู่ทุกวัน ความรู้สึกนึกคิดก็จะเปลี่ยนไปและจะ ไปปรับวิถีชีวิต ปรับการศึกษา ปรับความสัมพันธ์ ซึ่งโน้มนำไปสู่วิถีทางแห่งความพอเพียงมากขึ้นเรื่อยๆ"

แผนที่ทางสังคม(Social mapping)

จากแนวคิดการทำแผนที่คนดีของนายแพทย์ประเวศ วะสี นำไปสู่การทำแผนที่ทางสังคม (Social Mapping) โดยให้ความหมายของ Social Mapping ประกอบด้วย 2 คำคือ Social (สังคม)และ Mapping (แผนที่) ซึ่งการทำ Social Mapping ต้องเริ่มที่ให้มีข้อมูลทางด้านสังคม เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับคน กลุ่ม เครือข่าย การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยใช้ความรู้มาจัดการ ซึ่งความรู้อาจมีเรื่องของ กฎระเบียบ จารีต ประเพณี วัฒนธรรม ระบบคุณค่า ต่าง ๆ เป็นฐาน ในขณะที่เดียวกันความเป็นอยู่ของคน ก็ขึ้นอยู่กับฐานทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นดิน น้ำ ป่า ฐานสุขภาพ ฐานเศรษฐกิจ ปัจจัย 4 ซึ่งในการดำรงอยู่

ของคนต้องอาศัยความรู้ในการจัดการกับทรัพยากรต่าง ๆ รวมทั้งมีการจัดการเพื่อนำมาสู่การใช้ประโยชน์

เมื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสังคมแล้วการนำมา Mapping มีหัวใจสำคัญคือ การนำมาทำให้เป็นภาพเชื่อมโยงทั้งระบบ (Map) อย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดอยู่กับที่ (Ing) ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมทั้งระบบ อันจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะดำเนินงานต่อไปในอนาคต

สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในการทำ Social Mapping คือ การนำเสนอ (Presentation) ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้ประโยชน์สามารถศึกษาสถานภาพ ศักยภาพ ข้อจำกัด ปัญหา สาเหตุ หรือข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างรอบด้าน ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับของการใช้งาน ที่มีตั้งแต่การนำเสนอในกระดาษแผ่นเดียว ถึงขั้นการนำเสนอผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์เช่น GIS Mind Manager ฯลฯ ที่ผู้ทำจะต้องวางแผนในการนำเสนอให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการใช้งาน ด้วยเช่นกัน

ความหมาย แผนที่ทางสังคม (Social Mapping) ที่ประมวลจากการนำไปใช้ในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของภาควิชาวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่าง ๆ

1. Social Mapping เป็นเครื่องมือในการจัดการความรู้ จัดการข้อมูลที่มีอยู่ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการทำงาน วิเคราะห์ชุมชน ช่วยทำให้รู้จักโลก รู้จักสังคม รู้จักพื้นที่ เข้าใจคน เข้าใจชุมชนมากขึ้น
2. Social Mapping คือ ข้อมูล ฐานข้อมูล ข้อมูลทางสังคม หรือการเก็บข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่
3. Social Mapping คือ แผนที่ ที่จะช่วยทำให้มองเห็นภาพที่เป็นรูปธรรม คือ เป็นแผนที่ทางสังคม เป็นแผนที่ความรู้ เป็นการสังเคราะห์ร่วมกัน
4. แผนที่ศักยภาพ (Social Mapping) เป็นแผนที่ ที่ระบบตำแหน่งที่อยู่บุคคลและองค์กรที่มีความสามารถเปลี่ยนแปลงชุมชนหรือท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ปราชญ์ท้องถิ่น องค์กรชุมชนเข้มแข็ง และศูนย์การเรียนรู้ ในพื้นที่แต่ละจังหวัด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการดำเนินโครงการฯ มาเป็นระยะเวลา 6 เดือน ทางโครงการฯ มีขอบเขตการศึกษาและวิธีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนการศึกษาจากข้อมูลมือสอง และส่วนการจัดเวทีสืบค้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา คือ

- ส่วนการศึกษาจากข้อมูลมือสอง ได้มีการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต สืบค้นจากห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าวังผา วารสารประชาสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอข้อมูลจากสถานีอนามัยบางแห่งในพื้นที่
- ส่วนการจัดเวทีสืบค้นต้นทุนทางสังคม โดยการจัดเวที 3 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 จัดเพื่อสร้างความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ครั้งที่ 2 จัดเพื่อสืบค้นต้นทุนทางสังคมในพื้นที่เพื่อหาสถานการณ์ในพื้นที่และยืนยันข้อมูลมือสองที่เก็บได้ ครั้งที่ 3 เพื่อคืนข้อมูลให้กับชุมชนในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

3.2 สถานที่ดำเนินการ

ใช้พื้นที่ทั้งอำเภอท่าวังผาในการสืบค้นทุนทางสังคม มีทั้งหมด 10 ตำบล 91 หมู่บ้าน

3.3 กลุ่มเป้าหมาย

คน(ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำธรรมชาติ) หน่วยงาน องค์กรในพื้นที่อำเภอท่าวังผา เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัยตำบล สาธารณสุขอำเภอ

3.4 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

- ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ จาก อินเทอร์เน็ต ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ประชาคมจังหวัด วารสารองค์การบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัยตำบล

ข้อมูลปฐมภูมิ จาก การจัดเวที การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสังเกต

- วิธีการเก็บข้อมูล

ส่วนที่ 1 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ โดยการขอความอนุเคราะห์ขอข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว และสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต

ส่วนที่ 2 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดย การใช้เครื่องมือในการเก็บครั้งนี้ คือ กระบวนการจัดเวทีแบบมีส่วนร่วม การจัดการความรู้ (KM) การวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis การสรุปบทเรียน (AAR) การทำแผนที่คนดี และใช้การบันทึกข้อมูลด้วยเรื่องเล่า เครื่องมือเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้ในการจัดกระบวนการในเวทีดังนี้

1. การจัดเวทีแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ จำนวน 3 ครั้ง
2. การจัดเวทีภายในชุมชน จำนวน 4 ครั้ง
3. เข้าร่วมแลกเปลี่ยนการทำงานในระดับจังหวัด จำนวน 7 ครั้ง
4. เข้าร่วมสังเกตการณ์ในเวที กลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่ม ฅ เมืองยม กลุ่มโรงเรียน ชาวนา กลุ่มองค์กรเครือข่ายภายในจังหวัด จำนวน 5 ครั้ง
5. การพัฒนาศักยภาพคนทำงานในพื้นที่ ได้เข้าร่วมเวทีพัฒนาศักยภาพ จำนวน 3 ครั้ง

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
1. การจัดเวทีในระดับอำเภอท่าม่วง จำนวน 3 ครั้ง ครั้งที่ 1 เวทีเปิดตัวงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอำเภอท่าม่วง วันที่ 25 เมษายน 2551 ณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าม่วง	1.ประชุมทำแผนการกำหนดการจัดเวทีกับทีมงานภายในจังหวัด 2.ประสานงานกับพื้นที่ โดยประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอท่าม่วง ในการประสานคนเข้าร่วมเวที โดยกำหนดไปที่เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลทุกตำบลจำนวน 15 แห่งในพื้นที่ 3.จัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วมโดย ได้มีการชี้แจงการทำงานของสกว. เบื้องต้น จากนั้นได้แลกเปลี่ยนการทำงานด้านการพัฒนาในพื้นที่ หากคนที่สนใจในการทำงาน วิจัยเพื่อท้องถิ่น 4.สรุปบทเรียนการจัดเวทีร่วมกับทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่าน	1. ส่วนเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่สนใจทำงานวิจัย ควรไปค้นหาปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่(ศึกษาชุมชน) ของตนเองก่อนเมื่อได้ปัญหาหรือสิ่งที่ชุมชนอยากจะทำแล้วจึงนำมาเป็นโจทย์วิจัย เสนอโครงร่างเข้ามาที่พี่เลี้ยงโครงการ หากพื้นที่ไหนอยากให้พี่เลี้ยงเข้าไปช่วยพัฒนาโครงการให้แจ้งมาทางพี่เลี้ยงโครงการได้ 2. ส่วนเรื่องการศึกษาบริบทของพื้นที่อำเภอท่าม่วงสามารถศึกษาไปพร้อม ๆ กันได้

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
ครั้งที่ 2 เวทีสร้าง ความเข้าใจงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นและ สืบค้นต้นทุนทาง สังคมในพื้นที่อำเภอ ท่าวังผา วันที่ 20 มิถุนายน 2551 ณ สำนักงาน สาธารณสุขอำเภอท่า วังผา	1. ประชุมแผนเวทีร่วมกับทีมงานภายใน จังหวัด 2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อำเภอท่าวังผา โดยมีการนัดหารือในเรื่อง ของกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมาย ในการร่วมเวทีที่หลากหลายและ กระบวนการจัดเวที จะต้องรัดกุมและให้ แสดงความคิดเห็นได้ทั่วถึง 3. ออกหนังสือเชิญกลุ่มเป้าหมายที่ได้ กำหนดไว้ ประสานส่งหนังสือเชิญโดย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเป็นคน ประสานและส่งหนังสือไปตามเครือข่าย ที่มี 4. จัดเวที โดย 4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลมือ 2 มาเป็นฐานข้อมูล(ใบงาน) ให้กับ พื้นที่แต่ละตำบล ได้เพิ่มเติมข้อมูล ปัญหาสถานการณ์ ของดีในพื้นที่ ที่ ขาดหายไป โดยการแบ่งกลุ่มตำบล ระดมความคิด ส่งตัวแทนนำเสนอใน เวที 4.2 นำเสนอกรอบโครงร่างงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น 4.3 เมื่อเห็นปัญหาสถานการณ์ ในพื้นที่ จากนั้นได้หาประเด็นที่แต่ละพื้นที่ สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 5. สรุปบทเรียนการจัดเวทีร่วมกับ	3. ใน ส่วน ของ ข้อมูล ปัญหา สถานการณ์นั้น ที่เลี่ยยังต้องเข้า ไปติดตามเพิ่มเติมในพื้นที่อีกครั้ง หนึ่ง และจะนัดวันนำเสนอข้อมูล ที่ได้ต่อไป 4. ใน ส่วนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เชื่อมกับปัญหาสถานการณ์มีพื้นที่ ที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2 เรื่องคือ เรื่องของยาเสพติดกับ เยาวชน และ การสืบทอดภูมิ ปัญญาหมอปิ่นบ้าน ที่ได้เสนอ โครงการเข้ามาแล้ว ส่วนที่เหลือ เป็นประเด็นที่สนใจ เช่น การใช้ สารเคมีในภาคเกษตรกรรม แต่ ต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง ต่อไป

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
	ทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่าน	
ครั้งที่ 3 เวทีคืนข้อมูล สู่ชุมชน วันที่ 16 กันยายน 2551	1. ประชุมแผนเวทีร่วมกับทีมงานภายในจังหวัด 2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอท่าวังผา โดยมีการนัดหารือในเรื่องของกลุ่มเป้าหมายและเนื้อหาในเวที 3. ออกหนังสือเชิญกลุ่มเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ประสานส่งหนังสือเชิญโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเป็นคนประสานและส่งหนังสือไปตามเครือข่ายที่มี 4. การจัดเวที ■ การนำเสนอข้อมูลในทั้ง หมดในเวที ■ ผู้เข้าร่วมในเวทีช่วยเติมเต็มข้อมูลให้สมบูรณ์ และช่วยกันเล่าถึงสิ่งที่ตนเองมี(ประวัติศาสตร์) ■ เชื่อมโยงประเด็นในเวทีกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะมีส่วนช่วยให้คนในชุมชนได้ช่วยกันค้นหาต่อไป 5. สรุปบทเรียนการจัดเวทีร่วมกับทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่าน	จากการเติมเต็มในเวทีได้เห็นประเด็นเพิ่มในการทำงานต่อในพื้นที่ตำบล ในเรื่องของการสืบค้นประวัติศาสตร์ของแต่ละตำบลหมู่บ้าน อาจจะมีการพัฒนาเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ส่วนของงานสาธารณสุขเป็นเรื่องของการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม มีการนัดหารือกันอีกครั้งในวันที่ 20 ตุลาคม 2551 นี้
2 การจัดเวทีภายในชุมชนจำนวน 4 ครั้ง ครั้งที่ 1 เวทีพัฒนา	1. ประสานงานกับหัวหน้าโครงการใน	จากการพูดคุยในเรื่องการรักษา

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
โครงการวิจัยและสืบค้นหมอพื้นบ้านในพื้นที่ตำบลผาตอ วันที่ 1 สิงหาคม 2551 ณ วัดบ้านนาหนูน 2 ต.ผาตอ อ.ท่าวังผา	พื้นที่ ตำบลผาตอ 2. จัดกระบวนการให้หมอเมืองได้เล่าถึงสิ่งที่ตนเองได้ทำการรักษาคนในชุมชนด้วยวิธีการหมอพื้นบ้าน และสิ่งที่อยากจะทำต่อไป 3. สรุปบทเรียนการจัดเวทีร่วมกับทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่านและเจ้าหน้าที่สกว.	อาการเจ็บป่วยของคนในพื้นที่ได้สิ่งที่หมอเมืองต้องการทำ คือ เรื่องการสืบทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังต่อไป และหัวหน้าโครงการได้มีการปรับโครงการส่งให้กับ สกว. ได้ดำเนินการต่อไป
ครั้งที่ 2 เวทีพัฒนาโครงการวิจัย เด็กและเยาวชน ตำบลแสนทอง	1. ประสานงานกับหัวหน้าโครงการในพื้นที่ ตำบลผาตอ 2. จัดกระบวนการให้นักวิจัยทั้งเด็กและเยาวชน ครูในโรงเรียน เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลแสนทอง ผู้นำชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้านได้เล่าถึงสถานการณ์เด็กและเยาวชนในพื้นที่ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน จากนั้นได้นัดหมายการจัดเวทีเพื่อหาสิ่งที่เยาวชนอยากจะทำร่วมกับชุมชน ในครั้งต่อไป 3. สรุปบทเรียนการจัดเวทีร่วมกับทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่านและเจ้าหน้าที่สกว.	ในเวทียังไม่มีข้อสรุปสิ่งที่เด็กและเยาวชนอยากจะทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน จึงได้มีการนัดหมายจัดเวที เยาวชนอีกครั้งในวันที่ 24 สิงหาคม 2551 โดยเป็นเวทีของเยาวชนทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ บ้านฮวก บ้านห้วยม่วง บ้านน้ำไคร้ และบ้านสันติสุข
ครั้งที่ 3 เวทีพัฒนาโครงการวิจัยเรื่องเด็กและเยาวชนตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน วันที่ 24 สิงหาคม 2551 ณ ศาลาประชาคมวัด	1. หัวหน้าโครงการได้ประสานงานกับผู้นำหมู่บ้าน ทั้ง 4 หมู่บ้านประกาศให้เยาวชนได้เข้าร่วมเวที 2. ทหารเรือแผนการจัดเวทีกับหัวหน้าโครงการวิจัย 3. จัดกระบวนการให้เยาวชนได้ชม VCD เรื่องการทำแผนที่คนดี	ในเวทีได้ประเด็นที่เยาวชนสนใจทำร่วมกับชุมชน คือ ประเด็นการจัดการป่าชุมชนและนัดกันทำแผนกิจกรรมร่วมกับชุมชนและทีมวิจัยกันในวันที่ 13 กันยายน 2551 ณ สถานีอนามัยตำบลแสนทอง

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
บ้านฮวก ผู้เข้าร่วม เวที จำนวน 40 คน	3.1 เขาชนได้มีการวาดแผนที่คนดีในชุมชนของตนเอง 3.2 ให้เขาชนได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชนตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต อยากให้ชุมชนเป็นอย่างไร 3.3 เขาชนหาประเด็นที่อยากทำร่วมกับชุมชนต่อไป 3.4 ตัวแทนเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนกิจกรรมที่เขาชนสนใจและนัดทำแผนงานกันต่อไปเพื่อหาแนวทางในการขับเคลื่อนงานด้านการจัดการทรัพยากรป่า 4. สรุปบทเรียนการจัดเวทีร่วมกับทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่านและเจ้าหน้าที่สกว.	
ครั้งที่ 4 เวทีพัฒนา โครงการวิจัยเรื่องเด็ก และเยาวชนตำบล แสนทอง อำเภอท่าวัง ผา จังหวัดน่าน(ทำ แผนกิจกรรม) วันที่ 13 กันยายน 2551 ณ สถานีอนามัยตำบล แสนทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน	1. หัวหน้าโครงการได้ประสานงานกับผู้นำหมู่บ้าน ทั้ง 4 หมู่บ้านประกาศให้แกนนำเขาชนที่ได้อาสาเป็นทีมงานเข้าร่วมเวที 2. ในเวทีมีการเปิด VCD การทำกิจกรรมด้านเด็กและเยาวชนให้กับเขาชนเพื่อเป็นแนวทางในการทำแผนกิจกรรม 3. ชวนให้เขาชนได้วิเคราะห์ เรื่องป่าเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง ถ้าจะให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าควรจะให้ใครเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง และวิธีการควรเป็นอย่างไร 4. สรุปบทเรียนการจัดเวทีร่วมกับทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่านและเจ้าหน้าที่สกว.	ในเวทีได้มีการทำแผนกิจกรรมกำหนดให้มีการสืบค้นป่าชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้าน โดยมีกิจกรรมดังนี้ 1. จัดเวทีสร้างความเข้าใจเรื่องการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้กับชุมชน ผู้นำชุมชนทราบและขอความร่วมมือ 2. การจัดกิจกรรมการสืบค้นสิ่งที่อยู่ในป่า อาหารที่มาจากป่า ประโยชน์ของป่า จากเอกสารมือสอง ป่าไม้ ผู้รู้ในชุมชน และจัดเวทีเพื่อดึงความรู้จากผู้รู้ในชุมชน 3. การสืบค้นของดีจากป่า การ

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
		ลงพื้นที่สำรวจป่ากับผู้รู้ในชุมชน 4. การศึกษาการจัดการป่าที่ดี ในพื้นที่จังหวัดน่าน ส่วนหัวหน้าโครงการจะปรับ โครงการและส่งไปยังพี่เลี้ยง โครงการเพื่อดำเนินการต่อไป
3 เข้าร่วม <u>แลกเปลี่ยนการทำงาน</u> <u>ในระดับจังหวัด</u> <u>จำนวน 7 ครั้ง</u> ครั้งที่ 1 เวทีวาง แผนการจัดเวทีทั้งใน ส่วนของอำเภอท่าวัง ผาและอำเภอเวียงสา วันที่ 21 เมษายน 2551 ณ สาธารณสุข จังหวัดน่าน	เป็นการหารือการจัดเวทีครั้งแรกของทั้ง สองพื้นที่ โดยกำหนดการทำงานส่วนของ การหาคนที่ประสานงานภายในพื้นที่ (ตัวต่อ) ทั้งสองพื้นที่จะมีเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขเป็นคนเชื่อมต่อการจัดเวที ให้กับแต่ละพื้นที่	ในพื้นที่อำเภอท่าวังผานั้นได้ กำหนดการจัดเวทีในวันที่ 25 เมษายน 2551 โดยเป้าหมายจะ เริ่มที่ หัวหน้าสถานีอนามัยใน พื้นที่จำนวน 15 แห่ง และ กระบวนการในเวทีก็จะเป็นการ พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแนะนำตัวพี่เลี้ยงโครงการใน พื้นที่ในการประสานงานต่อ และ หาประเด็นที่ทางพื้นที่สนใจ ต่อไป
ครั้งที่ 2 เวทีประชุม ประจำเดือน คณะทำงานในพื้นที่ จังหวัดน่าน วันที่ 31 พฤษภาคม 2551 ณ	ในเวทีได้มีการแลกเปลี่ยนการทำงานใน พื้นที่ของตนเองให้กับที่ประชุมทราบ มี การทำงานในพื้นที่ไปถึงไหนอย่างไร และ จะมีการทำงานต่อไปอย่างไร จะให้ทีมงาน เข้าไปช่วยในส่วนไหน	พื้นที่อำเภอเวียงสา ได้มีการจัด เวที มาแล้ว 1 ครั้งพื้นที่อำเภอท่าวัง ผาได้มีการจัดเวทีไปแล้ว 1 ครั้ง การขยับงานใน 2 พื้นที่จะได้ ร่วมมือกันในการทำงาน แต่ละ

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
วัดโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน		พื้นที่จะมีการขยับงานในรูปของ ทีมทำงานร่วมกัน และอาจจะมี งานรวม โดยการตั้งเป็นศูนย์กลาง การทำงานอยู่ที่วัดโป่งคำ ต่อไป
ครั้งที่ 3 เวทีประชุม ทีมวิจัยและที่ปรึกษา โครงการประจำปี มิถุนายน 2551 วันที่ 29 มิถุนายน 2551 ณ วัดโป่งคำ ต.คูพงส์ อ.สันติสุข จ.น่าน	ส่วนที่ 1 การรายงานความก้าวหน้าในการ ทำงานในระดับจังหวัด คือ เรื่องการงด เหล้าในเทศกาล ส่วนที่ 2 การนำเสนอโครงการวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น มี 2 พื้นที่ ในการนำเสนอ คือ พื้นที่ตำบลแสนทอง และพื้นที่ตำบลผาตอ	ส่วนที่ 1 การจัดเวทีงดเหล้าใน เทศกาล จะมีการทำหนังสือถึงเจ้า คณะจังหวัด เพื่อประกาศให้เป็น วาระของจังหวัดในเรื่องการงด เหล้าในบริเวณวัด และในงานต่าง ๆ อาจจะทำใน 2 ระดับคือ ระดับ การสั่งการ คือสั่งจากเจ้าคณะ จังหวัด และระดับเครือข่ายที่มี เครือข่ายอยู่แล้วก็ประสานความ ร่วมมือกัน สอดส่องดูแล ใน เทศกาลต่าง ๆ ส่วนที่ 2 การเสนอโครงการ - โครงการตำบลแสนทอง ให้ หัวหน้าโครงการปรับในเรื่อง วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน รวมไปถึง เป้าหมายการทำงาน กิจกรรมให้ สอดคล้องกัน - โครงการตำบลผาตอ อาจจะ ต้องปรับในเรื่องของคำในความ เป็นมาเพิ่ม คำว่าหมอมือง เพิ่ม กระบวนการในการศึกษา วัตถุประสงค์ กิจกรรมที่ต้องเพิ่ม แผนที่เดินดิน

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
		ถ้ามีโครงการวิจัยที่สามารถส่งเข้ามาร่วมกันพิจารณาต่อไป
ครั้งที่ 4 การประชุม ทีมวิจัยและทีมที่ ปรึกษาภายในจังหวัด วันที่ 29 กรกฎาคม 2551 ณ วัดโป่งคำ อ. สันติสุข จ.น่าน	เป็นการประชุมหารือทิศทางการขับเคลื่อน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นน่าน	จะมีการขยับเป็นประเด็นงานวิจัย เพื่อท้องถิ่น เช่น ประเด็นการ จัดการทรัพยากร เครือข่ายป่า เครือข่ายปลา โดยอิงจากฐานงาน ที่ขับเคลื่อนอยู่ในพื้นที่ แต่ เกี่ยวข้องกับทุกเรื่องโดยทำเป็น โครงการใหญ่เสนอไปยัง สกว.
ครั้งที่ 5 การประชุม ร่วมกับ สกว. ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2551 ณ วัดโป่งคำ อำเภอ สันติสุข จังหวัดน่าน	เป็นการประชุมรายงานความก้าวหน้าการ ทำงานในพื้นที่ให้กับทีมงานและผู้ ประสานงานสกว. ทราบและเพื่อหารือการ ทำงานต่อในพื้นที่จังหวัดน่าน	การดำเนินงานในพื้นที่อำเภอท่า วังผา ได้มีการจัดเวทีไปแล้ว 2 ครั้ง และอำเภอเวียงสาได้มีการจัด เวทีไปแล้วจำนวน 2 ครั้ง การ ทำงานจะมีการทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือกันในส่วนการร่วมคิด ร่วมวางแผนกระบวนการ และ ดำเนินการจัดเวทีทุกครั้ง ส่วนผู้ ประสานงาน สกว. ได้มีการนัด หมายสรุปข้อมูล คืบข้อมูลผู้ ชุมชนในวันที่ 15 – 16 กันยายน 2551 ต่อไป
ครั้งที่ 6 การประชุม ทีมงานและที่ปรึกษา โครงการ วันที่ 27 สิงหาคม 2551 ณ วัด นาขาม ต.บ่อเกลือใต้	เป็นการประชุมแลกเปลี่ยนการทำงานและ สรุปบทเรียนการทำงานที่ผ่านมา ประเด็น ที่หารือ มีอยู่ 2 ประเด็นคือ ▪ ประเด็นการทำงานในพื้นที่ ▪ ประเด็น การจัดการทรัพยากร	ประเด็นการทำงานในพื้นที่ ส่วนของอำเภอท่าวังผา ที่มีการ พัฒนาโครงการเด็กและเยาวชน การจัดการป่าของเยาวชน ควรทำ ประเด็นให้แปลกใหม่ ไม่ทับ ซ้อนงานวิจัยเดิมที่ผ่านมา

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
อ.บ่อเกลือ จ.น่าน		ประเด็นการจัดการทรัพยากร จะมีการทำเป็นเครือข่ายการจัดการทรัพยากรป่า โดยมีการจัดตลาดนัดความรู้ หาพื้นที่ที่มีการจัดการป่าที่เด่น และชัดเจน มาพูดคุยให้กับพื้นที่อื่นได้รับฟัง และหาแนวทางการเดินไปด้วยกันต่อไป ทำโครงการเสนอต่อ อบจ. หรือหน่วยงานต่าง ๆ ต่อไป
ครั้งที่ 7 การประชุมหารือประเด็นต่อยอดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ้าทอมือ วันที่ 4 กันยายน 2551 ณ วัดโป่งคำ อ.สันติสุข จ.น่าน	เป็นเวทีหารือประเด็นต่อยอดการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่องผ้าทอมือ วัดโป่งคำ จะมีแนวทางการขับเคลื่อนอย่างไรต่อไป	ในเวทีได้หารือในเรื่องการทำเครือข่ายผ้าทอมือทั้งจังหวัด โดยระยะแรกจะเป็นการรวบรวมข้อมูลกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือ ระยะที่สอง จะทำเป็นตลาดนัดความรู้ 4 เดือนครั้ง ใน 1 ปี และมีการปรับปรุงคุณภาพของผ้าอยู่ตลอดเวลา มีพี่เลี้ยงเข้าไปติดตาม แต่ละกลุ่มอยู่เป็นระยะ
4. <u>เข้าร่วม</u> <u>สังเกตการณ์ในเวที</u> <u>กลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ</u> <u>จำนวน 5 ครั้ง</u> ครั้งที่ 1 สังเกตกระบวนการทำงานของโรงเรียนชานา	เข้าร่วมสังเกต การทำกิจกรรมของกลุ่มโรงเรียนชานาที่มีการกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้โรงเรียน	การทำกิจกรรมเป็นสิ่งที่ดีที่เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ในการทำนาและอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นบ้านเอาไว้ แต่ถ้ามีการขยายไปสู่คนใน

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
วันที่ 14 มิถุนายน 2551 ณ ที่ทำการ โรงเรียนชานาบ้าน ทุ่งฆ้อง ต.ยม อ.ท่าวัง ผา จ.น่าน		ชุมชนได้เกิดการปฏิบัติ ก็น่าจะ เป็นเรื่องที่ดี โดยการทำงานที่ กล่าวว่ามีผู้ที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น ที่อยากจะพัฒนาเป็น โจทย์วิจัยขึ้นมาอีกต่อไป
ครั้งที่ 2 เข้าร่วมเวที การประชุมเครือข่าย ภาคประชาชนใน พื้นที่ จังหวัดน่าน วันที่ 28 มิถุนายน 2551 ณ วัดอรัญวาส อ.เมือง จ.น่าน	เป็นเวทีแลกเปลี่ยนการทำงานของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มเครือข่ายผู้ติดเชื้อ กลุ่มสม. ตำบลพญาแก้ว กลุ่มอักษณน้อย กลุ่มฮัก เมืองยม กลุ่มทุ่งช้าง กลุ่มฮักเมืองปอน เครือข่ายฮักสองแคว และหาแนวทางการ ทำงานร่วมกันในประเด็นการจดเหล่า	ข้อตกลงในเวทีจะมีการทำงาน ร่วมกันอยู่ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสงฆ์ ทางฝ่ายสงฆ์จะเป็นผู้รับผิดชอบ ด้านนโยบายให้ออกมาจากเจ้า คณะจังหวัด ฝ่ายฆราวาส (ระดับ เครือข่าย) โดยเชื่อมกับฝ่ายการ ปกครองประกาศเป็นนโยบาย ต่อไป และจะมีการแลกเปลี่ยน การทำงานเป็นระยะต่อไป
ครั้งที่ 3 – 4 เข้าร่วม เวทีขยายเครือข่าย กลุ่ม ณ เมืองยม วันที่ 20 – 21 สิงหาคม 2551 ณ วัดพระธาตุ จอมพริก และวัดบ้าน พร้าว ต.ยม อ.ท่าวัง ผา จ.น่าน	เป็นเวทีขยายเครือข่ายผู้สูงอายุ โดยจัด กิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้มีการแสดงออก ด้านความสามารถเช่น การจ้อย ซอ คำว ร้องเพลง และได้ให้ผู้สูงอายุได้เล่าประวัติ บ้านของตนเอง เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ รับทราบและสืบทอดกันต่อไป	การจัดเวทีครั้งต่อไปอาจจะจัดใน รูปแบบครอบครัว(ครอบครัว อบอุ่น) โดยให้ผู้สูงอายุเป็นคน เล่าวิถีชีวิตของคนยุคก่อนให้ ลูกหลานฟัง จากการจัดเวทีครั้งนี้ จะมีการสรุปบทเรียนการทำงาน ของกลุ่มผู้สูงอายุ ณ เมืองยมกัน ต่อไป
ครั้งที่ 5 เวทีแลกเปลี่ยน นักวิจัย ทีเลียง งานวิจัย และ	เป็นเวทีแลกเปลี่ยนการทำงานด้านการ จัดการทรัพยากรป่า โดยมีผู้เข้าร่วม จาก หน่วยงานองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับป่า และด้านงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประเด็นการ	การจัดเวทีแต่ละครั้งจะมีการ สัญจรไปแลกเปลี่ยนกันแต่ละ พื้นที่ที่มีความพร้อม และจะมีการ พูดคุยถึงแนวทางการทำงาน

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
หน่วยงานองค์กร ประเด็นการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ วันที่ 26 สิงหาคม 2551 ณ บ้านแม่กลาง หลวง จ.เชียงใหม่	จัดการทรัพยากร ในเวทีได้มีการเล่าสิ่งที่ แต่ละพื้นที่ได้ทำมาไว้ในเวทีทราบและหา แนวทางการทำงานเป็นเครือข่ายการ จัดการทรัพยากรต่อไป	ร่วมกันระหว่างภาครัฐและชุมชน อย่างต่อเนื่อง ในเวทีจะได้มีการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนการทำงานอีก ครั้ง โดยหน่วยงานจะช่วยกัน สนับสนุนในเรื่องงบประมาณใน การจัดเวทีในครั้งต่อไป
<u>5. การพัฒนา</u> <u>ศักยภาพคนทำงานใน</u> <u>พื้นที่ได้เข้าร่วมเวที</u> <u>พัฒนาศักยภาพ</u> <u>จำนวน 3 ครั้ง</u> ครั้งที่ 1 เวทีสร้าง ความเข้าใจการทำ แผนที่ทางสังคม (Social Mapping) วันที่ 15 – 16 มีนาคม 2551 ณ อำเภอแม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีผู้เข้าร่วม จากโครงการวิจัยที่กำลังเสนอโครงการ และพี่เลี้ยงงานวิจัยใหม่ ที่ต้องเข้าใจเรื่อง การทำแผนที่ทางสังคม	ในเวทีได้มีการทำเป้าหมายการทำ แผนที่ทางสังคม เพื่อที่จะได้ กลับไปทำในพื้นที่ของตัวเองได้ ชัดเจนมากขึ้น
ครั้งที่ 2 การอบรมเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วน ร่วมเรื่องการเป็น วิทยากรกระบวนการ แบบมีส่วนร่วม วันที่ 5 – 8 มิถุนายน 2551 ณ ดิอิมพีเรีย	เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วน ร่วมที่ให้ผู้เข้าร่วมได้คิดและทดลองปฏิบัติ จริง	การจัดกระบวนการทำให้คนที่เข้า ร่วมได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำและร่วมกัน ปฏิบัติจริง มีบทเรียนในการ ปฏิบัติ นำไปสู่การทำงานที่ แท้จริงในพื้นที่

ชื่อเวที	วิธีการ/กระบวนการ	ข้อสรุปในเวที
เชียงใหม่รีสอร์ท		
ครั้งที่ 3 การอบรม เรื่องการขับเคลื่อน การพัฒนาเยาวชนใน กระบวนการต้นน้ำใหม่ (สำหรับครูและ คณะทำงานด้าน เยาวชน) วันที่ 16 – 20 กรกฎาคม 2551 ณ โรงแรมนครแพร่ทาว เวอร์ อ.เมือง จ.แพร่	เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นให้ ผู้เข้าร่วมได้รู้จักความเป็นตัวตนของตัวเอง มากที่สุดและเข้าใจวาระของคนตั้งแต่แรก เกิดจนแก่ทำให้ผู้เข้าร่วมอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุขและเข้าใจคนอื่นได้อย่างดี	การจัดกระบวนการทำให้คนได้ แสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองและคนอื่นได้มาก สามารถ นำมาปรับใช้กับเด็กและเยาวชน ได้เป็นอย่างดี จะมีการอบรม ต่อเนื่องในวันที่ 10 – 14 กันยายน 2551 ต่อไป

3.6 การวิเคราะห์และประมวลผล

จากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการเก็บข้อมูลหลายรูปแบบ เช่น การเก็บข้อมูลมือสอง อินเทอร์เน็ต สืบค้นจากห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าวังผา วารสารประชาสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และขอข้อมูลจากสถานีอนามัยบางแห่งในพื้นที่อำเภอท่าวังผา และจากการจัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลปัญหาสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน การทำแผนที่คนดีในส่วนของเด็กและเยาวชนบางชุมชน จึงมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดย วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์เป้าหมายการทำงาน โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์ SWOT Analysis AAR (After Action Review) จากการดำเนินงานในเวที ได้ใช้เครื่องมือเรื่องเล่าในการเก็บรายละเอียดข้อมูลเพื่อให้พื้นที่ดำเนินงานได้เห็นถึงการต่อยอดการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากข้อมูลที่ได้ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานโครงการ

ตั้งแต่เดือน เมษายน - กันยายน 2551 (6 เดือน)

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลพื้นฐานอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

คำขวัญอำเภอท่าวังผา

ธรรมชาติงดงาม	ข้าวหลามชนลอง
สัมผัสทองเลิศล้ำ	จิตรกรรมสูงค่า
ผ้าลายน้ำไหล	ยิ่งใหญ่แข่งเรือ

ประวัติความเป็นมา

อำเภอท่าวังผา เป็นเขตการปกครองหนึ่งของจังหวัดน่าน ในอดีตอำเภอท่าวังผา อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบัว และได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอท่าวังผา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2505 เดิมอยู่ในเขตการปกครองอำเภอบัว จ.น่าน ได้รับการยกฐานะเป็นกิ่งอำเภอท่าวังผา เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2505 ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ ตำบลริม ตำบลตาลชุม ตำบลผาตอ ตำบลยม และตำบลป่าคา ต่อมาประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้น กิ่งอำเภอท่าวังผาจึงได้รับประกาศเป็นอำเภอท่าวังผา มีตำบลในเขตการปกครองทั้งสิ้น 10 ตำบล 91 หมู่บ้าน

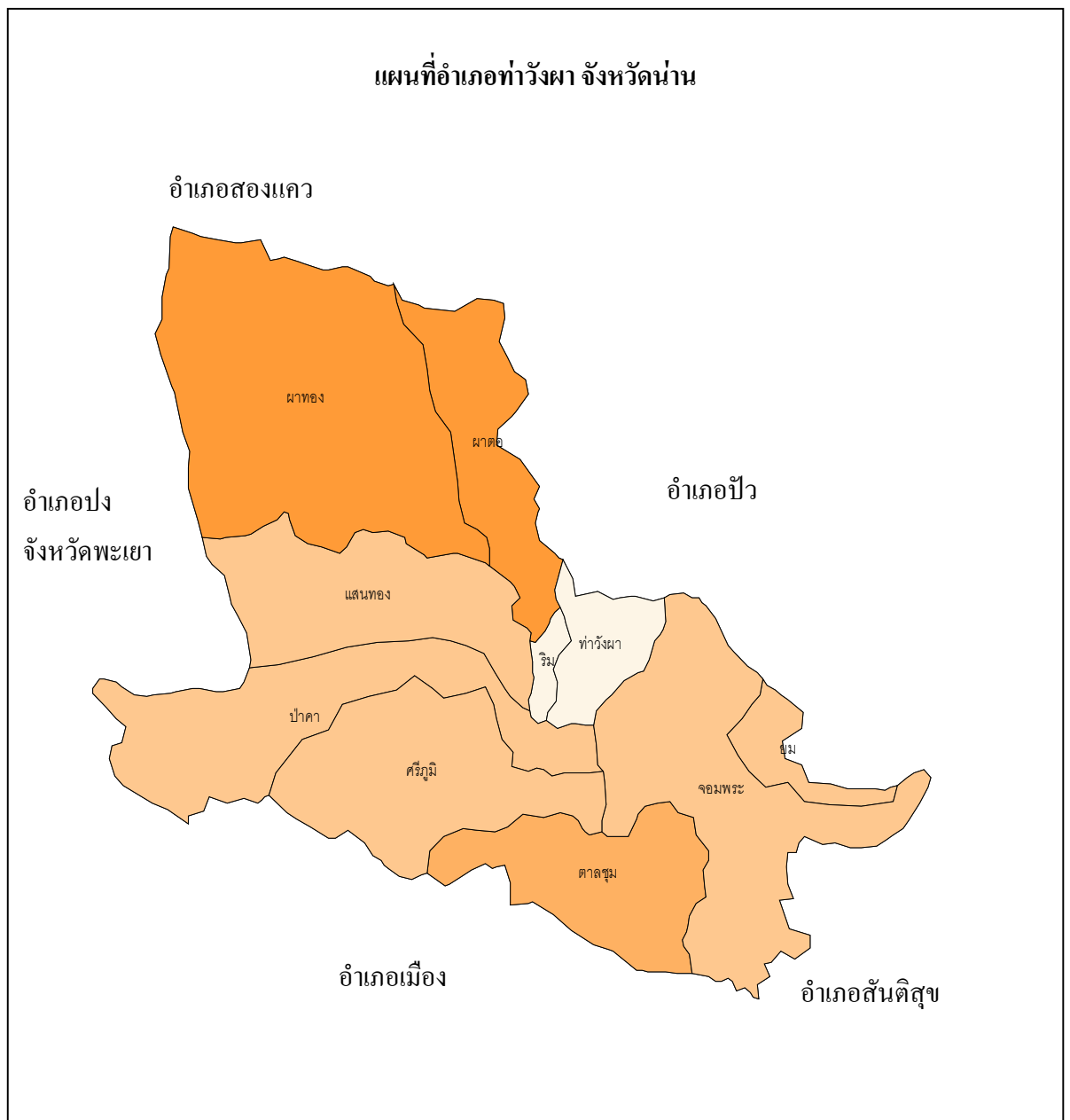
สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้ง

อำเภอท่าวังผาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของตัวจังหวัดน่าน มีระยะทาง 42 กิโลเมตร ตัวอำเภอตั้งอยู่ตำบลท่าวังผา หมู่ที่ 4 มีลำน้ำไหลผ่าน และถนนทางหลวงแผ่นดินสายจากน่าน – พังซาง และ ท่าวังผา – เชียงคำ จังหวัดพะเยา มีพื้นที่อาณาเขตประมาณ 799 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับตำบลเจดีย์ชัย อำเภอบัว และตำบลนาไร่หลวงอำเภอสองแคว
ทิศใต้	ติดกับตำบลบ่อเกลือ อำเภอเมืองน่าน และอำเภอสันติสุข
ทิศตะวันออก	ติดกับตำบลศิลาเพชร ตำบลอวน อำเภอบัว
ทิศตะวันตก	ติดกับตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา

ลักษณะภูมิอากาศ

อำเภอท่าวังผาเป็นอำเภอที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มมีภูเขาล้อมรอบทั้งสี่ด้าน มีลำน้ำน่านไหลผ่านใจกลางของอำเภอมีสภาพอากาศแบบร้อนชื้นมี 3 ฤดู

- a. ฤดูร้อนจะเริ่มตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคม – เดือนมิถุนายน สภาพอากาศค่อนข้างร้อน และแห้งแล้ง
- b. ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม – เดือน ตุลาคม สภาพอากาศจะมีฝนตกชุกพอประมาณ ป่าไม้จะเขียวขจี พืชนาจะอุดมสมบูรณ์ด้วยต้นข้าว บรรยากาศปราศจากมลพิษอาหารการกินจะอุดมสมบูรณ์มีน้ำอยู่
- c. ฤดูหนาวจะเริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน – เดือน กุมภาพันธ์ บรรยากาศจะหนาวเย็นโดยเฉพาะบนเทือกเขาดอยขาว มีทะเลหมอกและอากาศที่เย็นจัด เหมาะกับนักท่องเที่ยวที่ต้องการบรรยากาศและความสงบ

ข้อมูลประชากร

ลำดับที่	ชาย	หญิง	รวม
1.	26,812	-	26,812
2.	-	26,237	26,237
รวมทั้งสิ้น	26,812	26,237	53,049

ที่มา: ตามหลักฐานทางทะเบียนราษฎร์ อำเภอท่าวังผา และ ห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าวังผา

จากข้อมูลประชากรอำเภอท่าวังผาสามารถมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ในเขตอำเภอท่าวังผา ได้ 2 คน ประชากรอำเภอท่าวังผา ประกอบด้วยชนพื้นเมืองเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ เป็นชนกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ ไทพวน ไทลื้อ เผ่าขมุ เผ่าม้ง เผ่าเมี่ยน

ชนเผ่าพื้นเมือง

ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ มีศาสนา ภาษา วัฒนธรรมแบบล้านนา นับถือศาสนาพุทธพหุภาษา คำเมืองมีภาษาเขียนเป็นภาษาล้านนาสืบทอดกันมานานมีขนบธรรมเนียมปฏิบัติ เช่น การบายศรี การสู่ขวัญ การรดน้ำคำหัว ผู้เฒ่า การสืบชะตาการสะเดาะเคราะห์ มีประเพณีการทำบุญในโอกาสต่าง ๆ ตามเทศกาล นับถือผู้มีอาวุโส และบรรพชนลักษณะครอบครัวที่อบอุ่นแบบครอบครัวเดี่ยวจึงแยกเป็นเอกเทศและครอบครัวขยายเป็นครอบครัวแบบเครือญาติ ตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกันหรือบ้านเดียวกัน

ชนกลุ่มไทลื้อ

ลื้อ หรือ ไทลื้อ คือกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ซึ่งอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไทลาว เชื่อกันว่ามีถิ่นฐานเดิมอยู่ดินแดนแคว้นสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีนตอนใต้ ไทลื้อมีการอพยพและตั้งถิ่นฐานอยู่ทั่วไป ทั้งจีน พม่า ลาวและภาคเหนือของประเทศไทย ตามหมู่บ้านต่าง ๆ ในแถบจังหวัดพะเยา เชียงราย ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ และน่าน ไทลื้อเป็นกลุ่มชนที่มีแบบแผนการดำเนินชีวิต ส่วนใหญ่คล้ายกับคนพื้นเมืองเป็นอย่างมาก ทั้งด้านความเป็นอยู่การค้าขาย ระเบียบแบบแผนทางสังคม รวมถึงศิลปวัฒนธรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมคนพื้นเมือง

อำเภอท่าวังผามีชนกลุ่มไทลื้ออยู่ที่บ้านคอนมูล ตำบลศรีภูมิ ตำบลจอมพระ บ้านสะะ บ้านฮวก ตำบลแสนทอง บ้านคันฮ่างและบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา

ชนกลุ่มไทพวน

เป็นกลุ่มชนที่มาจากเมืองพวน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยในรัชสมัยรัชกาลที่ 3 ชาวไทย ไทพวนจะมีภาษาพูดและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของตนเอง เช่น ประเพณีทานก้วยสลาก หื้อข้าวคำดิน ชาวไทพวนอยู่ที่บ้านฝายมูลและบ้านป่าคา

ชนเผ่าขมุ

เป็นชนเผ่ากลุ่มหนึ่งที่มีภาษาอยู่ในตระกูล มอญ – เขมรก่อนจะอพยพมาอยู่ในประเทศไทย คนกลุ่มนี้เคยอยู่ในท้องที่ประเทศลาวและเวียดนาม มีชื่อเรียกในภาษาลาวว่า “ข้า” ในเวียดนามเรียก “มอย” ขมุนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ตามไหล่เขาใกล้ลำธาร

เครื่องแต่งกายผู้หญิงจะสวมเสื้อแขนกระบอกยาวถึงข้อมือ ส่วนใหญ่นิยมสีดำเป็นพื้น ใส่ผ้าซิ่น มีเครื่องประดับเป็นกำไลแขน ผู้ชายสวมเสื้อแขนกระบอกสั้น โจงกระเบน ไว้ผมเกล้า อำเภotáวังผาจะอาศัยอยู่ในบ้านน้ำโมงปางสา ตำบลผาตอและบ้านห้วยโป่ง ตำบลตาลชุม

ชนเผ่าม้ง

จากการสันนิษฐานจากตำนานเชื่อว่าชนเผ่าม้งสืบเชื้อสายและอพยพมาจากที่ราบสูงทิเบต ไซบีเรีย และมองโกเลียเข้าสู่ประเทศจีนและตั้งหลักแหล่งอยู่แถบกลุ่มน้ำฮวงโห(แม่น้ำเหลือง) ต่อมาถูกจีนรุกราน จึงอพยพลงมาเรื่อย ๆ ตามแม่น้ำฮวงโห เข้าสู่ประเทศลาว พม่าและไทย การดำรงชีวิตของชาวม้งจะดีกว่าเผ่าอื่น เช่นมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ มีการเลี้ยงสัตว์ มีการหาของป่าล่าสัตว์ ลักษณะสังคมของม้งจะให้ความสำคัญกับญาติทางพ่อ ม้งมีความเชื่อมั่นและเข้าใจว่าสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ล้วนมีวิญญาณทั้งสิ้น จึงมีการเคารพบูชาวิญญาณบรรพบุรุษและอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติที่อยู่รอบตัว อำเภotáวังผามีชนเผ่าม้งอาศัยอยู่บ้านสบเป็ด ตำบลผาตอ

ชนเผ่าเยียน(เย้า)

เยียน มีถิ่นฐานเดิมอยู่แถบมณฑลยูนนาน สันหน่า กวางเจา กวางสี และทางตะวันออกของจีนเมื่อถูกจีนรุกราน จึงอพยพมาทางใต้ และลี้ภัยเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ในหลายจังหวัด เยียนมีภาษาพูดคล้ายคลึงกับม้ง แต่มีบางคำพูดที่มีความหมายแตกต่างกัน ภาษาเยียนได้รับอิทธิพลมาจากภาษาจีนฮ่อปน เยียนเมืองน่านสามารถพูดภาษาคำเมืองและภาษาไทยได้ โดยเฉพาะคนรุ่นลูกหลานที่ได้รับการศึกษาจะสามารถพูด อ่าน เขียนได้ดีมาก เยียนชอบตั้งบ้านเรือนอยู่ตามไหล่เขาไม่ไกลจากแหล่งน้ำลำธาร จึงมีอาชีพหลักเยียนกับม้งคือ ทำไร่ ปลูกพืชผักไว้กินและขาย

ในด้านศาสนา เยียนมีความเชื่อตามลัทธิเต๋าของจีน และยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองมีความเชื่อในเรื่องผีนางไม้ เจ้าป่าเจ้าเขามีหมอผีประจำหมู่บ้าน อำเภotáวังผา มีชนเผ่าเยียนอาศัยอยู่บ้านคอยด้ว น้ำลึกใต้ บ้านสันเจริญ และบ้านน้ำเป้ง

ด้านสาธารณสุขโลก

อำเภotáวังผามีสาธารณสุขโลกที่สมบูรณ์ทั้งไฟฟ้า โรงพยาบาล การประสานส่วนภูมิภาค ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ ที่ทำการไปรษณีย์ การสื่อสาร ติดต่อสะดวกสบาย มีสภาพวัฒนธรรมที่ส่งเสริม

ขนบธรรมเนียมประเพณี องค์กร หน่วยงานทางราชการ ร้านค้า ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน
สหกรณ์การเกษตร ไร่บริการ

แหล่งน้ำ

อำเภอท่าวังผา ตั้งอยู่ในภูมิประเทศที่มีความสมบูรณ์ มีแนวเขาล้อมรอบเป็นพื้นที่ราบมีแม่น้ำ
สายสำคัญไหลผ่านหลายสาย ได้แก่

1. แม่น้ำน่าน นับเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตของชาวอำเภอท่าวังผาแม่น้ำ
น่านมีแหล่งกำเนิดจากเทือกเขาฝิปันน้ำไหลผ่านพื้นที่อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว
อำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน อำเภอเวียงสา และอำเภอนาน้อย แม่น้ำน่านเป็นแม่น้ำ 1 ใน 4
สายที่เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเจ้าพระยา
2. แม่น้ำยาว ต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอเชียงฮ่วน แขวงไชยบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ไหลผ่านทาง
ทิศตะวันตกของอำเภอ เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญสำหรับเกษตรกรในท้องที่ตำบลผาทองและตำบล
ริม ไหลลงแม่น้ำน่านที่บ้านสบยาว
3. ลำน้ำย่าง ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาภูคา อำเภอปัว ไหลผ่านทางด้านทิศตะวันออกของตัวอำเภอ
ผ่านตำบลยม จอมพระ ท่าวังผา และตำบลศรีภูมิ ไหลลงแม่น้ำน่านที่บ้านสบย่าง
4. ลำน้ำริม ต้นน้ำเกิดจากคอยาว อำเภอปง จังหวัดพะเยา เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ สำหรับเกษตรกร
ในท้องที่ตำบลริม และตำบลแสนทอง
5. ลำน้ำสาย ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาในตำบลศรีภูมิ เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของเกษตรกรในตำบลศรี
ภูมิ

เขตการปกครอง

อำเภอท่าวังผาแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 91 หมู่บ้านดังนี้

1. ตำบลท่าวังผา	มี	7	หมู่บ้าน
2. ตำบลริม	มี	6	หมู่บ้าน
3. ตำบลป่าคา	มี	7	หมู่บ้าน
4. ตำบลตาลชุม	มี	14	หมู่บ้าน
5. ตำบลศรีภูมิ	มี	12	หมู่บ้าน

6. ตำบลจอมพระ	มี	11	หมู่บ้าน
7. ตำบลยม	มี	10	หมู่บ้าน
8. ตำบลแสนทอง	มี	8	หมู่บ้าน
9. ตำบลผาทอง	มี	8	หมู่บ้าน
10. ตำบลผาตอ	มี	7	หมู่บ้าน

มี 1 เทศบาล คือ เทศบาลตำบลท่าวังผา

การประกอบอาชีพ

ด้านการเกษตร

การปลูกข้าว นับเป็นอาชีพหลักของชาวอำเภอท่าวังผา เนื่องจากท้องที่ในอำเภอท่าวังผาเป็นพื้นที่ราบระหว่างภูเขา มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย การทำนา ทำปีละ 1 ครั้ง ในช่วงฤดูฝนและเก็บเกี่ยวในช่วงฤดูหนาว ปริมาณเพียงพอต่อการบริโภคยังไม่สามารถส่งจำหน่ายได้ พื้นที่การทำนาส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่ตำบลศรีภูมิและตำบลตาลชุม

การทำสวนส้ม ส้มสีทองนับเป็นสินค้าส่งออกของอำเภอท่าวังผา เพราะมีรสหวานอมเปรี้ยว คุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาด และทำรายได้ให้กับชาวสวนส้มเป็นอย่างดี ปลูกมากในท้องที่ตำบลตาลชุม

การปลูกยาสูบ ยาสูบ เป็นสินค้าทางด้านเกษตรที่สร้างรายได้ให้กับชาวอำเภอท่าวังผา โดยเฉพาะตำบลลิ้ม ตำบลผาทอง และตำบลผาตอ มีการปลูกหลังจากเสร็จจากการทำนา และเก็บเกี่ยวจัดทำเป็นยาเส้นอัดก้อนส่งขาย

การปลูกองุ่นดำ องุ่นดำนับเป็นผลผลิตทางด้านการเกษตรชนิดใหม่ที่กำลังเผยแพร่เป็นที่นิยม เพราะมีรสหวานลูกโต ผลผลิตไม่พอจำหน่าย ส่วนใหญ่ส่งจำหน่ายตามห้างสรรพสินค้า ปลูกมากในตำบลท่าวังผา มีสายพันธุ์มาจากไต้หวัน

พืชผักสวนครัว นับเป็นสินค้าส่งออกของอำเภอท่าวังผา มีพืชผักสวนครัวหลายชนิด อาทิ ผักกาดขาวปลี ผักกาดเขียวปลี ถั่ว บวบ กระหล่ำปลี แตงกวา ปลูกกันมากในท้องที่ตำบลลิ้ม

ข้าวโพด เป็นสินค้าทางการเกษตร ปลูกกันมากในแถบอำเภอท่าวังผา

การหาของป่า

กึ่ง เป็นดอกหญ้าป่าชนิดหนึ่งที่ทำรายได้ให้กับอำเภอท่าวังผา เพราะผลผลิตที่ได้นำไปผลิตเป็นไม้กวาด พู่กันทาสีบ้าน มักขึ้นอยู่ทั่วไปตามแนวภูเขาโดยเฉพาะในท้องที่ตำบลผาตอ ตำบลผาทอง ตำบลตาลชุม

ตำว หรือ ลูกชิด เป็นสินค้าส่งออกของอำเภอท่าวังผา มักขึ้นอยู่ตามภูเขา ส่วนใหญ่นำไปประกอบอาหารและของหวาน มีอยู่ในพื้นที่ตำบลผาทอง ตำบลผาตอ

ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน

การทอผ้าชิ้นพื้นเมือง เป็นศิลปหัตถกรรมที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ผ้าพื้นเมืองเป็นหัตถกรรมที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง คิดค้นพัฒนาลายผ้าให้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในอำเภอท่าวังผา มีการทอผ้าชิ้นพื้นเมืองหลายแบบ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและเทศกาลประเพณีต่าง ๆ อาทิ ผ้าชิ้นน่าน ผ้าชิ้นป่อง ผ้าชิ้นตาเหลี่ยม และผ้าชิ้นลัว่ง ลักษณะการทอส่วนใหญ่ในปัจจุบันจะใช้เส้นไหมสังเคราะห์ และไหมแท้ผสมผสานกัน

การทอผ้าลายน้ำไหล ผ้าลายน้ำไหล นับเป็นสินค้าด้านศิลปหัตถกรรมที่ขึ้นชื่อของอำเภอท่าวังผา เพราะมีลายที่สวยงาม กำลังเป็นที่นิยม เพื่อนำไปตัดเป็นเสื้อและซิ่นสวมใส่ในเทศกาลต่าง ๆ โดยลายผ้าได้มีการคิดค้นดัดแปลงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มีการทอกันมากในท้องที่ บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวไทลื้อ แคว้นสิบสองปันนา บ้านถ่อน บ้านกึ่ง ตำบลจอมพระ และตำบลยม ผ้าลายน้ำไหลในปัจจุบันทอผ้าด้วยผ้าฝ้าย และผ้าใยสังเคราะห์หรือผ้าโพร ไหมเทียมโดยชาวบ้านจัดตั้งเป็นกลุ่มสตรีทอผ้าประจำตำบลต่าง ๆ

การผลิตเครื่องหวาย อำเภอท่าวังผา ส่วนหนึ่งมีพื้นที่เป็นป่าเขา หวายจึงเป็นพืชชนิดที่สามารถนำมาผลิตเป็นหัตถกรรมในหลายรูปแบบ หวายมีอยู่หลายชนิดและมีคุณสมบัติที่ต่างกัน เช่น หวายจี๋เสี้ยน หวายกำพรวน หวายข้อดำ และหวายโป่ง สามารถนำมาผลิตเป็น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ โต๊ะ เตียง ฯลฯ อำเภอท่าวังผา มีการผลิตหัตถกรรมจากหวายในตำบล ศรีภูมิชุมชนบ้านคอนตัน

การผลิตกระดาษสา เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนอีกชนิดหนึ่งที่มีการผลิตเพื่อการจำหน่ายใช้ประกอบตกแต่งในกิจกรรมต่าง ๆ อำเภอท่าวังผามีการผลิตกระดาษสาในท้องที่บ้านถ่อน บ้านกึ่ง ตำบลจอมพระ และตำบลยม

การศึกษา

1. โรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 46 แห่ง

2. โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา 6 แห่ง
3. โรงเรียนมัธยมศึกษา 4 แห่ง ทำการเปิดสอน ระดับ ม.1 – ม.6 ได้แก่
 1. โรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม โทร. 0-5479-9115
 2. โรงเรียนหนองบัวพิทยาคม โทร. 0-5479-8472
 3. โรงเรียนเมืองยมวิทยาคาร โทร 0-5470-5288
 4. โรงเรียนสารธรรมวิทยาคาร โทร 0-5479-8554
4. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ 2 แห่ง เปิดสอนระดับ ม.1 – ม.3
5. โรงเรียนเอกชน 3 แห่ง ทำการเปิดสอนระดับอนุบาล 1 – 3

สาธารณสุข

1. โรงพยาบาลรัฐ	1	แห่ง
2. สถานีอนามัย	15	แห่ง
3. คลินิก	3	แห่ง

ศาสนา

ประชากรในพื้นที่อำเภอท่าวังผาส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 98 ร้อยละ 2 นับถือศาสนา คริสต์

จำนวนวัดในพื้นที่อำเภอท่าวังผา มีทั้งหมด 48 วัด ได้รับพระราชวิสุงคามสีมา 38 วัด และมีที่พักสงฆ์ 15 แห่ง พระภิกษุ 78 รูป สามเณร 351 รูป และมีโบสถ์คริสต์ จำนวน 2 แห่ง

วัฒนธรรมประเพณี

ประเพณีสำคัญ

1. ประเพณีแข่งเรือ ในอดีตเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ โดยมีพื้นฐานตามกิจกรรมทางศาสนาในช่วงฤดูน้ำขึ้นและออกพรรษาหรือในเทศกาล “ตานก๋วยสลาก” โดยแต่ละหมู่บ้านจะนำเรือของตนเข้ามาแข่งขันเพื่อเป็นการสมานสามัคคีกันโดยไม่ได้รับค่าจ้างรางวัลและไม่มีกรรมการแข่งขัน

ลักษณะเรือแข่งของอำเภอท่าวังผา หรือจังหวัดน่าน จะมีลักษณะที่แตกต่าง จากเรือภาคกลาง คือ ลำตัวเรือจำใช้ไม้ทั้งท่อนมาขุดแบบเรือชะล่า มีรูปลักษณะเพริชวลมเหมาะสมแก่การแข่งขัน เรือลำหนึ่งจะมีฝีพายประมาณ 28 – 45 คน มีหัวเรือทำเป็นรูปพญานาคชูคออย่างสง่างาม มีการตกแต่งลวดลายลำตัวเรือให้สวยงามวิจิตรพิสดาร ตรงหัวเรือจะมีธงประจำคณะหรือหมู่บ้าน การเลื้อยไม่มาสร้างเรือส่วน

ใหญ่จะเป็นไม้ตะเคียน เพราะถือว่าเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์มีนางไม้แรงดีและทนทาน แข็งแรงลอยน้ำได้ดีกว่าไม้ชนิดอื่น

ในปัจจุบัน ก่อนการแข่งขันหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่เข้าร่วมแข่งขัน จะจัดเตรียมเรือโจ้วและมีการเก็บตัวฝีพายและกองเชียร์ฝึกซ้อมการแข่งขันอย่างขะมักเขม้น เมื่อถึงเวลาแข่งขันหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านก็นำเรือทั้งเรือโจ้วและเรือแข่งมาพายโจ้วขึ้นลงในบริเวณท่าแข่งเพื่อโจ้วความสวยงาม ความพร้อมเพียงและความแข็งแกร่งของตนเอง มีการเล่นดนตรีพื้นบ้านต่าง ๆ และมีประกวดความสวยงามอย่างสนุกสนานมีคณะกรรมการตัดสินการแข่งขันในแต่ละประเภท คือ

1. ประเภทเรือเร็ว
 - 1.1 เรือขนาดเล็ก มีฝีพายไม่เกิน 30 คน
 - 1.2 เรือขนาดกลางมีฝีพายไม่เกิน 31 – 40 คน
 - 1.3 เรือขนาดใหญ่มีฝีพายระหว่าง 41 – 58 คน
2. ประเภทเรือสวยงาม 10. ม
3. ประเภทกองเชียร์

วิธีการแข่งขัน จะจัดการแข่งขันเป็นคู่ ๆ แบบแพ้คัดออก ตั้งแต่รอบคัดเลือกจนถึงรอบชิงชนะเลิศ คณะกรรมการแข่งขันจะมี 3 คณะคือ

1. กรรมการปล่อยเรือ
2. กรรมการจัดทำธงน้ำ
3. กรรมการตัดสินเส้นชัย

อำเภอท่าวังพาจัดการแข่งขันเรือ ณ บริเวณท่าน้ำสะพานท่าวังพาพัฒนาบ้านท่าคำช่วงก่อนออกพรรษา เดือนสิงหาคม มีการประกวดแข่งขันทุกปี

2. ประเพณีทานสลากภัต (ตานก๋วยสลาก)

จะจัดขึ้นในช่วงก่อนออกพรรษาประมาณ 2 สัปดาห์ พิธีสลากภัต โดยมากทำเป็นฎีกาบุญ ไปยังวัดและหมู่บ้านต่าง ๆ มีกำหนดวัน เวลา สถานที่ตามแต่ละวัด หมู่บ้านเวียนกันไปในแต่ละตำบล เมื่อถึงกำหนด ผู้รับสลากภัตก็จัดภัตตาหารกับไทยทาน ซึ่งประกอบด้วยผลไม้ต่าง ๆ ในฤดูนั้น สลากภัตของแต่ละหมู่บ้านจะจัดให้มีกัน 3 วัน คือ วันเตรียมงาน(วันลาบแก้ว) วันห้างดา(วันที่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงมาร่วมกันทำบุญจัดเตรียมก๋วยสลาก ไทยทานหรือเรียกว่าฮอมสลาก) วันदान เป็นวันที่นำไทยทานไปทำบุญदान ณ สถานที่หรือวัดที่กำหนด เมื่อผู้คนมาพร้อมกันแล้วก็จะจัดให้มีการประชุมรวมรวมสลาก หรือไปกันदान ณ สถานที่หรือวัดที่กำหนด เมื่อผู้คนมาพร้อมกันแล้วก็จะจัดให้มีการประชุมรวม

รวมสลาก หรือใบกันตานเพื่อกำหนดหมายเลขละนำมาละปนกัน เพื่อให้สลากไทยทานได้กระจายไปอย่างทั่วถึงและให้ผู้รับสลากซึ่งจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ สามเณรที่ได้มีมติมารับสลาก เมื่อถึงกำหนดกันสลาก พระภิกษุสงฆ์หรือสามเณรที่ได้รับหมายเลขสลาก ก็จะออกติดตามเพื่อรับกันสลากตามหมายเลขที่ได้รับ เจ้าของสลากก็จะนิมนต์มารับสลาก เมื่อถึงกำหนดกันสลากพระภิกษุสงฆ์หรือสามเณรที่ได้รับหมายเลขสลาก ก็จะออกติดตามเพื่อรับกันสลากตามหมายเลขที่ได้รับ เจ้าของสลากก็จะนิมนต์รับเครื่องไทยทาน ซึ่งอาจจะมีสลากโชคและสลากสร้อย มีการอ่านคำถวายเป็นคำกล่าวคำกลอนถวาย

3. ประเพณีสงกรานต์

เป็นประเพณีอันดีงามที่ชาวล้านนายึดถือปฏิบัติกันมาช้านาน เป็นประเพณีให้มีความสุขด้วยความชุ่มเย็น สงกรานต์ที่จังหวัดน่านเริ่มมีตั้งแต่วันที่ 13 – 17 เมษายน ของทุกปี และเรียกวันต่าง ๆ ทั้ง 5 วันว่า วันलों วันเนา วันพญาวัน วันปากปี และวันปีใหม่ ตลอดทั้ง 5 วันนี้จะมีการเล่นสาดน้ำและรดน้ำกันอย่างสนุกสนานตั้งแต่เช้าจรดเย็น

4. ประเพณีขอสูมาการะวะคนแต่คนแก่

เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความเคารพนับถือที่ผู้น้อยมีต่อผู้อาวุโสหรือผู้มีบุญคุณ โดยการนำเครื่องของสูมาซึ่งส่วนใหญ่จะประกอบด้วยดอกไม้ ธูป เทียน และน้ำส้มป่อย หรือน้ำอบน้ำหอมใส่พานและสรงไปขอสูมาการะวะหาว่าในหนึ่งปีที่ล่วงพ้นผ่านไปได้กระทำการใดก็ตามที่ไม่ดีงามทั้งกาย วาจา ใจ ต่อผู้มีพระคุณก็จะขอสูมาเพื่อไม่ให้เป็นบาปกรรมแก่กัน และกัน ในโอกาสนี้ผู้อาวุโสก็จะให้พรหรือโอวาท สอนที่ดีเพื่อเป็น สติริมงคลและแนวทางปฏิบัติต่อไป

5. การสืบทอดคน

ชะตาชีวิตคนไทยทั่วไปเชื่อว่าแต่ละคนต่างมีชะตาชีวิตเป็นของตนเอง บางช่วงอายุดี บางช่วงก็ร้ายบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาชาวภาคเหนือ จึงมีพิธีกรรมเพื่อเป็นการเสริมความเข้มแข็งจึงมีพิธีกรรมเพื่อเป็นการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของจิตใจต่อผู้ฝ่าฟันอุปสรรคสิ่งที่ไม่ดีต่าง ๆ โดยการสืบทอดทำให้เกิดสิริมงคล ซึ่งมีการสืบทอดบ้านและชะตาเมือง ประเพณีสืบทอดคนเป็นประเพณีที่จัดทำได้ในหลายโอกาส โดยเชื่อว่าการสืบทอดช่วยให้พ้นจากเคราะห์ร้าย หรือโรคภัยไข้เจ็บที่มาเบียดเบียนตลอดจนทำให้อายุยืนยาว เป็นพิธีใหญ่มีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่เครือญาติและเพื่อนฝูง ก่อให้เกิดความสามัคคี

6. ประเพณีงานลอยกระทง

ในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปี อำเภอดำรงวิทยะจะมีการจัดงานประเพณีลอยกระทงเพื่อสมโภชการระเมื่อน้ำ และอนุรักษ์ต้นน้ำลำธาร

7. ประเพณีทานกัวยสลาก

ทานกัวยสลาก ห่อข้าวดำดิน ของบ้านฝายมูล หมู่ที่ 1 ตำบลป่าคา อำเภอดำรงวิทยะ จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ กลางเข้าพรรษา ของทุกปี

8. ประเพณีแห่ไม้ค้ำต้นโพธิ์กระพรวนกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

ประเพณีแห่ไม้ค้ำต้นโพธิ์กระพรวนทำสืบทอดกันมานานกว่า 100 ปี เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอีกชิ้นหนึ่งที่ยังมิเสื่อมหายไปกับกระแสสังคมยุคใหม่ นิยมทำกันในช่วงเทศกาลปีใหม่ของคนเมือง หรือสงกรานต์บ้านเรา การค้ำต้นโพธิ์เกิดขึ้นตามความเชื่อของคนเหนือทั่วไปว่าในเทศกาลปีใหม่ของเมือง ทุกคนควรจะทำพิธีทำบุญสืบชะตาชีวิตของตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองที่ตนเองได้มีชีวิตมาอย่างมีความสุขผ่านพ้นไปอีกปีหนึ่ง และเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเองที่จะต้องอยู่ผจญโลกในปีต่อ ๆ ไป จึงได้ทำพิธีสืบชะตาชีวิตขึ้น โดยใช้ไม้งามขนาดต่าง ๆ นำไม้งามไปค้ำต้นโพธิ์ของวัดการนำเอาไม้งามไปค้ำต้นโพธิ์เชื่อว่าเป็นบุญลาภฐานว่าเป็นการค้ำชีวิตตนเองให้ยังยืนนานมีความร่มเย็นเกิดความร่วมมือกันแก่ผู้เข้าไปพักพิงอาศัยภายใต้ร่มโพธิ์นั้น และเป็นการช่วยค้ำจุนพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้าอยู่คู่โลกต่อไปตราบนานเท่านาน เพราะต้นโพธิ์เป็นต้นไม้ที่พระพุทธองค์ทรงอาศัยร่มเงาในการบำเพ็ญธรรมจนตรัสรู้ พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ การที่พระพุทธองค์ทรงเลือกต้นโพธิ์เป็นสถานที่บำเพ็ญเพียรตั้งแต่เริ่มผนวชจนสำเร็จ พระโพธิญาณ เพราะต้นโพธิ์มีใบเหมือนหัวใจคนมีความเจริญงอกงาม มีใบใหญ่เป็นพุ่มเขียวชอุ่มทำให้เกิดความร่วมมือกัน

9. วัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน

- การเลี้ยงผีเสื้อเมือง
- การเลี้ยงผีเจ้าหลวงลาว
- การเลี้ยงผีเจ้าหลวงเมืองลื้อ
- การกินดอกคำ ดอกแดงและปีใหม่ม้ง
- การสู่ขวัญ
- ประเพณีกำฟ้า บ้านฝายมูล เป็นประเพณีของชาวไทยพวน

สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว

1. วัดหนองบัว

วัดหนองบัวนับว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมาของชาวไทลื้อ วัดหนองบัวตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา เป็นวัดที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือชาวไทลื้อเมืองน่าน ภายในอุโบสถจะมีภาพจิตรกรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนเมืองน่าน มีความสวยงามใกล้เคียงกับภาพฝาผนังวัดภูมินทร์ วัดหนองบัวมีอายุประมาณ 250 ปี

2. วัดมัจฉาดอนแก้ว อยู่ที่หน้าวัดบ้านดอนแก้ว ตำบลป่าคา เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาทางธรรมชาติที่ชาวบ้าน และทางวัดร่วมกันจัดพื้นที่ลำน้ำน่านหน้าวัดเป็นพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ปลา ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอท่าวังผา มีพันธุ์ปลาตามธรรมชาติหลายชนิด

3. ดอยยาว เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจที่มีธรรมชาติสวยงามเป็นส่วนหนึ่งของวนอุทยานนันทบุรี มีบ้านพักตากอากาศที่สะดวกสบายมีจุดชมวิวดมผกในยามเช้า ทิวทัศน์และป่าเขาลำเนาไพรที่สวยงาม โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ฤดูหนาวและฤดูร้อน

4. ผาช้าง ผาวัว ผาจิ เป็นแนวเทือกเขาทางธรรมชาติที่อยู่ในเขตตำบลผาตอ ติดต่อกับจังหวัดพะเยา มีลักษณะธรรมชาติที่สวยงาม ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ในอดีตเคยเป็นแหล่งชั่งสุ่มกำลังของผู้ก่อการร้าย ในภาคเหนือปัจจุบันดอยผาช้าง ได้จัดเป็นเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าเมื่อ พ.ศ. 2523 ครอบคลุมพื้นที่ 360,468 ไร่ มียอดดอยที่สำคัญคือ ดอยผาช้าง ดอยผาจิ ดอยผาผึ้ง ดอยผาขาม ดอยผาตอน ดอยขุนห้วยห้อมและมียอดดอยผาวัวเป็นจุดสูงสุด 1,363 เมตร ปัจจุบันมีถนนเข้าถึงเหมาะสมจะไปเที่ยวโดยเฉพาะฤดูหนาวมีน้ำตกห้วยไฟ ลำห้วยที่ใสสะอาด ป่าไม้ร่มรื่น

5. น้ำออกกู เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่แปลกกว่าแหล่งน้ำทั่วไป อยู่ในท้องที่หมู่บ้านสันเจริญ ตำบลผาทอง ซึ่งเป็นชนเผ่าเมี่ยน(เย้า) มีลักษณะเป็นลำธารที่ไหลออกมาจากรูเชิงหน้าผา ไม่มีใครทราบว่ต้นน้ำลำธารอยู่ที่ใด เป็นลำธารที่ใสสะอาดสามารถดื่มกินได้บริเวณน้ำออกกู จะเป็นป่าขึ้นมีความเย็นตลอดปี มีน้ำไหลแรงตลอดปี มีปลาภูเขาที่หาดูได้ยากหลายชนิด สามารถไปตั้งแคมป์พักผ่อนได้รถยนต์สามารถเข้าถึง

6. น้ำพุร้อน เป็นแหล่งน้ำร้อนธรรมชาติ ที่เกิดขึ้นเองธรรมชาติมีลักษณะเป็นน้ำแร่กำมะถัน อยู่ในบริเวณบ้านน้ำกิ ตำบลผาทอง มีที่พักและห้องน้ำแร่ไว้บริการสามารถไปท่องเที่ยวได้ในฤดูหนาว

7. ไร่กาแฟ เป็นสถานที่ปลูกกาแฟของชาวบ้านสันเจริญมีอาณาเขตที่กว้างขวางอยู่เป็นสูงบริเวณสวนยาหลวง(ในอดีตเคยเป็นสถานที่ปลูกฝิ่นและเป็นตลาดค้าขายฝิ่นมีเส้นทางเชื่อมติดต่อ

ประเทศจีนจรดลาว) เหมาะที่จะไปท่องเที่ยวในช่วงฤดูหนาวมีกาแฟสดดี ฝีมือชาวเขาและอาหารพื้นบ้านรสอร่อยไว้คอยบริการ

8. พระธาตุจอมนาง ตั้งอยู่ที่บ้านถ่อนในเขตตำบลยม
9. ฝ่ายจี เป็นเหมืองหิน อยู่บ้านพ่อ ต.แสนทอง
10. อำเภอหลก จัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว อยู่ในพื้นตำบลผาทอง
11. ชมพูกา อยู่ในพื้นที่บ้านสันเจริญ ตำบลผาทอง
12. ยอดภูสัน และน้ำตกภูสัน บ้านสันเจริญ ตำบลผาทอง
13. น้ำตกสันติสุข เป็นเป็นน้ำตกที่สวยงาม มีทั้งหมด 3 ชั้น ชั้นที่สวยงามที่สุด คือ ชั้นที่ 3 มีน้ำตกลงมาประมาณ 20 เมตร มีสายน้ำที่ใสและเย็นมาก อยู่ที่บ้านสันติสุข หมู่ที่ 7 ต.แสนทอง
14. น้ำตกห้วยหินขาว อยู่ที่บ้านน้ำกิ ตำบลผาทอง
15. น้ำตกตาดฟ้าร้อง อยู่ที่บ้านน้ำเป่ง ตำบลผาทอง
16. น้ำตกตาดหมอก บ้านห้วยม่วง ตำบลแสนทอง
17. เหมืองมหัศจรรย์บ้านฝายมูล ตำบลป่าคา
18. ดันไม้เด่นใหญ่ บ้านห้วยม่วง ตำบลแสนทอง มีขนาด 8 คนรอบ เป็นดันไม้ที่มีอายุมาก
19. คูเมืองบ้านเสี้ยว อยู่ที่บ้านเสี้ยว ตำบลยม ซึ่งเป็นคูเมืองโบราณที่สมัย
20. พระธาตุจอมพริก ตั้งอยู่ที่บ้านเสี้ยว ม. 6 ต. ยม อำเภอท่าวังผา ซึ่งมีดันพริกอายุประมาณ 100 – 200 ปี กล่าวกันว่าเป็นสถานที่ตั้งเมืองน่านเดิม อยู่ที่พระธาตุจอมพริกเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ เชื่อกันว่าเป็นปูชนียสถานที่บรรจุพระสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า สัญลักษณ์เคียงคู่พระธาตุ คือ ดันพริกใหญ่โบราณ
21. อ่างเก็บน้ำชลสิทธิ์ เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดกลาง ตั้งอยู่ที่บ้านเสี้ยว ม. 6 ต. ยม สภาพภูมิทัศน์โดยรอบยังคงความเป็นธรรมชาติป่าชุมชนและพรรณไม้หลายชนิด
22. น้ำตกน้ำไคร้ อยู่ที่บ้านน้ำไคร้ ตำบลยม
23. คูเมืองโบราณ สมัยพญาภูคา บ้านเสี้ยว ตำบลยม
24. อ่างเก็บน้ำห้วยเมี่ยง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลยม สภาพภูมิทัศน์โดยรอบยังคงความเป็นธรรมชาติป่าชุมชนและพรรณไม้หลายชนิด
25. พระธาตุจิมพลี บ้านสบหนอง ตำบลตาลชุม

แหล่งเรียนรู้

1. วัดหนองบัว

สถานที่ตั้ง ตั้งอยู่ในหมู่บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ติดกับแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตกไปตามเส้นทาง 1080 เลี้ยวซ้ายที่ กม. 40 ข้ามสะพานแล้วเข้าไปอีก 3 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ/องค์ความรู้ วัดหนองบัวเป็นวัดที่เก่าแก่ของหมู่บ้าน จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านทำให้สันนิษฐานได้ว่าวัดไทลื้อแห่งนี้สร้างราว พ.ศ. 2405 (ตรงกับสมัยรัชการที่ 4)

ภาพจิตรกรรมที่วัดหนองบัวแห่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการแต่งกายของผู้หญิงที่นุ่งผ้าซิ่นลายน้ำไหล หรือผ้าซิ่นตีนจกที่สวยงามนับว่ามีคุณค่าทางศิลปะและความสมบูรณ์ของภาพใกล้เคียงกับภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดภูมินทร์ในเมืองน่าน นอกจากภาพจิตรกรรมแล้วที่ฐานพระประธานยังประดิษฐานพระพุทธรูปล้านนาองค์เล็กอยู่หลายองค์ และยังมีนุชบกสมัยบ้านนาอยู่ด้วย

ภาพจิตรกรรมฝาผนังในโบสถ์เล่าเรื่องหนึ่งในปัญญาสชาดก ซึ่งเป็นพระชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้า สันนิษฐานว่าเขียนโดย “ทิดบัวผัน” ช่างเขียนลาวพวนที่บิดาของครูบาทวงสุ ชื่อ นายเทพ ซึ่งเป็นทหารของเจ้านันทยศ (เจ้าเมืองน่านระหว่างปี พ.ศ. 2395 – 2434) ได้นำมาจากเมืองพวนในแคว้นหลวงพระบาง นอกจากนั้นยังมีนายเทพ และนายแสนพิจิตรเป็นผู้ช่วยเขียนจนเสร็จ และยังมีภาพของเรือกลไฟ และดาบปลายปืนซึ่งเริ่มเข้ามาในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 5 ภาพจิตรกรรมที่วัดหนองบัวแห่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการแต่งกายของผู้หญิงที่นุ่งซิ่นลายน้ำไหล หรือผ้าตีนจกที่สวยงามนับว่ามีคุณค่าทางศิลปะและความสมบูรณ์ของภาพใกล้เคียงกับภาพจิตรกรรมฝาผนังของวัดภูมินทร์ในเมืองน่าน

2. ศิลปะดนตรีพื้นบ้านกลุ่มเมืองยม และกลุ่ม ๗ เมืองยม

สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ 28 บ้านก้ง หมู่ที่ 1 ตำบลยม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 12 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 56 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ / องค์ความรู้ การผลิตวัสดุอุปกรณ์ดนตรีพื้นบ้านและจัดกระบวนการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้านให้กับนักเรียนหรือผู้สนใจ จะเปิดให้บริการทุกวันอาทิตย์ – เสาร์ เวลา 09.00 – 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบคือ คุณวิรัตน์ แก้วเทพ บ้านเลขที่ 28 บ้านก้ง หมู่ที่ 1 ตำบลยม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

3. ห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าวังผา

สถานที่ตั้ง บริเวณที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ถนน น่าน – พงษ์ช้าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน

โทรศัพท์ 054 – 755378

กิจกรรมที่ให้บริการ / องค์ความรู้

1. บริการยืม – คืนหนังสือและสื่อต่าง ๆ
2. บริการค้นคว้า ตอบคำถาม และแนะนำการใช้ห้องสมุด
3. บริการห้องสมุดเคลื่อนที่และหมุนเวียนสื่อ
4. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
5. กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ
6. บริการการศึกษาตามอัธยาศัย
7. บริการการศึกษาผ่านดาวเทียมไทยคม
8. บริการข้อมูลท้องถิ่น / ภูมิปัญญาท้องถิ่น
9. บริการสถานที่เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
10. บริการอินเทอร์เน็ต

เปิดทำการทุกวัน ตั้งแต่วัน อาทิตย์ – วันเสาร์ เวลา 08.30 – 16.00 น.หยุดวันนักขัตฤกษ์

ค่าใช้จ่ายในการเข้ารับบริการ

สมัครเป็นสมาชิกห้องสมุดสามารถยืมหนังสือหรือสื่ออื่นนอกห้องสมุดได้ ค่าบำรุงห้องสมุด 30 บาท ต่อปี ถ้าไม่สมัครสมาชิกห้องสมุดก็ไม่ต้องเสียค่าบำรุงห้องสมุดก็สามารถมาใช้บริการห้องสมุดได้แต่ยืมสื่อไม่ได้ จะมีผู้รับผิดชอบคือ คุณธิดารัตน์ แสนยะเสนีย์ ตำแหน่งบรรณารักษ์ 6 ว ห้องสมุดประชาชนอำเภอท่าวังผา

4. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลท่าวังผา

สถานที่ตั้ง บริเวณที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ถนน น่าน – พงษ์ช้าง หมู่ที่ 4 ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (เดิมชื่อสำนักงานสภาพัฒนธรรมอำเภอท่าวังผา)

กิจกรรมที่ให้บริการ / องค์ความรู้

แหล่งจัดการเรียนรู้การสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน วันและเวลาให้บริการ คือวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบคือ คุณพรณิศา กันทะกาลัง พนักงานราชการ

5. ห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติตำบลริม

สถานที่ตั้ง บ้านป่าไคร้ หมู่ที่ 2 ตำบลริม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอดำรงวิทยารัษฎา ประมาณ 4 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 42 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านสื่อหนังสือ และข้อมูลในท้องถิ่น ให้บริการทุกวันพุธ ถึงวันอาทิตย์ เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบคือ คุณรัชณี ใจจันทร์ นักวิชาการองค์การบริหารส่วนตำบลริม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน

6. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลริม

สถานที่ตั้ง บ้านป่าไคร้ หมู่ 2 ตำบลริม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอดำรงวิทยารัษฎา ประมาณ 4 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 42 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ แหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันพฤหัสบดี ถึงวันเสาร์ เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ คุณวีรพงษ์ ศิริแก้ว พนักงานราชการ

7. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลยม

สถานที่ตั้ง บ้านก่ง หมู่ที่ 1 ตำบลยม อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอดำรงวิทยารัษฎาทางทิศตะวันออกประมาณ 12 กิโลเมตร ห่างจากตัวเมืองน่าน 56 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือคุณนิศยา ตาแก้ว พนักงานราชการ

8. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลจอมพระ

สถานที่ตั้ง บ้านนาฝือก หมู่ที่ 4 ตำบลจอมพระ อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอดำรงวิทยารัษฎาไปทางทิศตะวันออกประมาณ 5 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดน่านไปทางทิศเหนือประมาณ 48 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ คุณปณัญญา ดันทอง พนักงานราชการ

9. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลป่าคา

สถานที่ตั้ง บ้านฝายมูลหมี่ที่ 1 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ตรงเส้นทางหลวงหมายเลข 1080 สาย น่าน – ทุ่งช้าง ระหว่างกิโลเมตรที่ 39

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนเป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษายกระดับพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือคุณทินกร สวนทะ พนักงานราชการ และคุณนิมล ศิริรัตน์ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

10. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลตาลชุม

สถานที่ตั้ง บ้านปาง 2 หมู่ที่ 11 ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอท่าวังผา ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 10 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดน่านประมาณ 31 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษายกระดับพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คุณจินดาพร โนราช พนักงานราชการ และนางนิมล ศิริรัตน์ ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

11. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาทอง

สถานที่ตั้ง บ้านแห่น 1 หมู่ที่ 1 ตำบลผาทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 9 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดน่านประมาณ 51 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษายกระดับพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือคุณสมชาย แปะอุด พนักงานราชการ

12. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลแสนทอง

สถานที่ตั้ง บ้านนาหนูน 1 หมู่ที่ 1 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 3 กิโลเมตรและห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 48 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษายกระดับพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ คุณรัฐวัตร ศิริแก้ว พนักงานราชการ

13. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาตอ

สถานที่ตั้ง บ้านนาหนูน 2 หมู่ที่ 2 ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ห่างที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 48 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ คุณประสงค์ ไทยภักดี พนักงานราชการ

14. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลศรีภูมิ

สถานที่ตั้ง บ้านนาอุดม หมู่ที่ 5 ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ทางทิศตะวันตกฝั่งแม่น้ำ น่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผามาทางทิศตะวันตก ประมาณ 10 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัว จังหวัดน่านประมาณ 39 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งจัดการเรียนการสอนการศึกษาขั้นพื้นฐานสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และแหล่งการเรียนรู้ข้อมูลท้องถิ่นในชุมชน ให้บริการวันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ เวลา 09.00 - 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือคุณมนรดา ถิ่นคง พนักงานราชการ

15. แหล่งเรียนรู้การทำข้าวหลาม

สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ 35 บ้านอาฮาม หมู่ที่ 3 ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 2 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 42 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำข้าวหลามขั้นตอนการทำข้าวหลาม ซึ่งเกิดจาก ภูมิปัญญาชาวบ้านและเป็นแหล่งการผลิตข้าวหลามซึ่งปัจจุบันเป็นสินค้า OTOP ของอำเภอท่าวังผา ทำให้มีรายได้สามารถนำมาเลี้ยงครอบครัวได้เป็นอย่างดี ให้บริการ วันอาทิตย์ – วันเสาร์ เวลา 08.00 – 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือคุณจงรี โยธา

16. แหล่งเรียนรู้การตีเหล็กบ้านฝายมูล

สถานที่ตั้ง บ้านฝายมูล หมู่ที่ 1 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตรงเส้นทางหลวงหมายเลข 1080 สาย น่าน – พังงา ระหว่างกิโลเมตรที่ 39 ระยะทางจากอำเภอท่าวังผา ถึงกลุ่มตีเหล็กบ้านฝายมูล ประมาณ 3 กิโลเมตร

ประวัติความเป็นมากลุ่มตีเหล็กบ้านฝายมูล บ้านฝายมูลมีอาชีพในการตีเหล็กส่วนใหญ่เป็นชายวัย กลางคนขึ้นไป แต่เดิมต่างคนต่างทำมาเป็นร้อยปีแล้ว ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2532 ทางราชการโดยสำนักงาน พัฒนาชุมชนอำเภอท่าวังผา ได้มองเห็นความสำคัญของอาชีพตีเหล็ก เพราะเป็นอาชีพดั้งเดิม และสร้าง

รายได้ให้แก่ชุมชน จึงได้ให้การสนับสนุนเข้าไปช่วยเหลือ และพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้ให้คำปรึกษา จัดตั้งเป็นกลุ่มเรียกว่า “กลุ่มตีเหล็กบ้านฝายมูล” แรกเริ่มการจัดตั้งกลุ่มมีสมาชิก จำนวน 26 คน มี คุณ เสริญ ฆะปัญญา เป็นประธานกลุ่มได้ร่วมกันพัฒนากลุ่มมาจนถึงปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 47 คน มีคุณ สุทัศน์ ตาลาว เป็นประธานกลุ่ม

วัตถุประสงค์ของกลุ่มตีเหล็ก

- เพื่อให้สมาชิกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- เพื่อให้สมาชิกรวมตัวกันในการผลิตและจำหน่าย
- เพื่อให้สมาชิกรู้จักปกครองตนเองระบอบประชาธิปไตย
- เพื่อเป็นการยกระดับและส่งเสริมรายได้ของมวลสมาชิก
- เพื่อให้กลุ่มเป็นจุดเริ่มต้นในการขยายผลสู่ชุมชน

กิจกรรมที่ให้บริการ ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการตีเหล็ก เพื่อเป็นการสร้างอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักใน ครอบครัว ให้บริการทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือคุณสุทัศน์ ตาลาว ซึ่งเป็น ประธานกลุ่ม

17. แหล่งเรียนรู้การจักสานไม้กวาดหญ้าดอกงัง

สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ 218 บ้านนาหนูน 1 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โทรศัพท์ 054 – 799414 กิจกรรมที่ให้บริการ สามารถให้ความรู้เกี่ยวกับการจักสานไม้กวาดหญ้าดอกงัง ขั้นตอนวิธีการ ทำไม้กวาดหญ้าดอกงัง เปิดให้บริการตั้งแต่วัน อาทิตย์ – วันเสาร์ เวลา 08.30 – 17.00 น. โดยมี ผู้รับผิดชอบ คือ คุณ ศรีวรรณ ไบยา

18. แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านท่าคำ

สถานที่ตั้ง จัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2539 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 44 ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีสมาชิกครั้งแรกจำนวน 7 คน ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 14 คน

วัตถุประสงค์

เพื่อยกระดับและพัฒนาความเป็นอยู่ของสมาชิกทั้งทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมในด้านการเกษตรสมาชิกมีอาชีพหลักด้านการทำนา ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์ ส่วนทางด้านนอกภาคการเกษตร จะมารวมกลุ่มกันทำกิจกรรมแปรรูปผลิตภัณฑ์เนื้อสัตว์ และทำผลิตภัณฑ์จากกระดาศา

การให้บริการ ให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา 08.00 – 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบคือ คุณอนุสรณ์ อินไชย ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม ระยะทางเข้าไปใช้บริการจากอำเภอท่าวังผา ถึงกลุ่มแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านท่าคำ

ประมาณ 4 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 4 กิโลเมตร และห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 42 กิโลเมตร

19. แหล่งเรียนรู้การแปรรูปไถ่ (สาหร่ายน้ำจืด)

สถานที่ตั้ง บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ติดกับแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 4 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดน่าน ประมาณ 44 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่อง ความเป็นมาของไถ่ ประโยชน์ของไถ่ หรือการแปรรูปไถ่ (สาหร่ายน้ำจืด) ซึ่งปัจจุบันเป็นสินค้า OTOP ของอำเภอท่าวังผาซึ่งทำรายได้ให้แก่คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี กลุ่มแปรรูปไถ่ (สาหร่ายน้ำจืด) ให้บริการตั้งแต่ วันอาทิตย์ – วันเสาร์ เวลา 09.00 – 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ คุณศิริพร คำหวาง บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

20. แหล่งเรียนรู้การจักสานหวาย

สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ 287 บ้านดอนตัน 3 หมู่ที่ 12 ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผาประมาณ 8 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดน่านทางทิศเหนือประมาณ 36 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งเรียนรู้การจักสานหวาย โดยเฉพาะขันโตกหวาย ถาด แก้วน้ำ ถัง แก้วน้ำ ของตกแต่งบ้านและอื่น ๆ อีกหลายชนิด ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้สนใจได้เป็นอย่างดี การให้บริการตั้งแต่ วันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 09.00 – 16.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบคือ คุณกิ่งแก้ว นันทชัย

21. แหล่งเรียนรู้โรงเรียนชาวนา

สถานที่ตั้ง บ้านทุ่งผ้อ หมู่ที่ 5 ตำบลยม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอท่าวังผา อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอท่าวังผา ประมาณ 13 กิโลเมตร และห่างจากตัวเมืองน่าน ประมาณ 52 กิโลเมตร

กิจกรรมที่ให้บริการ เป็นแหล่งเรียนรู้การผสมพันธุ์ข้าว การคัดเลือกสายพันธุ์ข้าว การปรับปรุงพันธุ์ข้าว ให้มีประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม มีการจัดการเรียนการสอนการปลูกข้าว โดยการปฏิบัติจริงตามขั้นตอน เป็นศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้บริการทุกวันเสาร์ เวลา 09.00 – 12.00 น. โดยมีผู้รับผิดชอบ คือ คุณ สมเกียรติ คำแสน บ้านเลขที่ 42 บ้านทุ่งหม่องหมู่ที่ 5 ตำบลยม อำเภotáวังผาจังหวัดน่าน

22. แหล่งเรียนรู้การทอผ้าพื้นเมืองลายน้ำไหล (ผ้าทอมือพื้นเมือง)

สถานที่ตั้ง บ้านเลขที่ 68 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลปาคา อำเภotáวังผา จังหวัดน่าน การเดินทางไป ตามเส้นทางหมายเลข 1080 เลี้ยวซ้าย ที่ กิโลเมตรที่ 40 ข้ามสะพานแล้วเข้าไปอีก 3 กิโลเมตรกิจกรรมที่ ให้บริการ เป็นศูนย์รวมแหล่งศิลปหัตถกรรมสิ่งทอ คือผ้าลายน้ำไหล ทั้งด้วย กี่พื้นเมือง และกี่กระตุก ผลิตผ้าชิ้น ผ้าชุด

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้าน

ชื่อ - สกุล	การรักษา
1. พ่อปิ่นทอง ธรรมศิริ	หมอสมุนไพรพื้นบ้าน
2. พ่อนวน ธรรมศิริ	หมอน้ำมันดี โรคสุวัด ฝี มะเร็งผิวหนัง
3. พ่อตัน ธรรมศิริ	หมอสู่วัย
4. พ่อตา ธรรมศิริ	หมอสู่วัย
5. พ่อหมื่น บัวอิน	หมอรักษาโรคต่าง ๆ หญิงหลังคลอด
6. พ่อปิ่นทอง ธรรมศิริ	หมอรักษาปวดเมื่อยต่าง ๆ อายุวัฒนะ
7. พ่อคำเรียง ธรรมศิริ	หมอพิธีกรรมทางศาสนา
8. พ่อหมื่น ยะแสง	หมอเป่าคาถา หาดุ๊กขาม

9. พ่อตัน ธรรมศิริ	หมอสู่ขวัญ.สะเดาะเคราะห์ ปัดรังควาน
10. พ่อกู ธรรมศิริ	หมอสู่ขวัญ.สะเดาะเคราะห์ ปัดรังควาน
11. พ่ออินปิ่น ธรรมศิริ	หมอเป่าคาถา ผ้ายันต์คุ้มกันภัย
12. พ่อแหลง ลำคำ	สู่ขวัญ,ปฐาเทียน
13. นายส่วย ไบยา	สู่ขวัญ เป่า ห่า สะเดาะเคราะห์-ก้างปักคอ
14. นายสมคิด ดุ้ยสาร	สมุนไพร สู่ขวัญ
15. นายเป็ง ไชยซ่อฟ้า	เป่า ห่า สู่ขวัญ
16. นายยอด ไหม่ตา	เป่า ห่า เซาะเมื่อ คาถา น้ำมันต์ ผ่าจัน สู่ขวัญ ทำเสน่ห์ ส่งสะตวง(กระเบบัตร์พลี) ไล่ผี
17. นายคิด ทะยะ	เป่า ห่า
18. นายจำเนียร ทะสี	เป่า ห่า ปฐาเทียน คาถา น้ำมันต์ สืบชะตา สู่ขวัญ
19. นายจันทร์ วงศ์สาร	เป่า จาก-ซุย ห่า
20. นายสาคร จะวรรณ	เป่า ห่า

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ชื่อ - สกุล	ความสามารถ
1. แม่นถมล หาญวรรณกิจ	การอนุรักษ์พันธุ์ปลา
2. พ่อสมาน คำยอาจ	อนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำจืด

ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ชื่อ - สกุล	ความสามารถ
1. พ่อประสาธ ชัยมิ่ง	ผู้รู้และผู้สืบค้นศิลปวัฒนธรรมไทยพวน
2. พ่อผัด เทพเสน	การเล่นดนตรีพื้นเมือง (พิน ปี่ ขลุ่ย สะล้อ) การแต่งเพลง ซอ คำว จ้อย
3. แม่จันทร์สม พรหมปัญญา	การทอผ้า การคิดลวดลายบนผืนผ้า
4. คณะน้ำคั้นน้อย อยู่ที่บ้าน คิ้วะ ณ วัดพุ่มมาลา	การฟ้อนเจิมมีลีลาเป็นเอกลักษณ์ ฟ้อนล่องน่าน ฟ้อนตีกอง ปู่จา การตีกลองสะบัดชัย
5. การแกะพระพุทธรูป บ้านนา	บ้านนาหนุน เป็นการแกะสลักต้นไม้ขุ่น มีครูบาสุมนันตะ

หนูน	เป็นคนสร้างวัด และหมู่บ้าน จากนั้นได้มีการทำนาล้มต้น ขนุนลง จึงได้ซื้อบ้านว่าบ้านนาหนูน
6. การตีทอง10. ปู่จา	มีกลอง ใหญ่ ๑ ลูก ตีฆ้อง การตีนั้นเน้นตีเฉพาะก่อนวัน พระ ตีในวันพระเสร็จพิธีทางศาสนา และตีตอนคืนวันพระ เพื่อให้รู้ว่าวันพระได้เสร็จสิ้นแล้ว มีจังหวะในการตี เช่น ตี กลองย่ำคำตีใหญ่ก่อน และตีเป็นเสียงเล็ก ๆ ค่อย ๆ หายไป ตีกลองบอกเหตุ ตีดัง ๆ หลาย ๆ ครั้งให้รู้ว่าพระหรือมี เหตุการณ์ไม่ปกติ
7. การทำต้างนา	ใช้ก้นน้ำเข้าออก

ประวัติและรายละเอียดบุคคล/กลุ่มองค์กร ภูมิปัญญา

พ่อสมาน ค่ายอาจ

ปราชญ์ท้องถิ่น สาขาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ นักอนุรักษ์แหล่งลำน้ำน่านเป็นผู้สูงอายุคนหนึ่ง ที่เขาเรียกว่า “คนแก่” ทว่าคนแก่ที่ยอมเสียสละเวลาให้กับส่วนรวมอย่างแท้จริงนั้นหาได้ยากมาก พ่อสมาน ค่ายอาจ คือ คนแก่คนหนึ่งที่มีบุคลิกที่เข้มแข็งและร่างกายให้กับงานส่วนรวมโดยไม่รู้เหน็ดเหนื่อย แม้จะอายุ 77 ปี ท่านก็ยังแข็งแรงสุขภาพจิตดีเลิศ ไปไหนไปกัน ลงห้วยขึ้นดอยทำนไม่เคยห้วน ไม่เคยบ่น

ตำแหน่งปัจจุบัน

1. ประธานอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จังหวัดน่าน
2. เற்றுณิกมูลนิธิต้องเมืองน่าน
3. ประธานผู้สูงอายุอำเภอท่าวังผา

ประวัติ และผลงาน

พ่อสมาน ค่ายอาจ เกิดเมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2468 ปัจจุบันอายุ 83 ปี เป็นบุตรของ นายอาทะ ค่ายอาจ และนางเกียง ค่ายอาจ มีอาชีพทำนาเป็นคนบ้านดอนแก้ว บ้านเลขที่ 32 หมู่ 6 ตำบล ป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีพี่น้องทั้งหมด 4 คน จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จาก โรงเรียนบ้านหนองบัวแล้วบวชเรียนเพื่อศึกษาธรรมะอีก 2 ปี จึงเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนบัณฑิตวิทยาลัย 1 ปี และเรียนต่อที่โรงเรียนลินกันล่อแคะแคะมี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

หลังจากจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 พ่อสมาน ค่ายอาจ ไม่ได้ศึกษาต่อ เพราะต้องออกมาช่วย

ครอบครัวทำนา ทำสวน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2484 สอบเข้ารับราชการครูได้ สอนวิชาคณิตศาสตร์อยู่ที่ เมืองหงส์สา (ปัจจุบันอยู่ในความปกครองของประเทศไทย) เป็นเวลา 1 ปี ก็ได้ลาออกเนื่องจากเกิด สงครามอินโดจีน

หลังจากนั้นที่สมาน ค่ายอาจ ก็เดินทางกลับบ้าน เริ่มบุกเบิกที่นาเป็นสวน และเมื่อ พ.ศ. 2495 ก็ ได้แต่งงานกับนางคำคล้าย อินตะวิน มีบุตรชาย 1 คน หญิง 5 คน ขณะนั้นนอกจากจะทำนา ทำสวน แล้วพ่อสมาน ยังทำงานรับจ้างทุกอย่างเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว มีชีวิตเรียบง่าย และมีความสุขตามประสา ครอบครัวชาวนา นอกจากการทำงานเพื่อยังชีพแล้วด้วยความเป็นคนที่มีความคิด กว้างไกล และมีความเสียสละ รักและผูกพันกับแผ่นดินเกิด ทำให้พ่อสมานเข้าไปมีส่วนร่วมในการ ทำงานช่วยเหลือชุมชนทุก ๆ ด้าน จนกระทั่งได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านดอนแก้ว เมื่อปี พ.ศ. 2511 และได้รับการไว้วางใจจากชาวบ้าน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้านดอนแก้ว เมื่อปี พ.ศ. 2516 ด้วยความพยายาม ความเสียสละและทุ่มเท ตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มที่เพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จนได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่นอันดับ 2 ของจังหวัดน่านในปี 2519

จุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์พันธุ์ปลาบ้านดอนแก้ว

บ้านดอนแก้ว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา เป็นหมู่บ้านหนึ่งที่มีแม่น้ำน่านไหลผ่านเป็นเสมือน เส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้อยู่คนจังหวัดน่านและชาวบ้านดอนแก้ว วิถีชีวิตของชาวบ้านดอนแก้ว และชุมชนใกล้เคียงจึงผูกพันกับลำน้ำน่าน จากการที่ป่าถูกทำลาย ส่งผลให้ปริมาณน้ำในลำน้ำน่าน ลดลง ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ภัยแล้งขาดแคลนน้ำ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของชุมชนทั้งสองฝั่งลำน้ำ โดยเฉพาะในเขตอำเภอท่าวังผา และอำเภอเมือง มีการทำสวนส้มทับหมื่นไร่และใช้ สารเคมีจำนวนมาก

ด้วยการขาดจิตสำนึกที่ดี ทำให้มีการทิ้งขวดและถุงบรรจุสารเคมีตลอดจนการชำระล้างอุปกรณ์ การปนสารเคมีลงในลำน้ำประกอบกับชุมชนที่อยู่สองฝั่งมีการทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ทำให้เกิดมลพิษทาง น้ำเป็นเหตุให้ชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากแม่น้ำได้รับความเดือดร้อน ไม่กล้าใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค ไม่สามารถลงอาบน้ำและเล่นน้ำได้เหมือนเดิม ปลาเป็นผลเน่าเปื่อยและตายเป็นจำนวนมาก

พ่อสมาน ค่ายอาจ เป็นบุคคลหนึ่งที่ร่วมอุดมการณ์ในการณรงค์ เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์พันธุ์ สัตว์น้ำและแม่น้ำน่าน โดยเริ่มต้นที่บ้านดอนแก้วเป็นแห่งแรกของจังหวัดน่าน มีผู้ร่วมอุดมการณ์เป็นผู้ อาวุโส ผู้นำหมู่บ้าน พระสงฆ์ หน่วยงานราชการในท้องถิ่น ครูและชาวบ้านดอนแก้วโดยการจัดตั้งเขต อภัยทานอนุรักษ์พันธุ์ปลาบ้านดอนแก้วขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2531 โดยกำหนดเขตหน้าวัดดอนแก้วเป็นเขต อภัยทาน มีระยะทาง 120 เมตร ซึ่งชาวบ้านจะนำเศษอาหารจากครัวเรือนและข้าวก้นบาตรพระมาให้

ปลาถิ่น และได้นำคชภูริเยียบการอนุรักษ์ปลา หากมีคนละเมิดสิทธิจับปลาในเขตดังกล่าวจะถูกปรับเป็นเงิน 500 บาทต่อครั้ง ทำให้บริเวณเขตอภัยทานแห่งนี้มีพันธุ์ปลาธรรมชาติมารวมกันอยู่อย่างหลากหลาย

ในปีต่อ ๆ มา จึงมีพันธุ์ปลาเพิ่มปริมาณมากขึ้น ๆ ตามลำดับคณะกรรมการหมู่บ้านจึงได้มองเห็นความสำคัญร่วมกันทำการขยายแนวเขตอภัยทานเพิ่มขึ้นจากเดิม 120 เมตร เป็น 150 เมตร เป็น 200 เมตร และ 300 เมตร ตามลำดับ

องค์ความรู้

พิธีสืบชะตาแม่น้ำน่าน

การประยุคต์ประเพณีพื้นบ้าน และพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อการอนุรักษ์ เพื่อก่อให้เกิดความเลื่อมใสและเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดูแลแม่น้ำ พิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำเป็นกุศโลบายซึ่งพ้องสมานคำขอร้อง และคณะผู้นำชุมชนบ้านคอนแก้ว ปรับประยุคต์พิธีกรรมดั้งเดิมของชุมชนมาใช้ในการอนุรักษ์จากพิธีสืบชะตาคนสู่การสืบชะตาแม่น้ำผสมผสานประเพณีพื้นบ้านและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่ไม่เคยทำกันมาก่อนในอดีต

การจัดพิธีสืบชะตาแม่น้ำน่านได้มีการจัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2536 ถือเป็นก้าวแรกของการตั้งกลุ่มประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพิทักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายรวดเร็วเกินไปเป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับประชาชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำน่าน ได้ตระหนักและรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของแม่น้ำสายหลักอันเป็นเส้นเลือดที่หล่อเลี้ยงประชาชนหลายจังหวัดและหาแนวทางร่วมกันที่จะคืนธรรมชาติสู่ลำน้ำน่านและลำน้ำอื่น ๆ

นับเป็นจุดแรกที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และนำมาสู่การขยายเครือข่ายการอนุรักษ์ จากกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลาบ้านคอนแก้วขยายผลไปสู่การจัดตั้งชมรมรักษ์บ้านในปี 2536 ซึ่งพ้องสมาน คำขอร้อง รับตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการ กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา มีองค์กรเครือข่ายจำนวน 97 องค์กร ซึ่งประกอบด้วย องค์กรป่าชุมชน 23 กลุ่ม องค์กรอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ 33 กลุ่ม องค์กรอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน 7 กลุ่ม องค์กรอนุรักษ์สัตว์น้ำ 5 กลุ่ม องค์กรเกษตรผสมผสาน 1 กลุ่ม องค์กรอาชีพเสริม 26 กลุ่ม องค์กรเยาวชน 1 กลุ่ม (กลุ่มฟ้าใสของโรงเรียนท่าวังผาพิทยาคมภายใต้โครงการรุ่งอรุณ) องค์กรผู้ด้อยโอกาส (คนพิการ) 1 กลุ่ม

กิจกรรมหลักของชมรมรักษ์บ้านส่วนใหญ่ คือ การร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายและองค์กรต่าง ๆ ของชมรมในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ โดยการรวมตัวกันขององค์กรชุมชนทั้ง 97 องค์กรทำให้เกิดเครือข่ายการอนุรักษ์ทั้งระบบป่าชุมชนและแม่น้ำส่งผลให้ระบบนิเวศได้รับการฟื้นฟูและอนุรักษ์

ทั้งระบบ กิจกรรมสำคัญที่ชมรมดำเนินการได้แก่ การทำบุญสืบชะตาแม่น้ำน่าน การปลูกป่าชุมชน
ฝ่าป่าพันธุ์ปลา มีพิธีมอบอาหารปลาให้องค์กรเครือข่าย

การถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง

ประสบการณ์ในการทำงานอนุรักษ์ของพ่อสมาน ค่ายอาจ และชุมชน เริ่มจากการสร้างความ
เข้มแข็งภายในชุมชน จากกลุ่มคนที่เป็นแกนนำ แล้วขยายไปสู่กลุ่มอื่น ๆ ใช้กระบวนการแลกเปลี่ยน
การขบคิดและวิเคราะห์รากเหง้าของปัญหาจนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาวิธีการทำงาน มีการสรุป
บทเรียนร่วมกัน มีการประสานงานกับส่วนต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน
นักวิชาการ ทำให้การทำงานมีความชัดเจนมากขึ้น สังคมมีโอกาสรับรู้มากขึ้น อีกด้านหนึ่งของ
กระบวนการทำงานได้ก่อให้เกิดการพัฒนาคนและเกิดการกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไปยัง
คนกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง การถ่ายทอดความรู้ของพ่อสมาน ค่ายอาจยังได้ขยายไปสู่เยาวชนคนรุ่นหลังให้
เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากร และการอนุรักษ์พันธุ์ปลาทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน และยังถ่ายทอด
ให้กับองค์กรเครือข่าย แกนนำชุมชนทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด นักศึกษาและบุคคลทั่วไป ให้ได้รู้ถึง
คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยการศึกษาจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิถีทาง
ธรรมชาติที่มีอยู่อย่างสมดุล

เกียรติคุณที่ได้รับ

1. พ.ศ. 2512 ได้รับประกาศเกียรติคุณของกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย
2. พ.ศ. 2519 ได้รับวุฒิบัตรผู้ใหญ่บ้านดีเด่น ระดับจังหวัดน่าน
3. พ.ศ. 2541 ได้รับประกาศเกียรติคุณ “คนดีทำวังผา” สาขาสิ่งแวดล้อม
4. พ.ศ. 2542 ได้รับเกียรติคุณ “คนดีศรีสังคม”

การติดต่อ

พ่อสมาน ค่ายอาจ และชมรมฮักบ้าน บ้านเลขที่ 32 หมู่ 6 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัด
น่าน โทร 054 - 755434

แม่นฤมล หาญวรรณกิจ

ประวัติส่วนตัว

แม่นฤมล หาญวรรณกิจ เกิดวันที่ 15 สิงหาคม 2492 อายุ 59 ปี เป็นบุตรของ พ่อเฮงต้น – แม่
สมบูรณ์ หาญวรรณกิจ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 221 บ้านท่าวังผา หมู่ที่ 2 ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวัง
ผา จังหวัดน่าน สถานภาพสมรส มีบุตร 3 คน หญิง 2 คน ชาย 1 คน

ประวัติการศึกษา

1. สำเร็จการศึกษา ระดับประถมศึกษา จากโรงเรียนบ้านท่าวังผาประชารัฐวิทยาการ
2. สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากสถาบันการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอท่าวังผา

ผลงาน

แม่ณฤมล ปัจจุบันดำรงตำแหน่งกำนัน ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และเป็นกำนันหญิงคนแรกของบ้านท่าวังผา มีบทบาทและบทเรียนที่ประสบความสำเร็จในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนอกจากการเป็นผู้ที่มีแนวคิดริเริ่มด้านการอนุรักษ์พันธุ์ปลาแล้ว แม่ณฤมล หาญวรรณกิจ ยังได้พัฒนาปรับปรุงก่อสร้างสถานที่ชมปลา และโป๊ะให้อาหารปลา ปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งศึกษาเรียนรู้ ห้องเรียนทางธรรมชาติของนักเรียนนักศึกษา และประชาชนทั่วไป โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลตำบลท่าวังผา และได้ริเริ่มในการพัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณดงเจ้าพ่อวิทยาริน ซึ่งมีสภาพเป็นป่าที่มีต้นไม้ใหญ่นานาชนิด ที่ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านได้อนุรักษ์ไว้มาหลายชั่วอายุคน ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นสวนสุขภาพ มีสถานที่ออกกำลังกาย สนามกีฬา ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ และเพื่ออนุรักษ์ต้นไม้ใหญ่ไว้ให้เป็นป่าในชุมชนให้อนุชนรุ่นใหม่ได้ศึกษา เป็นเวทีให้เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้ด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม

ด้วยความมุ่งมั่นและเสียสละของกำนันหญิงคนเก่งที่ทุ่มเทให้กับสังคม และบ้านเกิดเรื่อยมาทำให้แม่ณฤมลได้รับการยอมรับและได้รับการประกาศเกียรติคุณมากมาย

พ.ศ. 2536 ได้รับการประกาศเกียรติคุณผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนดีเด่นกรมพัฒนาชุมชน

พ.ศ. 2540 ได้รับประกาศเกียรติคุณเป็นผู้มีความรู้ความสามารถมีความเสียสละควรแก่การยกย่องจากโรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม

พ.ศ. 2540 ได้รับการคัดเลือกเป็น “ยอดสตรีศรีเมืองน่าน” สาขา การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. 2545 ได้รับประกาศเกียรติคุณเป็น “คนดีท่าวังผา” สาขากลุ่มสตรี ประจำปี 2544 จากสภาวัฒนธรรมอำเภอท่าวังผา ฯลฯ

การติดต่อ

บ้านเลขที่ 221 หมู่ที่ 2 บ้านท่าวังผา ตำบลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140 โทรศัพท์ 054 – 799591 หรือ สถาบันการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดน่าน วัดพระธาตุแช่แห้ง ตำบลม่วงตึ๊ด กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 55000 โทรศัพท์ 054 – 775636 ต่อ 22, 23

พ่อผัด เทพเสน

ประวัติส่วนตัว

พ่อผัด เทพเสน เกิดเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2471 ณ บ้านหนองบัว หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอดำรงวิทยพร จังหวัดน่าน อายุ 80 ปี เป็นบุตรของพ่อทอง แม่เขียว เทพเสน และเป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวนพี่น้อง 6 คน สมรสกับแม่ปิมปา เทพเสน มีบุตรด้วยกัน 5 คน เป็นชาย 3 คน เป็นหญิง 2 คน ปัจจุบันประกอบอาชีพ พนักงานตรวจไร่ของสถานีโรบบมโบายาทำวังผา

ประวัติการศึกษา

ปี พ.ศ. 2482 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอดำรงวิทยพร จังหวัดน่าน

ปี พ.ศ. 2485 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร อำเภอมะนัง จังหวัดน่าน

ความรู้ความสามารถ

- ศิลปวัฒนธรรมและการละเล่นดนตรีพื้นเมือง(พิน เป็ ขลุ่ย สะล้อ)
- การแต่งเพลง ซอ ค่าว จ้อย

ผลงาน

ปี พ.ศ. 2539 ร่วมจัดนิทรรศการวัฒนธรรมและวิถีชีวิตไทลื้อ ในงานอนุรักษ์มรดกไทยฉลองปีกาญจนาภิเษกของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2540 ได้นำวงดนตรีคณะหนองบัวบาน ไปแสดงที่บ้านนาหนูน 1 ตำบลแสนทอง อำเภอดำรงวิทยพร ในการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับภาค และหมู่บ้านแห่งนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับภาค

ปี พ.ศ. 2551 ได้แต่งเพลงขอประกอบดนตรี ไปแสดงการฟ้อนพื้นบ้านล้านนาของโรงเรียนทำวังผาพิทยาคมและได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัด

นอกจากนี้ยังได้นำคณะหนองบัวบานไปแสดงในงานกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน – ตำบลป่าคา อำเภอดำรงวิทยพร สภาวัฒนธรรมอำเภอดำรงวิทยพรเป็นประจำต่อเนื่องตลอดมา

การถ่ายทอด

ได้มีการถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านให้กับเยาวชนในโรงเรียนบ้านหนองบัว โรงเรียนท่า
วังผาพิทยาคม และเยาวชนในหมู่บ้านหนองบัว ปัจจุบันบ้านหนองบัวมีวงดนตรีพื้นบ้าน 2 วง คือ วง
หนองบัวบาน และวงของเยาวชนอีก 1 วง

สถานที่ติดต่อ

บ้านเลขที่ 83 หมู่ 5 บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140 หรือ สถาบัน
การเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดน่าน วัดพระธาตุแช่แห้ง ตำบลม่วงตึ๊ด กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 55000
โทรศัพท์ 054 – 755636 ต่อ 22, 23

พ่อประสาธ ชัยมิ่ง (ผู้รู้และผู้สืบค้นศิลปวัฒนธรรมไทยพวน)

ประวัติส่วนตัว

พ่อประสาธ ชัยมิ่ง เกิดเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2482 อายุ 69 ปี เป็นบุตรของพ่อทอง แม่ดา ชัยมิ่ง
เกิดบ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นบุตรคนที่ 7 ในจำนวนพี่น้อง 8 คน ได้สมรส
กับแม่บานเย็น ชัยมิ่ง ในปี พ.ศ. 2510 ณ บ้านร่องแง ตำบลวรรณคร อำเภอปัว จังหวัดน่าน มีบุตรธิดา
ด้วยกัน 3 คน เริ่มศึกษาในปี พ.ศ. 2496 ที่โรงเรียนประชาบาลบ้านฝายมูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา
จังหวัดน่าน สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในปี พ.ศ. 2497 ได้บรรพชาเป็นสามเณร ณ วัดฝาย
มูล ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และได้สอบนักธรรมชั้นตรี ชั้นโท ที่วัดพระธาตุช้างค้ำ
วรวิหาร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ในปี พ.ศ. 2500 ได้เข้าศึกษา ณ วัดพระธาตุวราขรสังขยภู เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร และ
สอบได้นักธรรมชั้นเอกและเรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนกบาลีมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยราช
วิทยาลัย(มหาวิทยาลัยสงฆ์) ณ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2514
สอบได้ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษประถม (พ.กศ. จากกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ) ปี
พ.ศ. 2518 สอบได้ประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม(พม.จากกรมการฝึกหัดครู
กระทรวงศึกษาธิการ) ปี พ.ศ. 2528 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีสาขาคูศาสตร์(คป.) วิชาเอกบริหาร
การศึกษา จากวิทยาลัยครูอุดรดิตถ์

ผลงาน

พ่อประสาธ ชัยมิ่ง เข้ารับราชการ ในตำแหน่งครูผู้สอนในปี พ.ศ. 2508 ที่โรงเรียน ตชด.บารุงที่
57 อำเภอปัว จังหวัดน่าน และได้เลื่อนตำแหน่งเป็นครูใหญ่ ระดับ 3 โรงเรียนบ้านยู ตำบลจอมพระ
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2519 และเลื่อนเป็นอาจารย์ใหญ่ระดับ 7 ที่

โรงเรียนบ้านฝายมูล สำนักงานเร ประถมศึกษาอำเภอท่าวังผา วันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 และ
เกษียณอายุราชการเมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2542

ปัจจุบัน พ่อประสาธ ชัยมิ่ง เป็นผู้มืบทบพาทสำคัญในด้านการถักทอเครื่องนุ่งห่มสววัฒนธรรม
ไทยพวนแห่งประเทศไทย ใช้เวลาว่างให้การเรียนรู้แก่เยาวชนในหมู่บ้านฝายมูล และขยายผลไปสู่ระดับ
ตำบล และระดับอำเภอ เป็นผู้สืบสานงานวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้านชาวไทยพวน ทั้งวิถีชีวิต ภาษาพูด
การประกอบอาชีพพื้นฐานที่บ้านฝายมูล

สถานที่ติดต่อ

บ้านเลขที่ 76 หมู่ 1 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140 โทรศัพท์ 054 – 755251
หรือ 089 – 8535053 หรือ สถาบันการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดน่าน วัดพระธาตุแช่แห้ง ตำบลม่วงตึ๊ด กิ่ง
อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 55000 โทรศัพท์ 054 – 755636 ต่อ 22, 23

แม่จันทร์สม พรหมปัญญา

ประวัติส่วนตัว

แม่จันทร์สม พรหมปัญญา เกิดเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2492 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
จาก โรงเรียนหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และได้สมรสกับ พ่อสมศักดิ์ พรหม
ปัญญา มีบุตรธิดาด้วยกัน 3 คน

ปี พ.ศ. 2519 ได้มีการนำผ้าทอไปจัดนิทรรศการที่วัดหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา ซึ่ง
มักจะมีนักท่องเที่ยวมาชมจิตรกรรมฝาผนังที่วัดหนองบัวเป็นประจำ เมื่อมีคนมาเห็นผ้าทอของแม่จันทร์
สม ก็ให้ความสนใจและได้ซื้อผ้าทอของแม่จันทร์สมเป็นจำนวนมาก ต่อมาจึงเริ่มมีพ่อค้า แม่ค้ามาสั่งทอ
เพื่อนำไปขายอยู่ตลอดเวลา จากนั้นจึงได้มีการรวมกลุ่มทอผ้ากันขึ้น แรกก่อตั้งมีสมาชิกประมาณ 3 – 4
คน ทอผ้าโดยใช้ทุนของตนเอง ยังไม่มีงบประมาณจากหน่วยงานใด มาให้การสนับสนุน

ปี พ.ศ. 2523 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอท่าวังผา ได้เข้ามาส่งเสริมในการรวมกลุ่มอาชีพ โดย
ได้ให้อุปกรณ์ในการทอผ้า คือ กี่กระตุก จำนวน 5 หลัง และนำวิทยากรจากกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่ง
ทอ กรุงเทพมหานคร มาสอนการใช้กี่กระตุก และการปรับปรุงลายผ้าให้มีความทันสมัยขึ้น

ปี พ.ศ. 2525 กลุ่มทอผ้าได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 95 คน ซึ่งมีทั้งคนที่ทอเป็นและไม่เป็นแต่ก็ได้
อาศัยความเอื้ออาทรต่อกันช่วยเหลือสอนกันจนทอผ้าเป็นทุกคน เมื่อผ้าทอมีคุณภาพแล้ว ก็จะส่งออก
ขายและมีการจัดสรรค่าแรงงานให้กับสมาชิก โดยค่าแรงที่ได้ขึ้นอยู่กับลายของผ้าและฝีมือ ราคาผ้า
เริ่มต้นที่ 50 – 500 บาท ได้ดำเนินการทอผ้ามาเรื่อย ๆ ยังไม่พบปัญหาจนกระทั่งปี พ.ศ. 2530 เริ่มพบ

ปัญหา คือ มีคนทอผ้าจากแหล่งอื่นมากขึ้น ตลาดที่รองรับขายกว้างขึ้น ลูกค้ามีโอกาเลือกสินค้า รวมทั้งไม่มีนักทอที่เชี่ยวชาญหรือพ่อค้ามาซื้อเหมือนก่อนทำให้เกิดภาวะขาดทุน สมาชิกที่ทอผ้าจึงเริ่มออกจากกลุ่มกลับไปทอผ้าที่บ้าน แต่แม่จันทร์สมก็ไม่ได้เลิกทอผ้ายังคงทอผ้าต่อไป และได้มีสื่อต่าง ๆ มาทำการเผยแพร่ เช่น รายการกระเจ๊กหักด้าน ทางช่อง 7 สี มีการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) และหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีคณะบุคคลต่าง ๆ มาศึกษาดูงาน ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าของแม่จันทร์สมมีสมาชิก 30 คน ยังคงทอผ้าอยู่ โดยจำหน่ายที่ร้านในหมู่บ้าน ซึ่งยังมีลูกค้าเข้ามาซื้ออยู่เรื่อย ๆ

ผลงาน

ปี พ.ศ. 2526 เป็นวิทยากรสอนให้กับนักเรียนโรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม อำเภอท่าวังผา จำนวน 4 รุ่น

ปี พ.ศ. 2535 ได้รับประกาศนียบัตรของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ปี พ.ศ. 2543 ได้คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้เชิดชูเกียรติคุณ เป็นศิลปินดีเด่นของจังหวัดน่าน สาขาราชช่างฝีมือ

แม่จันทร์สม ยังได้มีโอกาสทอผ้าถวายสมเด็จพระเจ้า โดยปักชื่อไว้ที่มุมของผ้า

สถานที่ติดต่อ

บ้านเลขที่ 68 บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140 หรือสถาบันการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดน่าน วัดพระธาตุแช่แห้ง ตำบลม่วงตึ๊ด กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน 55000 โทรศัพท์ 054 – 755636 ต่อ 22, 23

กลุ่มองค์กรในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

ศูนย์การเรียนรู้การจัดการธุรกิจชุมชนบ้านฝายมูล

ศูนย์การเรียนรู้การจัดการธุรกิจชุมชนบ้านฝายมูล หมู่ที่ 1 ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่ผ่านมามีประชากรในหมู่บ้านจำนวน 1,252 คน แบ่งเป็น ๓๔๘ ครัวเรือน ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน และเลี้ยงสัตว์

ผลิตผลทางการเกษตรประกอบไปด้วย การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ ทอผ้า ตีเหล็ก ตัดเย็บเสื้อผ้า และแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคมและมนุษย์กับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมนั้น ๆ อันเป็นมรดกตกทอด สืบส่ง และสืบทอดตามกันมาจากบรรพบุรุษหลายยุคหลายสมัย จากอดีตจนถึงปัจจุบันและยังโยงถึงอนาคต

กระแสการเปลี่ยนในสังคมโลกาภิวัตน์ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบให้มีวัฒนธรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นซึ่งถ้าหากขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และไม่เลือกสรรให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นแล้ว ก็จะเป็นผลเสียแก่วัฒนธรรมท้องถิ่น และเป็นผลเสียแก่วัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดังนั้น ทางชาวไทยพวนบ้านฝายมูล ได้ตระหนักถึงเรื่องนี้เป็นอย่างมากจึงได้มีการเคลื่อนไหวและสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกันขึ้น ทั้งนี้ก็เพื่ออนุรักษ์จารีตประเพณีอันดีงามของชาวไทยพวนไว้ชั่วลูกชั่วหลานเยาวชนรุ่นหลังสืบต่อไปในอนาคตอันจะนำมาซึ่งศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ ตลอดจนสร้างควมมีวินัย พัฒนาค่านิยมที่ถูกต้องลักษณะนิสัยที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ศาสนา ส่งเสริมอาชีพเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่นการท่องเที่ยวของชาวไทยพวนต่อไป

ชาวไทยพวนบ้านฝายมูล โดยกลุ่มองค์กรเครือข่ายอันเข้มแข็งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและภูมิปัญญาของตนเอง ได้มีมติโดยพร้อมเพรียงกันกำหนดให้ตั้ง “สภาวัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูล” ขึ้นเพื่อเป็นองค์กรกลางในการดำเนินงานทางวัฒนธรรมทั้งปวงของชาวไทยพวนบ้านฝายมูลเมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2540 ณ หอประชุมประจำหมู่บ้านฝายมูล โดยมีสมาชิกเริ่มก่อตั้งจำนวน 58 คน ปัจจุบันสภาวัฒนธรรมบ้านฝายมูลมีสมาชิกจำนวน 1,015 คน และกรรมการ 49 คน

วัตถุประสงค์ของสภาวัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูล

1. เพื่อเป็นศูนย์รวมเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ในบ้านฝายมูล ในการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และแนวความคิดในการดำเนินงานสภาวัฒนธรรมไทยพวน
2. เพื่อปลูกฝังอนุรักษ์ส่งเสริมฟื้นฟู พัฒนาขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ศาสนา อาชีพ ศิลปวัฒนธรรม คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมของชาวไทยพวนบ้านฝายมูล และส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย
3. เพื่อพัฒนาวิถีชีวิตของชาวไทยพวนบ้านฝายมูลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันที่ถูกต้องและเหมาะสม

การดำเนินงานที่ผ่านมา

เป็นศูนย์เครือข่ายองค์กรกลุ่มต่าง ๆ ในบ้านฝายมูลในการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และแนวคิดในการดำเนินวิถีชีวิตไทยพวนบ้านฝายมูล

ได้อนุรักษ์ส่งเสริมฟื้นฟูพัฒนาขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ศาสนา อาชีพ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม ศิลปะการแสดงของชาวไทยพวนบ้านฝายมูล และส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

ได้พัฒนาวถีชีวิตของชาวไทยพวนบ้านฝายมูลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปัจจุบันที่ถูกต้องและเหมาะสม

กิจกรรมที่ผ่านมาและกำลังทำอยู่ในปัจจุบันขององค์กร

สภาวัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูลเป็นองค์กรที่มีความเข้มแข็งมาก และการบริหารจัดการที่ดี จะเห็น ได้จากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย และมีองค์กรเครือข่ายจำนวนมาก คณะกรรมการสามารถ ประสานความร่วมมือกับองค์กรภายนอกได้ดีทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งยังให้การต้อนรับ ผู้มาศึกษา ศึกษานอกสถานที่ตลอดเวลา

กิจกรรมของกลุ่มมีจำนวนมากและส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการเผยแพร่จารีตประเพณี วัฒนธรรม ของชาวไทยพวน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีการถ่ายทอดกระบวนการเรียนรู้ ให้กับคนในชุมชนและนอกชุมชน มีการวางแผนกิจกรรมอย่างต่อเนื่องที่สำคัญกิจกรรมที่ส่งเสริมอาชีพ สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

องค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ที่สังกัดสภาวัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูลมีทั้งหมด 21 องค์กรด้วยกัน ได้แก่ กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มทอผ้า กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มดนตรีพื้นเมือง ชมรมสมุนไพร กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มทำแคบหมู กลุ่มทำขนม กลุ่มข้าวซ้อมมือ กลุ่มจักสาน กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ น้ำ กลุ่มผู้ใช้น้ำประปาชุมชน กลุ่มผู้ใช้น้ำเหมืองฝาย กลุ่มสาธิตการตลาด กลุ่มส่งเสริมหัตถกรรม สวัสดิการกองทุนฌาปนกิจ อาสาสมัครสาธารณสุข ธนาคารหมู่บ้าน

กลุ่มอาชีพและวิสาหกิจชุมชน อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ชื่อกลุ่ม	สถานที่ติดต่อ	ผู้นำ	รายละเอียดผลิตภัณฑ์
1. กลุ่มตีเหล็กบ้านฝายมูล	บ้านฝายมูล หมู่ 1 ต. ป่าคา อ.ท่าวังผา จ. น่าน	นายสุทัศน์ ตาลาว 054 -799285	ผลิตภัณฑ์มีดและเครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร

2. กลุ่มอาชีพทำเครื่อง3.หวายบ้านคอนตัน 	88 หมู่ 12 บ้านคอนตัน ต.ศรีภูมิ อ.ท่าวัง ผา จ.น่าน 55140	นายเปลี่ยน ใจแก้ว (054 799006, 09 – 9525149)	ผลิตภัณฑ์จาก หวาย
3. กลุ่มแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านท่าคำ 	เลขที่ 44 หมู่ 1 บ้านท่าคำ ตำบลริม อำเภอท่าวัง ผา จังหวัดน่าน 55140	นางอนุสรณ์ อินไชย (054 -755084 , 054 - 755482)	ผลิตภัณฑ์แปรรูป จากเนื้อสัตว์
4. กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง6.	ตำบลป่าคา อำเภอ ท่าวังผา จังหวัดน่าน	นางทองพูน อ้อดลาว (054-799315	ผ้าทอพื้นเมือง
5. กลุ่มผ้าปัก/ ผ้าเขียน	หมู่ 6 บ้านสบเป็ด ต. ผาตอ อ.ท่าวังผา จ. น่าน	นางยิ่ง แซ่ท้าว (054-799315)	ผ้าปัก/ ผ้าเขียน
6. กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเหนียว	เลขที่ 8 บ้านอาสาม หมู่ที่ 3 ตำบลท่าวัง ผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน	นางปริญญ าเอฤทธิ์ (054-755178)	ข้าวหลาม
7. กลุ่มจักสานไม้ไผ่	เลขที่ 79 หมู่ที่ 3 บ้านตาลชุม ต. ตาล	นายก้อน ยอด หล้า	หมวกไม้ไผ่

	ชุม อ. ท่าวังผา จ. น่าน	(054-798028)	
8. กลุ่มทำไม้กวาด	เลขที่ 218 บ้านนา หนูน 1 ต. แสนทอง อ. ท่าวังผา จ. น่าน	นางศรีวรรณ ไพบยา (054-799414)	ไม้กวาดดอกหญ้า
9. กลุ่มทำแชมพูและน้ำยาล้างจานสมุนไพร	เลขที่ 218 หมู่ที่ 1 บ้านนาหนูน 1 ต. แสนทอง อ. ท่าวังผา จ. น่าน 55140	นางศรีวรรณ ไพบยา (054-799414)	แชมพูสมุนไพร
10. กลุ่มผลิตอาหารสัตว์	หมู่ที่ 4 บ้านฮวก ต. แสนทอง อ. ท่าวังผา จ. น่าน 55140	นายเหรียญ จันทร์แปง (09-8358929)	อาหารสุกร
11. กลุ่มผลิตภัณฑ์จากผ้าและไม้ไผ่	หมู่ที่ 1 บ้านนาหนูน 1 ต. แสนทอง อ. ทา วังผา จ. น่าน 55140	นางผ่องใส ไชยวิฑู (09-5553019)	กระเป๋าจากผ้า
12. กลุ่มผ้าทอมือลายน้ำไหล	107 หมู่ 9 บ้านถ่อน ต.จอมพระ อ.ท่าวัง ผา จ.น่าน 55140	นางสาวรัตนา เทพประสิทธิ์ (054 798349,06 1891195)	ผ้าทอพื้นเมือง ลายน้ำไหล ประยุกต์
13. กลุ่มผู้สูงอายุ	เลขที่ 5 หมู่ที่ 6 บ้าน เสี้ยว ต.ยม อ.ท่าวัง ผา จ.น่าน	นายมนัส สุจันทร์ (054-798307 ,054-793308)	กระเช้ารังนก
14. กลุ่มสตรีสหกรณ์ผ้าทอมือลายน้ำไหล ประยุกต์	107 หมู่ 1 บ้านกึ่ง คำบलयม อำเภอกำ วังผา จังหวัดน่าน 55140	นางสาวรัตนา เทพประสิทธิ์ (054 798349, 06 189195)	ผ้าทอมือ

15. กลุ่มทอผ้าลายน้ำไหล	หมู่ 1 ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140	(01 7649852)	ผ้าทอลายน้ำไหล
16. กลุ่มแปรรูปอาหารจากสาหร่ายน้ำจืด 	เลขที่ 106 หมู่ที่ 5 ตำบลป่าคา อำเภอ ท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140	นางศิริพร คำหว่าง (07 1884109)	สาหร่ายปรุงรส
17. กลุ่มผ้าทอไทลื้อสืบทอดชาติบ้านคอนมูล	62 หมู่ 2 ถนนสบ สาย - เชียงแล บ้าน คอนมูล ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140	คุณธัญญามาศ วงศ์ไทย (089 4892247)	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
18. กลุ่มจันทร์สมการทอ 	68 หมู่ 5 บ้านหนอง บัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 55140	คุณจันทร์สม พรหมปัญญา (054 798468)	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ

สินค้า OTOP อำเภอท่าวังผา

ชื่อสินค้า	รายละเอียด	ตำบล
1. <u>กุนเชียงหมู</u>	กุนเชียงหมู (OTOP)	ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. <u>ขันโตก</u>	ผลิตภัณฑ์จักสานหวายเป็นขันโตก เป็นผลิตภัณฑ์ที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ทำกันด้วยความชำนาญ มีฝีมือประณีต สวยงาม แข็งแรง ทนทาน มีหลายขนาดให้เลือก (OTOP)	ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
3. <u>ชุดรับแขก</u>	ผลิตภัณฑ์ชุดรับแขก ประกอบด้วย เก้าอี้ทำด้วยหวายมีพนักพิงจำนวน 4 ตัว พร้อมโต๊ะ 1 ตัว ทำกันด้วยความชำนาญ มีฝีมือประณีต สวยงาม แข็งแรง ทนทาน มีหลายขนาดให้เลือก (OTOP)	ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
4. <u>ชั้น ม าน ย ่อ ม ส ี ธรรมชาติ</u>	ชั้นม่านย้อมสีธรรมชาติ (3150)	ตำบลศรีภูมิ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
5. <u>ผ้าทอพื้นเมืองลาย น้ำไหลประยุกต์</u>	ผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นเมืองลายน้ำไหลประยุกต์ เป็นการทอผ้าพื้นเมืองด้วยกี่กระตุก โดยวัสดุที่ใช้เป็นฝ้ายสำหรับทอเรียกว่าไหมประดิษฐ์ มีการสอดด้นสีต่าง ๆ คุณภาพดี สวยงาม สีสันไม่ตก มีให้เลือกมากมาย เช่น ผ้าลายน้ำไหล ดิ้นเงิน/ทอง ผ้าลายน้ำไหลด้นสี ผ้าพื้นดินเงิน/ทอง ผ้าพื้นดินสี (OTOP)	ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
6. <u>ผ้าทอลายน้ำไหล</u>	ผ้าทอลายน้ำไหล(OTOP)*	ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
7. <u>ผ้าฝ้ายทอมือลายน้ำไหลประยุกต์</u>	ผ้าฝ้ายทอมือลายน้ำไหลประยุกต์ไม่สอดด้น (OTOP)	ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

8. <u>ผ้าฝ้ายทอมือลายน้ำไหล</u> <u>ยุคสุดท้าย</u> <u>ดิน</u>	ผ้าฝ้ายทอมือลายน้ำไหลประยุกต์สอด้ดิน (OTOP)	ตำบลจอมพระ อำเภอบางบาล จังหวัดน่าน
9. <u>ผ้าลายน้ำไหล</u>	ผ้าลายน้ำไหล (3150)	ตำบลป่าคา อำเภอบางบาล จังหวัดน่าน
10. <u>สาหร่ายปรุงรส</u>	สาหร่ายปรุงรส ตรานกยูง (OTOP)	ตำบลป่าคา อำเภอบางบาล จังหวัดน่าน

2. แผนที่คนดีในพื้นที่อำเภอบางบาล

จากการจัดเวทีพัฒนาโครงการเยาวชนในพื้นที่บ้านสวก บ้านน้ำไคร้ บ้านห้วยม่วง และบ้านสันติสุข ที่ผ่านมามีการใช้สื่อเรื่องแผนที่คนดีให้กับเยาวชนได้ชมและให้คำนิยามศัพท์ คำว่า “คนดีในอุดมคติของเยาวชนเป็นอย่างไร” จึงได้สรุปคุณสมบัติคนดี ว่า ต้องเป็นคนที่มีความเสียสละเพื่อชุมชน เป็นคนดีมีน้ำใจ เอื้ออาทรต่อคนในสังคม เป็นคนรักสุขภาพมีปัญญาของคนในท้องถิ่น เป็นคนเก่ง เป็นต้น จึงได้มีการทำแผนที่คนดีในพื้นที่อำเภอบางบาลดังเอกสารแนบ (Mind mapping) 1 แผ่นดังนี้

สรุปข้อมูลทั่วไปและข้อมูลของดีในพื้นที่

ข้อมูลที่ได้คือ ทั้งข้อมูลทั่วไปที่แสดงให้เห็นถึงทุนที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งข้อมูลทรัพยากร ข้อมูลภูมิปัญญา ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ ข้อมูลคนทำความดี(ครูภูมิปัญญา) ข้อมูลกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ในพื้นที่ ฯลฯ เกิดจากการสืบค้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผาระยะเวลา 6 เดือน เริ่มตั้งแต่ เดือน เมษายน – กันยายน 2551 จะเห็นได้ว่ามีทุนทั้งตัวคน ทรัพยากร กลุ่มองค์กร ของดีในพื้นที่ ที่สามารถพัฒนาต่อยอดให้เป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ได้ เช่น การมีคนที่เป็นผู้รู้ ทรัพยากร ฯลฯ ทุนเหล่านี้สามารถหนุนเสริมให้คนในพื้นที่ได้เกิดกระบวนการคิด ต่อยอด ยกระดับองค์ความรู้ให้สามารถจัดการกับทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดการพึ่งตัวเองอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ผลจากการจัดเวทีในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

1. วันที่ 25 เมษายน 2551 เวทีเปิดตัวงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอำเภอท่าวังผา ณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้เข้าร่วม จำนวน 15 คน จากสถานีนานาัยต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอท่าวังผาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอท่าวังผา

วัตถุประสงค์ในการจัดเวที คือ การเปิดพื้นที่ใหม่ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น คือพื้นที่อำเภอท่าวังผา โดยเปิดตัวกับหน่วยงานที่เป็นเครือข่าย สาธารณสุขจังหวัด

กระบวนการในการจัดเวที

เล่าความเป็นมางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดย คุณวิชัย นิลคง ถึงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดน่าน ที่ได้เข้ามาในปี พ.ศ. 2543 คนที่เข้ามาขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มีจำนวน 3 คน คนกลุ่มนี้ได้เคลื่อนงานในจังหวัดน่านที่ไปได้ด้วยดี ในช่วงปี 43 – 47 ที่เกิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดน่าน จำนวน 20 โครงการเฉพาะ หลังจากนั้นคนที่ทำงานอยู่ก็เริ่มมี

งานส่วนตัวจึงได้กระจายกันออกไป ในขณะที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในจังหวัดน่านที่เหลืออยู่มีประมาณ 2 โครงการ คือพื้นที่บ้านหลักลาย เป็นโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และบ้านน้ำพาง คือโครงการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการจัดการป่า น้ำ การอนุรักษ์วังปลา การจัดการเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย ทั้งสองโครงการใกล้จะสิ้นสุดโครงการ ทางสกว. ได้มองเห็นการต่อยอดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดน่าน จึงได้ให้โอกาสผู้เข้ามาทำงานในพื้นที่ เพื่อที่จะพัฒนาสังคมน่านต่อไป

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านมามีหลายรูปแบบ ยกตัวอย่าง ที่วัดโป่งคำได้ศึกษาเรื่อง ฝ้ายย้อมสีธรรมชาติทำให้ชุมชนได้ย้อนมองสิ่งที่ตัวเองมีในอดีตและเทียบไปถึงเศรษฐกิจชุมชนด้วย ทางพระอาจารย์ที่นั่นได้ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพิธีกรรม พิธีการในท้องถิ่น เช่นงานศพที่ทำให้การจัดการย่นย่อลงโดยคงความเป็นวัฒนธรรมเดิมไว้อยู่ ทางชุมชนก็เห็นดีด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างง่าย ๆ ที่เราอยากจะสานต่อแนวความคิดเอาไว้ มีการพูดคุยกันเรื่องงานวิจัยในระดับของจังหวัดมาประมาณ 4 – 5 เวทีแล้วแต่ไม่ค่อยต่อเนื่อง สุดท้ายก็ยังขาดคนที่ต้องไปเติมเต็มในพื้นที่ ทั้งนี้พื้นที่จังหวัดน่านได้คนทำงานในเชิงรุกมาแล้วคิดว่าประเด็นในพื้นที่ที่น่าสนใจพร้อมแล้วจึงมีเวทีใหญ่เกิดขึ้นภายในพื้นที่อาจจะให้ทางสถานีอนามัยในพื้นที่เป็นตัวเชื่อมในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือ สถานีอนามัยไหนมีประเด็นที่น่าสนใจอยากจะเปิดเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่นเรื่องสุขภาพกับชุมชน หรือจะเป็นเรื่องอื่นที่เป็นความต้องการของชุมชน ก็สามารทำได้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะเป็นเครื่องมือสำหรับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่มีการเจาะประเด็นในเรื่องสุขภาพต่อไป

แนะนำตัวผู้เข้าร่วม

1. คุณธัญญา วิเศษสุข หัวหน้าสำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา ได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมในเวทีและเล่าถึงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวังผา ว่า ส่วนใหญ่ก็เป็นงานวิจัยของเจ้าหน้าที่ และทำร่วมกับสสส. ในส่วนของนายอำเภอก็มีนโยบายที่สอดคล้องกับการทำงานกับสกว. อยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นเรื่องการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมก็สามารถที่จะทำได้เลย แต่อาจจะติดกับเรื่องของงบประมาณหรือคนทำงานวันนี้จะชัดเจนว่าอันไหนทำได้หรือทำไม่ได้ โดย เฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวท่าวังผาก็มีทุนในเรื่องการท่องเที่ยวอยู่หลายที่ ถ้าสามารถทำได้ทางอำเภอก็ให้การสนับสนุน เพื่ออยากให้ชาวบ้านได้ใช้สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติให้เกิดประโยชน์กับชาวบ้านเอง อาจจะเป็นกุศโลบายอันหนึ่งที่เรานำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม ส่วนเรื่องวัยรุ่นนับตาลชุมได้มีการอบรมเรื่องครอบครัวอบอุ่น อยากให้ทางสกว. ได้ชี้แนวทางมาได้เลยว่าแนวทางการพัฒนาจะทำได้หรือไม่ เพราะที่ผ่านมายอมรับว่าข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของเราไม่ให้ความสนใจเพราะงานล้นมือ และคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระงานในการทำงานทั้งที่เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้งานเดินได้ดีขึ้น

2. คุณชัยวุฒิ วันควร เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ
3. คุณนิกร วีระ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนอนามัยตำบลริม
4. คุณทินกร มหานิล นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนอนามัยตำบลยม
5. คุณสมจิตร ศรีรัมย์ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนอนามัยตำบลผาตอ
6. คุณสารภี วงศ์สิทธิ์ พยาบาลวิชาชีพ สถานีนอนามัยตำบลยม
7. คุณเจตน์ อินสองใจ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนอนามัยตำบลป่าคา
8. คุณกิตติศักดิ์ ถาวงศ์ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนอนามัยบ้านพร้าว
9. คุณสุทธิดา ตะวิไชย ประสพการณ์การทำงาน เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยอยู่ที่ลำพูน และเป็นผู้ประสานงานโครงการการจัดการความรู้ในพื้นที่จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานสถาบันวิจัยหรือศูนย์
ตอนนี้ก็เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวันผา ที่กลับมาทำงานที่บ้านของตัวเองเพราะ อยากจะ
เห็นชุมชน / อำเภอท่าวันผามีทุนมีศักยภาพการทำงานในด้านต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหน และอยากจะเข้ามา
มีส่วนร่วมในการทำงานด้วย เบื้องต้นทาง สกว. ได้ให้ทำเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อที่จะศึกษาพื้นที่
การทำงานเบื้องต้นว่ามีทุนมีศักยภาพการทำงานอย่างไร แต่ถ้าผู้เข้าร่วมสนใจการทำงานวิจัยก็สามารถที่
จะเสนอเข้ามาได้ในเบื้องต้นนี้
10. คุณณัฐกานต์ เคยทำงานอยู่ที่ สรส. (สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข) เป็นอาจารย์
สอนพิเศษ เคยช่วยงานโครงการครอบครัวเข้มแข็ง เป็นผู้ประสานงานวิจัยอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ และ กภาพ
สิน ภาคเหนือก็จะมีลำปาง พะเยา น่าน ปัจจุบันทำงานเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเวียงสา
เบื้องต้นก็ทำคล้ายกับอำเภอท่าวันผา คือการศึกษาบริบทในพื้นที่เพราะไม่เคยได้ทำงานในพื้นที่(ทำงาน
นอกพื้นที่ตลอด) ทางสกว.จึงได้ให้พี่เลี้ยงในพื้นที่ได้สำรวจทุนในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยต่อไป
11. คุณอภิสิทธิ์ รับผิดชอบงานสำรวจต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ แต่ก็ยังไม่เคยเห็นพื้นที่
และยังไม่ได้เข้าไปในพื้นที่เลย เห็นทุนที่ท่าวันผามีมาก ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและเรื่องการเกษตร สองเรื่อง
นี้จะไปกันได้ เรื่องการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ชุมชน จะเป็นเรื่องที่ดึงชุมชนเข้ามาทำงาน
ด้วยกันได้ง่ายขึ้น

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากการพูดคุยในเบื้องต้นจะเห็นทุนในพื้นที่มากขึ้น จึงมีการชวนคุยต่อในเรื่องประเด็นการวิจัย
แต่ละพื้นที่ว่าสนใจประเด็นไหนกันบ้าง เพื่อการติดตามต่อของพี่เลี้ยงในพื้นที่เพื่อให้ได้โจทย์ได้โครง
ร่างที่ชัดเจนขึ้นมาอีกระดึบหนึ่ง ประเด็นที่สนใจมีอยู่หลายประเด็น พี่เลี้ยงในพื้นที่และคนที่สนใจ
ทำงานวิจัยอาจจะมีการนัดกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ / เป็นกลุ่มหมู่บ้านเพื่อติดตามงานวิจัยที่จะขึ้นมา อาจจะ

มีการนัดกันเป็นทางการแต่นัดตอนที่ชาวบ้านว่างจริง ๆ (เช้า – เย็น) พี่เลี้ยงในพื้นที่อาจจะเหนื่อยหน่อย ทั้งศึกษาบริบทและการพัฒนาโครงงานวิจัย สิ่งที่น่าจะเกิดในระยะเวลา 6 เดือนนี้คือ

- ข้อมูลบริบทของอำเภอท่าวังผา
- การจัดเวทีในระดับอำเภอ เชิญองค์กรท้องถิ่นให้ทางท้องถิ่นได้เห็นการทำงานแบบ สกว.แล้วนำไปทำในพื้นที่ที่มีความพร้อมแล้วเสนอโจทย์วิจัยขึ้นมา

คุณชัยวุฒิ เล่าถึงบริบทการทำงานในพื้นที่ท่าวังผาที่ผ่านมาว่า การทำงานในพื้นที่ท่าวังผานั้นมี แหล่งทุนเข้ามามากมีทางเลือกในการทำงานมาก เป็นการสร้างนิสัยให้กับคนท่าวังผาในการทำงานแบบ ง่าย ๆ เพื่อตอบสนองแหล่งทุน ถ้าเป็นการทำงานแบบ สกว.นั้นเป็นการทำงานที่มีขั้นตอนการเก็บ รายละเอียดงานมาก คนที่เคยทำกับแหล่งทุนอื่นมาก่อนก็อาจจะไม่อยากจะทำได้เพราะแหล่งทุนอื่นไม่ จำเป็นต้องทำอะไรมากก็เสร็จแล้ว เป็นคนที่ติดเงื่อนไขในการทำงาน แต่ถ้าเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลก็จะ ทำงานได้ง่าย เพราะแหล่งทุนในการสนับสนุนเข้าไปยังไม่ทั่วถึงมากนัก ในส่วนของท่าวังผาใน ภาพรวมใหญ่ ๆ เป็นเรื่องที่ยากพอสมควรในการทำงานด้านนี้ การแก้ไขปัญหาตรงนี้ ควร จะต้องมีการเลือกเอาคนที่สนใจในการทำงานทางด้านนี้จริง ๆ ไม่ทำในภาพกว้าง(ทำจากจุดเล็ก ๆ) และทำให้เป็นผลสำเร็จแล้วขยายออกไป เช่น เคยทำเรื่องกีฬาปลอดเหล้า (เดิมอบต. จะมีงานกีฬาแล้ว คืมเหล้ากัน) แต่มีอยู่ตำบลหนึ่งที่ทำเรื่องกีฬาปลอดเหล้า หลังจากนั้นตำบลอื่นก็เรียนแบบกัน ฉะนั้นสิ่ง ที่ควรจะทำก็คือ หาศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นกลุ่มเล็ก เป็นองค์กรเล็ก ๆ และต้องเป็นคนที่สนใจทำงาน จริง ๆ ทำจริง เกะกะติดการทำงานจริงแล้วจะนำไปสู่โครงการ

ถ้าทำกับกลุ่มใหญ่จะสูญเสียพลังงาน งบประมาณกับกลุ่มใหญ่มากจนเกินไปพอจะได้กลุ่มเล็ก ๆ มาจะทำให้เราเหนื่อยก่อน

ข้อสรุปในแนวคิดนี้ก็คือ การทำงานในพื้นที่อำเภอท่าวังผาต้องทำจากกลุ่มเล็ก ๆ และต้องเป็น กลุ่มที่สนใจทำงานจริง เพื่อที่จะติดตามและพัฒนาไปสู่งานวิจัยได้

การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจะไม่เอาพี่เลี้ยงเป็นตัวตั้งว่าอยากได้งานในลักษณะไหน แต่อยากจะ ให้ชุมชนเป็นคนกำหนดว่าอยากจะทำอะไรมากกว่า ไม่ได้จำกัดว่าต้องเป็นโครงการใหญ่แล้วมี โครงการย่อยขึ้นมา แต่ถ้าใครสนใจที่จะทำงานวิจัยในชุมชนของตัวเองแล้ว ส่วนตัวของพี่เลี้ยงสามารถ เข้าไปติดตามได้ทุกเมื่อ เช่นเรื่องกระบวนการจัดเวที เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการแล้ว ก็สามารถที่จะเข้าไปช่วยได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นโครงการใหญ่ เป็นโครงการเล็ก ๆ ในหมู่บ้านก็ได้ เอา ปัญหา เอาของดีของชุมชนเป็นตัวตั้งแล้วช่วยกันพัฒนาขับเคลื่อนการทำงานจะดีกว่า ในส่วนของวันนี้

อยากจะให้คนที่เข้าร่วมในที่นี้ที่สนใจทำงานวิจัยจริง ๆ แล้วเสนอเข้ามาแล้วพี่เลี้ยงจะเข้าไปหนุนเสริมพัฒนาต่อในชุมชนต่อไป

คุณชัชวาล ได้ให้ข้อเสนอว่า ตอนนี้มีหลายเรื่องที่น่าจะทำวิจัยแต่จริง ๆ แล้วอยากจะให้ทำเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมจะดีหรือไม่

คุณชัชวาล ได้เสนอว่า ปัญหานี้เราจะทำให้ได้ทั้งสองฝ่าย(win win) คือ เจ้าหน้าที่ก็ได้ผลงานและชาวบ้านก็ได้

คุณเจตน์ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ทางตำบลปากา(บ้านหนองบัว) มีทุนอยู่มากเช่นการท่องเที่ยววัดหนองบัวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะ มีสินค้าOTOP อยู่หลายชนิด ผู้นำก็เข้มแข็ง จึงอยากจะพัฒนาดังนั้นมาก

คุณสารทิ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ในพื้นที่ตำบลยมเป็นพื้นที่ต้นน้ำ และมีจุดแข็งอยู่คือ มีโรงเรียนชาวนาที่เกี่ยวกับเด็กเยาวชนที่เป็นเด็กในโรงเรียน สองตำบล คือตำบลศิลาเพชรและตำบลยมเข้าไปเรียนในโรงเรียนและมีการสอนนักเรียนในชั้นมัธยมปลายในเรื่องของการอนุรักษ์พันธุ์ข้าว จึงอยากจะพัฒนาให้ขยายไปสู่ชุมชนมาก อีกเรื่องคือเรื่อง การลดการใช้สารเคมีในพื้นที่ เพราะถ้าไม่จัดการแล้วน้ำที่ไหลจากต้นน้ำก็จะปนเปื้อนสารเคมีมาให้คนปลายน้ำบริโภคกัน รวมไปถึงเรื่องของเยาวชน ซึ่งในตำบลยมเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งเคยไปดูงานถึงต่างประเทศมาแล้ว สิ่งที่ยอยากทำคือ

1. การจัดการด้านทรัพยากรการนำพืชที่อยู่บนดอยนำมาปลูกอนุรักษ์ไว้ในพื้นที่ได้
2. การทำเรื่องลดการใช้สารเคมีเพราะเป็นพื้นที่ต้นน้ำ
3. เรื่องเยาวชนคือการอนุรักษ์พันธุ์ข้าว

คุณสมจิตร ที่ทำอยู่ก็คือ การทำวิทยานิพนธ์ เรื่องการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีทางการเกษตร แต่เป็นเรื่องการที่ทำให้เขาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้องให้เป็นการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ถ้าจะทำให้เป็นเรื่องการต่อยอด ว่าหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้วจะมีการลดการใช้สารเคมีลงมาเป็นการใช้สารชีวภาพแทน

พี่เลี้ยงในพื้นที่ ยกตัวอย่างงานวิจัยบ้านอุดมพัฒนา ว่าตอนแรกคิดในเรื่องการแก้ไขปัญหาหนี้สิน แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไรก่อนจึงได้พากันไปศึกษาดูงานที่บ้านสามขาไปแล้วจึงได้มีการมาประชุมกันในกลุ่มนักวิจัยจากนั้นได้มีการลงมือปฏิบัติกันในเรื่องของการลดการใช้สารเคมี ทำสารอินทรีย์ใช้เอง การทำบัญชีครัวเรือน การทำของใช้ในครัวเรือนเอง สุดท้ายแล้วที่โครงการนี้ได้ก็คือแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินเป็นอย่างไร ไม่จำเป็นว่างานวิจัยจะประสบความสำเร็จไปทุกเรื่องแต่ขอให้ตอบคำถามให้ได้ว่า สำเร็จเพราะอะไร ไม่สำเร็จเพราะอะไร เบื้องต้นนี้ยังไม่อยากให้พูดถึงเรื่อง

งบประมาณ แต่อยากให้พูดถึงเรื่องความสนใจในการทำงานวิจัยเป็นตัวยุติก่อนได้หรือไม่ ถ้าทำโครง
ร่างแล้วสามารถจะโทรเข้ามาหาพี่เลี้ยงลงไปติดตามได้ หรือไม่ก็เข้าไปติดตามในพื้นที่ได้เลย

คุณเจตน์ เคยทำเรื่องสิ่งแวดล้อม(การจัดการขยะแบบครบวงจร) ไม่ได้เขียนโครงการ ไม่ได้ทำ
อะไรเลยแต่มีงบประมาณมาให้(สบาย ๆ) คือ การลดขยะตั้งแต่การนำเข้า (การนำตะกร้าไปจ่ายตลาด
ใช้ปืนโตไปวัด ลดปริมาณไม่กล้าสลิ้อเอาไปวัดแล้วสามารถนำกลับมาบ้านได้ ในงานต่าง ๆ ก็ให้ใช้
กระติกน้ำแทนการใช้ถุงข้าว) ขยะที่มีอยู่ในชุมชน ก็จะมีการแยกขยะ (ขยะเปียกก็จะนำมาหมัก) น้ำหมัก
จากขยะก็นำไปเป็นปุ๋ยชีวภาพ ถามว่าถ้าจะไปทำที่อื่นจะมีการทำต่อตรงนี้อย่างไร

กิตติศักดิ์ บ้านเลี้ยวมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยากจะทำเรื่องการท่องเที่ยวแล้วนำเอาเรื่องผัก
ปลอดสารเข้าไปเป็นอาหารเพื่อดึงดูดมากขึ้น

ข้อสรุปในการประชุมในครั้งนี้ คือ

ส่วนเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่สนใจทำงานวิจัย ควรไปค้นหาปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่(ศึกษา
ชุมชน) ของตนเองก่อนแล้วก็หาแนวทางในการแก้ไขนำมาเป็นโจทย์วิจัยแล้วเสนอโครงร่างเข้ามาที่พี่
เลี้ยงโครงการ หากพื้นที่ไหนอยากให้พี่เลี้ยงเข้าไปช่วยพัฒนาโครงการให้แจ้งมาทางพี่เลี้ยงโครงการได้
เลย ส่วนเรื่องบริบทของพื้นที่อำเภอท่าวังผาสามารถศึกษาไปพร้อม ๆ กันได้

การสรุปบทเรียนการจัดเวที (AAR)

ความสำเร็จตามเป้าหมาย การจัดเวทีในครั้งนี้ได้วางวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีครั้งนี้ คือ การ
รู้จักคน รู้จักพื้นที่ รู้จักการทำงานด้านการวิจัยของพื้นที่ สิ่งที่ได้ คือ ได้รู้จักคนทำงานในพื้นที่ เห็น
ประเด็นการทำงานในพื้นที่ รู้ปัญหาสถานการณ์เบื้องต้น รู้จักแหล่งทุนที่เข้ามาหนุนเสริมการทำงาน
ของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย

ผู้เข้าร่วมเวที กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม ยังเป็นไปในวงแคบทำให้ไม่ทราบปัญหาสถานการณ์ของ
ชุมชนมากนัก เพราะประสานงานกันโดยไม่เป็นทางการแต่ก็เห็นพลังการประสานงานกันเป็นระบบ
การทำงานของรัฐจึงมีผู้เข้าร่วมมากกว่าที่คาดไว้

กระบวนการ/วิธีการ กระบวนการในเวทีเป็นการแลกเปลี่ยน การทำงานร่วมกัน เสนอ
กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้ผู้เข้าร่วมในเวทีได้ทราบถึงการเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำหรับ
พื้นที่ที่มีความสนใจอยากจะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผู้เข้าร่วมเกิดความสนใจจึงซักถามถึงวิธีการเสนอ
โครงการวิจัย ได้ตอบคำถามด้วยการใช้ประสบการณ์เดิมในการทำงานที่ใช้ชุมชนเป็นตัวยุติในการ
ทำงาน เพราะตนเองถือว่าเป็นคนที่ใหม่ในพื้นที่ ไม่มีความรู้มากนัก จึงอาศัยประสบการณ์ในการเป็นพี่

เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่อื่นมาใช้ในการตอบคำถามผู้เข้าร่วม อีกอย่างมีที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านนี้มาช่วยตอบคำถามทำให้ บรรยายภาคนเวทียิ่งเป็นไปด้วยความไหลลื่น ผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

สิ่งที่ควรทำในการจัดเวทีครั้งต่อไป คือ ควรมีการเชิญผู้เข้าร่วมให้มีความหลากหลายมาร่วมเวที เพื่อที่จะได้เห็นกระบวนการทำงานในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย และได้ทราบปัญหาสถานการณ์ของคนในพื้นที่ได้อย่างครอบคลุม

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการจัดเวที

- ได้รู้จักคนในพื้นที่และเปิดตัวงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา
- การทำงานที่ผ่านมาของผู้เข้าร่วมเวทีได้รับทุนจากแหล่งทุนอื่น จึงเห็นสิ่งที่จะมาต่อยอดเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้
- ได้รู้ถึงกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่มีการทำงานร่วมกับชุมชน
- การแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด (คิดว่าผู้เข้าร่วมจะมาน้อยแต่มาเยอะกว่าที่คิด) ต้องตอบคำถามกับผู้เข้าร่วมให้ได้
- การแลกเปลี่ยนมีความเป็นกันเอง ทำให้สามารถคิดและตอบคำถามของผู้เข้าร่วมได้
- เป็นการเสวนาที่ทำให้เห็นปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ไปด้วย
- ได้เรียนรู้จังหวะในการเข้าหาเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยที่ต้องใช้ช่วงเวลา

2. เวทีสร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและสืบค้นต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

วันที่ 20 มิถุนายน 2551 ณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้เข้าร่วมเวที

จำนวน 60 คน

วัตถุประสงค์

ประการแรก สร้างความเข้าใจในค่านานาวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา เพราะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผาถือเป็นเรื่องใหม่ หลังจากที่มีการจัดไปครั้งแรก แต่คนเข้าร่วมก็ยังเป็นไปในวงแคบนั้นก็คือ เป็นหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขอย่างเดียวครั้งแรกก็ถือว่าประสบความสำเร็จพอสมควรประเมินจาก หลังจากการจัดเวทีครั้งแรกแล้วมีผู้สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่ 4 พื้นที่ส่งโครงร่างเข้ามาแล้ว 2 พื้นที่ อีก 2 พื้นที่นั้นรอทำความเข้าใจกับชุมชนก่อน เพราะคนที่ส่งโครงร่างเข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจึงต้องทำความเข้าใจกับชุมชนก่อนถึงจะได้โครงร่าง

ประการที่สอง ขยายผลการส่งโครงร่างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นลงสู่ชุมชนให้มากกว่าเดิมโดยเจาะประเด็นผู้เข้าร่วมไปที่ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายกอบต. หมออนามัย กำนัน ประธานแม่บ้าน ประธานอสม. และประธานผู้สูงอายุ จะได้เห็นถึงความหลากหลายของผู้เข้าร่วมไม่ได้เจาะจงไปอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจจะได้ประเด็นการวิจัยที่หลากหลายขึ้น

ประการสุดท้าย คือ ด้านการสืบค้นต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา ที่มีการสืบค้นจากข้อมูลมือสองมาบ้างแล้วจึงอยากจะเสนอข้อมูลให้กับทุกฝ่ายได้ทราบและช่วยเติมเต็มข้อมูลที่ได้มา

กระบวนการจัดเวที

ภาคเช้า

มีพิธีเปิด โดย ท่านพระครูสุจินันท์ทกิจ โดยได้กล่าวถึงงานวิจัย ที่ผ่านมา มีทั้งวิจัยเชิงปริมาณและเชิงพัฒนา หรืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กล่าวถึงสังคมในปัจจุบันว่า สังคมในปัจจุบันได้ถูกวัฒนธรรมใหม่เข้าไปกลืนกินจนหลงลืมสิ่งที่มีอยู่ในตัวเองไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเดิม วิถีชีวิตแบบเดิม สิ่งที่จะสามารถพลิกฟื้นวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ฟื้นกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและทุกภาคส่วนในชุมชน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หากยังไม่เข้าใจว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคืออะไร ให้กลับไปวัดของท่านแล้วให้ค้นหาข้อมูลที่ผ่านการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (ป๊ปสา) ที่พระสงฆ์หรือผู้เฒ่าผู้แก่ของแต่ละชุมชนได้จดบันทึกไว้ นั่นก็เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ไว้ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญของชุมชนบ้านเราคือ เรามีต้นทุนทางสังคมที่ยังมีอยู่สูง โดยเฉพาะการมีเครือข่ายความสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายเครือญาติ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายและมีจำนวนมาก หากแต่ในปัจจุบัน เราเริ่มสูญเสียทรัพยากรเหล่านี้ลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลภายนอกชุมชนที่มากจนฉวยผลประโยชน์ เมื่อหมดคุณค่าและไม่มีมูลค่าเขาก็จาก

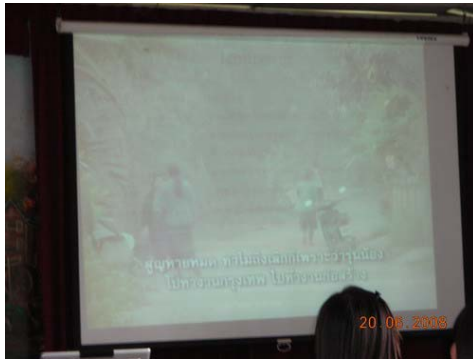
ไป ทิ้งไว้แต่ปัญหาด้านต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นบุคคลจากภายนอก แล้วนำเอานโยบายจากภายนอกเข้ามาบริหารจัดการ หรือ งานพัฒนาเพียงหวังให้มีความทันสมัย หากแต่บุคคลที่มีอำนาจเหล่านั้นหาว่าไม่รู้ไม่ว่าสภาพปัญหาที่แท้จริง หรือวิถีชีวิต วิธีการผลิตของคนในชุมชนเป็นอย่างไร จึงส่งผลให้การพัฒนาด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมานั้นไม่ประสบผลสำเร็จ หรือไม่สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

นอกจากนั้นต้นทุนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ต้นทุนทางวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของคนในชุมชนที่ผ่านกระบวนการถ่ายทอด สืบค้น จากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่อดีต หากแต่ปัจจุบันวัฒนธรรมที่ดีงามต่าง ๆ เหล่านี้เริ่มมีบทบาทในวิถีการดำเนินชีวิต วิถีชุมชนลดลง และถูกรอบงำจากวัฒนธรรมจากภายนอก ค่านิยมสมัยใหม่ ดังนั้นถึงเวลาที่เรากำลังหันมาสนใจสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้กลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้งหนึ่งหรือปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

ดังนั้น ถึงเวลาที่เรากำลังหันมาสนใจชุมชนของเรา ทั้งสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนเอง เพื่อให้วิถีการดำเนินชีวิต วิธีการผลิตที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนั้นกระบวนการสืบค้นข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของชุมชนไม่มีใครสามารถรู้ดีกว่าคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้าน พระสงฆ์ หรือคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน ขอเพียงพวกเราที่มีความสนใจที่ต้องการแก้ไขและพัฒนาอย่างจริงจัง กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็สามารถก่อเกิดในชุมชนของตนเอง ไม่ต้องกลัวว่าคนในชุมชนจะทำได้ โดยเฉพาะคำว่างานวิจัย ซึ่งชาวบ้านอย่างเรา ๆ จะกลัวและคิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือครูอาจารย์เท่านั้น หากแต่ปัจจุบันงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป คนในชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ เด็กเยาวชนก็สามารถทำได้ ทั้งนี้เพื่อการแก้ไขและพัฒนาชุมชนของตนเอง

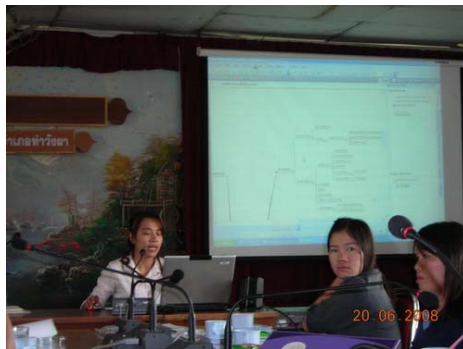
แนะนำตัวผู้เข้าร่วม โดยการให้ผู้เข้าร่วมได้แนะนำว่าชื่ออะไร มาจากไหน มีตำแหน่งอะไร แนะนำตัวที่เลี้ยงงานวิจัยทั้งสามพื้นที่

ฉายวิทัศน์ เรื่อง เส้นสีจากป่า คุณค่าแห่งผ้าทอ บ้านโป่งคำ

เพื่อให้เห็นประโยชน์และกระบวนการทำงานวิจัยในพื้นที่ จากการฉายวีซีดีแล้วจะเห็นผู้เข้าร่วมให้ความสนใจและตื่นตัวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่แต่ก็พอจะเห็นกระบวนการทำบ้าง

หลังจากฉายวีซีดีแล้วจึงได้มีการนำเสนอ ข้อมูลต้นทุนทางสังคมที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลมือ
สอง

แต่ข้อมูลที่ได้มายังไม่สมบูรณ์จึงได้มีการทำเป็นใบงาน ให้ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่มได้มีการดูข้อมูลที่ได้มา กับข้อมูลที่แต่ละตำบลมีว่ามีส่วนไหนที่ขาดไปบ้าง ต้องเติมตรงไหน แต่ละใบงานจะใส่เครื่องหมายคำถามเอาไว้ให้กับแต่ละกลุ่มเติมเต็มข้อมูลก็คือ

ระดมความคิดเห็นในกลุ่มย่อยโดย แต่ละกลุ่มได้มีการระดมความคิดเห็นจากข้อมูลที่ได้มา และสิ่งที่ต้องเติมเต็มเข้าไปในใบงาน

ช่วงบ่าย

นำเสนอการระดมความคิดเห็นในกลุ่มย่อย

กลุ่มตำบลป่าคา

สถานการณ์ทั่วไป

1. ปัญหา

ภาคการเกษตร

- การใช้สารเคมีในภาคการเกษตรเช่น ไร่ยาฆ่าแมลง
- ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร ราคาผลผลิตตกต่ำ
- ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มีกลิ่นขี้หมู ขยะ มีแหล่งน้ำทั้งใกล้ชุมชน เพราะคนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการบำบัดสิ่งปฏิกูลอย่างถูกต้อง

- ด้านการบริโภค
 - มีการบริโภคแบบสุก ๆ ดิบ ๆ
 - บางหมู่บ้านขาดระบบสาธารณสุขบริโภค เช่น น้ำประปา
- ด้านวัฒนธรรมประเพณี คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณี
- 2. จุดเด่น แหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลป่าคา วัดหนองบัว แหล่งเรียนรู้การตีเหล็กบ้านฝายมูล แหล่งเรียนรู้การแปรรูปโก (สำหรับน้ำจืด) การทอผ้าพื้นเมืองลายน้ำไหล (ผ้าทอมือพื้นเมือง) สถานที่ท่องเที่ยว วัดหนองบัว วัดมัจฉาดอนแก้ว ศูนย์วัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูล เขื่อนมหัสจรรย์ฝายมูล

ทุนทางสังคม

1. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัณ หมอเป่า หมอผีกระ หมอตัด(ผ่าจัน) ในชุมชน การบริโภค การทำน้ำปู การทอผ้าลายน้ำไหล
2. ด้าน เศรษฐกิจ การทอผ้าพื้นเมืองโดยแม่จันทร์สม มีกิจกรรม คือ สอนการทอผ้าให้กับเยาวชนในโรงเรียน การทอผ้าลายพื้นบ้าน จำหน่ายผ้าทอพื้นบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชน(บ้านฝายมูล) มีการทำกิจกรรม คือการรวมกลุ่มองค์กรเครือข่ายในชุมชน การเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณี กลุ่มแปรรูปโก (สำหรับน้ำจืด) กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มทำอาหารและขนมพื้นบ้านผู้สูงอายุ หมู่ 5 ธุรกิจแพ็คของประเภทกับแก้มขายส่งบ้านดอนแก้ว กลุ่มข้าวเกรียบ กลุ่มเย็บผ้าหมู่ 2 กลุ่มทำดอกไม้จันทร์
3. ด้านสังคม
 - กลุ่มเสี่ยง
 - กลุ่มมิตร
 - กลุ่มทำนาป่าคา
 - กลุ่มปู้หมัก
 - กลุ่มเยาวชน
 - กลุ่มแม่บ้าน
 - กลุ่มผู้สูงอายุ
 - กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน
 - กลุ่มเปตองในหมู่บ้าน
 - กลุ่มออกกำลังกาย

4. สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พันธุ์ปลา โดยพ่อสมาน ค่ายอาจ กิจกรรม การสืบชะตาแม่น้ำการปลูก ป่าชุมชน ฝ้าป่าพันธุ์ปลา การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลัง มีการทำชะหมอบ บ้านสะอาด ดอกไม้งาม สถานที่พักผ่อนเจ้าหลวงคงภูตอม
5. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยตำบลป่าคา มีการทำงานแบบเป็นกันเองร่วมมือกับชุมชนตลอดจน ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนทุกหมู่บ้าน
6. วัฒนธรรมประเพณี
 - วงดนตรีคณะหนองบัวบานโดย พ่อผัด เทพเสน มีกิจกรรม คือ การเล่นดนตรีพื้นเมือง การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน การสืบทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชน
 - กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนโดย พ่อประสาท มีกิจกรรม การสืบค้นและอนุรักษ์วัฒนธรรม ไทยพวน สืบทอดให้กับคนรุ่นหลัง อนุรักษ์ภาษาพูด ประเพณีดั้งเดิม
 - วงดนตรีคณะเยาวชนไทยพวน และวงดนตรีคณะผู้สูงอายุ
 - มีประเพณีไทลื้อ(กำเมือง) ไทยพวน ไทยจีน
 - ดานสลากห่อข้าวคำดิน ดานธรรมเกียงเป้ง
 - ขึ้นธาตุหนองหีบ (เดือน 4)
 - รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุตำบลป่าคา และเจ้าคณะอำเภอ
 - ประเพณีบรรพชา อุปสมบทหมู่

ตำบลศรีภูมิ

สถานการณ์ทั่วไป

1. ปัญหา
 - 1.1 ด้านสิ่งแวดล้อม
 - น้ำท่วม
 - การใช้สารเคมี
 - 1.2 ด้านเศรษฐกิจ
 - ราคาผลผลิตตกต่ำ
 - 1.3 ด้านสังคม
 - ยาเสพติดในกลุ่มเสี่ยง
 - โรคไม่ติดต่อ เช่น ความดันโลหิต เบาหวาน

1. จุดเด่น แหล่งเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลศรีภูมิ การจักสานหวาย มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ทุนทางสังคม

1. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัณ หมอเป่า หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน
2. ด้าน เศรษฐกิจ
 - การประกอบอาชีพ การจักสานหวายบ้านคอนตัน 3 หมู่บ้าน
 - การปลูกหวายของโครงการพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ หมู่ 12
 - การทอผ้าย้อมสีบ้านคอนมูลหมู่ 2
 - การทำดอกไม้โดยกระดาสาบ้านคอนตัน
 - การทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นบ้านหมู่ที่ 6
 - การเพาะเห็ดหมู่ที่ 3
3. ด้านสังคม มีกลุ่ม
 - กลุ่มจักสานหวายบ้านคอนตัน 3 หมู่บ้าน
 - กลุ่มปลูกหวายของโครงการพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ หมู่ที่ 12
 - กลุ่มทอตุ่งของกลุ่มผู้สูงอายุบ้านคอนตันหมู่ที่ 4
 - กลุ่มทอผ้าย้อมสีบ้านคอนมูลหมู่ที่ 2
 - กลุ่มทำดอกไม้โดยกระดาสาบ้านคอนตัน
 - กลุ่มทำปุ๋ยหมัก 12 หมู่บ้าน
 - กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นบ้านหมู่ที่ 6
 - กลุ่มเพาะเห็ด
4. สิ่งแวดล้อม มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้)
5. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยบ้านคอนตัน สถานีอนามัยบ้านคัวะ
6. วัฒนธรรมประเพณี ประเพณีกำเมือง

ตำบลผาตอ/ตำบลแสนทอง

สถานการณ์ทั่วไป

1. ปัญหา

- การใช้สารเคมีในภาคการเกษตร
- การบุกรุกป่า
- ยาเสพติด / สุรา / บุหรี่

2. จุดเด่น สถานที่ท่องเที่ยว ถ้ำ ผาชัน ผาหัว ผาจิ น้ำออกภู น้ำพุร้อน ไร่กาแฟ แหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาตอ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลแสนทอง การจักสานไม้กวาดดอกหญ้าดอกก้าง สถานที่ท่องเที่ยว ดอยยาว น้ำตกตาดหมอก น้ำตกสันติสุข พระประธานไม้ขนุน พระธาตุนาหนูน เดือน 5 เป็งมีการตานกรรมหลวง แหล่งเรียนรู้การทำสมุนไพรพื้นบ้าน การทำถ่านอัดแท่ง

ทุนทางสังคม

1. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัณ หมอเป่า หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน การบริโภค การทำข้าวแคบ การจักสาน การทำขนมปาด
2. ด้าน เศรษฐกิจ
 - ทำไม้กวาดดอกหญ้าจำหน่าย
 - เย็บเสื้อผ้า(ด้วยมือ)
 - เพาะเห็ด
 - ทำสวนยาสูบ
 - ทำปุ๋ยหมัก
 - โครงการไร่นาสวนผสม คุณสมศักดิ์ บ้านนาหนูน
3. ด้านสังคม
 - กลุ่มอนุรักษ์ของโบราณ
 - ชมรมสอนตัวเมือง
 - สภาวัฒนธรรมตำบลผาตอ และตำบลแสนทอง
 - ชมรมผู้สูงอายุบ้านนาหนูน
4. สิ่งแวดล้อม
 - มีแม่น้ำไหลผ่าน
 - มีป่าชุมชน
 - เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา

5. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยตำบลผาตอ สถานีอนามัยบ้านน้ำโมง สถานีอนามัยบ้านแห่น สถานีอนามัยตำบลแสนทอง หมอพื้นบ้าน การทำงานร่วมกับชุมชนมีการดูแลสุขภาพสุขโดยสมาชิกในชุมชน
6. วัฒนธรรมประเพณี
 - มีการแข่งเรือ 12 ฝาย
 - การสัมนาการระผู้สูงอายุ(รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ)
 - สงกรานต์ (การก่อเจดีย์ทราย)
 - การเลี้ยงผีเจ้าหลวงลาว
 - บูชาเจ้าหลวงเมืองลือ
 - กินดอกคำ/ดอกแดง /ปีใหม่ม้ง
 - ส่งเคราะห์บ้าน ส่งผี สะตวง สวด ถอน

ตำบลผาตอ

สถานการณ์ทั่วไป

1. ปัญหา
 - พื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยไม่มีเอกสารสิทธิ์และไม่เพียงพอ
 - การตัดไม้ทำลายป่า เพื่อเปิดพื้นที่ทำกินใหม่
 - การใช้สารเคมีในการเกษตร
 - การคมนาคมไม่สะดวก
 - การสื่อสาร การส่งข่าวสารในพื้นที่ตำบล
2. จุดเด่น เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งท่องเที่ยว บ่อน้ำพุร้อน น้ำออกภู ถ้ำผาลูก น้ำตกตาดฟ้า ร้อง สวนกาแฟ จุดชมวิวยอดภูสัน แหล่งเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาตอ กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกาแฟ มีความหลากหลายของชนเผ่า เช่น เมี่ยน ขมุ คนเมื่อง มีการบูรณาการและประสานงานทุกภาคส่วนในการทำงานร่วมกัน

ทุนทางสังคม

1. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอเสาะเมื่อ(หมอคู่) หมอส่งเคราะห์(สะเดาะเคราะห์) หมอสมุนไพร หมอสู่วัณญ์ หมอเป่า ด้านการบริโภคคือ การทำน้ำปู้มีการทำทุกหลังคาเรือนการจัดงาน เย็บหมวก ถักดอก เย็บที่นอน กลุ่มภูมิปัญญา

2. ด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ

- การปลูกป่าเศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ไม้รวก
- การปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น กาแฟ ลิ้นจี่ ลำไย
- การทำนา ทำสวน ทำไร่
- มีกองทุนหมุนเวียนและกองทุนออมทรัพย์
- กองทุนส่งเสริมอาชีพ

3. ด้านสังคม

- กลุ่มผู้สูงอายุ
- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่มอปพร.
- กลุ่มออมทรัพย์
- กลุ่มอสม.
- กลุ่มกองทุนเงินล้าน
- กลุ่มกองทุนกขคจ.
- กลุ่มปลูกพืชปลอดสารพิษ
- กลุ่มเลี้ยงวัว
- กลุ่มเลี้ยงหมู

4. สิ่งแวดล้อม

- มีป่าชุมชนของหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน พื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่
- เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของลำน้ำยาว คือ ลำน้ำลึก ลำน้ำกิ ลำน้ำเป่ง ลำน้ำแหน
- เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาในลำน้ำของทั้ง 8 หมู่บ้าน

5. สาธารณสุข

- มีสถานอนามัย 3 แห่ง ได้แก่ สถานอนามัยน้ำโมงปางสา สถานอนามัยน้ำกิ สถานอนามัยบ้านแหน โดยมีการทำงานร่วมกับชุมชนคือ
 - มีการทำงานร่วมกับคณะกรรมการระดับตำบล
 - มีอาสาสมัครสาธารณสุขที่อยู่ในชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน
 - มีแกนนำสาธารณสุขประจำครอบครัว เป็นผู้ดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว

- มีชมรมสร้างสุขภาพในแต่ละหมู่บ้าน

6. วัฒนธรรมประเพณี

- การสู่ขวัญคนป่วย สู่ขวัญปีใหม่ สู่ขวัญข้าวใหม่ ข้าวแขก สู่ขวัญควายเมื่อเสร็จฤดูกาลทำนา การสู่ขวัญผู้สูงอายุ(กระทำในปีใหม่เมือง) สู่ขวัญลูกหลานเมื่อสอบทำงานได้ สู่ขวัญผู้ใหญ่บ้าน กำนัน
- การเลี้ยงผีเสื้อ(ป้างสี ป้างแปด) การเลี้ยงผีเจ้าบ้าน หมู่บ้าน ผีคงเจ้าบ้านประจำปี
- การเลี้ยงผีเจ้าป่า(ผีโฮ่) กระทำเมื่อเสร็จจากการทำไร่ ทำนา

ตำบลริม

สถานการณ์ทั่วไป

1. ปัญหา
 - น้ำท่วม
 - ศัตรูพืช และสารเคมีในภาคเกษตรกรรม
 - ค่าครองชีพสูง
 - ยาเสพติด
 - คนขาดการมีส่วนร่วม
 - กลุ่มอาชีพยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มได้ดี
2. จุดเด่น แหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติตำบลริม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลริม แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านท่าคำ

ทุนทางสังคม

1. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่ขวัญ หมอเป่า หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน การบริโภค
2. ด้าน เศรษฐกิจ การแปรรูปอาหารสัตว์ การปลูกยาสูบ การค้าขาย
3. ด้านสังคม กลุ่มแปรรูปอาหารสัตว์
4. สิ่งแวดล้อม มีป่าชุมชน มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน
5. สาธารณสุข มีสถานอนามัยตำบลริม
6. วัฒนธรรมประเพณี การแข่งเรือ

ตำบลตาลชุม

สถานการณ์ทั่วไป

1. ปัญหา

- สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเกษตรขาดแคลนน้ำ มีพื้นที่ราบน้อย
- เกษตรกรปลูกพืชชนิดเดียวกันทำให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากทำให้ราคาตกต่ำ (ไม่มีตลาดรองรับ)
- ปัญหาเรื่องยาเสพติดกับเด็กและเยาวชน
- ปัญหาการมั่วสุมของเด็กและเยาวชน
- เกิดภาวการณ์บุกรุกป่า
- คนวัยทำงานนิยมอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่

2. จุดเด่น มีป่าชุมชน เกือบทุกหมู่บ้าน พระธาตุฉิมพลี หนองหลวงและมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตำบลตาลชุม

ทุนทางสังคม

1. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัฒน์ หมอเป่า อาจารย์วัด หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน การบริโภค การทำน้ำปู
2. ด้าน เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ไร่ข้าวโพด ทำสวนผลไม้ จักสานไม้ไผ่ รับราชการ รับจ้าง
3. ด้านสังคม กลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มหนุ่มสาว 10 กลุ่ม กลุ่มยุวเกษตร กลุ่มแม่บ้าน 14 กลุ่ม ช่วยกันเรื่องงานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อาสาป้องกันชาติ กลุ่มฌาปนกิจ 14 กลุ่ม กลุ่มเกษตรกร 5 กลุ่ม สภาเยาวชน สภาวัฒนธรรม กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มรทส. กลุ่มอปพร. กลุ่มออมทรัพย์ 14 กลุ่ม ลูกเสือชาวบ้าน
4. สิ่งแวดล้อม มีป่าชุมชน มีหนองหลวง มีแม่น้ำไหลผ่านคือ แม่น้ำน่าน แม่น้ำยาว แม่น้ำสาย
5. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยตำบลตาลชุม สถานีอนามัยบ้านสบสาย การทำงานกับชุมชนการออกตรวจคัดกรองสุขภาพของประชาชน เยี่ยมบ้าน ประชาสัมพันธ์เรื่องสุขภาพ อบรมให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ชุมชน
6. วัฒนธรรมประเพณี การเลี้ยงผีเสื้อเมือง สรงน้ำพระธาตุฉิมพลี รดน้ำดำหัวพระภิกษุสามเณร และผู้สูงอายุตำบลตาลชุม ดานสลากภัต(จัดทำทุกปีเวียนกันไปเป็นหมู่บ้านเป็นประเพณี)

นำเสนอกรอบการเสนองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานต่อเนื่องได้เห็นปัญหา และจุดเด่นของพื้นที่แล้ว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องจึงได้ชี้ให้เห็นถึงกรอบการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก่อนแล้วจึงถามถึงประเด็นการสืบเนื่องที่ทางพื้นที่สนใจทำงานวิจัยต่อ แต่ละพื้นที่สนใจดังนี้

- ตำบลผาตอ เรื่องการลดการใช้สารเคมี / ที่ดินทำกิน
- ตำบลผาทอง เรื่องสารเคมี
- ตำบลศรีภูมิ เรื่องผลผลิตตกต่ำ / ความรุนแรงของวัยรุ่น
- ตำบลยม การขยายผลการทำงานของโรงเรียนชานา
- ตำบลตาลชุม
- ตำบลจอมพระ เรื่องการใช้สารเคมี หนี้สิน วัยรุ่น
- ตำบลท่าวังผา
- ตำบลป่าคา เรื่องการจัดการขยะ
- ตำบลลิม เรื่องสุขภาวะของคนในตำบลลิม (ทำอะไรให้มีความสุข)
- ตำบลแสนทอง เรื่องการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะจาก นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลิม

- การทำงานวิจัยต้องมีใจรัก มีใจเชื่อมั่น มีใจศรัทธา สุดท้ายแล้วเกิดความสุขในชุมชน
- การทำงานวิจัยต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน (ไม่ใช่ให้ไปเก็บข้อมูลแต่ไม่รู้เอาไปทำอะไร)

การทำงานวิจัยต้องใช้กระบวนการชุมชนเข้าไปจับ ชุมชนมีส่วนร่วม

สรุปสถานการณ์ปัญหาภาพรวมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

ด้านการเกษตร

1. บางพื้นที่ขาดแคลนน้ำในการเกษตร
2. การทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว
3. ใช้สารเคมีมากในภาคการเกษตร
4. ที่ดินทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์
5. มีศัตรูพืชมาก เช่น หนู ไก่ สัตว์ป่า

ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

1. การบุกรุกพื้นที่ป่า
2. น้ำท่วม
3. เกิดการตัดไม้ทำลายป่า

4. ประชาชนขาดจิตสำนึกในการจัดการสิ่งปฏิกูล
5. ขยะ ไม่มีแหล่งทิ้ง

ด้านวัฒนธรรมประเพณี

1. ไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น หมอเมือง หมอสู่วัฒน ฯลฯ
2. ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

ด้านสังคม

1. เกิดการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน
2. การคมนาคมไม่สะดวก
3. ข่าวสารไม่ทั่วถึง

ด้านเศรษฐกิจ

1. บางพื้นที่ไม่มีสินค้า OTOP เช่น ตำบลยม
2. ราคาผลผลิตตกต่ำ / ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต
3. ผู้คนออกไปทำงานต่างพื้นที่
4. มีหนี้สิน
5. รายได้น้อย
6. การบริโภคนิยมวัตถุ

ด้านสาธารณสุข

1. เกิดโรคไม่ติดต่อ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิต
2. การบริโภคสุข ๆ ดิบ ๆ
3. ขาดระบบสาธารณสุขปโภค

ด้านการเมืองการปกครอง

1. ผู้นำยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางสังคมน้อย
2. ประชาชนขาดความสนใจด้านการเมืองการปกครอง

ข้อสรุปในเวที

1. ในส่วนของข้อมูลปัญหาสถานการณ์นั้น พี่เลี้ยงยังต้องเข้าไปติดตามเพิ่มเติมในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง และจะนัดวันนำเสนอข้อมูลที่ได้ต่อไป

2. ในส่วนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เชื่อมกับปัญหาสถานการณ์ จึงมีพื้นที่ที่สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น 2 เรื่องคือ เรื่องของยาเสพติดกับเยาวชน และ การสืบทอดภูมิปัญญาหมอยาพื้นบ้าน ที่ได้เสนอโครงการเข้ามาแล้ว ส่วนที่เหลือเป็นประเด็นที่สนใจ เช่น การใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม แต่ต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่องต่อไป

สรุปบทเรียนการจัดเวที (AAR) ร่วมกับทีมงานที่ร่วมคิดร่วมวางแผนการทำงานตั้งแต่แรก

การจัดเวทีในครั้งนี้ได้มีการสรุปการจัดเวทีโดยทีมงาน ช่วงเช้าการดำเนินการจัดเวทีไม่ได้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ตั้งแต่ต้น แต่ก็เป็นการจัดเวทีที่เป็นไปตามสถานการณ์ มากกว่า ถือว่าประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ สิ่งที่ขาดในการจัดเวทีครั้งนี้คือ เวลาในการจัดเวทีมีน้อยทำให้ผู้เข้าร่วมไม่ได้แลกเปลี่ยนกันอย่างเต็มที่เพราะอยู่ในช่วงของการเพาะปลูกพืชทางการเกษตรจะต้องทำเวลาให้กระชั้นมากที่สุด ข้อเสนอแนะจากทีมงานคือ จะต้องมีการจัดเวทีแบบลงลึกในพื้นที่ซ้ำอีกครั้งเพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเห็นสภาพของพื้นที่ด้วย แต่ยังติดในเรื่อง ฤดูกาลเพาะปลูก คนบางพื้นที่ไปนอนในไร่ สวนเพื่อทำการเกษตร และข้อเสนอแนะอีกอย่างคือ การจัดเวทีในพื้นที่ควรมีการเชื่อมการทำงานกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ง่ายต่อการทำงาน

การสรุปบทเรียนการจัดเวที (AAR)

ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ การจัดเวทีในครั้งนี้ได้วางวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีครั้งนี้ คือ การรู้จักคนที่มีความหลากหลายกลุ่มที่เชิญมา รู้จักพื้นที่ รู้ปัญหาสถานการณ์ ภูมิปัญญาในพื้นที่ สิ่งที่ได้คือ ได้เห็นความหลากหลายของผู้เข้าร่วมที่เชิญมา ได้รู้จักพื้นที่แต่ละตำบล รู้ปัญหาสถานการณ์เบื้องต้น เห็นประเด็นการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ที่สามารถพัฒนามาจากฐานการทำงานเดิม เช่น สสส. โครงการครอบครัวเข้มแข็ง ด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นปัญหาที่กำลังร้อนในขณะนี้ อีกประเด็นหนึ่งก็เห็นของดีในพื้นที่ที่มีภูมิปัญญาดั้งเดิมอยู่มาก เช่น ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรค การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี อาชีพจักสาน ต่าง ๆ ที่จะนำมาเป็นฐานการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาระดับความรู้ที่มีได้

ผู้เข้าร่วมเวที กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวทีเป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายจึงมองประเด็นสถานการณ์ ของดี ในพื้นที่ได้มากกว่า แต่ผู้เข้าร่วมก็ยังติดกับกรอบเวลาที่จะต้องออกไปทำงานเมื่อประชุมเสร็จ จึงทำให้ต้องกระชับเวลาในการจัดเวที ผู้เข้าร่วมเองก็เรียนรู้ได้ไม่เต็มที่

กระบวนการ/วิธีการ กระบวนการในเวทีเป็นการแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นจากข้อมูลที่มีอยู่แล้วจึงช่วยกันเติมเต็ม การทำความรู้จักคุ้นเคยกันยังมีน้อย การนำเสนอข้อมูลของแต่ละตำบลไม่ครบ

ทุกกลุ่มตำบล อันเนื่องมาจากการกะชั้นเวลาเข้ามา กระบวนการกลุ่มย่อยในเวทีขาดคนชวนคุย(คุณอำนวย)ทำให้หลุดประเด็นที่สำคัญในพื้นที่ (ประวัติศาสตร์)ส่วนที่เป็นภาพรวมในเวทีทั้งหมด เห็นว่าทีมมีการหนุนเสริมการทำงานกันดี ทั้งที่ปรึกษาโครงการที่อยู่ในพื้นที่สามารถทำกระบวนการได้สมบูรณ์ ทำให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้สึกเป็นกันเอง

สิ่งที่ควรทำในการจัดเวทีครั้งต่อไป คือ การจัดเวทีต้องทำในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูเพาะปลูก หรือ ต้องลงไปจัดเวทีติดตามต่อในหมู่บ้านจากปัญหา ของดี ที่เห็นในเวที และพัฒนาเป็น โจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือถ้าทำในแง่ของการพัฒนาก็สามารถต่อกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต.)ที่มีความพร้อมและสามารถใช้เครื่องมือการจัดการความรู้(KM)เข้าไปทำจะเป็นเรื่องที่ได้เห็นได้ชัด

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการจัดเวที

- ได้รู้จักวิธีการประสานงานในพื้นที่จะให้ง่ายจะต้องประสานไปที่หน่วยงานราชการ และขอให้เขาช่วยส่งไปตามเครือข่ายจะได้ทั่วถึงเพราะ เครือข่ายหน่วยงานจะมีคนเชื่อถือมากสำหรับในพื้นที่
- ได้รู้จักผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละตำบลและเปิดตัวงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา
- ได้เรียนรู้วิธีการ กระบวนการที่ไม่เป็นไปตามแผน แต่ก็ได้นื้อหาพอสมควร
- ได้เห็นปัญหาสถานการณ์ ของดีในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น
- การแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้า(ช่วงการเปิดงานตอนแรกจะให้เจ้าคณะอำเภามาเปิดแต่ท่านไม่มาจึงนิมนต์ที่ปรึกษาโครงการมาเปิดแทน)
- ได้เรียนรู้การควบคุมเวทีให้เป็นไปในทิศทางวัตถุประสงค์ แต่ไม่ทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด
- ได้เรียนรู้จังหวะในการเข้าหาผู้นำชุมชน และชุมชนแต่ละพื้นที่ ต้องเข้าไปในช่วงไหน เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น หรือวันหยุด

3. สรุปการจัดเวทีพัฒนาโครงการเด็กและเยาวชนตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน วันที่ 24 สิงหาคม 2551 ณ ศาลาประชาคมบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์การจัดเวที

การจัดเวทีในครั้งนี้เป็นการต่อเนื่องจากเวทีในวันที่ 1 สิงหาคม 2551 ที่มีการจัดเวทีไปครั้งหนึ่งแล้วแต่ก็ยังไม่ได้ข้อสรุปว่า เยาวชนคิดว่าสิ่งที่ผู้ใหญ่คิดว่าเป็นปัญหาสำหรับเยาวชนแล้วใช่หรือไม่ และสิ่งที่เยาวชนอยากจะทำกับชุมชนจริง ๆ แล้วคืออะไร ถ้าวันนี้ได้สิ่งที่เยาวชนอยากจะทำแล้วก็จะได้นำไปสู่การเขียนโครงการวิจัยพร้อมแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำเสนอ สกว.ต่อไป กิจกรรมในวันนี้มีเยาวชนเข้าร่วม จำนวน 40 คน จาก 4 หมู่บ้าน คือ บ้านน้ำไคร้ บ้านฮวก บ้านสันติสุข และบ้านห้วยม่วง มีผู้ใหญ่บ้าน ครู โรงเรียนแสนทองวิทยาคม พี่เลี้ยงในพื้นที่จังหวัดน่าน และผู้ประสานงานสกว. วัตถุประสงค์ของการจัดงานในครั้งนี้ก็เพื่อให้รู้จำนวนของเยาวชนตำบลแสนทอง เพื่อให้เยาวชนได้สะท้อนมุมมองต่อปัญหาสถานการณ์ของเยาวชนในพื้นที่ตำบลแสนทองและเพื่อให้เยาวชนได้แสดงสิ่งที่ต้องการจะทำกิจกรรมกับชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของเยาวชนในพื้นที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

กระบวนการจัดเวที

กิจกรรมแรกเป็นการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีโดยผู้ใหญ่บ้านบ้านฮวก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และผู้ใหญ่บ้านได้พูดถึงสถานการณ์ในชุมชนคร่าว ๆ โดยฝากให้กับเยาวชนในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือกับผู้จัดกิจกรรมด้วย จากนั้นทางทีมได้ชวนให้เยาวชนได้รู้จักคุ้นเคยกันโดยใช้เกมบัตรประชาชน คือ

1. แจกกระดาษให้กับเยาวชนคนละ 1 แผ่น
2. ให้เยาวชนแต่ละคนพับครึ่งกระดาษวาดกรอบสี่เหลี่ยมครึ่งใดครึ่งหนึ่ง แล้วจับคู่กับเพื่อนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน จากนั้นแลกเปลี่ยนกระดาษกับเพื่อน(ที่เป็นคู่) ให้วาดรูปหน้าของเพื่อน(ที่เป็นคู่)ลงในช่องสี่เหลี่ยม(วาดแต่โครงหน้าห้ามใส่ผม) ถามชื่อ - นามสกุลแล้วเขียนลงไปอีกครั้งหนึ่งของกระดาษเสร็จแล้วส่งคืนให้เพื่อนไป
3. ให้แต่ละคนไปหาเพื่อนที่ตัวเองอยากรู้จักแต่ไม่ซ้ำคนเดิมทำเหมือนข้อ 2 แล้ววาดทรงผมของเพื่อนลงไปแล้วถามอายุของเพื่อนเขียนลงไปต่อเสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้เพื่อนไป
4. ให้แต่ละคนไปหาคู่เป็นเพื่อนอีกคน(ห้ามซ้ำคนเดิม) ทำเหมือนข้อ 2 แล้ววาดตากับคิ้วของเพื่อนลงไปพร้อมกับถามว่า เรียนที่ไหน อยู่ชั้นอะไร เขียนลงไปเสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้กันและกันไป
5. ให้แต่ละคนไปหาคู่เพื่อนอีกคน(ห้ามซ้ำคนเดิม) ทำเหมือนข้อ 2 แล้ววาดจมูกพร้อมกับถามเพื่อนว่าชอบดมอะไร เขียนลงไปเสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้เพื่อนไป
6. จับคู่ไม่ให้เป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกัน(ห้ามซ้ำคนเดิม)ทำเหมือนข้อ 2 แล้ววาดปากของเพื่อนพร้อมกับถามว่าเพื่อนชอบกินอะไร แล้วเขียนลงไป เสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้เพื่อนไป

เสร็จแล้วให้ทุกคนยืนกันเป็นวงกลมแล้วหันกระดาษที่มีรูปเราโชว์ให้เพื่อนดูด้วยว่าเหมือนตัวจริงหรือไม่ จากนั้นก็โชว์กระดาษพร้อมกับแนะนำตัวเอง (ชื่อเล่น เรียนอยู่ที่ไหนชั้นอะไร) พอแนะนำตัวกันเสร็จทุกคนแล้ว ได้ข้อสังเกตว่าเยาวชนที่เข้าร่วมเวทียังไม่ได้คุ้นเคยกันมากนัก และก็ยังนั่งกันเป็นหมู่บ้านเหมือนเดิม จึงได้ละลายพฤติกรรมเพิ่มโดยใช้เกม “ลมพัดลมพัด” เพื่อให้ทุกคนได้สลับที่กันและคุ้นเคยกันมากกว่าเดิม จากนั้นก็ให้เยาวชนดูหนังเรื่อง “แผนที่คนดี” เป็นการทำกิจกรรมของเยาวชนที่มีการไปสืบค้นคนดีในความคิดของตัวเองและเป็นคนดีในเรื่องอะไร

จากนั้นได้สรุปบทเรียนจากการดูหนังถามเยาวชนว่าคิดว่าแผนที่คนดีในความคิดของตัวเองเข้าใจอะไร นื่องแนน ตอบว่า “แผนที่คนดีคือ พื้นที่ที่มีคนดีอาศัยอยู่” นื่องกึ่ง ตอบว่า “แผนที่คนดี คือแผนที่คนดีมีอยู่” นื่องก๊ีบตอบว่า “คนที่ทำความดี” นื่องพงษ์ตอบว่า “หนทางแห่งความดี” นื่องรอนตอบว่า “คนดีที่อยู่ในสังคม” บางคนก็ตอบว่า การใช้ชีวิตของคนดี แผนที่คนดีคือ คนดีมีน้ำใจ แผนที่คนดีคือ คนช่วยเหลือไม่ได้ การใช้ชีวิตของคนดีเป็นกลุ่ม แผนที่คนดีคือคนดีช่วยเหลือแบ่งปันกัน การนำเสนอคนดี การทำความดีของคนในสังคม ทางที่คนดีเดินได้ วิถีชีวิตของคนดีที่มีคนช่วยเหลือกัน คนดีต้องมีอยู่ในประเทศ” คุณณัฐกานต์ สรุปว่า คำว่า แผนที่คนดี แบ่งได้เป็น 2 คำ คือคำว่า แผนที่ก็เหมือนแผนที่ทั่วไป เช่น แผนที่ของชุมชน อะไรอยู่ที่ไหน อีกคำคือ คำว่า คนดี ก็คือคนที่ คิดดี ทำดี ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม จากนั้นได้ถามเยาวชนต่อว่า คนดีที่มีอยู่ในชุมชนในความคิดของเราเป็น คนอย่างไร ? บางคนตอบว่า เป็นผู้นำหมู่บ้าน ดำบล เป็นคนที่เสียสละ เป็นคนที่ไม่สร้างความสะดวกให้กับหมู่บ้าน เป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีน้ำใจ ฉะนั้นให้เยาวชนลองนึกว่าถ้าแผนที่ในหมู่บ้านของเราในแผนที่นั้นคิดว่าบ้านของคนดีอยู่ตรงไหนบ้าง เขาเรียกว่าแผนที่คนดี ที่เอาคนดีที่มีอยู่ในชุมชนมาเชื่อมมาเผยแผ่ให้กับคนในชุมชนได้ทราบ เพราะบางครั้งเราอาจจะละเลยไปบ้างในการให้ความสำคัญ แต่ถ้าเราให้ความสำคัญกับเขาเหล่านั้นแล้ว ก็จะเป็นกำลังใจให้เขาได้ทำดีต่อไป และคนรุ่นหลังก็จะได้ปฏิบัติตามต่อไป

หลังจากที่ได้ฟังเรื่องแผนที่คนดีและได้เข้าใจกันไปบ้างแล้ว จึงได้ทดลองให้เยาวชนได้ลองแบ่งกลุ่มเป็นหมู่บ้าน คือ บ้านน้ำใครมีคนมากให้แบ่งเป็น 2 กลุ่มเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดให้มากที่สุด บ้านฮวกมีคนมากเหมือนกันก็ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม บ้านห้วยม่วง มีคนน้อยผู้ใหญ่บ้านจึงได้เข้ามาช่วยดูให้ด้วย และบ้านสันติสุข แล้ววาดแผนที่หมู่บ้านของตัวเอง พร้อมกับบอกจุดสำคัญในหมู่บ้าน และบอกว่าคนที่คิดไว้ในหมู่บ้านอยู่ที่ไหน เขาดีในเรื่องอะไรบ้าง แล้วส่งตัวแทนมานำเสนอ มีดังนี้

บ้านสันติสุข

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
1. ลุงทรง	เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
2. ลุงผัด	เป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน
3. ผู้ใหญ่บ้าน(ลุงเดช)	มีความสามารถหลายด้าน เป็นช่างซ่อม ฝึก จัวย
4. พ่อหนานบุญ	สมาชิกอบต.หมู่บ้าน
5. พ่อผาย	สมาชิกอบต.หมู่บ้าน
6. พ่ออู้อยู่เลื่อน	หมอเป่า และมีความรู้เรื่องการจักสาน
7. พ่ออู้อยู่หนานกุ	หมอสู่วัณญ์และเก่งเรื่องจักสาน
8. ลุงหนานอิน	หมอสู่วัณญ์ เรียกว่าวัณญ์
9. อู้อยู่แสง	มีความสามารถด้านการจักสาน

10. อู๋หวั่น	หมอเป่ามีความสามารถด้านการสานส้ม
11. อู๋ยมน	ช่างจ้อยประจำหมู่บ้าน
12. นางสาวคร	เป็นประธานแม่บ้าน
ของดีในชุมชน	
13. น้ำตกสันติสุข	เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังพา
14. โรงเห็ด	เป็นสินค้าของหมู่บ้านสันติสุข
15. โรงเพาะหน่อไม้(บ้านนางสาย)	โรงเพาะหน่อไม้
16. วัดสันติสุข	เป็นสถานที่เคารพของหมู่บ้าน
17. ที่เก็บเรือแข่ง(นางสาวจำปี)	เป็นเรือแข่งประจำหมู่บ้านได้รับรางวัลแชมป์ ๑๒ ฟยพาย
18. ห้วยเจ้าบ้าน(ศาลเจ้า)	เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน
19. ป่าชุมชน	มีกฎกติกาห้ามตัดไม้ ถ้าใครฝ่าฝืนจะโดนปรับ

บ้านห้วยม่วง

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
1. พ่อมนผู้ใหญ่บ้านห้วยม่วง	เป็นช่างขอ (ครูภูมิปัญญา) หมอเมื่อ(ข้าวเจ้า)
2. อาจารย์วัด(หมอสุขวิญ) อู๋ตัน	เป็นคนที่น่าสนใจในเรื่องสวดในวันศีล หมอสุขวิญ
3. สล่าตา	ช่างสร้างบ้าน
4. พ่ออู๋จุ่ม	ช่างจักสาน (ข้อง แอบข้าว)
5. พ่ออู๋สุข	ช่างจักสาน สล่า จ้างขอ
6. อบต.บุญมี	เป็นผู้นำของหมู่บ้านสามารถบริหารจัดการหมู่บ้านได้
7. พ่อนวน	เป็นหมอเมือง (เป่า ท่า) ช่างตัดผม
8. คุณเอก	ประสบความสำเร็จด้านการศึกษาปริญญาโท
9. พ่อบุญ	จักสาน (ไม้กวาด)
10. แม่พิม	เป็นประธานแม่บ้านผู้นำทำกับข้าวในหมู่บ้านเวลามีงาน
11. หมอต่อม	จบหมอจากมหาวิทยาลัยมหิดล(ทำงานจะเชิงเทรา)
12. คุณทัศน์	เก่งด้านการศึกษา(เป็นคนสอนน้อง ๆ ในหมู่บ้าน)
13. พ่อสวัสดิ์	เป็นผู้ใหญ่บ้าน

14. พ่ออุ้ยเคียน จินะไชย	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกในหมู่บ้าน
ของดีในชุมชน	
15. ดงเจ้าพ่อหลวงวาว	เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน
16. เรือแข่งธิดาตะเคียนทอง	เรือแข่งของบ้านห้วยม่วง

บ้านฮวก

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
1. อบต.สมพงษ์	เป็นผู้นำของหมู่บ้าน
2. นางกรทิพย์ คำยันต์	เป็นประธานแม่บ้านเวลามีงานก็จะเป็นผู้นำได้ดี
3. พ่อหมื่น บัวอิน	เป็นหมอเมือง (เวลาเจ็บป่วยก็ไปหาได้)
4. พ่อสมศักดิ์ หลวงยศ	เป็นผู้ใหญ่บ้าน(ผู้นำหมู่บ้าน)
5. พ่อเลิศ วงสวัสดิ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
6. พ่อบุญชุม ธรรมศิริ	ศิลปินในหมู่บ้าน
7. พ่อเหมย ธรรมศิริ	หมอสู่วัณ และเก่งด้านการจักสาน
8. พ่อหย่วน ธรรมศิริ	ผู้ช่วยสารวัตร
9. แม่บัวหวัน ธรรมศิริ	หมอเมือง
10. พ่อแสน ธรรมศิริ	หมอสู่วัณ
11. พ่อสม แหวนหลวง	เก่งเรื่องการจักสาน
12. พ่อปิ่นทอง ธรรมศิริ	เป็นหมอสมุนไพรในหมู่บ้าน
13. พ่อบุญตัน ธรรมศิริ	ประธานผู้สูงอายุ
14. พ่อตา ธรรมศิริ	หมอสู่วัณ
15. พ่อบุญยวง ธรรมศิริ	ช่างขอ และเป็นศิลปินพื้นบ้าน
16. พ่อเชิด ศรีใจวงศ์	อดีตผู้ใหญ่บ้าน และเป็นสมาชิกอบต.หมู่บ้าน
17. พ่อสมบัติ แหวนหลวง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
18. พ่อประเสริฐ แหวนหลวง	อดีตผู้ใหญ่บ้าน
19. พ่อบุญ อาสา	สารวัตรกำนัน
20. ประธานเยาวชน	ประธานเยาวชน

21. พ่อจันแสง แหวนหลวง	อาจารย์วัด เก่งเรื่องการจักสาน
22. พ่อบุญลือ แหวนหลวง	ผู้อาวุโสในหมู่บ้านเก่งด้านการจักสาน
23. พ่อสะอาด แหวนหลวง	ช่างไม้
24. พ่อถนอม แหวนหลวง	เจ้าข้าจ้ำ(หมอเมื่อ)
25. พ่อประดิษฐ์ หลวงยศ	ผู้นำด้านการเกษตรกรรม
26. พ่อโต้น น้อยเอี้ย	อปร.รักษาหมู่บ้าน
27. พ่อทิพย์ เนตรขวัญ	หมอพื้นบ้าน
ของดีในชุมชน	
28. ศาลเจ้าพ่อหลวงวาว	เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน
29. ป่าชุมชน	มรดกภูมิปัญญาของหมู่บ้าน
30. เรือแข่งของหมู่บ้าน	

บ้านน้ำไคร้

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
1. พ่อล้วน	มีความสามารถเรื่องการสานแห
2. แม่ศรีลย์ เรียบร้อย	ประธานแม่บ้าน
3. พ่อหมั่น	เป็นส่ล่าดีเหล็ก สล่าสร้างบ้าน
4. พ่อศรีลย์	ช่างขอ ช่างจักสาน
5. พ่ออืด ธรรมศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน
6. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	เป็นช่างเย็บผ้า
7. พ่อตา เขื่อนทะ	เป็นผู้ดำเนินการทำพิธีทางศาสนา(อาจารย์วัด)
8. พ่อบุญช่วย	ประธานรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านน้ำไคร้
9. พ่อศรี ธรรมศิริ	เป็นช่างจักสาน หมอเมือง
10. พ่อจำเนียร ธรรมศิริ	เป็นช่างตัดผม ประธานกลุ่มสวนเรียนรู้ เป็นพิธีกรหมู่บ้าน
ของดีในชุมชน	
11. ศูนย์ อสม.	หอกระจายเสียงของชุมชน
12. แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา	

13. วัดป่าบ้านน้ำไคร้	
14. สวนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	

สรุปกิจกรรมโดย คุณพรทวี

สิ่งที่ได้ร่วมกันวาดและร่วมกันคิดว่ามีของดีในหมู่บ้านเราอะไรบ้าง สิ่งที่ได้จะมีอยู่มาก แต่ส่วนมากคนดีที่มีอยู่ในบ้านเราก็จะเป็นหมอพื้นบ้าน หมอสมุนไพร และมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยากให้เยาวชนได้กลับไปทบทวน และเข้าไปเรียนรู้กับผู้รู้ในชุมชนบ้าง ว่าสิ่งที่ดีและมีอยู่ในชุมชนของเราจะนำมาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนของเรา และการที่เราจะนำมาทำต่อให้เป็นเรื่องดี ๆ ในชุมชนต่อไปได้อย่างไร ซึ่งในภาคบ่ายจะได้พูดคุยกันต่อว่า เมื่อเราพูดถึงเรื่องของดีกันแล้ว สถานการณ์ปัญหาในชุมชนมีอะไรบ้าง และเราจะนำของดีที่เราไปช่วยแก้ไขปัญหามาในชุมชนของเราได้อย่างไรบ้าง

ภาคบ่าย

เป็นกิจกรรมแบบสบาย ๆ ไม่เครียดให้เยาวชนเกิดการคิดและได้ขยับตัวเองอยู่ตลอดเวลา กิจกรรมแรก ก็คือ

กิจกรรม AIC เป็นการค้นหาภาพ จาก อดีต ปัจจุบัน อนาคต โดยแบ่งเยาวชนออกเป็น 3 กลุ่ม ให้ทำกิจกรรมดังนี้

1. กลุ่มที่หนึ่ง ให้คิดว่าเมื่อ 10 ปีที่แล้วหมู่บ้านของเรามีสภาพเป็นอย่างไร และมีของดีอะไรบ้าง
2. กลุ่มที่สอง ให้คิดว่าปัจจุบันนี้หมู่บ้านของเราเป็นอย่างไร มีของดีอะไร
3. กลุ่มที่สาม ให้คิดว่าอนาคตอยากให้หมู่บ้านของเราเป็นอย่างไร

จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเวียนกันไปคิด เช่น กลุ่มหนึ่ง เมื่อคิดอดีตเสร็จแล้วก็ให้เวียนไปที่กลุ่ม 2 เพื่อที่จะไปเติมเต็มสถานการณ์ในปัจจุบันจากกลุ่ม 2 กลุ่มที่สอง ก็เวียนไปคิดอนาคตเพิ่มเติมจากกลุ่ม 3 กลุ่มที่สามก็เวียนไปคิดถึงอดีตจากกลุ่มที่หนึ่ง เวียนกันไปจนคิดหมดทุกกลุ่มแล้วก็ให้แต่ละกลุ่มได้วาดภาพของกลุ่มตัวเองจาก สิ่งที่เขียนลงไปในกระดาษให้ออกมาเป็นภาพวาด แล้วนำเสนอ ดังนี้

กลุ่ม 1 ภาพอดีตเป็นอย่างไร

1. มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์
2. ใช้ถนนลูกรัง
3. สัตว์ป่ามีมากมาย
4. มีประชากรน้อย
5. ใช้สะพานไม้
6. ไม่มีน้ำประปา
7. มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ
8. ไม่มีไฟฟ้าทั่วถึง

9. ไม่มีเครื่องบิน
10. ไม่มีรถยนต์
11. ไม่มีมลพิษ
12. น้ำไม่ท่วม
13. ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย
14. ยากจน
15. ปลุกข้าวกินเอง
16. ใช้ควายไถนา
17. ได้รับความศึกษาไม่ทั่วถึง
18. ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
19. ข้าวดำกิน
20. ใช้กระต่ายขูดมะพร้าว
21. ใช้วัสดุเหลือใช้ทำเป็นของเล่นสำหรับเด็ก
22. ยาเสพติดแพร่ระบาด
23. ปลุกพืชเสพติดแฝงกับพืชเศรษฐกิจ

กลุ่ม 2 ภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร

1. สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย
2. เศรษฐกิจตกต่ำสินค้ามีราคาแพง
3. เกิดภาวะโลกร้อน
4. เทคโนโลยีทันสมัย
5. ใช้ถนนคอนกรีต
6. ป่าไม้ถูกทำลาย
7. มีประชากรเพิ่มขึ้น
8. เกิดภัยธรรมชาติ
9. สัตว์ป่าลดลง
10. มีสถานบันเทิงเพิ่มขึ้น
11. มีรถยนต์เพิ่มขึ้น

12. มีมลพิษเยอะ
13. มีน้ำท่วม
14. ดินพังทลาย
15. มีการเสพสิ่งเสพติดมากขึ้น
16. มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
17. หมู่บ้านเข้มแข็ง สามัคคี
18. ป่าไม้ลดจำนวนลง
19. มีไฟฟ้าใช้
20. ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์

กลุ่ม 3 ภาพอนาคตเป็นอย่างไร

1. อยากให้มีรถโดยสารประจำทาง
2. อยากให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. อยากมีคอมพิวเตอร์ในหมู่บ้าน
4. อยากให้หมู่บ้านมีสนามกีฬาโรงใหญ่ ๆ
5. อยากให้หมู่บ้านปลอดจากสิ่งเสพติด
6. อยากให้หมู่บ้านมีฐานะความเป็นอยู่ที่สุขสบาย

7. อยากให้หมู่บ้านมีอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร
8. อยากให้หมู่บ้านมีโรงเรียนถึงระดับ ม. 6
9. อยากให้หมู่บ้านมีสถานที่ผลิตสินค้า OTOP

จากนั้นเมื่อนำเสนอเสร็จแล้ว ก็ให้เยาวชนทุกคนได้เขียนสิ่งที่ของตัวเองอยากจะทำเพื่อชุมชน ว่าในฐานะที่เราเป็นคนในชุมชนคนหนึ่งเราสามารถทำอะไรให้กับชุมชนได้บ้าง และสิ่งนั้นเราสามารถทำได้จริง ๆ แล้วนำสิ่งที่ตัวเองเขียนไปซ่อนอย่าให้ใครรู้ว่าเราซ่อนไว้ที่ไหน เมื่อซ่อนเสร็จแล้วก็แบ่งเยาวชนออกเป็น 2 กลุ่ม ทำเป็นวงกลมให้ทุกคนหันหลังเข้าในวงกลม เอาแขนคล้องกันไขว่หลังแล้วให้ไปตามหาสิ่งที่ตัวเองอยากจะทำกับชุมชนของใครของมันด้วยกันห้ามให้มีหลุดออกจากกัน กิจกรรมนี้อยากให้เยาวชนรู้ว่าการตามหาสิ่ง ๆ หนึ่งนั้นยากแค่ไหน แต่ถ้าเราช่วยกันแล้วเราก็จะหาเจอและก็จะทำมันสำเร็จได้ เมื่อหาของทุกคนเจอแล้ว ก็ให้มานั่งเป็นวงกลม เล่าถึงสิ่งที่ตัวเองอยากทำกับชุมชนให้กับเพื่อน ๆ ได้ฟังร่วมกัน พอสรุปได้ดังนี้

ทางด้านสังคม

1. สามัคคีกัน
2. รักษาศีลธรรม
3. ช่วยกันประหยัดพลังงาน
4. เป็นคนดี
5. มีน้ำใจ แบ่งปัน
6. นำความรู้มาพัฒนา เช่น เศรษฐกิจพอเพียง ใช้เทคโนโลยีที่ดี
7. ตั้งใจเรียน
8. ให้ความรู้

ทางด้านสารสนเทศ

1. ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด เช่น เหล้า บุหรี่ ยาบ้า ฝิ่น
2. งดบุหรี่/สุรา
3. ระวังภัยในชุมชน เรื่องสารเสพติด เช่น เขียนป้าย ให้ความรู้ การออกกำลังกาย

ทางด้านสิ่งแวดล้อม

1. ช่วยกันรักษา
2. ร่วมมือกันดูแล
3. ลดมลพิษ
4. ทำการเกษตรไม่ใช้สารเคมี
5. แม่น้ำ มีการรักษาดินน้ำ

ทางด้านป่า

1. ปลุกต้นไม้ กลัวยไม้
2. ช่วยกันรักษาป่า ไม่ตัดต้นไม้
3. ช่วยกันรักษาสัตว์ป่า

เมื่อได้สิ่งที่เยาวชนอยากทำกับชุมชนแล้ว คุณพรทิวได้สรุปและถามเยาวชนว่าสิ่งไหนที่เคยทำมาแล้ว และสิ่งไหนที่เป็นการทำงานด้วยตัวเองได้เช่นทางด้านสังคม เราสามารถทำได้ด้วยตัวเองและเราก็ปฏิบัติอยู่แล้วแต่สิ่งที่เราสามารถที่จะทำร่วมกันได้และไม่เกินกำลังของเราควรจะเป็นอะไรมากที่สุด เยาวชนก็ได้ให้คะแนนกับการดูแลรักษาป่า มากที่สุด

จากนั้นเยาวชนได้อาสาเข้ามาช่วยกันในการคิดกิจกรรมและเป็นแกนนำในการทำกิจกรรม และนัดหมายแกนนำ มาคิดกิจกรรมกันต่อในวันที่ 13 กันยายน 2551 ดังนี้

คณะทำงานเยาวชนตำบลแสนทอง

1. นายสมศักดิ์ ยะแสง
2. นายณัฐพล
3. นางสาวกุลจิรา
4. นางสาวนิสมา
5. นางสาวพัชรินทร์
6. นางสาวกิ่งกาน
7. นางสาวสุทธิดา
8. นางสาวกาญจน์
9. นางสาวเจนจิรา
10. นางสาวกัลยา
11. นางสาวอรอนงค์
12. นางสาวนุจรี บัวอิน
13. นางสาวกนกพร บัวอิน
14. นายบริพัตร ธรรมศิริ
15. นางสาวเพ็ญนภา
16. นายนิติกร
17. นายกิตติพล
18. นายณัฐพล

ข้อสรุปในเวที

ในเวทีได้ประเด็นที่เยาวชนสนใจทำร่วมกับชุมชน คือประเด็นการจัดการป่าชุมชนและนัดกันทำแผนกิจกรรมร่วมกับชุมชนและทีมวิจัยกันในวันที่ 13 กันยายน 2551 ณ สถานีอนามัยตำบลแสนทอง
สรุปบทเรียนจากการจัดเวที(AAR)

ความสำเร็จตามเป้าหมาย การจัดเวทีในครั้งนี้ได้วางวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีครั้งนี้ คือ การรู้จักเยาวชนในพื้นที่ รู้จักพื้นที่ การหาแกนนำเยาวชนมาเป็นทีมวิจัย การหาประเด็นที่เยาวชนให้ความสนใจมาเป็นโจทย์ในการทำงานวิจัย สิ่งที่ได้ คือ ได้รู้จักเยาวชนในพื้นที่ ได้ประเด็นที่เยาวชนสนใจและอยากจะทำจริง ๆ รู้ปัญหาสถานการณ์ของคนในพื้นที่ รู้จักคนดีในอุดมคติของเยาวชนว่ามีใครบ้าง

ผู้เข้าร่วมเวที กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมเวทีเป็นเยาวชนทั้ง 4 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนแสนทองวิทยา บางส่วนไปเรียนในเมืองแต่ก็กลับมาพักที่บ้าน บางส่วนเป็นเยาวชนที่ทำงานอยู่บ้านจึงทำให้เยาวชนได้เห็นสถานการณ์ปัญหา ของดีในชุมชนได้อย่างครอบคลุม

กระบวนการ/วิธีการ กระบวนการช่วงแรกมีการละลายพฤติกรรมผู้เข้าร่วมเวทีด้วยเกมสนทนาการเพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกัน และผู้เข้าร่วมเองมีความรู้จักรุ่นเคยกันอยู่แล้วจึงทำให้กระบวนการต่อมาได้จากนั้นกระบวนการมีการสะดุด คือ การดู VCD เรื่องเด็กและเยาวชนตัวอย่าง แต่ไม่ได้เตรียมไปจึงใช้ VCD ที่มีอยู่ คือ เรื่องแผนที่คนดี ทำให้ ทีมงานเองก็ช่วยกันได้ดี ในกระบวนการให้ความสำคัญในแนวคิดของเด็กและเยาวชนมากกว่าแนวคิดของผู้ใหญ่ที่เข้าร่วม จึงไม่เห็นบทบาทของผู้ใหญ่ที่เข้าร่วม (เป็นแค่ผู้สังเกตการณ์เท่านั้น) แต่ผู้ใหญ่สามารถเข้าไปให้คำแนะนำในกลุ่มย่อยได้จึงทำให้เยาวชนมีความเป็นกันเองมากขึ้น

บรรยากาศในเวที เป็นไปด้วยความสนุกสนานของเยาวชนที่มีการทำกิจกรรมไปเล่นไปด้วย เยาวชนได้วาดมีความสุขทำให้การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเรียนรู้ได้ดีและเป็นไปอย่างเหนือความคาดหมาย

สิ่งที่ควรทำในการจัดเวทีครั้งต่อไป คือ อาจจะมีการจัดกระบวนการให้เยาวชนกับผู้ใหญ่ได้ทำด้วยกันไม่เป็นการแยกเยาวชนออกจากผู้ใหญ่มากนัก

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการจัดเวที

- ได้รู้จักรู้จักเยาวชนในพื้นที่ซึ่งรู้สึกว่ามีแตกต่างจากเยาวชนที่เคยสัมผัสมา เป็นเยาวชนที่กล้าแสดงออก
- ได้เรียนรู้ถึงการคิดของเยาวชนรุ่นใหม่ ที่มีความผูกพันกับชุมชนมาก
- ได้เรียนรู้การประสานงานในพื้นที่กับเยาวชนที่ถูกจุด คือ ประสานไปที่หัวหน้าเยาวชนที่เยาวชนยอมรับจึงได้เยาวชนมากกว่าที่คิด
- การแก้ไขปัญหาสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด (ไม่ได้เอา VCD เรื่องเด็กและเยาวชนไปจึงไปยืมเรื่องแผนที่คนดีมาให้อู)

- การทำความรู้จักและเป็นกันเองกับเด็กและเยาวชน ต้องใช้กระบวนการ เล่นไปทำไป ทำให้เยาวชนคิดว่าไม่ได้มาอบรม (ถูกสอน)
- การวิเคราะห์สิ่งที่เยาวชนอยากทำกับความเป็นจริงให้เยาวชนได้เห็นถึงความสำคัญในการทำกิจกรรมกับชุมชนจริง ๆ ไม่ใช่แค่นามธรรมแต่เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้

สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ในการทำกิจกรรม

สิ่งที่ได้เรียนรู้ที่ผ่านมาเป็นระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่ เดือน เมษายน – กันยายน 2551 คือ

1. การประสานงานกับคนในพื้นที่ในการจัดเวที ซึ่งถือว่าการประสานงานที่ถูกจุด เพราะประสานไปที่เดียวสามารถมีผู้เข้าร่วมได้อย่างครอบคลุม
2. ได้เรียนรู้เรื่องเครือข่ายการทำงานของสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา
3. กระบวนการในการจัดเวทีส่วนใหญ่ได้มีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา สิ่งที่ได้เรียนรู้คือ การทำกระบวนการให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันของเวทีให้ได้
4. การทราบความคาดหวังของผู้เข้าร่วมก่อนทำให้การจัดกระบวนการในเวทีเป็นไปตามความคาดหวังของผู้เข้าร่วมและผู้เข้าร่วมเองไม่เบื่อ
5. ได้เรียนรู้ของดีในพื้นที่ที่มีมากกว่าที่เคยเห็น (คิดว่าอำเภอท่าวังผาไม่มีสถานที่ท่องเที่ยวมาก)
6. การจัดกระบวนการแต่ละครั้งได้ไปเรียนรู้กับพื้นที่อื่นทำให้นามาประยุกต์ใช้กับการจัดกระบวนการในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมและลงตัว เช่น เรื่องการเป็นวิทยากรกระบวนการ การอบรมเรื่องการขับเคลื่อนพัฒนาเยาวชนในกระบวนการทศวรรษใหม่ ทำให้เข้าใจเด็กและเยาวชนมากขึ้น

4. ข้อมูลทุนทางสังคม

แบบเอกสารแผนที่ทางสังคม Mind mapping จำนวน 2 แผ่น

จากการเก็บข้อมูลโดยวิธีการหาข้อมูลมือสอง จากอินเทอร์เน็ต วารสารประชาสัมพันธ์ของ อบต. ห้องสมุดประชาชน และข้อมูลมือสองจากสถานีอนามัยประจำตำบล และการเก็บข้อมูลจากการ จัดกระบวนการประชุมแบบมีส่วนร่วมโดยการเชิญผู้เข้าร่วมที่ค่อนข้างทำงานหลากหลาย เช่น ผู้สูงอายุ ประธานแม่บ้าน ประธานอสม. ผู้นำชุมชน นายกอบต. หัวหน้าสถานีอนามัย เป็นต้น ร่วมกันหาของดี ปัญหาสถานการณ์ในชุมชนของตนเอง นำเสนอ ในภาพรวม ของทั้งอำเภอท่าวังผา ร่วมกันเติมเต็ม ข้อมูล ทางโครงการฯ จึงได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ จากการเก็บข้อมูลมือสอง การจัดเวที และการสังเกต นำเสนอ(คืนข้อมูลให้ชุมชน) กับกลุ่มเป้าหมายเดิมในพื้นที่เพื่อให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสีย โอกาส ของพื้นที่ อำเภอท่าวังผา โดยใช้เครื่องมือ การวิเคราะห์ SWOT Analysis ดังนี้

จุดแข็ง (Strength: s) ของพื้นที่ อำเภอท่าวังผา

พื้นที่อำเภอท่าวังผาเป็นเมืองที่ยังหลงเหลือศิลปะในแขนงต่าง ๆอยู่ เช่น จิตรกรรมฝาผนัง การ ทอผ้า การอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีความเข้มแข็งมาก ประกอบกับ ภายใน ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย แสดงถึงความสุขที่มีในชุมชนเช่น การจ้อย การขอ คำว การทำ ของเล่นสมัยก่อนซึ่งยังมีผู้รู้และยังมีคนสืบทอดอยู่บ้าง มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคน ในชุมชน มีการสร้างกฎระเบียบที่ตั้งขึ้นโดยคนในชุมชนและถือเป็นกฎที่ไม่สามารถฝ่าฝืนได้และคนใน ชุมชนก็ยอมรับอีกทั้งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ความช่วยเหลือกันในระดับเครือญาติซึ่ง ค่อนข้างเหนียวแน่น เมื่อเกิดภาวะคับขัน(เกิดภัยพิบัติ) คนในชุมชนจะมีความสามัคคีกันเป็นอย่างมาก

จุดอ่อน(Weaknesses: W)

คนในพื้นที่บางส่วนยังเห็นประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม เชื่อในตัวผู้นำ สูงทำให้ไม่พึ่งพาตัวเองรอดแต่ภาครัฐมาช่วยเหลือ ขี้เกรงใจไม่กล้าแสดงความคิดเห็นทำให้ขาดการมี ส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการบริหารจัดการชุมชน จากการสังเกตการประชามในหมู่บ้าน ก็ไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง

การเกษตร/เศรษฐกิจในชุมชนยังมีค่านิยมในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำให้ผลผลิตทางการเกษตร ตกต่ำตลาดรองรับมีน้อย จากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวก็ยังคงก่อให้เกิดปัญหาในด้านการแข่งขันพื้นที่ทำกิน กันเองตามมา มีการใช้สารเคมีในภาคการเกษตรสูงโดยไม่ได้นำถึงสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาส่งผล กระทบต่อ ตนเอง ครอบครัว และชุมชน อีกทั้งการใช้แรงงานในภาคการเกษตรยังเป็นการทำแบบใหม่ (ไม่มีการเอามือเอววันเหมือนแต่ก่อน) ไม่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น

ด้านการเมืองการปกครอง ส่วนของชาวบ้านก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการเมืองการปกครอง และขาดความเข้าใจในเรื่องสิทธิของตนเอง ในขณะเดียวกัน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นรัฐบาลท้องถิ่นก็ยังมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการพัฒนาทางสังคม ชาวบ้านจึงมองว่าภาระหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ตกอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยชาวบ้านขาดการคิดเองรอดความช่วยเหลือจากหน่วยงานเพียงอย่างเดียว เมื่อชาวบ้านรอดความช่วยเหลืออยู่นั้นการช่วยเหลือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่เป็นไปตามนโยบายของรัฐมากกว่า

โอกาส(Opportunities: O)

โครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามาให้โอกาสสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน เช่น โครงการครอบครัวเข้มแข็ง โครงการกลุ่มต่าง ๆ โครงการอยู่ดีมีสุข SML ฯลฯ อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเองได้ อำเภอดำรงวิทยายังมีพื้นที่ป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแหล่งอาหารให้กับคนรุ่นหลังได้ ประกอบกับในพื้นที่เองก็ยังมีแหล่งเรียนรู้หลายด้าน เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การตีเหล็ก การทอผ้า ซึ่งมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้านสามารถยกระดับให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันได้

อุปสรรค(Threats: T)

คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีค่านิยมในวัตถุ มากกว่าความสุขส่วนตัวทำให้คนในวัยแรงงานออกไปทำงานต่างถิ่นซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเป็นอย่างมากเพราะได้ทิ้งภาระให้กับคนทางบ้าน เช่น การเลี้ยงดูบุตร การกลับมายังนำค่านิยมในการบริโภคใหม่มาให้กับชุมชนโดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาใช้ในชุมชนทำให้คนในชุมชนที่มีความรู้ น้อยเรียนรู้ไม่เท่าทันสถานการณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่อีก การพัฒนาที่เร่งด่วนเพื่อทำให้ทันกับสถานการณ์ปัญหาที่กำลังเดือดร้อนนั้นนโยบายของรัฐยังขาดความยืดหยุ่นกับการพัฒนาชุมชนเพราะระบบการทำงานของภาครัฐมีกรอบระเบียบกฎหมายบังคับที่ไม่สามารถฝ่าฝืนได้ทำให้ชุมชนไม่สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและทันถ่วงที

บทสรุปจากข้อมูลและกิจกรรมที่ทำ

จากข้อมูลทั่วไป และการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาทำให้เห็นประเด็นในพื้นที่แต่ละตำบลที่เหมือนกัน คือ เรื่องการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรม การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี และประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ที่เป็นสถานการณ์สะท้อนให้คนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงภัยที่ใกล้ตัวที่สุด เช่น เรื่องน้ำท่วม

เป็นปัญหาที่ทำให้คนในพื้นที่หันมามองเรื่องการรักษาสีงแวดล้อมมากขึ้น ข้อมูล และการจัดกิจกรรม เหล่านี้สามารถนำไปสู่การพัฒนาเป็นโจทย์วิจัยเพื่อท้องถิ่นได้

5. ผลจากข้อมูลที่ได้ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากการทำงานที่ผ่านมาพื้นที่อำเภอท่าวังผาได้เห็นของดีในพื้นที่ เช่น มีแหล่งท่องเที่ยว มีภูมิปัญญาพื้นบ้านหลายด้าน และมีประวัติศาสตร์ของแต่ละหมู่บ้านที่หลากหลาย และมีปัญหาสถานการณ์แต่ละด้านในพื้นที่ เช่น ด้านการเกษตร ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสาธารณสุข เป็นต้น จึงมีบางพื้นที่ที่เห็นความสำคัญของปัญหาในด้านต่างๆ เช่น ด้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเยาวชนจึงได้ พัฒนาเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เรื่อง โครงการกระบวนการเสริมสร้างทักษะเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านสวก บ้านน้ำไคร้ บ้านห้วยม่วง บ้านสันติสุข ต.แสนทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน โครงการนี้ได้นำเยาวชนทำกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเป็นประเด็นที่สืบเนื่อง ด้านการลดปัญหาน้ำท่วม การอนุรักษ์ป่า รวมไปถึงสุขภาพของคนในชุมชนด้วย (อยู่ในช่วงพัฒนาโครงการ)

งานวิจัยท้องถิ่นอีกเรื่องที่สืบเนื่องมาจากปัญหาของคนในชุมชนเช่นกันก็คือ ปัญหาไม่มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหมอเมือง ได้มีการพัฒนามาเป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเรื่อง พฤติกรรมความเชื่อในการดูแลสุขภาพโดยระบบหมอเมืองของประชาชนบ้านนาหนูน 2, 3 ตำบลผาต้ออำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (อยู่ในช่วงพัฒนาโครงการ) และขอรับการสนับสนุนจาก สกว.ต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานต่อไป

การดำเนินงานของโครงการ “การศึกษาต้นทุนทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” ในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิจัยเอาไว้ 2 ข้อ คือ เพื่อศึกษาต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และเพื่อหาแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวทางโครงการได้มีการดำเนินงานโดยใช้วิธีการที่ได้มาซึ่งข้อมูลต้นทุนทางสังคมและโจทย์ในการทำงานวิจัย จึงใช้เครื่องมือในการทำงานหลาย อย่างเช่น การเก็บข้อมูลจากเอกสารมือสอง อินเทอร์เน็ต จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการจัดเวทีแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาสถานการณ์ และการหาผู้สนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นพอสรุปได้ดังนี้

ในการดำเนินงานในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการใช้วิธีการต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย คือ ผู้ที่ทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเดิมอยู่แล้ว ประสานงานกับหน่วยงานที่เป็นเครือข่ายเดียวกัน เช่น สาธารณสุขจังหวัด ประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอเพื่อให้ผู้ทำโครงการได้มีตัวต่อในพื้นที่และเพื่อให้พื้นที่ได้อำนวยความสะดวกในการทำงานวิจัย เป็นโอกาสอันดีที่ พื้นที่อำเภอท่าวังผาเองมีความสนใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่แล้ว แต่ขาดการพัฒนาเป็นโจทย์งานวิจัยขึ้นในพื้นที่ เมื่อศึกษาไประยะหนึ่งก็พบว่าบางพื้นที่มีการทำงานด้านการพัฒนาอยู่บ้างแต่ขาดการหนุนเสริมอย่างต่อเนื่องในการต่อยอดองค์ความรู้เดิม (ทำแล้วหายไป)

การดำเนินโครงการฯ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ คือ แกนนำชุมชนชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ตัวต่อ) มีความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้นเพราะการจัดเวทีแต่ละครั้งจะใช้สื่อ VCD เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจและเป็นการดึงความสนใจได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการประสานงานกับพื้นที่ การอธิบายสร้างความเข้าใจให้กับผู้เข้าร่วมในเวที และการนำเสนอโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมายังพี่เลี้ยงนักวิจัยในพื้นที่

การคัดคน จากการทำงานในพื้นที่พบว่า การคัดคน ที่จะเข้ามาเป็นคนประสานร่วมในพื้นที่ (ตัวต่อในพื้นที่) ทางทีมงานเองได้มีการวิเคราะห์หน่วยงาน/คนในพื้นที่ว่าควรจะมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1)

จะต้องเป็นคนที่รู้จักกันดีของคนในพื้นที่อยู่แล้ว 2) เป็นผู้ที่สนใจงานด้านการพัฒนา 3) เป็นคนที่มีศักยภาพในการประสานงานในพื้นที่เป็นอย่างดี ที่หาแบบนี้เพราะ ในพื้นที่อำเภอท่าวังผาเป็นพื้นที่ใหม่ ในเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดย ค้นหาจากฐานงานเดิมหรือคนรู้จักเดิมในพื้นที่ นั่นก็คือ สาธารณสุขอำเภอ เพราะเป็นหน่วยงานที่มีเครือข่ายครอบคลุมทุกตำบลในพื้นที่อำเภอ อีกอย่างเป็นหน่วยงานที่มีระบบข้อมูลที่ค่อนข้างแน่นเห็นปัญหาสถานการณ์ ได้ครอบคลุม ใกล้ชิดกับคนในชุมชนมากกว่ากลุ่มอื่น สิ่งที่สำคัญในการคัดกรองคนเข้าร่วมทำงานในกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น ต้องเป็นคนที่มาด้วยความสมัครใจ และมีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งจะเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ ๆ ซึ่งในพื้นที่อำเภอท่าวังผาก็สามารถเห็นตัวคนที่จะมาเป็นตัวต่ออาสาสมัครทำงานเพื่อชุมชน สังคมได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ต้องทดสอบพลัง(Power) ของคนที่มีอยู่และค้นหาคนรุ่นใหม่กันต่อไป

การหาโจทย์วิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ อำเภอท่าวังผา เบื้องต้นนั้น ได้มีการหาข้อมูลมือสองจากเอกสาร อินเตอร์เน็ตก่อน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดเวทีสร้างความเข้าใจ(เปิดพื้นที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นใหม่) การใช้แผนที่ทางสังคม การใช้เครื่องมือแผนที่คนดี ใช้เวทีเรียนรู้ในการหาประเด็นโจทย์วิจัย การใช้ทักษะการตั้งคำถามอย่างต่อเนื่อง การเข้าถึงชุมชน สังเกตสถานการณ์รอบตัวของพื้นที่เลี้ยงเอง จึงได้ประเด็นงานวิจัย ที่เลี้ยงเองได้ติดตามค้นหาโจทย์วิจัยอย่างต่อเนื่องในพื้นที่เพื่อให้เกิดงานวิจัยที่เกิดจากความต้องการของชุมชนจริง เป็นเรื่องที่ชุมชน (ชาวบ้าน) อยากทำ อยากแก้ไขปัญหาของตนเอง

การวิเคราะห์พื้นที่ เนื่องจากพื้นที่อำเภอท่าวังผา เป็นพื้นที่ที่ยังไม่มีโครงการวิจัยเดิมอยู่การวิเคราะห์พื้นที่นั้นจึงเริ่มจากตัวของพี่เลี้ยงที่คุ้นเคยกับพื้นที่อยู่บ้าง และวิเคราะห์จากข้อมูลมือสองที่มีคนรวบรวมอยู่บ้างแล้ว จึงได้เห็นถึงฐานการทำงานพัฒนาในพื้นที่ ที่มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาให้การสนับสนุนการทำงาน เช่น สสส. โครงการจากภาครัฐ เป็นต้น จากการทำงานของคนที่พื้นที่จึงได้เห็นประเด็นการทำงานที่ต่อยอด งานเดิม กับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพียงแต่ต้องสร้างความเข้าใจเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพิ่มเติมอีกขั้นตอนหนึ่ง นอกจากนี้พื้นที่อำเภอท่าวังผาเป็นพื้นที่ที่ไม่กว้างเกินไปนักการเดินทางเข้าไปในพื้นที่จึงค่อนข้างง่ายต่อการทำงานของพี่เลี้ยง จึงสามารถทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ง่ายและติดตามสนับสนุนง่ายกว่าพื้นที่อื่น

การใช้ประโยชน์ของข้อมูลทุนทางสังคม ในพื้นที่อำเภอท่าวังผานั้นเบื้องต้นได้รวบรวมข้อมูลมือสอง ต่าง ๆ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงความหลากหลายของข้อมูลนั้น ทางโครงการฯ ได้มีการจัดเวทีนำเสนอข้อมูล(คืนข้อมูลสู่ชุมชน) จะเห็นได้ว่าชุมชนเริ่มตระหนักถึงปัญหาสถานการณ์ ที่ได้รับจากข้อมูล เห็นข้อดีของในพื้นที่ จึงบางพื้นที่ได้มีการ

คิดที่จะรวบรวมองค์ความรู้ที่ดั้งเดิมเอาไว้เป็นเรื่องราวให้กับคนรุ่นหลังได้ติดตาม เช่น เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน การจัดการทรัพยากรในชุมชนการรักษามรดกภูมิปัญญาเป็นต้น ฉะนั้น คนที่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลโดยตรงเลย คือ ตัวของพี่เลี้ยงนักวิจัย นักวิจัยในพื้นที่ และการต่อยอดการทำงานจากข้อมูลในพื้นที่ หรือผู้ที่สามารถใช้ข้อมูลต่อเนื่องได้ต่อไปก็คือ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน อีกส่วนที่สามารถนำข้อมูลไปใช้โดยตรงเช่นกัน ก็คือ ชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการใช้ข้อมูลในทางอ้อมเพื่อหวังผลในระยะยาวกับทุกหน่วยงานรวมถึงชุมชนเอง แต่ต้องมีการติดตามการทำงานอย่างต่อเนื่องจากพี่เลี้ยงเพื่อจะได้พัฒนาเป็นโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการพัฒนาให้เป็นวาระของชุมชน ตำบล อำเภอเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาข้อมูลทุนทางสังคมที่ได้ตัวพี่เลี้ยงเองเห็นว่าพื้นที่เองควรเป็นผู้ที่จะต้องติดตาม และประสานงานกับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่อไป

จากการวิเคราะห์ โดยเครื่องมือ SWOT Analysis และจากคำถามของโครงการ ฯ ที่ตั้งไว้ในระยะแรก คือ ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอย่างไร? และ แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมของจังหวัดน่านเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร? นั้นทำให้มองเห็นแหล่งทุนที่เข้ามาในพื้นที่มากมายชาวบ้านเป็นคนเลือกแหล่งทุนที่เข้ามา ฉะนั้นการขยับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ ควรที่จะขยับจากพื้นที่เล็ก ๆ ขยายไปพื้นที่อื่น หรืออาจจะใช้กลไกในการทำงาน คือ เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย และเจ้าหน้าที่การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสนใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น ร่วมกับชุมชน อีกทางหนึ่งที่จะขยับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ คือ การสรุปบทเรียนจากการทำงานของแหล่งทุนอื่น เพื่อต่อยอดการทำงานเดิมที่ไม่ทิ้งให้ชาวบ้านต้องหลุดจากกรอบความคิดเดิม การพัฒนาโจทย์วิจัยจากประเด็นที่กล่าวมาแล้ว ทั้งสามข้อนี้ จะเห็นประโยชน์ในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เอื้อให้เกิดประโยชน์ทั้งสองฝ่ายทั้งฝ่าย สกว.เอง ฝ่ายเจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานภาครัฐ ฝ่ายชาวบ้าน ไม่ส่งผลกระทบต่อบาระงานแต่จะหนุนเสริมการทำงานไปด้วยกันต่อไป

ทุนทางสังคม ในการศึกษาครั้งนี้จึงหมายถึง ทุนที่อยู่สังคม/ชุมชนซึ่งมีหลากหลายเช่น คน กลุ่ม องค์กร เครือข่าย วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ทรัพยากร(ดิน น้ำ ป่า) ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาของสังคม/ ชุมชนนั้นๆ และสร้างความเข้มแข็งให้กับสังคม / ชุมชนซึ่งได้มีการศึกษาหลายด้าน เช่น บุคคล สังคม(กลุ่ม องค์กร/ เครือข่าย) วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญา ฯลฯ ดังกระบวนการที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้นจะ เห็นถึงตัวคนที่ทำงานในพื้นที่จริง ๆ และสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ครั้งนี้เป็นการสำรวจเบื้องต้น เพราะเป็นสำรวจในระยะเวลาอันสั้น เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการจัดเวที เช่น เวทีแบบมีส่วนร่วม การสรุปบทเรียนการทำงาน(AAR)เพื่อให้ได้ข้อสังเกต กระบวนการและข้อเสนอแนะในการทำงานต่อไป การจัดการความรู้(KM) โดยใช้เรื่องเล่าในการบันทึกข้อมูลในเวที ซึ่งบ่งบอกถึงรายละเอียดในการจัดเวทีและข้อสังเกตในการจัด การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis จึงทำให้คนในพื้นที่ได้เห็นถึงจุดอ่อนจุดแข็งของพื้นที่ และเห็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

โครงการ ฯ ได้ดำเนินกิจกรรมมาเป็นระยะเวลา 6 เดือนนั้น ระหว่างการดำเนินโครงการ ได้มีการเชื่อมโยงการทำงานในพื้นที่กับหน่วยงาน ชุมชน ผู้นำชุมชนโดยใช้วิธีการสังเกตปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ การจัดเวทีแบบมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมาแล้วนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นคือการดำเนินโครงการอย่างราบรื่นนั้นอาจจะมีปัจจัยเอื้ออีกประการหนึ่งนั่นก็คือการที่ผู้ดำเนินโครงการ ฯ เองเป็นคนที่มีต้นกำเนิดในพื้นที่ อยู่แล้วจึงได้มีการเปรียบเทียบสถานการณ์ที่เคยเห็นในพื้นที่ กับสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมทั้งได้ใช้วิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคนในพื้นที่จากคนใกล้ชิด ทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้นและเห็นปัญหาสถานการณ์ได้ลึกซึ้งขึ้น พื้นที่เองก็เห็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงทางสังคมเช่นกัน จึงก่อให้เกิดการคิดและเห็นปัญหาร่วมกัน ทางโครงการฯ จึงร่วมกับคนในพื้นที่จัดเวทีเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัยขึ้น โดยร่วมกับผู้ประสานงานจาก สกว. โดยการประสานงานของผู้นำชุมชน ในพื้นที่ ได้โจทย์วิจัยเกิดขึ้น อยู่ 2 โครงการ คือ โครงการ กระบวนการเสริมสร้างทักษะเยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านฮวก บ้านน้ำไคร้ บ้านห้วยม่วง บ้านสันติสุข ต.แสนทอง อ.ท่าวังผา จ.น่าน และพฤติกรรมความเชื่อในการดูแลสุขภาพโดยระบบหมอเมืองของประชาชนบ้านนาหนูน 2, 3 ตำบลผาตออำเภอน้ำแว้งผา จังหวัดน่าน ทั้งสองโครงการอยู่ในช่วงของการพัฒนาโครงการ โครงการกระบวนการเสริมสร้างทักษะเยาวชน ฯ นั้นในการพัฒนาช่วงแรกได้ใช้กระบวนการจัดเวทีโดยให้เยาวชนได้ทำแผนที่คนดี แผนที่ชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่ทำให้เยาวชนได้เห็นถึงสิ่งที่ชุมชนมีและจะใช้ประโยชน์จากคนดีของคนในชุมชนได้อย่างไรเป็นต้น โครงการพฤติกรรมความเชื่อ ฯ ได้มีการพัฒนาโครงการโดยการจัดเวทีให้คนที่มีความรู้ความสามารถมาเล่าสิ่งที่ตนเองทำ จึงทำให้เห็นถึงสิ่งที่อยากจะสืบทอดและแรงบันดาลใจที่จะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งในส่วนของโครงการฯ เองได้มีการติดตามสนับสนุนไปพร้อม ๆ กับการสำรวจทุนทางสังคมในพื้นที่ ที่ยังสร้างความคุ้นเคยกับพื้นที่มากเท่าไรก็จะเห็นถึงวิถีชีวิตความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่มากขึ้น เห็นโอกาสในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ง่ายขึ้น มีเรื่องให้ต้องติดตามอีกมากมาย ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรมอย่างที่ได้อธิบายในปัญหาไปแล้วนั้น ก็ยังมีประเด็นการศึกษาประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีในชุมชน อีกทั้งเรื่องภูมิ

ปัญหาที่กำลังจะไม่มีผู้สืบทอดจากผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อให้ประเด็นต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วสูญหายไป เหมือนกับแหล่งทุนอื่นที่เข้ามา ทางโครงการ ฯ จะได้ติดตามพัฒนาให้เกิดเป็นโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินโครงการครั้งต่อไป เป็นคนในพื้นที่อำเภอท่าวังผา หน่วยงานองค์กร เช่น เกษตรอำเภอท่าวังผา สาธารณสุขอำเภอท่าวังผา เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ตลอดจน แก่นนำ ผู้นำชุมชนทั้งในพื้นที่อำเภอท่าวังผา และพื้นที่ใกล้เคียง เช่น อำเภอสองแคว อำเภอปัว เป็นต้น เพื่อกระตุ้นให้ชาวบ้านได้ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือให้ชาวบ้านได้เรียนรู้ และเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

การทำงานในพื้นที่จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหลายฝ่ายทั้งฝ่ายสงฆ์(พระ) และหน่วยงานที่มีความพร้อมในการทำงานเช่น สาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภอ อาจจะใช้การส่ง การบ้างเป็นบางครั้ง เพราะในพื้นที่อำเภอท่าวังผาเองเป็นพื้นที่กึ่งเมือง ประชาชนส่วนใหญ่จะเชื่อผู้นำสูง ฉะนั้นการจัดเวทีจึงต้องอาศัยทีมในการทำงานเช่น การมีทีมที่ทำงานเหมือนกัน(ที่เสี่ยงต่างพื้นที่) ในพื้นที่จังหวัดน่าน การเชื่อมโยงหน่วยงานรัฐกับหน่วยงานพัฒนาเอกชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่มีการเสนอโครงการเข้ามานั้นก็เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นให้หน่วยงานรัฐได้มีการทำงานที่เชื่อมประสานกับชุมชนมากขึ้น เกิดการเข้าใจ เข้าถึงชุมชนมากขึ้นในระยะแรกนี้

ประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ได้คือ การที่ผู้ดำเนินโครงการ ฯ เองเป็นคนที่มีต้นกำเนิดในพื้นที่อยู่แล้วจึงได้มีการเปรียบเทียบสถานการณ์เดิมที่เคยเห็นในพื้นที่ กับสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมทั้งได้ใช้วิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงแนวคิดของคนในพื้นที่จากคนใกล้ชิด ทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้นและเห็นปัญหาสถานการณ์ได้ลึกขึ้น

ประการสุดท้ายที่เอื้อให้เกิดการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ได้ คือ สถานการณ์ที่ไม่คาดคิด(น้ำท่วม) เป็นสถานการณ์ในพื้นที่ที่กำลังร้อนแรงในขณะนี้ สถานการณ์นี้ทำให้คนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร (ดิน น้ำ ป่า) และจะหันมาตั้งรับกับสถานการณ์เช่นนี้ได้อย่างไร ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเอื้อให้เกิดการคิด การทำงานร่วมกันทั้งในระดับชุมชนและระดับหน่วยงานองค์กรได้ เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงาน

สิ่งที่ได้จากการทำงานโครงการฯ ที่ผ่านตลอดระยะเวลา 6 เดือน ได้แก่

1. ได้โอกาสในการเรียนรู้ประสบการณ์พื้นที่ใหม่
2. ได้โอกาสในการเรียนรู้กระบวนการพัฒนาทักษะในการทำงานกับชุมชน เช่น การอบรมพัฒนาศักยภาพในการทำงาน
3. ได้รู้จักพื้นที่ในการทำงาน รู้จักคน กลุ่ม องค์กรในพื้นที่มากขึ้น
4. ได้เห็นการดำเนินวิถีชีวิตของคนในพื้นที่
5. รู้จักการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในการทำงาน
6. ได้ประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่ เช่น การได้เรียนรู้กับกลุ่ม เครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งตนเองจะต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมในการเรียนรู้ของคนในพื้นที่

ปัญหาอุปสรรค แนวทางการแก้ไข

1. ระดับบุคคล กลุ่มบุคคล

จากการดำเนินงานของโครงการ ฯ ที่ผ่านมาเป็นระยะเวลา 6 เดือนซึ่งความสัมพันธ์กับคนในพื้นที่ยังอยู่ในระดับที่รู้จัก แต่ยังไม่คุ้นเคย และอาจจะอยู่ในช่วงที่ชาวบ้านกำลังปลูกพืชผลทางการเกษตร การมีส่วนร่วมในระยะนี้จึงไม่ค่อยจะมีมากนัก แนวทางการแก้ไข คือ ต้องจัดเวทีหรือเข้าหาชุมชนในช่วงที่ชาวบ้านว่าง เช่น วันหยุด (วันพระ) หรือช่วงเย็น เพราะผู้ทำโครงการเองเป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิดอยู่แล้วจึงไม่ยากต่อการเข้าหาพื้นที่มากนัก

2. ระดับชุมชน สังคม

ชุมชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจในเรื่องงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มองว่างานวิจัยเป็นเรื่องที่คนอื่นต้องเข้าไปทำกับชุมชน จึงให้ความสนใจน้อย แนวทางแก้ไข คือ ใช้วิธีการให้ชาวบ้านได้คิด เห็นปัญหา และสิ่งที่อยากจะทำนำไปสู่การปฏิบัติจริงในพื้นที่ของตนเอง ข้อเสนอแนะ ต้องมีการติดตามสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้ชาวบ้านต้องถอยกลับไปเป็นเหมือนเดิม

3. ระดับนโยบาย

ภาครัฐยังเห็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ทำแล้วจบไป แต่ไม่ได้เห็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์กับชุมชนชาวบ้าน จึงพยายามออกห่างจากชาวบ้าน แนวทางแก้ไขคือ ภาครัฐควรมีการนำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในเนื้อหาของตนเองเพื่อจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งคนทำงานเองและก่อประโยชน์กับชาวบ้านจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

- เชิงพัฒนา

การทำงานเชิงการพัฒนาในพื้นที่ สามารถทำได้ในระดับท้องถิ่น ชุมชน เพราะพื้นที่ที่มีความพร้อมในการทำงานอยู่บ้างแล้ว อีกอย่างฐานในการพัฒนาของพื้นที่มีแหล่งทุนเข้ามามากมายทำให้ชุมชนมีโอกาสในการทำงานด้วยตัวเองมากขึ้น แต่หากว่าการทำงานในเชิงพัฒนานี้ต้องมองถึงสิ่งที่มีอยู่เดิม(การทำงานเดิม) เพื่อที่จะนำมาต่อยอดให้เห็นถึงกระบวนการที่ต่อเนื่อง ยกกระดานการทำงานในพื้นที่ให้เด่นชัด (สรุปบทเรียนเดิม) นำบทเรียนที่ได้มาพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนกับชุมชนต่อไป

- เชิงวิจัย

การทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจากที่กล่าวมาแล้วว่า ทุนในพื้นที่มีมาก อีกทั้งยังมีสถานการณ์ที่รอการพัฒนาเป็นโจทย์ให้เห็นในพื้นที่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การจัดการทรัพยากร การใช้สารเคมีในภาคเกษตร ประเด็นเหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาเป็นโจทย์งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ จะทำให้คนในพื้นที่ได้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำมากขึ้น หากแต่ว่าการทำงานในพื้นที่ต้องการทีมงานที่ ร่วมคิด ร่วมทำงานเป็นทีมมากกว่าการทำงานเพียงคนเดียว

แนวทางการดำเนินงานครั้งต่อไป

เพื่อให้เกิดการพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ต่อเนื่องและเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่ได้มาอย่างต่อเนื่องทางโครงการฯ เอง ได้มีการวางแผนกิจกรรมในการทำงานระยะต่อไป(1 ตุลาคม 2551- 30 กันยายน 2552) เพื่อให้สอดคล้องกับคำถามที่ตั้งไว้ ในระยะต่อไปว่า รูปแบบการพัฒนางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผาและพื้นที่ใกล้เคียงที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืนเป็นอย่างไร?

เป้าหมายการทำงาน

คน ชุมชน กลุ่มคน ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา และพื้นที่ใกล้เคียง นำเครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาแก้ไขปัญหา พัฒนาชุมชน กลุ่มคน ทั้งในการดำเนินงานของตนเองและสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาโครงการต่อเนื่อง 2 โครงการ ให้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ภายใน 3 เดือน (1 ตุลาคม 2551 – 31 ธันวาคม 2551)
2. เพื่อติดตามสนับสนุนงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ฝ่ายท้องถิ่น
3. เพื่อพัฒนาโจทย์ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา และอำเภอใกล้เคียง ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่อำเภอท่าวังผา 10 ตำบล และอำเภอใกล้เคียง (อำเภอสองแคว อำเภอปัว อำเภอเชียงกลาง)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดโครงการวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวังผา อย่างน้อย 2 – 3 โครงการ

2. เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์กรบริหารส่วนตำบล เกษตรอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ตำบล ชุมชน และมีการเชื่อมประสานงานระหว่างนักวิจัยในพื้นที่กับองค์กรภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
3. เกิดนักวิจัยท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา และอำเภอใกล้เคียง

แผนกิจกรรม

1. การติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่กำลังจะได้รับการสนับสนุนโครงการ จาก สกว. จำนวน 2 โครงการ
2. การพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่
3. การพัฒนาศักยภาพ
 - 3.1 นักวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนโครงการ โดย การพัฒนาเรื่อง การเขียนงานวิจัย การแลกเปลี่ยนการทำงานระหว่างพื้นที่จังหวัดน่าน 2 ครั้ง การจัดตลาดนัดความรู้นักวิจัยในพื้นที่จังหวัดน่าน
 - 3.2 หัวหน้าโครงการและที่ปรึกษาโครงการ และแลกเปลี่ยนการทำงานกับพี่เลี้ยง/ node พื้นที่อื่น (ต่างจังหวัด)
4. การแลกเปลี่ยนการทำงานกับ ทีมงานในพื้นที่จังหวัดน่าน และที่ปรึกษาโครงการ
5. สรุปบทเรียนการทำงาน 1 ปี ร่วมกับทีมงานและที่ปรึกษาโครงการในพื้นที่จังหวัดน่าน
6. จัดทำรายงานการดำเนินงานในระยะเวลา 1 ปี

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความ

จารุภัทร วิมุตเศรษฐ์. เทียวล้านนาตามหาภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, 2550.

ชัชชัย คู่มทวิพร. รวมบทความและรายงานพิเศษ ศาสนาและปรัชญา. กรุงเทพฯ (มปท.)

วรวิมล โรมรัตน์พันธ์. ทูตทางสังคม. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.), 2548.

สมเกียรติ อำนวยสุวรรณ(บก.). ทำเนียบทูตทางสังคมจังหวัดน่าน. สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน, 2545.

เอกสารอื่นๆ

สนิท รัตนาหิณ. แหล่งเรียนรู้อำเภอท่าวังผา. อำเภอท่าวังผา, (มปท.)

องค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม. วารสารประชาสัมพันธ์. ตำบลตาลชุม, 2550.

อรุณี เวียงแสง และคณะ. “โครงการพัฒนาศักยภาพการจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นผ่านเครื่องมือ Social Mapping”. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2550.

ข้อมูลจาก Website

www.thaitambon.com

www.wikipedia.org

www.vijai.org.th

www.moohin.com

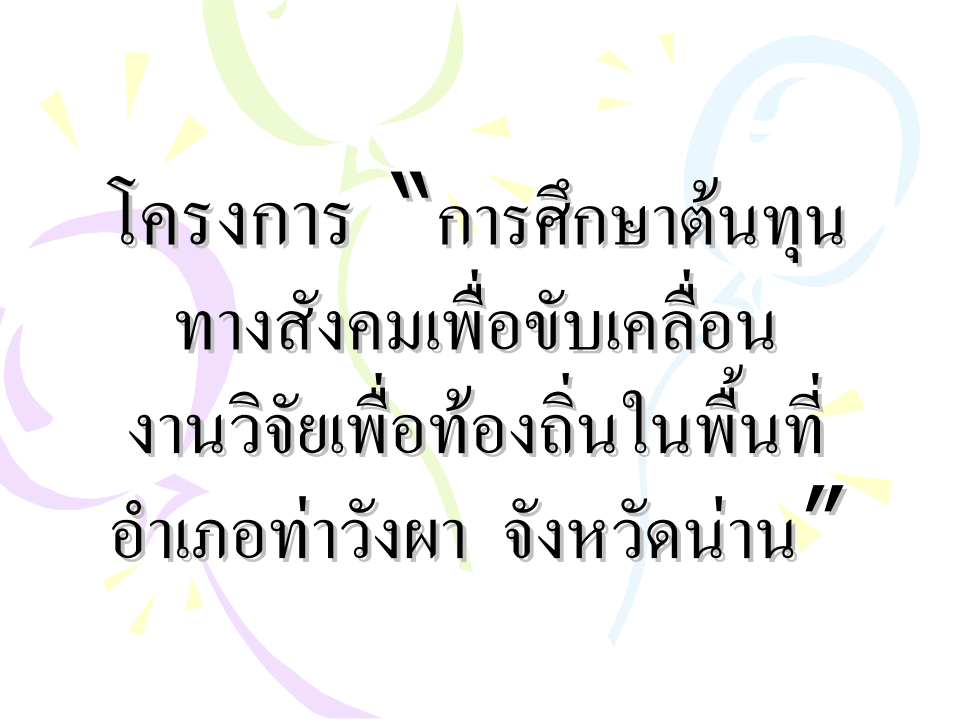
<http://nan.go.th>

ภาคผนวก

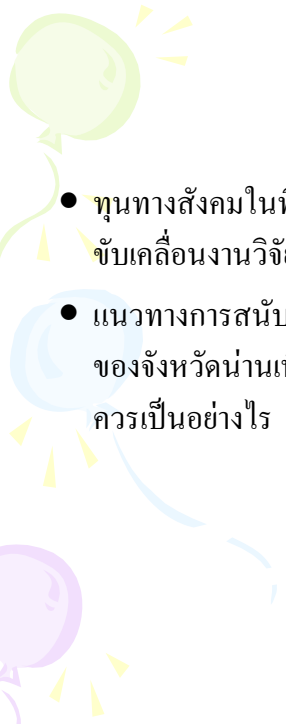
นำเสนอการคืนข้อมูลสู่ชุมชน

วันที่ 16 กันยายน 2551

ณ สาธารณสุขอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

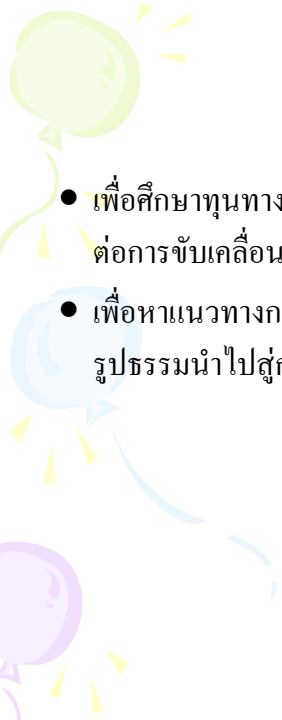

โครงการ "การศึกษาต้นทุน ทางสังคมเพื่อขับเคลื่อน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน"

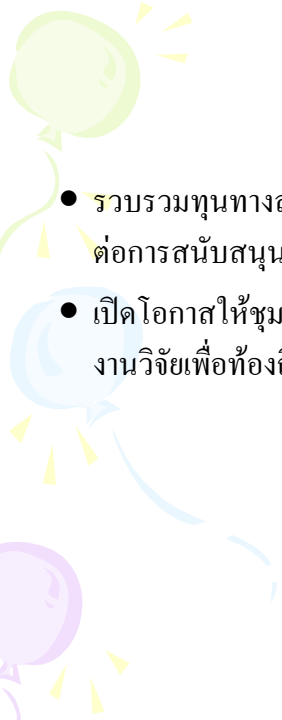
คำถามวิจัย

- ทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นอย่างไร
- แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมของจังหวัดน่านเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษาทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- เพื่อหาแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เหมาะสมและเป็นรูปธรรมนำไปสู่การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

เป้าหมายการทำงาน

- รวบรวมทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ที่เหมาะสมต่อการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- เปิดโอกาสให้ชุมชนในพื้นที่ที่ไม่มีพี่เลี้ยง/**Node** ได้มีโอกาสเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

คำขวัญอำเภอท่าวังผา

ธรรมชาติงดงาม

ข้าวหลามชวนลอง

สัมผัสทองเลิศล้ำ

จิตรกรรมสูงค่า

ผ้าลายน้ำไหล

ยิ่งใหญ่แข่งเรือ

อำเภอท่าวังผา

ข้อมูลเบื้องต้น

- พื้นที่ทั้งหมดประมาณ 799 ตารางกิโลเมตร
- ประชากรทั้งหมด 53,049 คน
- หญิง 26,237 คน ชาย 26,812 คน
- มีทั้งหมด 10 ตำบล 91หมู่บ้าน

ประวัติอำเภอท่าวังผา

เดิมขึ้นอยู่กับเขตการปกครองของพื้นที่อำเภอปัว

อำเภอท่าวังผา

อำเภอปัว

เป็นพื้นที่ที่เป็นประวัติศาสตร์ของเมืองน่าน ซึ่ง
เป็นสถานที่เมืองเดิมของจังหวัดน่าน จะ
เห็นได้จากการที่มีกำแพงเมืองล้อมรอบ

ที่มาของคำว่า “ท่าวังผา” ลักษณะของเกาะ
แก่งในแม่น้ำน่าน ซึ่งมีแต่หินผาและเป็นวัง
น้ำ อยู่มากมาย ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคม
ระหว่าง เมืองปัว กับ เมืองน่านในอดีต

ทรัพยากรธรรมชาติ

ดิน

- เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถปลูกพืชได้หลายชนิด เช่น ข้าว ส้ม ข้าวโพด ยาสูบ พืชผักสวนครัว

แหล่งน้ำ

- แม่น้ำน่าน แม่น้ำย่าง แม่น้ำยาว ลำน้ำสาย ลำน้ำริม และยังมีห้วยเล็กห้วยน้อย ที่ไหลไป
รวมกับแม่น้ำน่านและแม่น้ำสายสำคัญต่าง ๆ

ป่าไม้

- ป่าสงวนแห่งชาติคอยภูคา และคอยผาแดง จำนวน 33,780 ไร่
- ป่าสงวนน้ำยาว และน้ำสวด 215,625 ไร่

ทรัพยากรธรรมชาติอำเภอท่าวังผา

โรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 46 แห่ง

โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาสทางการศึกษา 6 แห่ง

โรงเรียนมัธยมศึกษา 4 แห่ง ทำการเปิดสอน ระดับ ม.1 – ม.6

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ 2 แห่ง เปิดสอนระดับ ม.1 – ม.3

โรงเรียนเอกชน 3 แห่ง ทำการเปิดสอนระดับอนุบาล 1 – 3

ศักยภาพ

ทรัพยากร

ป่าต้นน้ำ ป่าชุมชน
แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา
แหล่งน้ำธรรมชาติ

แหล่งท่องเที่ยว

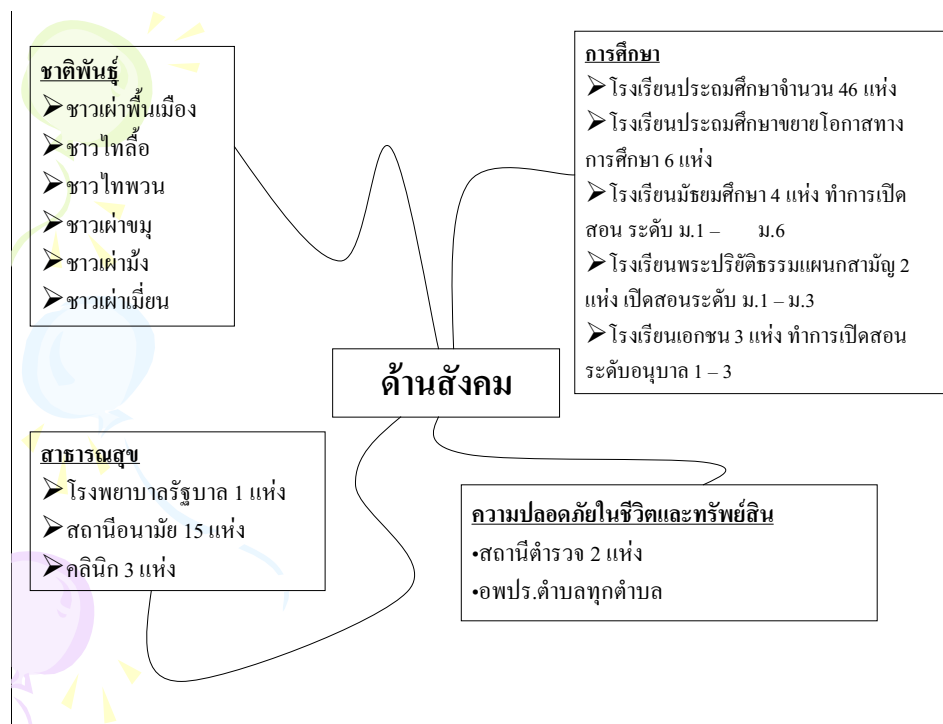
1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
เช่น วัด แข่งเรือ คูเมืองโบราณ ฯลฯ
2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น
น้ำตก น้ำพุร้อน น้ำออกกู ฯลฯ

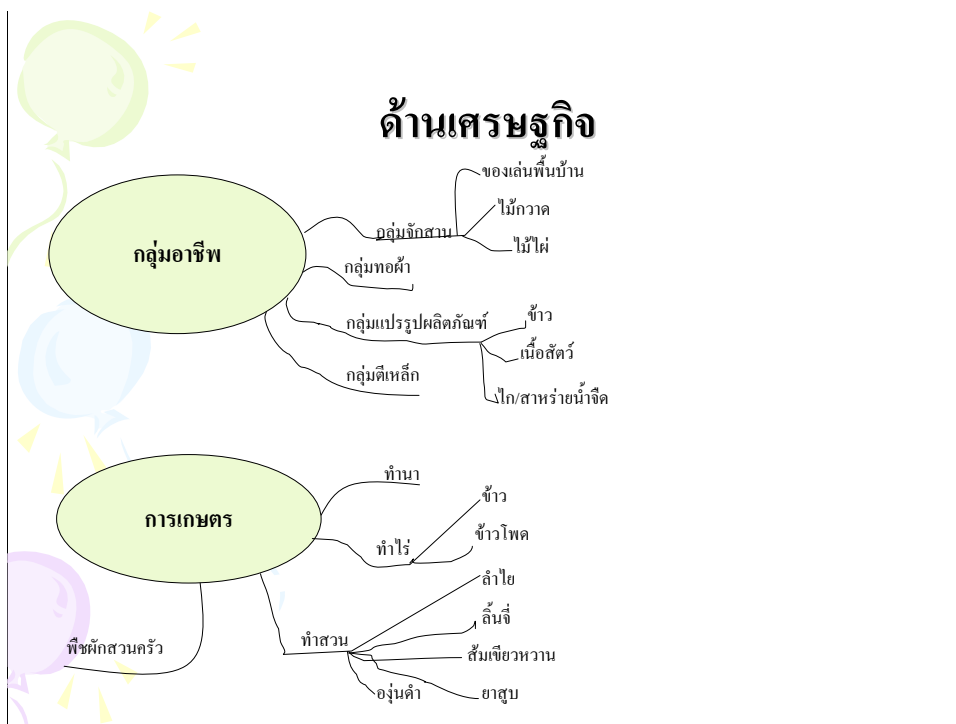
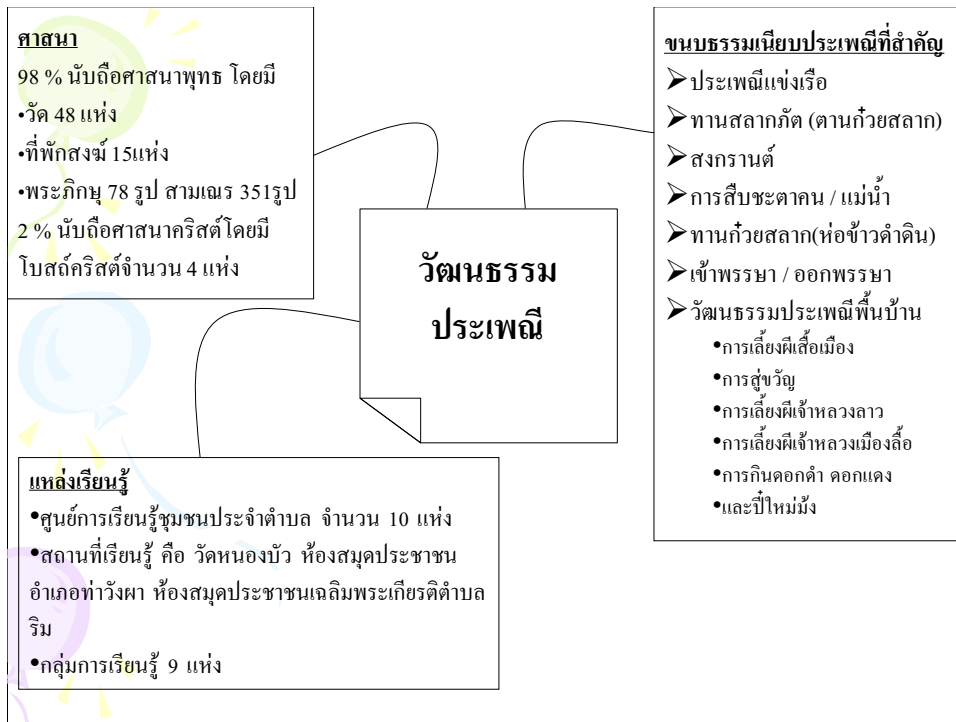
การมีส่วนร่วม

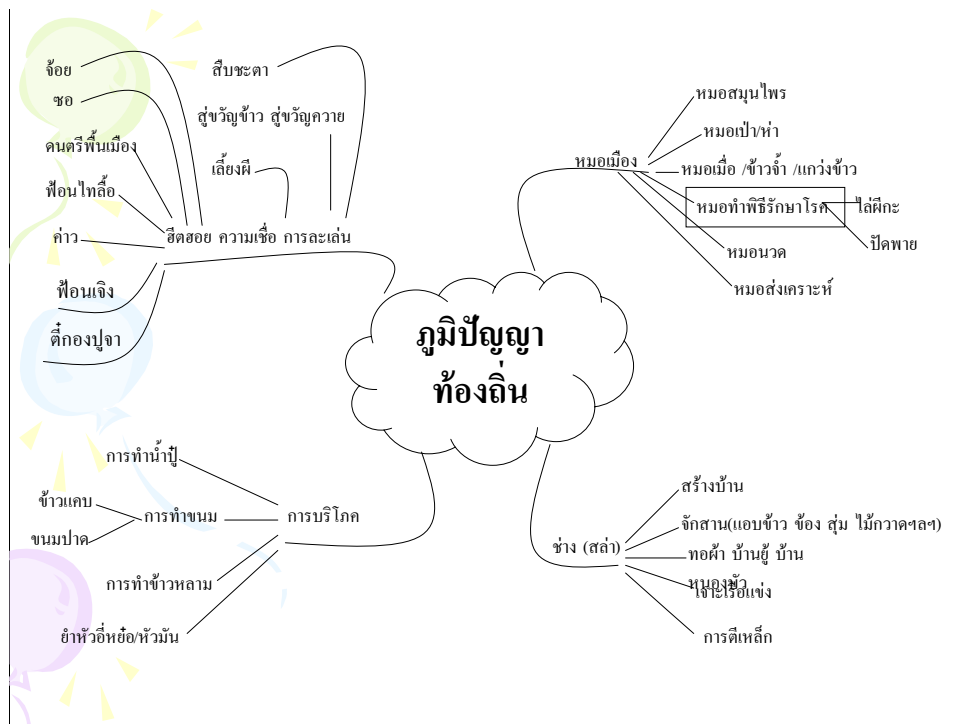
1. ภายในชุมชน มีศาลาประชาคมทุกชุมชน มีการประชุมกันทุกเดือน
2. กลุ่มตามธรรมชาติ กลุ่มจัดตั้งหน่วยงานของรัฐ
ซึ่งจะมีกิจกรรมร่วมกันทำ

ทุนทางสังคม ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

ครูภูมิปัญญา(เท่าที่ทราบ)

ด้าน	ชื่อ - สกุล
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	1. แม่นฉมุล หาญวรรณกิจ 2. พ่อสมาน ค่ายอาจ
ด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน	1. พ่อประสาท ชัยมิ่ง 2. พ่อผัด เทพเสน 3. แม่จันทร์สม พรหมปัญญา
ด้านการรักษาโรค(หมอเมือง)	1. พ่อจำเนียร ทะสี 2. คิด ทะยะ 3. พ่อยอด ใหม่นดา 4. พ่อแหลง ลำคำ 5. พ่อหมั่น ยะแสง 6. พ่อคัน ธรรมศิริ 7. พ่อฤ ธรรมศิริ 8. พ่ออินปิ่น ธรรมศิริ

ต่อ

ครุภูมิปัญญา(เท่าที่ทราบ)

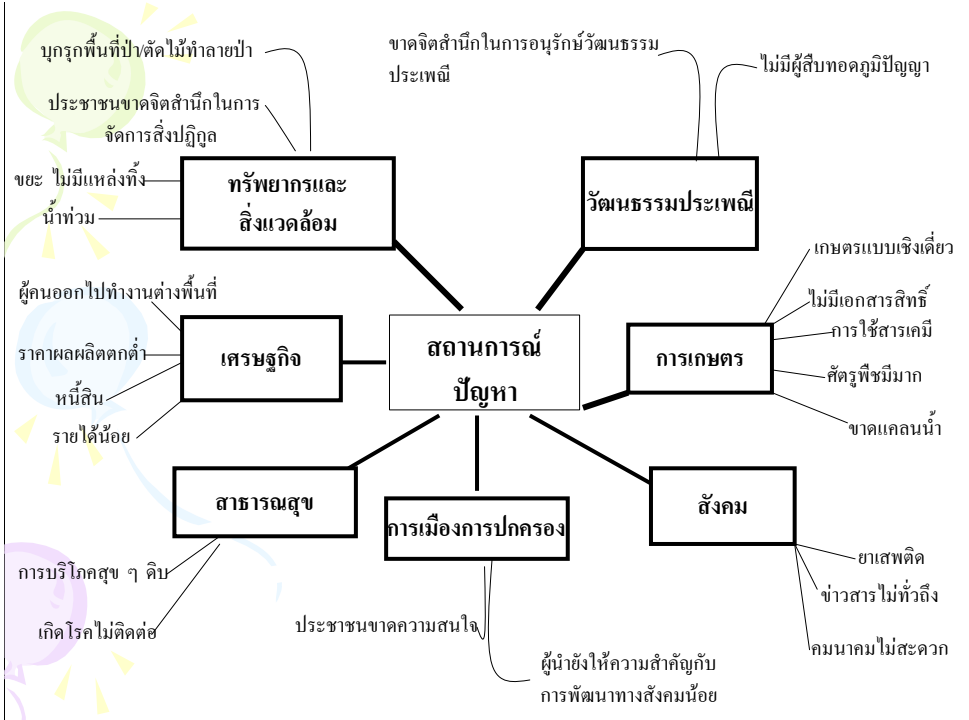
ด้าน	ชื่อ - สกุล
ด้านการรักษาโรค(หมอเมือง)	9. พ่อส่วย ไบยา 10. พ่อสมคิด ดุ้ยสาร 11. พ่อจันทร์ วงศ์สาร 12. พ่อเป็ง ไชยข้อฟ้า 13. พ่อปั่นทอง ธรรมศิริ 14. พ่อนวน ธรรมศิริ 15. พ่อตัน ธรรมศิริ 16. พ่อตา ธรรมศิริ 17. พ่อหมื่น บัวอิน 18. พ่อปั่นทอง ธรรมศิริ 19. พ่อคำเรือง ธรรมศิริ

กลุ่ม/องค์กรเครือข่ายในพื้นที่(เท่าที่ทราบ)

กลุ่มองค์กรจัดตั้ง/ชุมชน ●กลุ่มเยาวชน ●กลุ่ม อสม. ●กลุ่มผู้สูงอายุ ●กลุ่มอปพร. ●เครือข่ายป่าชุมชน ●เครือข่ายอนุรักษ์พันธุ์ปลา ●เครือข่าย หมู่บ้านปลอดบุหรี่ ●กลุ่มอาชีพ ต่าง ๆ ในพื้นที่	กลุ่มองค์กรธรรมชาติ/เอกชน ●กลุ่ม ผ เมืองยม ●กลุ่มโรงเรียนชาวนา ●เครือข่ายอภเมืองย่าง เมืองยม ●กลุ่มการเรียนรู้การจัดการธุรกิจชุมชน บ้านฝายมูล ●ฯลฯ
--	--

สถานการณ์ปัญหา ในพื้นที่ อำเภอกำแพงเพชร

วิเคราะห์ (SWOT Analysis)

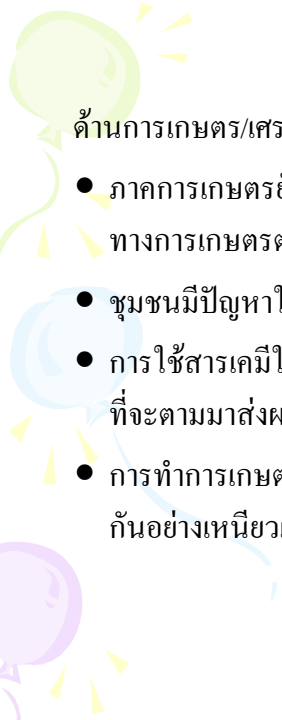
วิเคราะห์ จุดแข็ง (Strength :s)

- พื้นที่อำเภอท่าวังผาเป็นเมืองที่ยังหลงเหลือศิลปะในแขนงต่าง ๆ อยู่ เช่น จิตรกรรมฝาผนัง การทอผ้า การอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีความเข้มแข็งมาก
- ภายในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย แสดงถึงความสุขที่มีในชุมชนเช่น การจ้อย การชอ คำว การทำของเล่นสมัยก่อนซึ่งยังมีผู้รู้และยังมีคนสืบทอดอยู่บ้าง
- มีแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
- มีกฎระเบียบที่สร้างขึ้นโดยคนในชุมชนและถือเป็นกฎที่ไม่สามารถฝ่าฝืนได้และคนในชุมชนก็ยอมรับ
- การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ความช่วยเหลือกันในระดับเครือญาติซึ่งค่อนข้างเหนียวแน่น
- เมื่อเกิดภาวะคับขัน(เกิดภัย) คนในชุมชนจะมีความสามัคคีกันเป็นอย่างมาก

จุดอ่อน(Weaknesses : W)

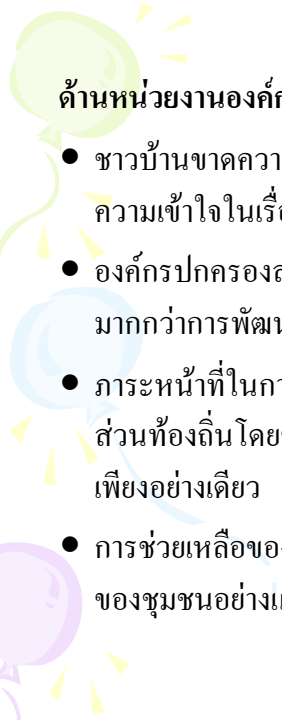
ด้านคนในพื้นที่

- คนในพื้นที่บางส่วนยังเห็นประโยชน์ของตนเองมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม
- คนในพื้นที่เชื่อในตัวผู้นำสูงทำให้ไม่พึ่งพาตัวเองรอดแต่ภาครัฐมาช่วยเหลือ
- คนในพื้นที่เป็นคนที่ขี้เกรงใจไม่กล้าแสดงความคิดเห็นทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการบริหารจัดการชุมชน
- การประชุมในหมู่บ้านไม่ได้เป็นไปตามความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง

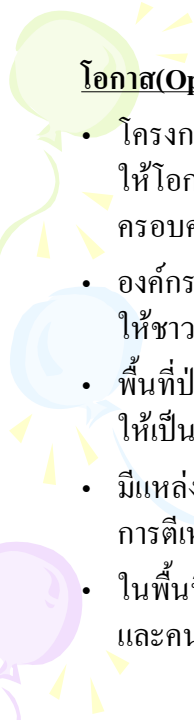
ด้านการเกษตร/เศรษฐกิจในชุมชน

- ภาคการเกษตรยังมีค่านิยมในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำตลาดรองรับมีน้อย
- ชุมชนมีปัญหาในด้านการแข่งขันพื้นที่ทำกินกันเอง
- การใช้สารเคมีในภาคการเกษตรสูงโดยที่ไม่ได้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาส่งผลกระทบต่อ ตนเอง ครอบครัว และชุมชน
- การทำการเกษตรเป็นเกษตรยุคใหม่ทำใครทำมันไม่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น

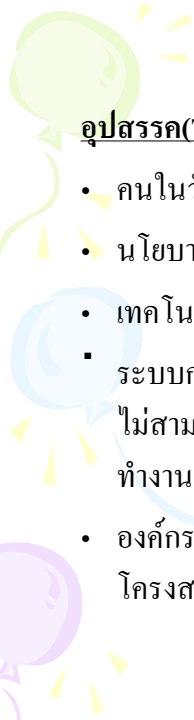
ด้านหน่วยงานองค์กร/การเมืองการปกครอง

- ชาวบ้านขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการเมืองการปกครอง และขาดความเข้าใจในเรื่องสิทธิของตนเอง
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการพัฒนาทางสังคม
- ภาระหน้าที่ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ตกอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยชาวบ้านขาดการคิดเองรอดความช่วยเหลือจากหน่วยงานเพียงอย่างเดียว
- การช่วยเหลือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้มาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงแต่เป็นไปตามนโยบายของรัฐมากกว่า

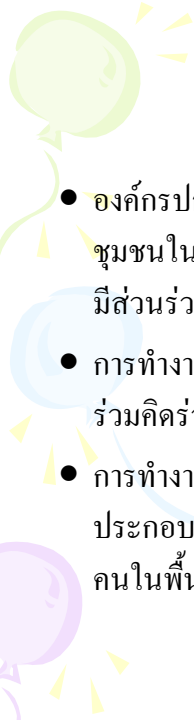
โอกาส(Opportunities : O)

- โครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามาให้โอกาสสร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน เช่น โครงการครอบครัวเข้มแข็ง โครงการอยู่ดีมีสุข SML ฯลฯ
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเองได้
- พื้นที่ป่าในอำเภอท่าวังผายังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนรุ่นหลังได้
- มีแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่หลายด้าน เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง การตีเหล็ก การทอผ้า
- ในพื้นที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายด้านสามารถยกระดับให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้นำภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบันได้

อุปสรรค(Threats : T)

- คนในวัยแรงงานออกไปทำงานต่างถิ่น
- นโยบายของรัฐยังขาดความยืดหยุ่นกับการพัฒนาชุมชน
- เทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้เรียนรู้ไม่เท่าทันสถานการณ์
 - ระบบการทำงานที่ติดกรอบระเบียบกฎหมายจนเกินไปทำให้ชุมชนไม่สามารถทำงานได้อย่างสะดวกและทันถ่วงทีต้องรอจังหวะในการทำงาน
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อบต.)เน้นการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานแต่ไม่ได้เน้นการพัฒนาด้านสังคม “คน”

ข้อเสนอแนะต่อพื้นที่

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนในเรื่องการพัฒนาคน/ชุมชนในพื้นที่อย่างแท้จริง(เช่น ใช้เรื่องการจัดการความรู้(KM)สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง)
 - การทำงานวิจัยขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำและร่วมกันใช้ความรู้ที่ได้แล้วกำหนดเป็นวาระของตำบล
 - การทำงานพัฒนาในพื้นที่ควรมีการนำบทเรียนจากการพัฒนาเดิมมาประกอบกับการทำแผนการทำงานใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่และเป็นการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชนอย่างเหมาะสม
-

การได้มาซึ่งข้อมูลและ โครงการวิจัยในพื้นที่

กระบวนการดำเนินงาน

- การศึกษาจากข้อมูลมือสอง จาก สาธารณสุข วารสาร อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด ประชาชนอำเภอท่าวังผา สถานีอนามัยตำบล
- การจัดเวทีประชุมแบบมีส่วนร่วม คน(ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำธรรมชาติ) หน่วยงาน องค์กรในพื้นที่อำเภอท่าวังผา เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สถานีอนามัยตำบล สาธารณสุขอำเภอ
- การติดตามข้อมูลในพื้นที่/ติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยในพื้นที่
- แลกเปลี่ยนการทำงานร่วมกับพื้นที่การทำงานในพื้นที่จังหวัดน่านเดือนละ ๑ ครั้ง
- แลกเปลี่ยนเติมเต็มความรู้ด้านการทำงานกับชุมชน ๒ ครั้งกับพื้นที่ต่างจังหวัด

การศึกษาจากข้อมูลมือสอง

แหล่งข้อมูล	สิ่งที่ได้
อินเทอร์เน็ต ห้องสมุดประชาชนอำเภอ ประจักษ์ศิลปาคมจังหวัด วารสารองค์การ บริหารส่วนตำบล สำนักงานสาธารณสุข จังหวัด สถานีอนามัยตำบล	ประวัติศาสตร์อำเภอท่าวังผา สภาพทั่วไป ●สภาพทางภูมิศาสตร์ จำนวนประชากร เขตการ ปกครอง การประกอบอาชีพ แหล่งน้ำ การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี สถานที่สำคัญและแหล่ง ท่องเที่ยว ทุนทางสังคมในพื้นที่ ●แหล่งเรียนรู้ ●ปราชญ์ชาวบ้านบางส่วน ●กลุ่มจัดตั้งในชุมชนบางส่วน

การจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรม	สิ่งที่ได้
การจัดเวทีเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการจัด ๒ ครั้ง ครั้งที่ ๑ เป็นการจัดเวทีสร้างความเข้าใจในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและเปิดตัวงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ โดยมีผู้เข้าร่วมเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลในพื้นที่อำเภอท่าวังผา โดยมีการประสานงานผ่านสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา	มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับการทำงานในพื้นที่อำเภอท่าวังผา ทั้งงานในชุมชนและงานในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเอง สิ่งที่ได้ในวันนี้คือ ได้ข้อเสนอแนะในการทำงานในพื้นที่อำเภอท่าวังผาคือ ๑. การทำงานวิจัยต้องทำกับกลุ่มเล็ก ๆ และต้องเป็นกลุ่มที่สนใจทำงานจริง ๆ เพื่อที่จะติดตามและพัฒนาไปสู่การเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้ ๒. เนื่องจากพื้นที่อำเภอท่าวังผาเป็นพื้นที่กิ่งเมืองจึงมีการแข่งขันการทำงานของแหล่งทุนมากดังนั้นการทำงานที่ง่ายก็จะต้องทำกับกลุ่มที่สนใจในการทำงานจริงถึงจะเป็นจุดที่สนใจและนำไปสู่การขยายผลได้ <u>ข้อสรุปในการจัดเวทีในครั้งนี้</u> คือ แต่ละพื้นที่ให้ไปดูทุนในพื้นที่ของตนเองก่อนว่ามีประเด็นไหนที่ชาวบ้านสนใจอยากจะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็ให้ทำโครงการเสนอเข้ามายังพี่เลี้ยงโครงการในพื้นที่เพื่อที่จะพัฒนาเป็นงานวิจัยได้

กิจกรรม	สิ่งที่ได้
ครั้งที่ ๒ เวทีสร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและสืบค้นต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผา การจัดเวทีในครั้งนี้ได้มีการหารือกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเป็นที่ปรึกษาโครงการในพื้นที่ เกี่ยวกับการจัดเวทีและผู้เข้าร่วมในเวทีก่อนเพื่อจะได้ข้อมูลที่หลากหลาย จึงมีผู้เข้าร่วมที่หลากหลาย คือ ฝ่ายสงฆ์ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล กำนันตำบล นายกอบต. หมออนามัย ประธานแม่บ้านตำบล ประธาน อสม.ตำบล และประธานผู้สูงอายุตำบล	<u>สถานการณ์ในพื้นที่</u> <u>จุดเด่นในพื้นที่</u> เช่น แหล่งท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ <u>ทุนทางสังคมในพื้นที่</u> เช่น ด้านภูมิปัญญา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมประเพณี <u>ในเวทีครั้งนี้</u> มีประเด็นที่คนในพื้นที่สนใจและอยากจะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่ในวันนี้ ได้แก่ ประเด็นการใช้สารเคมีในภาคเกษตรกรรมเป็นปัญหาร่วมที่ทุกพื้นที่ประสบอยู่

การติดตามในพื้นที่

กิจกรรม	สิ่งที่ได้
ติดตามข้อมูลพื้นฐานพร้อมกับศึกษาประเด็นที่ผู้นำ นักวิชาการสาธารณสุขสนใจ และชุมชนสนใจในการทำงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นมีการติดตาม จำนวน 4 ครั้ง คือ พื้นที่ ตำบลยม ตำบลแสนทอง และติดตามสนับสนุนงานวิจัยในพื้นที่พร้อมกับผู้ประสานงานสกว. จำนวน 3 ครั้ง	- เรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนเช่น ชุมชนลือ ชุมชนคนพื้นเมือง - เรียนรู้กระบวนการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่ - รู้จัก ชุมชน คนในพื้นที่มากขึ้น

การแลกเปลี่ยนการทำงานร่วมกับพื้นที่ในจังหวัดน่าน

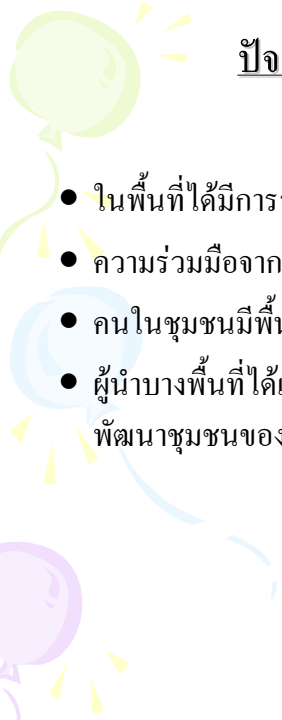
กิจกรรม	สิ่งที่ได้
การแลกเปลี่ยนการทำงานในพื้นที่อำเภอท่าวังผาร่วมกับพื้นที่อำเภออื่นในจังหวัดน่าน	ได้แลกเปลี่ยนการทำงานในพื้นที่กับพื้นที่อื่นซึ่งในกระบวนการทำให้ทราบความคืบหน้าของโครงการอื่น ๆ และได้รับข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาโครงการรวมไปถึงข้อเสนอแนะจากการทำงานในพื้นที่ใกล้เคียงด้วย

แลกเปลี่ยนเติมเต็มความรู้กับพื้นที่ต่างจังหวัด

กิจกรรม	สิ่งที่ได้
แลกเปลี่ยนเติมเต็มความรู้ด้านการ ทำงานกับชุมชน 3 ครั้งกับพื้นที่ ต่างจังหวัด -เรื่องSM กับทีมวิจัยในพื้นที่ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ -เรื่องการเป็นวิทยากรกระบวนการ -เรื่องการจัดเคลื่อนการพัฒนาเยาวชน ในกระบวนการทัศน์ใหม่	-ได้ประสบการณ์ใหม่ในการเป็นวิทยากร กระบวนการผ่านการปฏิบัติจริง -ได้เข้าใจคนอื่นมากขึ้นในการทำงานกับชุมชนและ เยาวชน -ได้ความรู้ใหม่ในการทำงานว่า “ที่ผ่านมาบางอย่าง ก็ทำไม่ถูก” -ได้นำประสบการณ์การแลกเปลี่ยนกับคนอื่นมาใช้ ในพื้นที่ตนเอง(วิเคราะห์คนในการจัดเวทีแต่ละครั้ง) การปรับเปลี่ยนกระบวนการบางอย่างเพื่อให้ สอดคล้องกับผู้เข้าร่วมในเวที

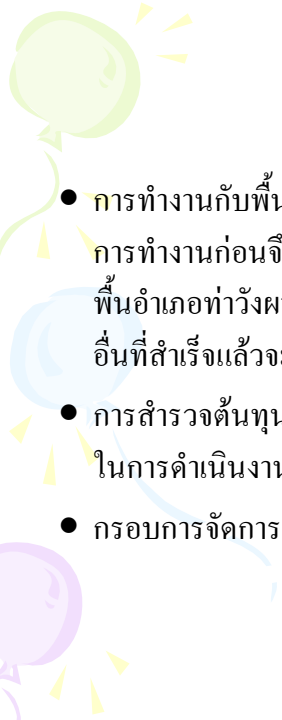
โครงการวิจัยในพื้นที่

ชื่อโครงการ	สถานภาพ
พื้นที่ตำบลผาตอ โครงการ พฤติกรรมความเชื่อในการดูแล สุขภาพโดยระบบหมอเมืองของประชาชน บ้านนาหนุน 2 , 3 ตำบลผาตออำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน	กำลังพัฒนาโครงการ
พื้นที่ตำบลแสนทอง โครงการ กระบวนการเสริมสร้างทักษะ เยาวชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านสวก บ้านน้ำไคร้ บ้านห้วยม่วง บ้านสันติ สุข ต.แสนทอง อ.ท่าม่วง จ.น่าน	กำลังพัฒนาโครงการ

ปัจจัยเอื้อให้เกิดงานวิจัยและข้อมูล ในพื้นที่อ.ท่าวังผา จ.น่าน

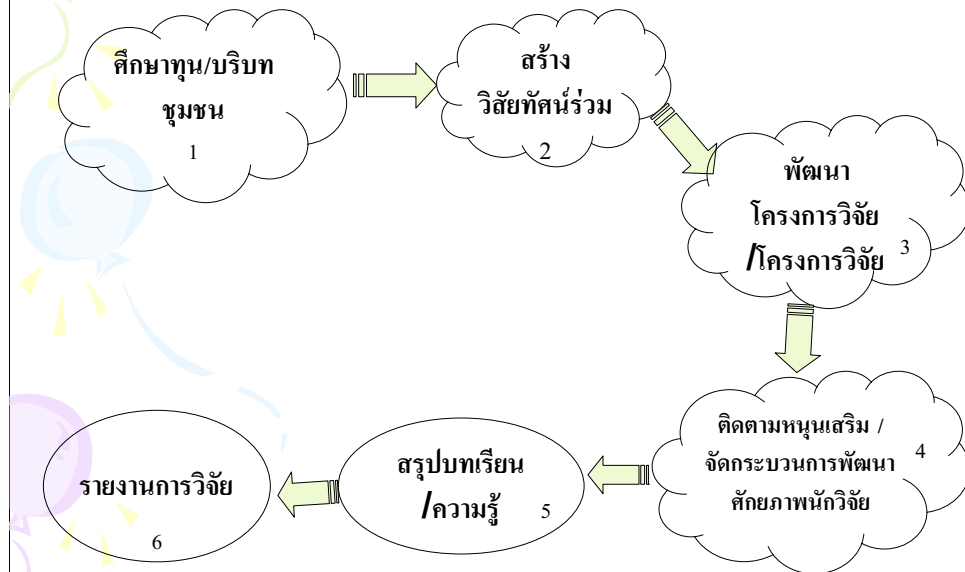
- ในพื้นที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาไว้บางส่วนแล้ว
- ความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ เช่น สสอ. อบต. สอ. และ พอช.
- คนในชุมชนมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอยู่แล้ว
- ผู้นำบางพื้นที่ได้เห็นความสำคัญของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อ สกว.

- การทำงานกับพื้นที่ควรมีการทำจากจุดเล็กเพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จในการทำงานก่อนจึงขยายไปทำกับพื้นที่อื่น(หาพื้นที่นำร่อง) เพราะคนในพื้นที่อำเภอท่าวังผาส่วนใหญ่จะเป็นคนที่เรียนแบบการทำงานของพื้นที่อื่นที่สำเร็จแล้วจะทำตาม
- การสำรวจต้นทุนทางสังคมถ้าจะให้ลงลึกในพื้นที่ทุกพื้นที่ต้องใช้เวลาในการดำเนินงานมากกว่านี้
- กรอบการจัดการงบประมาณควรมีการยืดหยุ่นในการทำงานในพื้นที่

การดำเนินงานต่อไปในพื้นที่ อ.ท่าวังผา จ.น่าน

เรื่องเล่าเก็บ

รายละเอียดงานใน

พื้นที่ อำเภอท่าวังผา

จังหวัด

การประชุมเปิดตัวงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอำเภอท่าวังผา

วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๑

ณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ผู้เข้าร่วมจากสถานีอนามัยต่าง ๆ ในพื้นที่อำเภอท่าวังผาและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอท่าวังผา

ช่วงเปิดตัว

เล่าความเป็นมางานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดย คุณวิชัย นิลคง
งาน สกว. ในเมืองน่านได้เข้ามาในปี ๒๕๔๓ คนที่เข้ามาขับเคลื่อนงานอย่างชัดเจนคือ คุณ
ราแพน หมอชาตรี และคุณสุทธิพงศ์ คนกลุ่มนี้ได้เคลื่อนงานในจังหวัดน่านที่ไปได้ด้วยดี ในช่วงปี
๔๓ – ๔๗ ที่เกิดงานวิจัยอยู่ประมาณ ๒๐ โครงการเฉพาะในจังหวัดน่าน หลังจากนั้นคนที่ทำงาน
อยู่ก็เริ่มมีงานส่วนตัวเลยกระจายกันออกไปในขณะนี้งานวิจัยท้องถิ่นในจังหวัดน่านที่เหลืออยู่
ประมาณ ๒ โครงการ คือพื้นที่บ้านหลักลาย เป็นโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และบ้านน้ำพาง
คือโครงการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มีการจัดการป่า น้ำ การอนุรักษ์วังปลา การจัดการเรื่อง
วัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยทั้งสองโครงการก็ใกล้จะจบแล้ว

จึงมองงานวิจัยว่าใกล้จะถึงจุดจบแล้วเพราะไม่มีใครมาต่องาน แต่งานที่ผ่านมาทำให้เกิด
การพัฒนาสังคมในจังหวัดน่านพอสมควร พอสกว. ให้คนทำงานมาอีกก็เป็นโอกาสหนึ่งที่จะพัฒนา
สังคมน่านต่อไป งานวิจัยที่ผ่านมาก็มีหลายอย่าง คือ ที่วัดโป่งคำได้ศึกษาเรื่อง ผ้าฮ่อมสืบรักษาทำ
ให้ชุมชนได้ย้อนมองสิ่งที่ตัวเองมีในอดีตและเทียบไปถึงเศรษฐกิจชุมชนด้วย ทางพระอาจารย์ที่นำ
หมิ่นได้ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพิธีกรรม พิธีการในท้องถิ่น เช่นงานศพที่ทำให้
การจัดการย้อนมองโดยคงความเป็นวัฒนธรรมเดิมไว้อยู่ ทางชุมชนก็เห็นดีด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็น
ตัวอย่างง่าย ๆ ที่เราอยากจะสานต่อแนวความคิดเอาไว้ มีการพูดคุยกันเรื่องงานวิจัยในระดับของ
จังหวัดมาประมาณ ๔ – ๕ เวทีแล้วแต่ก็ขาด ๆ หาย ๆ กันไปสุดท้ายก็ยังขาดคนที่ต้องไปเติมเต็มใน
พื้นที่การไปหนุนเสริมให้ชุมชนได้มองได้ครอบคลุมประเด็นได้หายไป ทั้งนี้เราได้คนทำงานในเชิงรุก
มาแล้วดีกว่าประเด็นในพื้นที่ที่น่าจะพร้อมแล้วจึงมีเวทีใหญ่เกิดขึ้นภายในพื้นที่อาจจะให้ทางสถานี
อนามัยในพื้นที่เป็นตัวเชื่อมในการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หรือ สถานีอนามัยไหนมีประเด็นที่
น่าสนใจอยากจะเปิดเป็นงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เช่นเรื่องสุขภาพกับชุมชน หรือจะเป็นเรื่องอื่นก็ได้ที่
จะเป็นเครื่องมือสำหรับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยเองที่มีการเจาะประเด็นในเรื่องสุขภาพต่อไป หรือถ้า
ทำเรื่องสุขภาพยังไม่ได้ก็อาจจะเอาเป็นประเด็นอื่นก่อนก็ได้ อย่างเช่น ประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม
เกษตรอินทรีย์ การจัดการชุมชน ถ้าชุมชนสนใจและร่วมทำงานแล้วอาจจะเติมประเด็นสุขภาพเข้า
ไปทีหลังก็ได้

เชิญชวนคนทำงานในพื้นที่อำเภอท่าวังผาถ้ามีประเด็นอะไรที่น่าสนใจ อาจจะพูดคุยกันถึงทิศทางที่จะจัดการร่วมกันว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ว่าจะขยายงานในพื้นที่อำเภอท่าวังผา ถ้าได้มีประเด็นไหนที่น่าสนใจที่จะเลื่อนงานต่อไป วันนี้จะมีการคุยกัน ๒ – ๓ ประเด็นนี้ก่อน

ช่วงแนะนำตัว

คุณชัยวุฒิ วันควร ซึ่งเป็นผู้ประสานงานผู้เข้าร่วมในเวทีวันนี้ได้มีการเสนอน่าจะมีการแนะนำตัวกันก่อนเพื่อที่จะได้รู้จักกันมากขึ้นว่าใครเป็นใคร เพื่อสะดวกในการติดตามต่อจึงมีการแนะนำตัวโดยเริ่มจาก

ธัญญา วิเศษสุข หัวหน้า สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา ได้กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมในเวทีและเล่าถึงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวังผา ว่า ส่วนใหญ่ก็เป็นงานวิจัยของเจ้าหน้าที่ และทำร่วมกับสสส. ในส่วนของนายอำเภอก็มีนโยบายที่สอดคล้องกับการทำงานกับสกว.อยู่แล้วไม่ว่าจะเป็นเรื่องการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมก็สามารถที่จะทำได้เลย แต่อาจจะติดกับเรื่องของงบประมาณหรือคนทำงาน วันนี้จะชัดเจนว่าอันไหนทำได้หรือทำไม่ได้ โดยเฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวท่าวังผาก็มีทุนในเรื่องการท่องเที่ยวอยู่หลายที่ ถ้าสามารถทำได้ทางอำเภอก็ให้การสนับสนุน เพื่ออยากให้ชาวบ้านได้ใช้สิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติให้เกิดประโยชน์กับชาวบ้านเอง อาจจะเป็นกุศโลบายอันหนึ่งที่เรานำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคม ส่วนเรื่องวัยรุ่นตำบลตาลชุมได้มีการอบรมเรื่องครอบครัวอบอุ่น อยากให้ทางสกว.ได้ชี้แนวทางมาได้เลยว่าแนวทางการพัฒนาจะทำได้หรือไม่ เพราะที่ผ่านมายอมรับว่าข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของเราไม่ให้ความสนใจเพราะงานล้นมือ และคิดว่าเป็นการเพิ่มภาระงานในการทำงานทั้งที่เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้งานเดินได้ดีขึ้น จึงอยากให้ทางสกว.หรือพี่เลี้ยงได้ช่วยมองแนวทางและช่วยให้คำชี้แนะกับเจ้าหน้าที่ด้วยถ้าทางพี่เลี้ยงไม่มีที่อยู่ก็สามารถเข้ามาใช้สถานที่ สสอ.เป็นสำนักงานได้

ชัยวุฒิ วันควร สาธารณสุขอำเภอ เคยทำงานทางด้านสุขภาพมาโดยตลอด เรื่องสกว. ก็เคยได้ไปร่วมเวทีครั้งหนึ่งกับสกว. และเคยรับทุนของ สสส. มาก่อนทำในเรื่องการลดบุหรี่ เรื่องสกว. ก็น่าสนใจเพราะมีองค์ความรู้อยู่มากคิดว่าในพื้นที่อำเภอท่าวังผา น่าจะขับเคลื่อนเรื่องนี้ได้และจะมีประโยชน์กับคนท่าวังผาบ้างจึงได้มีการเชิญเจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัย(ที่ ๆ นื่อง ๆ) มาร่วมในวันนี้ แต่ก็ยังไม่ได้เชิญฝ่ายอื่น ๆ เข้ามาร่วม การประชุมในครั้งนี้เพื่อมาช่วยกันคิดช่วยกันเป็นตัวที่

จะไปเกาะเกี่ยวกับแกนนำชุมชนหรือชาวบ้าน เรื่องงานวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวังผาได้มีการพูดคุยกันอยู่ครั้งหนึ่งที่สาธารณสุขอำเภอแต่ก็หายกันไปเพราะอาจจะไม่มีคนประสานเพราะภารกิจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก็มาก ถ้ามีคนมาช่วยประสานงานวิจัยในพื้นที่ก็คงจะดีขึ้นและในส่วนองเจ้าหน้าที่ก็พร้อมที่จะให้ความร่วมมือ อย่างน้อยทางเจ้าหน้าที่หรือนักวิชาการสาธารณสุขก็มีเรื่องในการวิจัยอยู่ แต่งานสกว.เป็นเรื่องของงานวิจัยทางสังคมในด้านของสุขภาพและด้านอื่น ๆ ก็เกี่ยวพันกันหมด เช่นเราทำเรื่องอาหารปลอดภัยก็จะเกี่ยวเนื่องไปถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องเหล้า บุหรี่ เรื่องสังคมซึ่งมีผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม และมีผลกระทบกับสุขภาพอยู่แล้วซึ่งคิดว่าน่าจะเป็นโอกาสดี และเราคงจะได้คุยกันถึงเรื่องรายละเอียดและช่วยกันระดมความคิดเห็นและวางแผนเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยก็น่าจะเป็นตัวเชื่อมในเรื่องนี้ได้กับชุมชนและพื้นที่

นิกร วีระ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนามัยตำบลลิม อยากจะนำสิ่งที่หารือกันวันนี้ไปปรับใช้กับงานประจำของตนเองได้อย่างไร ถ้างานของสกว.สามารถนำมาปรับใช้กับงานประจำได้ก็เป็นเรื่องดีเพราะจะได้ไม่เป็นการเพิ่มภาระงาน เพราะงานนอกที่ผ่านมามบางครั้งเป็นการทำงานที่นอกเหนือจากงานประจำจึงเป็นการเพิ่มภาระงานและไม่เกี่ยวกับงานสาธารณสุขของเรา

ทินกร มหานิล นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนามัยตำบลยม ในด้านงานวิจัยไม่เคยทำโดยตรงแต่เป็นแค่ผู้ร่วมทำในเรื่องยาเสพติดเคยเข้าร่วมเวทีประชุมกับ สกว.หลายครั้งแต่ก็ยังเริ่มงานวิจัยไม่ได้ เพราะมีปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่ทำให้ไม่สามารถเริ่มงานได้ ครั้งนี้เราน่าจะเริ่มได้มีอะไรก็พูดคุยกันในวันนี้

สมจิตร ศรีรัมย์ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนามัยตำบลผาตอ ในเรื่อง สกว. เคยฟังอยู่ครั้งหนึ่งที่ โรงพยาบาลน่านแต่ก็ไม่ได้ทำและไม่ค่อยเข้าใจด้วยพอมาดอนนี้ก็ได้อ่านเรื่องการวิจัยเลยสนใจที่จะมาร่วมฟัง

สารทิ วงศ์สิทธิ์ พยาบาลวิชาชีพ สถานีนามัยตำบลยมสนใจเรื่องงานวิจัย ในด้านของกระบวนการวิจัยว่าทำกันอย่างไร เวลาอยู่ในห้องเรียนก็เป็นการเรียนอีกแบบหนึ่ง การลงพื้นที่ก็เป็นอีกแบบหนึ่ง เป็นคนที่สนใจงานในด้านนี้มากกว่าด้านอื่น แต่ทุกด้านก็เหมือนกัน มีความคิดว่าถ้ามีความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่จริง ๆ แล้วกระบวนการก็จะได้นำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันที่จะทำให้งานดีขึ้น สนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์ต้นน้ำ ทนที่มีอยู่ในชุมชนบ้านกังกี้คือ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เป็นแหล่งต้นน้ำ ในชุมชนยังมีการทำเกษตรอินทรีย์ มีการทำเรื่องโรงเรียนชาวนา คือ การอนุรักษ์พันธุ์ข้าว หลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นสิ่งที่ดีและอยากให้ป็นหมู่บ้านต้นแบบให้กับพื้นที่อื่น เพราะผู้นำชุมชนเป็นผู้นำที่เข้มแข็งมีศักยภาพดีหลายด้าน

เจตน์ อินสองใจ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนามัยตำบลป่าคา เรื่อง สกว. เคยฟังมาหลายครั้งแล้ว ส่วนประสบการณ์ก็เคยทำโครงการ สสส. มาก่อน ปีที่ผ่านมาได้ทุนจาก ม.จุฬาฯ มาทำเรื่องเกษตรอินทรีย์วิถีเศรษฐกิจพอเพียง ที่บ้านหนองบัว แต่ตอนนี้ได้ปิดโครงการไปแล้ว เคยทำเรื่องของจุลินทรีย์ ชีวภาพในเรื่องสิ่งแวดล้อมการจัดการขยะที่บ้านต้นฮ่าง สิ่งที่น่าสนใจอีกเรื่องคือ เกษตร

อินทรีชัยภาพผักปลอดสารพิษน่าจะทำได้ที่บ้านหนองบัว เพราะผู้นำเข้มแข็ง ตอนนี้นึกเหมือนว่าจะมีทุนอยู่แล้ว ทางหมู่บ้านก็อยากจะทำเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวถ้ามีแนวทางอย่างไรก็ลองดูอีกครั้งหนึ่ง

ยงยุทธ ไหมตา นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนามัยตำบลแสนทอง ประสบการณ์คือการทำงานร่วมกับ สสส. แต่ประสบการณ์ก็ยังน้อยสนใจอยากจะต่อเนื่องจากเรื่อง สสส. เหมือนกันด้านสกว. เคยมาฟังเป็นครั้งแรก แต่ก็สนใจประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม

กิตติศักดิ์ ถาวงศ์ นักวิชาการสาธารณสุขสถานีนามัยบ้านพร้าว รับผิดชอบงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ เขตรับผิดชอบของสถานีนามัยบ้านพร้าวมีทั้งหมด ๖ หมู่บ้าน ทุนคือ มีกลุ่มคณะสงฆ์วัดบ้านหนองทำเรื่องยาเสพติดของมูลนิธิอีกเมืองน่าน

สุทธิดา ตะวิไชย ประสบการณ์การทำงาน เป็นพี่เลี้ยงโครงการวิจัยอยู่ที่ลำพูน และเป็นผู้ประสานงานโครงการการจัดการความรู้ในพื้นที่จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานสถาบันวิจัยหรือวิจัยตอนนี้ก็เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวังผา ที่กลับมาทำงานที่บ้านของตัวเองเพราะอยากจะเห็นชุมชน / อำเภอท่าวังผามีทุนมีศักยภาพการทำงานในด้านต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหน และอยากจะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานด้วย เบื้องต้นทาง สกว. ได้ให้ทำเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อที่จะศึกษาพื้นที่การทำงานเบื้องต้นว่ามีทุนมีศักยภาพการทำงานอย่างไร แต่ถ้าผู้เข้าร่วมสนใจการทำงานวิจัยก็สามารถที่จะเสนอเข้ามาได้ในเบื้องต้นนี้

คุณณัฐกานต์ เคยทำงานอยู่ที่ สรส. (สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข) เป็นอาจารย์สอนพิเศษ เคยช่วยงานโครงการครอบครัวเข้มแข็ง เป็นผู้ประสานงานวิจัยอยู่ที่จังหวัดสุรินทร์ และภาพสิน ภาคเหนือก็จะมีลำปาง พะเยา น่าน ปัจจุบันทำงานเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยในพื้นที่อำเภอเวียงสา เบื้องต้นก็ทำคล้ายกับอำเภอท่าวังผา คือการศึกษาบริบทในพื้นที่เพราะไม่เคยได้ทำงานในพื้นที่ (ทำงานนอกพื้นที่ตลอด) ทางสกว. จึงได้ให้พี่เลี้ยงในพื้นที่ได้สำรวจทุนในพื้นที่เพื่อขับเคลื่อนงานวิจัยต่อไป

คุณอภิสิทธิ์ รับผิดชอบงานสำรวจต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอป่อเกลือ แต่ก็ยังไม่เคยเห็นพื้นที่และยังไม่ได้เข้าไปในพื้นที่เลย เห็นทุนที่ท่าวังผามีมาก ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและเรื่องการเกษตร สองเรื่องนี้คงจะไปกันได้ เรื่องการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ชุมชน จะเป็นเรื่องดึงดูดชุมชนเข้ามาทำงานด้วยกันได้ง่ายขึ้น

ช่วงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

จากการพูดคุยในเบื้องต้นจะเห็นทุนในพื้นที่มากขึ้น จึงมีการชวนคุยต่อในเรื่องประเด็นการวิจัยแต่ละพื้นที่ว่าสนใจประเด็นไหนกันบ้าง เพื่อการติดตามต่อของพี่เลี้ยงในพื้นที่เพื่อให้ได้โจทย์ได้โครงร่างที่ชัดเจนขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง ประเด็นที่สนใจมีอยู่หลายประเด็น พี่เลี้ยงในพื้นที่และคนที่สนใจทำงานวิจัยอาจจะมีนัดกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ / เป็นกลุ่มหมู่บ้านเพื่อติดตามงานวิจัยที่จะขึ้นมา อาจจะไม่มีนัดกันเป็นทางการแต่นัดตอนที่ชาวบ้านว่างจริง ๆ (เช้า – เย็น) พี่เลี้ยงในพื้นที่

อาจจะเหนื่อยน้อยทั้งศึกษาบริบทและการพัฒนาโครงงานวิจัย สิ่งที่น่าจะเกิดในระยะเวลา ๖ เดือนนี้คือ

๑. ข้อมูลบริบทของทำวังผาอาจจะไม่ต้องศึกษามากก็ได้ เพราะมีข้อมูลอยู่บ้างแล้วอาจจะเข้าไปศึกษาเบื้องต้นก่อน ในฐานะคนที่อยู่ในพื้นที่แต่ไม่ได้ทำงานในพื้นที่มากนัก อาจจะศึกษาทางเอกสารมือสองก็ได้ อาจจะเห็นบริบทความเป็นทำวังผาเป็นอย่างไรบ้าง
๒. อาจจะมีการจัดเวทีในระดับอำเภอ เชิญองค์กรท้องถิ่นให้ทางท้องถิ่นได้เห็นการทำงานแบบสกว.แล้วนำไปทำในพื้นที่ที่มีความพร้อมแล้วเสนอโจทย์วิจัยขึ้นมา

คุณชัยวุฒิ เล่าถึงบริบทการทำงานในพื้นที่ทำวังผาที่ผ่านมาว่า การทำงานในพื้นที่ทำวังผานั้นมีแหล่งทุนเข้ามามากมีทางเลือกในการทำงานมากแต่ก็เป็นการสร้างนิสัยให้กับคนทำวังผาในการทำงานแบบง่าย ๆ เพื่อตอบสนองแหล่งทุน ถ้าเป็นการทำงานแบบ สกว.นั้นเป็นการทำงานที่มีขั้นตอนการเก็บรายละเอียดงานมาก คนที่เคยทำกับแหล่งทุนอื่นมาก่อนก็อาจจะไม่ยอมทำได้ เพราะแหล่งทุนอื่นไม่จำเป็นต้องทำอะไรมากก็เสร็จแล้ว เป็นคนที่ติดเงื่อนไขในการทำงาน แต่ถ้าเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลก็จะทำง่ายเพราะแหล่งทุนในการสนับสนุนเข้าไยยังไม่ทั่วถึงมากนัก ในส่วนของทำวังผาในภาพรวมใหญ่ ๆ เป็นเรื่องที่ยากพอสมควรในการทำงานด้านนี้ การแก้ไขปัญหาตรงนี้ ควรจะต้องมีการเลือกเอาคนที่สนใจในการทำงานทางด้านนี้จริง ๆ ไม่ทำในภาพกว้าง(ทำจากจุดเล็ก ๆ) และทำให้เป็นผลสำเร็จแล้วขยายออกไป เช่น เคยทำเรื่องกีฬาปลอดเหล้า (เดิมอบต. จะมีงานกีฬาแล้วดื่มเหล้ากัน) แต่มีอยู่ตำบลหนึ่งที่ทำเรื่องกีฬาปลอดเหล้า หลังจากนั้นตำบลอื่นก็เรียนแบบกัน ฉะนั้นสิ่งที่ควรจะทำก็คือ หาศักยภาพของพื้นที่ที่เป็นกลุ่มเล็ก เป็นองค์กรเล็ก ๆ และต้องเป็นคนที่สนใจทำงานจริง ๆ ทำจริง เกาะติดการทำงานจริงแล้วจะนำไปสู่โครงการ

ถ้าทำกับกลุ่มใหญ่จะสูญเสียพลังงาน งบประมาณกับกลุ่มใหญ่มากจนเกินไปพอจะได้กลุ่มเล็ก ๆ มาจะทำให้เราเหนื่อยก่อน

ข้อสรุปในแนวคิดนี้ก็คือ การทำงานต้องทำจากกลุ่มเล็ก ๆ และต้องเป็นกลุ่มที่สนใจทำงานจริง เพื่อที่จะติดตามและพัฒนาไปสู่งานวิจัยได้

คุณสารทิ ตั้งคำถามว่า การทำงานสกว. อยากจะได้โครงการที่เป็นรูปแบบใหญ่แล้วแต่เป็นโครงการย่อยใช้หรือไม่ แต่เข้าใจว่าการทำงานในระดับชุมชนต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ และจะมีปัญหายุ่งยากตลอดเวลา ถ้าเป็นการทำงานแบบใหญ่นี้ก็จะเกิดปัญหาคือ

๑. คนที่มาร่วมในงานก็จะเปลี่ยนหน้ามาตลอด ทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในการทำงาน
๒. มีคนที่เข้ามาเซ็นชื่อแทนกัน(หัวหมอ) จะมีวิธีแก้ตรงนี้ได้อย่างไร
๓. ในชุมชนแบ่งเป็น สองฝ่าย ให้งานเดินหน้าไปได้ยากมาก

คำชี้แจงในคำถามนี้ ก็คือ การทำงานจะไม่เอาที่เลี้ยงเป็นตัวตั้งว่าอยากได้งานในลักษณะไหน แต่อยากจะทำให้ชุมชนเป็นคนกำหนดว่าอยากจะทำอะไรมากกว่า ไม่ได้จำกัดว่าจะต้องเป็นโครงการใหญ่แล้วมีโครงการย่อยขึ้นมา แต่ถ้าใครสนใจที่จะทำงานวิจัยในชุมชนของตัวเองแล้ว ส่วนตัวของพี่เลี้ยงสามารถเข้าไปติดตามได้ทุกเมื่อ เช่นเรื่องกระบวนการจัดเวที เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการแล้วก็สามารถที่จะเข้าไปช่วยได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นโครงการใหญ่ เป็นโครงการเล็ก ๆ ในหมู่บ้านก็ได้ เอาปัญหา เอาของดีของชุมชนเป็นตัวตั้งแล้วช่วยกันพัฒนาขับเคลื่อนการทำงานจะดีกว่า ในส่วนของวันนี้อยากจะให้คนที่เข้าร่วมในที่นี้ที่สนใจทำงานวิจัยจริง ๆ แล้วเสนอเข้ามาแล้วพี่เลี้ยงจะเข้าไปหนุนเสริมพัฒนาต่อในชุมชนต่อไป

คุณชัยวุฒิ ได้ให้ข้อเสนอว่า ตอนนี้มีหลายเรื่องที่น่าจะทำวิจัยแต่จริง ๆ แล้วอยากจะทำให้ทำเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพหรือสิ่งแวดล้อมจะดีหรือไม่

ผู้เข้าร่วมคนหนึ่ง ได้แสดงความคิดเห็นว่า เคยได้เอารื่องงานวิจัยไปคุยกับชาวบ้านแล้วแต่ก็ไม่ได้ผลควรจะทำอย่างไร อีกเรื่องคือ ตอนแรกทำเรื่องสุขภาพแต่ได้แตกไปเป็นเรื่องอื่น ไม่ได้เข้าประเด็นสุขภาพ

คุณณัฐกานต์ ชี้แจงว่า มีอยู่สองวิธีคือ วิธีแรกคือ เราเป็นคนคิดโครงการไว้ก่อนว่าจะทำอะไร แล้วไปคุยกับชาวบ้านว่าจะเห็นด้วยหรือไม่ อย่างที่สอง คือ การชวนชาวบ้านมาประชุมเพื่อหาปัญหาร่วมกันแล้วทำโครงร่างเป็นงานวิจัยเลย และการตั้งคำถามวิจัยว่าจะทำเรื่องอะไรจะต้องไม่หลุดประเด็นที่เราตั้งไว้แต่ที่แรกอาจจะไปเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นได้นั้นคือสภาวะแวดล้อม พอทำไประยะหนึ่งก็ต้องกลับมาดูวัตถุประสงค์ กลับมาดูโจทย์ว่าเราต้องการอะไรในการทำวิจัยนั้นถึงจะไปทิศทางที่วางไว้ได้

คุณชัยวุฒิ ได้เสนอว่า ปัญหานี้เราจะทำให้ได้ทั้งสองฝ่าย(win win) คือ เจ้าหน้าที่ก็ได้ผลงาน และชาวบ้านก็ได้

คุณเจตน์ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ทางตำบลป่าคา(บ้านหนองบัว) มีทุนอยู่มากเช่นการท่องเที่ยว วัดหนองบัวที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามามาก มีสินค้าOTOP อยู่หลายชนิด ผู้นำก็เข้มแข็ง จึงอยากจะพัฒนาตรงนั้นมาก

คุณสารทิ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ในพื้นที่ตำบลยมเป็นพื้นที่ต้นน้ำ และมีจุดแข็งอยู่คือ มีโรงเรียนชาวนาที่เกี่ยวกับเด็กเยาวชนที่เป็นเด็กในโรงเรียน สองตำบล คือตำบลศิลาเพชรและตำบลยมเข้าไปเรียนในโรงเรียนและมีการสอนนักเรียนในชั้นมัธยมปลายในเรื่องของการอนุรักษ์พันธุ์ข้าว จึงอยากจะพัฒนาให้ขยายไปสู่ชุมชนมาก อีกเรื่องคือเรื่อง การลดการใช้สารเคมีในพื้นที่เพราะถ้าไม่จัดการแล้วน้ำที่ไหลจากต้นน้ำก็จะปนเปื้อนสารเคมีมาให้คนปลายน้ำบริโภคกัน รวมไปถึงเรื่องของเยาวชน ซึ่งในตำบลยมเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งเคยไปดูงานถึงต่างประเทศมาแล้ว สิ่งที่ยอยากทำคือ

๑. การจัดการด้านทรัพยากรการนำพืชที่อยู่บนคอยนำมาปลูกอนุรักษ์ไว้ในพื้นที่ได้

๒. การทำเรื่องการลดการใช้สารเคมีเพราะเป็นพื้นที่ต้นน้ำ

๓. เรื่องเยาวชนคือการอนุรักษ์พันธุ์ข้าว

คุณสมจิตร ที่ทำอยู่ก็คือ การทำวิทยานิพนธ์ เรื่องการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีทางการเกษตร แต่เป็นเรื่องที่ทำให้เขาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้สารเคมีที่ไม่ถูกต้องให้เป็นการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง ถ้าจะทำให้เป็นเรื่องการต่อยอด ว่าหลังจากที่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้วจะมีการลดการใช้สารเคมีลงมาเป็นการใช้สารชีวภาพแทน

พี่เลี้ยงในพื้นที่ ยกตัวอย่างงานวิจัยบ้านอุดมพัฒนา ว่าตอนแรกคิดในเรื่องการแก้ไขปัญหานี้สิน แต่ก็ไม่รู้ว่าจะทำอะไรก่อนจึงได้พากันไปศึกษาคูณที่บ้านสามขา ก่อนแล้วจึงได้มีการมาประชุมกันในกลุ่มนักวิจัยจากนั้น ได้มีการลงมือปฏิบัติกันในเรื่องของการลดการใช้สารเคมี ทำสารอินทรีย์ใช้เอง การทำบัญชีครัวเรือน การทำของใช้ในครัวเรือนเอง สุดท้ายแล้วที่โครงการนี้ได้ก็คือ แนวทางการแก้ไขปัญหานี้สินเป็นอย่างไร ไม่จำเป็นว่างานวิจัยจะประสบผลสำเร็จไปทุกเรื่อง แต่ขอให้ตอบคำถามให้ได้ว่า สำเร็จเพราะอะไร ไม่สำเร็จเพราะอะไร เบื้องต้นนี้ยังไม่อยากให้พูดถึงเรื่องงบประมาณ แต่อยากให้พูดถึงเรื่องความสนใจในการทำงานวิจัยเป็นตัวยุติตั้งก่อนได้หรือไม่ ถ้าทำโครงร่างแล้วสามารถจะโทรเข้ามาหาพี่เลี้ยงลงไปติดตามได้ หรือไม่ก็เข้าไปติดตามในพื้นที่ได้เลย

คุณเจตน์ เคยทำเรื่องสิ่งแวดล้อม(การจัดการขยะแบบครบวงจร) ไม่ได้เขียนโครงการ ไม่ได้ทำอะไรเลยแต่มีงบประมาณมาให้(สบาย ๆ) คือ การลดขยะตั้งแต่การนำเข้า (การนำตะกร้าไปจ่ายตลาด ใช้ปืนโตไปวัด ลดปริมาณไม้ก้ำสลิ้อเอาไปวัดแล้วสามารถนำกลับมาบ้านได้ ในงานต่าง ๆ ก็ให้ใช้กระตักน้ำแทนการใช้ถุงข้าว) ขยะที่มีอยู่ในชุมชน ก็จะมีการแยกขยะ (ขยะเปียกก็จะนำมาหมัก) นำหมักจากขยะก็นำไปเป็นปุ๋ยชีวภาพ ถามว่าถ้าจะไปทำที่อื่นจะมีการทำต่อตรงนี้อย่างไร

กิตติศักดิ์ บ้านเสี้ยวมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอยากจะทำเรื่องการท่องเที่ยวแล้วนำเอาเรื่องผักปลอดสารเข้าไปเป็นอาหารเพื่อดึงดูดมากขึ้น

คุณณัฐกานต์ อาจจะใช้ตัวเดิมในการทำงานแต่จะใส่กระบวนการอะไรเข้าไปว่าจะทำอะไรบ้าง

พี่เลี้ยงในพื้นที่ อาจจะมีการลงไปพัฒนาโจทย์ในพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง

ข้อสรุปในการประชุมในครั้งนี้ คือ

ให้คนที่เข้าร่วมประชุมครั้งนี้จะได้เข้าไปดูปัญหาในพื้นที่(ศึกษาชุมชน) ของตนเองก่อน แล้วก็หาแนวทางในการแก้ไขนำมาเป็นโจทย์วิจัยแล้วเสนอโครงร่างเข้ามาที่พี่เลี้ยงโครงการ หากพื้นที่ไหนอยากให้พี่เลี้ยงเข้าไปช่วยพัฒนาโครงการให้แจ้งมาทางพี่เลี้ยงโครงการได้เลย ส่วนเรื่องบริบทของพื้นที่อำเภอท่าวังผาสามารถศึกษาไปพร้อม ๆ กันได้

เวทีสร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและสืบค้นต้นทุนทางสังคม

ในพื้นที่อำเภอท่าวังผา

วันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑

ณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

เกริ่นนำ

การจัดเวทีในครั้งนี้ผู้จัดมีวัตถุประสงค์ในใจอยู่ ๒ – ๓ อย่างนั่นก็คือ ประการแรกอยากจะสร้างความเข้าใจในงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผา เพราะงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอท่าวังผาถือเป็นเรื่องใหม่มาก หลังจากที่มีการจัดไปครั้งแรก แต่คนเข้าร่วมก็ยังเป็นไปในวงแคบนั่นก็คือ เป็นหน่วยงานทางด้านสาธารณสุขอย่างเดียวครั้งแรกก็ถือว่าประสบความสำเร็จพอสมควรประเมินจาก หลังจากการจัดเวทีครั้งแรกแล้วมีผู้สนใจทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่ ๔ พื้นที่ส่งโครงร่างเข้ามาแล้ว ๒ พื้นที่ อีก ๒ พื้นที่นั้นรอทำความเข้าใจกับชุมชนก่อน เพราะคนที่ส่งโครงร่างเข้ามาส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยจึงต้องทำความเข้าใจกับชุมชนก่อนถึงจะได้โครงร่าง ประการที่สอง อาจจะต่อเนื่องจากประการแรกคือ อยากจะขยายผลการส่งโครงร่างงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นลงสู่ชุมชนให้มากกว่าเดิมโดยจะประเด็นผู้เข้าร่วมไปที่ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายกอบต. หมออนามัย กำนัน ประธานแม่บ้าน ประธาน อสม. และประธานผู้สูงอายุ จะได้เห็นถึงความหลากหลายของผู้เข้าร่วมไม่ได้เจาะจงไปอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจจะได้ประเด็นการวิจัยที่หลากหลายขึ้น ประการสุดท้าย คือ ด้านการสืบค้นต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอท่าวังผาที่มีการสืบค้นจากข้อมูลมือสองมาบ้างแล้วจึงอยากจะเสนอข้อมูลให้กับทุกฝ่ายได้ทราบและช่วยเติมเต็มข้อมูลที่ได้มา ทั้งสามประการนี้เป็นวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีในครั้งนี้ ผู้จัดหวังเป็นอย่างมากที่จะอยากให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายในใจทั้งสามข้อนี้ จึงอยากให้ติดตามการจัดเวทีในครั้งนี้ต่อไปว่าจะเป็นไปได้หรือไม่

กระบวนการจัดเวที

อย่างที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นว่าการจัดเวทีในครั้งนี้ได้มีการเชิญหลายฝ่ายในพื้นที่อำเภอท่าวังผามาเข้าร่วมเวที นั่นก็คือ เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ นายกอบต. หมออนามัย กำนัน

ประธานแม่บ้าน ประธานอสม. และประธานผู้สูงอายุ เพื่อจะให้เห็นถึงความหลากหลายในกระบวนการคิด การปฏิบัติในชุมชน จึงได้มีการจัดกระบวนการดังนี้

ภาคเช้า

มีพิธีเปิด โดย ท่านพระครูสุจินันท์ทกิจ ตอนแรกมีการพูดคุยกันว่าถ้าเจ้าคณะอำเภอเข้าร่วมด้วยจะมีการนมัสการท่านมาเป็นประธานในพิธีเปิดเพื่อให้เห็นการมีส่วนร่วมจากทางพระสงฆ์ ท่านไม่ได้เข้าร่วมจึงนมัสการท่านพระครูสุจินันท์ทกิจ เป็นประธานในพิธีเปิด เพราะท่านเป็นพระนักพัฒนาได้มีผลงานทางด้านงานวิจัยมาก่อนโดยท่านกล่าวว่า

โครงการสืบค้นต้นทุนทางสังคม งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหากสืบค้นแล้วนับว่ามีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในการปฏิรูปพุทธศาสนาในประเทศอินเดีย หมายถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่นเดียวกับสังคมในปัจจุบัน ถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมสมัยใหม่ ค่านิยมสมัยใหม่ ยกตัวอย่างเช่น ภาษาไทยลื้อ ที่มีมาตั้งแต่เมืองสิบสองปันนาในประเทศจีนแต่ปัจจุบันถูกบดบังด้วยวัฒนธรรมภาคกลาง

งานวิจัยเชิงปริมาณ คือ งานวิจัยที่กำหนดด้วยตัวเลขมาเป็นตัวรองรับผลงานวิจัย

งานวิจัยเชิงพัฒนา หรือ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หมายถึง งานวิจัยที่ต้องการสืบค้นต้นทุนทางสังคมในพื้นที่หนึ่ง ๆ ที่ผ่านวัฒนธรรมภูมิปัญญา ที่ถูกถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จนถึงปัจจุบัน เช่น ความรู้ด้านการรักษาสุขภาพ หากแต่ปัจจุบัน วัฒนธรรมภูมิปัญญาเหล่านี้กำลังสูญสิ้นความสำคัญจากคนรุ่นปัจจุบัน สมุนไพรพื้นบ้านกำลังสูญพันธุ์ด้วยสารเคมีต่าง ๆ

สิ่งที่จะสามารถพลิกฟื้นวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ฟื้นกลับคืนมาอีกครั้งหนึ่ง ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและทุกภาคส่วนในชุมชน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หากยังไม่เข้าใจว่างานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคืออะไร ให้กลับไปที่วัดของท่าน แล้วให้ค้นหาข้อมูลที่ผ่านการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (ปืปสา) ที่พระสงฆ์หรือผู้เฒ่าผู้แก่ของแต่ละชุมชนได้จดบันทึกไว้ นั่นก็เป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านต่าง ๆ ไว้ อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญของชุมชนบ้านเราคือ เรามีต้นทุนทางสังคมที่ยังมีอยู่สูง

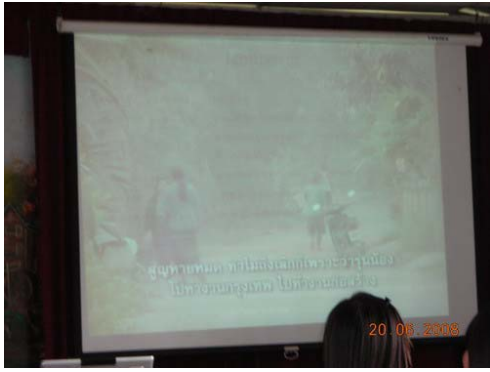
โดยเฉพาะการมีเครือข่ายความสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายเครือข่ายที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีความหลากหลายและมีจำนวนมาก หากแต่ในปัจจุบัน เราเริ่มสูญเสียทรัพยากรเหล่านี้ลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลภายนอกชุมชนที่มากจนฉวยผลประโยชน์ เมื่อหมดคุณค่าและไม่มีมูลค่าเขาก็จากไป ทิ้งไว้แต่ปัญหาด้านต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำการพัฒนาในระดับต่าง ๆ ที่ส่วนใหญ่เป็นบุคคลจากภายนอก แล้วนำเอานโยบายจากภายนอกเข้ามาบริหารจัดการ หรือ งานพัฒนา เพียงหวังให้มีความทันสมัย หากแต่บุคคลที่มีอำนาจเหล่านั้นหาว่าสภาพปัญหาที่แท้จริง หรือวิถีชีวิต วิธีการผลิตของคนในชุมชนเป็นอย่างไร จึงส่งผลให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จ หรือไม่สามารรถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้

นอกจากนั้นต้นทุนที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ต้นทุนทางวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของคนในชุมชนที่ผ่านกระบวนการถ่ายทอด สืบค้น จากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่อดีต หากแต่ปัจจุบันวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมต่าง ๆ เหล่านี้เริ่มมีบทบาทในวิถีการดำเนินชีวิต วิถีชุมชนลดลง และถูกรอบงำจากวัฒนธรรมจากภายนอก ค่านิยมสมัยใหม่ ดังนั้นถึงเวลาที่เรากำลังหันมาสนใจสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้กลับคืนสู่ชุมชนอีกครั้งหนึ่งหรือปรับให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน

ดังนั้น ถึงเวลาที่เรากำลังหันมาสนใจชุมชนของเรา ทั้งสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่กำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนเอง เพื่อให้วิถีการดำเนินชีวิต วิธีการผลิตที่ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ นอกจากนั้นกระบวนการสืบค้นข้อมูลในด้านต่าง ๆ ของชุมชนไม่มีใครสามารถรู้ดีกว่าคนในชุมชน โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้นำหมู่บ้าน พระสงฆ์ หรือคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน ขอเพียงพวกเรามีความสนใจที่ต้องการแก้ไขและพัฒนาอย่างจริงจัง กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นก็สามารถก่อเกิดในชุมชนของตนเอง ไม่ต้องกลัวว่าคนในชุมชนจะทำได้ โดยเฉพาะคำถามงานวิจัย ซึ่งชาวบ้านอย่างเรา ๆ จะกลัวและคิดว่างานวิจัยเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือครูอาจารย์เท่านั้น หากแต่ปัจจุบันงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป คนในชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ เด็ก เยาวชนก็สามารถทำได้ ทั้งนี้เพื่อการแก้ไขและพัฒนาชุมชนของตนเอง

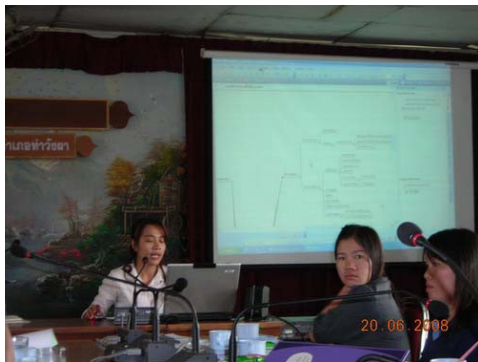
หลังจากนั้นได้มีการแนะนำตัวผู้เข้าร่วมว่ามาจากตำบลไหน ได้มีการแนะนำตัวพี่เลี้ยงงานวิจัยทั้งสามพื้นที่ โดยแนะนำตัวเจ้าภาพงานวิจัยในพื้นที่ก่อน คือ นางสาวสุทธิดา ติ้ววิไชย เป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอท่าวังผา นางสาวฉัฐกานต์ จิตรวัฒนา เป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอเวียงสา และนายอภิสิทธิ์ ลัมยศ เป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ

จากนั้นได้มีการฉายภาพวีซีดีเรื่อง *เส้นสีจากป่า คุณค่าแห่งผ้าทอ บ้านโป่งคำ*

เพื่อให้เห็นประโยชน์และกระบวนการทำงานวิจัยในพื้นที่ จากการฉายวีซีดีแล้วจะเห็นผู้เข้าร่วมให้ความสนใจและตื่นตัวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอยู่แต่ก็พอจะเห็นกระบวนการทำบ้าง

หลังจากฉายวีซีดีแล้วจึงได้มีการนำเสนอ ข้อมูลต้นทุนทางสังคมที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลมือสอง

แต่ข้อมูลที่ได้มายังไม่สมบูรณ์จึงได้มีการทำเป็นใบงาน ให้ผู้เข้าร่วมแต่ละกลุ่มได้มีการดูข้อมูลที่ได้มากับข้อมูลของแต่ละตำบลว่ามีส่วนไหนที่ขาดไปบ้าง ต้องเติมตรงไหน แต่ละใบงานจะใส่เครื่องหมายคำถามเอาไว้ ให้กับแต่ละกลุ่มเติมเต็มข้อมูลก็คือ

ระดมความคิดเห็นในกลุ่มย่อยโดย แต่ละกลุ่มได้มีการระดมความคิดเห็นจากข้อมูลที่ได้มา และสิ่งที่ต้องเติมเต็มเข้าไปในใบงาน

ช่วงบ่าย

นำเสนอการระดมความคิดเห็นในกลุ่มย่อย

กลุ่มตำบลป่าคา

จากข้อมูลเดิมที่มีอยู่

สถานการณ์ทั่วไป

๑. ปัญหา

- ภาวการณ์เกษตร
 - การใช้สารเคมีในภาวการณ์เกษตรเช่น ใช้ยาฆ่าแมลง
 - ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร ราคาผลผลิตตกต่ำ
- ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มีกลิ่นขี้หมู ขยะ มีแหล่งน้ำทั้งใกล้ชุมชน เพราะคนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการบำบัดสิ่งปฏิกูลอย่างถูกต้อง
- ด้านการบริโภค
 - มีการบริโภคแบบสุก ๆ ดิบ ๆ
 - บางหมู่บ้านขาดระบบสาธารณสุขบริโภค เช่น น้ำประปา
- ด้านวัฒนธรรมประเพณี คนในชุมชนขาดจิตสำนึกในการรักษาวัฒนธรรมประเพณี

๒. จุดเด่น แหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลป่าคา วัดหนองบัว แหล่งเรียนรู้การตีเหล็กบ้านฝายมูล แหล่งเรียนรู้การแปรรูปไก่ (สำหรับน้ำจืด) การทอผ้าพื้นเมืองลายน้ำไหล (ผ้าทอมือพื้นเมือง) สถานที่ท่องเที่ยว วัดหนองบัว วัดมัจฉาดอนแก้ว ศูนย์วัฒนธรรมไทยพวนบ้านฝายมูล เหมืองมหัศจรรย์ฝายมูล

ทุนทางสังคม

๑. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพโร หมอสู่วัณ หมอเป่า หมอผีกะ หมอตัด(ผ่าจ้าน) ในชุมชน การบริโภค การทำน้ำปู การทอผ้าลายน้ำไหล
๒. ด้าน เศรษฐกิจ การทอผ้าพื้นเมืองโดยแม่จันทร์สม มีกิจกรรม คือ สอนการทอผ้าให้กับเยาวชนในโรงเรียน การทอผ้าลายพื้นบ้าน จำหน่ายผ้าทอพื้นบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ธุรกิจชุมชน(บ้านฝายมูล) มีการทำกิจกรรม คือการรวมกลุ่มองค์กรเครือข่ายในชุมชน การเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณี กลุ่มแปรรูปไก่ (สำหรับน้ำจืด) กลุ่มตีเหล็ก กลุ่มทำอาหารและขนมพื้นบ้านผู้สูงอายุหมู่ ๕ ธุรกิจแพ็คเกจของประเภทกับแกล้มขายส่งบ้านดอนแก้ว กลุ่มข้าวเกรียบ กลุ่มเย็บผ้าหมู่ ๒ กลุ่มทำดอกไม้จันทร์
๓. ด้านสังคม
 - กลุ่มเสี่ยง
 - กลุ่มมิตร
 - กลุ่มทำนาป่าคา
 - กลุ่มปู่หมัก
 - กลุ่มเยาวชน
 - กลุ่มแม่บ้าน
 - กลุ่มผู้สูงอายุ
 - กลุ่มดนตรีพื้นบ้าน
 - กลุ่มเปตองในหมู่บ้าน
 - กลุ่มออกกำลังกาย
๔. สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์พันธุ์ปลา โดยพ่อสมาน ค่ายอาจ กิจกรรม การสืบชะตาแม่น้ำ การปลูกป่าชุมชน ฝ้าป่าพันธุ์ปลา การถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลัง มีการทำขยะหมบ้านสะอาด ดอกไม้งาม สถานที่พักผ่อนเจ้าหลวงคงภูตอม
๕. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยตำบลป่าคา มีการทำงานแบบเป็นกันเองร่วมมือกับชุมชน ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนทุกหมู่บ้าน
๖. วัฒนธรรมประเพณี
 - วงดนตรีคณะหนองบัวบานโดย พ่อผัด เทพเสน มีกิจกรรม คือ การเล่นดนตรีพื้นเมือง การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน การสืบทอดองค์ความรู้ให้กับเยาวชน

- กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวนโดย พ่อประสาธ มีกิจกรรม การสืบค้นและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยพวน สืบทอดให้กับคนรุ่นหลัง อนุรักษ์ภาษาพูด ประเพณีดั้งเดิม
- วงดนตรีคณะเยาวชนไทยพวน และวงดนตรีคณะผู้สูงอายุ
- มีประเพณีไทลื้อ(กำเมือง) ไทยพวน ไทยเงิน
- ตานสลากห่อข้าวดำดิน ตานธรรมเกี้ยวเป้ง
- ขึ้นธาตุหนองหยิบ (เดือน ๔)
- รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุตำบลปากา และเจ้าคณะอำเภอ
- ประเพณีบรรพชา อุปสมบทหมู่

ตำบลศรีภูมิ

สถานการณ์ทั่วไป

๑. ปัญหา

๑.๑ ด้านสิ่งแวดล้อม

- น้ำท่วม
- การใช้สารเคมี

๑.๒ ด้านเศรษฐกิจ

- ราคาผลผลิตตกต่ำ

๑.๓ ด้านสังคม

- ยาเสพติดในกลุ่มเสี่ยง
- โรคไม่ติดต่อ เช่น ความดันโลหิต เบาหวาน

๒. จุดเด่น แหล่งเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลศรีภูมิ การจักสานหวาย มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ทุนทางสังคม

๑. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัณ หมอเป่า หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน

๒. ด้าน เศรษฐกิจ

- การประกอบอาชีพ การจักสานหวายบ้านดอนตัน ๓ หมู่บ้าน
- การปลูกหวายของโครงการพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ หมู่ ๑๒
- การทอผ้าย้อมสีบ้านดอนมูลหมู่ ๒
- การทำดอกไม้โดยกระดาดสาบ้านดอนตัน
- การทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นบ้านหมู่ที่ ๖
- การเพาะเห็ดหมู่ที่ ๓

๓. ด้านสังคม มีกลุ่ม

- กลุ่มจักสานหวายบ้านคอนตัน ๓ หมู่บ้าน
- กลุ่มปลูกหวายของโครงการพระราชทานจากสมเด็จพระเทพฯ หมู่ที่ ๑๒
- กลุ่มทอตุ่งของกลุ่มผู้สูงอายุบ้านคอนตันหมู่ที่ ๔
- กลุ่มทอผ้าย้อมสีบ้านคอนมุลหมู่ที่ ๒
- กลุ่มทำดอกไม้โดยกระดาสาบ้านคอนตัน
- กลุ่มทำปุ๋ยหมัก ๑๒ หมู่บ้าน
- กลุ่มผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นบ้านหมู่ที่ ๖
- กลุ่มเพาะเห็ด

๔. สิ่งแวดล้อม มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ป่าไม้)

๕. สาธารณสุข มีสถานอนามัยบ้านคอนตัน สถานอนามัยบ้านคัวะ

๖. วัฒนธรรมประเพณี ประเพณีกำเมือง

ตำบลผาตอ/ตำบลแสนทอง

สถานการณ์ทั่วไป

๑. ปัญหา

- การใช้สารเคมีในภาคการเกษตร
- การบุกรุกป่า
- ยาเสพติด / สุรา / บุหรี่

๒. จุดเด่น สถานที่ท่องเที่ยว ถ้ำ ผาช้าง ผาแว้ว ผาจิ น้ำออกภู น้ำพุร้อน ไร่กาแพ แหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาตอ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลแสนทอง การจักสานไม้กวาด หล้าดอกกั้ง สถานที่ท่องเที่ยว ดอยยาว น้ำตกตาดหมอก น้ำตกสันติสุข พระประธานไม้ขนุน พระธาตุนาหนูน เดือน ๕ เป็งมีการตาดธรรมหลวง แหล่งเรียนรู้การทำสมุนไพรพื้นบ้าน การทำถ่านอัดแท่ง

ทุนทางสังคม

๑. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัฒน์ หมอเป่า หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน การบริโภค การทำข้าวแคบ การจักสาน การทำขนมปาด

๒. ด้าน เศรษฐกิจ

- ทำไม้กวาดดอกหญ้าจำหน่าย
- เย็บเสื้อผ้า(ด้วยมือ)
- เพาะเห็ด
- ทำสวนยาสูบ

- ทำปุ๋ยหมัก
- โครงการไถ่สวนผสม คุณสมศักดิ์ บ้านนาหนูน

๓. ด้านสังคม

- กลุ่มอนุรักษ์ของโบราณ
- ชมรมสวนตัวเมือง
- สภาวัฒนธรรมตำบลผาตอ และตำบลแสนทอง
- ชมรมผู้สูงอายุบ้านนาหนูน

๔. สิ่งแวดล้อม

- มีแม่น้ำไหลผ่าน
- มีป่าชุมชน
- เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา

๕. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยตำบลผาตอ สถานีอนามัยบ้านน้ำโมง สถานีอนามัยบ้านแห่น สถานีอนามัยตำบลแสนทอง หมอพื้นบ้าน การทำงานร่วมกับชุมชนมีการดูแลทุกข์สุขโดยสมาชิกในชุมชน

๖. วัฒนธรรมประเพณี

- มีการแข่งเรือ ๑๒ ฝีพาย
- การสัมนาการระผู้สูงอายุ(รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ)
- สงกรานต์ (การก่อเจดีย์ทราย)
- การเลี้ยงผีเจ้าหลวงลาว
- บุญเจ้าหลวงเมืองลือ
- กินดอกคำ/ดอกแดง /ปีใหม่ม้ง
- ส่งเคราะห์บ้าน ส่งผี สะดวง สวด ถอน

ตำบลผาตอ

สถานการณ์ทั่วไป

๑. ปัญหา

- พื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยไม่มีเอกสารสิทธิ์และไม่เพียงพอ
- การตัดไม้ทำลายป่า เพื่อเปิดพื้นที่ทำกินใหม่
- การใช้สารเคมีในการเกษตร
- การคมนาคมไม่สะดวก
- การสื่อสาร การส่งข่าวสารในพื้นที่ตำบล

๒. จุดเด่น เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งท่องเที่ยว บ่อน้ำพุร้อน น้ำออกภู ถ้ำผาลูก น้ำตก ตาดฟ้าร้อง สวนกาแฟ จุดชมวิวยอดภูสัน แหล่งเรียนรู้ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาทอง กลุ่มแปรรูปวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกาแฟ มีความหลากหลายของชนเผ่า เช่น เมี่ยน ขมุ คนเมือง มีการบูรณาการและประสานงานทุกภาคส่วนในการทำงานร่วมกัน

ทุนทางสังคม

๑. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอเสาะเมื่อ(หมอคู่) หมอส่งเคราะห์(สะเดาะเคราะห์) หมอสมุนไพร หมอสู่วัณ หมอเป่า ด้านการบริโภคคือ การทำน้ำปูมีการทำทุกหลังคาเรือน การจักสาน เย็บหมวก ถักดอก เย็บตีนอน กลุ่มภูมิปัญญา

๒. ด้าน เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ

- การปลูกป่าเศรษฐกิจ เช่น ไม้สัก ไม้รวก
- การปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น กาแฟ ลิ้นจี่ ลำไย
- การทำนา ทำสวน ทำไร่
- มีกองทุนหมุนเวียนและกองทุนออมทรัพย์
- กองทุนส่งเสริมอาชีพ

๓. ด้านสังคม

- กลุ่มผู้สูงอายุ
- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่มอปพร.
- กลุ่มออมทรัพย์
- กลุ่มอสม.
- กลุ่มกองทุนเงินล้าน
- กลุ่มกองทุนกขคจ.
- กลุ่มปลูกพืชปลอดสารพิษ
- กลุ่มเลี้ยงวัว
- กลุ่มเลี้ยงหมู

๔. สิ่งแวดล้อม

- มีป่าชุมชนของหมู่บ้านทั้ง ๘ หมู่บ้าน พื้นที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่
- เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของลำน้ำยาว คือ ลำน้ำลึก ลำน้ำกิ ลำน้ำแปง ลำน้ำแห่น
- เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลาในลำน้ำของทั้ง ๘ หมู่บ้าน

๕. สาธารณสุข

- มีสถานีนอนมัย ๑ แห่ง ได้แก่ สถานีอนามัยตำบลผาทอง สถานีอนามัยบ้านน้ำกิ สถานีอนามัยบ้านน้ำเป่ง โดยมีการทำงานร่วมกับชุมชนคือ
 - มีการทำงานร่วมกับคณะกรรมการระดับตำบล
 - มีอาสาสมัครสาธารณสุขที่อยู่ในชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน
 - มีแกนนำสาธารณสุขประจำครอบครัว เป็นผู้ดูแลสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว
 - มีชมรมสร้างสุขภาพในแต่ละหมู่บ้าน

๖. วัฒนธรรมประเพณี

- การสู่ขวัญคนป่วย สู่ขวัญปีใหม่ สู่ขวัญข้าวใหม่ ข้าวแฮก สู่ขวัญควายเมื่อเสร็จฤดูการทำนา การสู่ขวัญผู้สูงอายุ(กระทำในปีใหม่เมือง) สู่ขวัญลูกหลานเมื่อสอบทำงานได้ สู่ขวัญผู้ใหญ่บ้าน กำนัน
- การเลี้ยงผีเอือน(ปางสี่ ปางแปด) การเลี้ยงผีเจ้าบ้าน หมู่บ้าน ผิดงเจ้าบ้านประจำปี
- การเลี้ยงผีเจ้าป่า(ผีโฮ่) กระทำเมื่อเสร็จจากการทำไร่ ทำนา

ตำบลริม

สถานการณ์ทั่วไป

๑. ปัญหา
 - น้ำท่วม
 - ศัตรูพืช และสารเคมีในภาคเกษตรกรรม
 - ค่าครองชีพสูง
 - ยาเสพติด
 - คนขาดการมีส่วนร่วม
 - กลุ่มอาชีพยังไม่มีความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มได้ดี
๒. จุดเด่น แหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ห้องสมุดประชาชนเฉลิมพระเกียรติตำบลริม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลริม แหล่งเรียนรู้การแปรรูปเนื้อสัตว์บ้านท่าคำ

ทุนทางสังคม

๑. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัณ หมอเป่า หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน การบริโภค
๒. ด้าน เศรษฐกิจ การแปรรูปอาหารสัตว์ การปลูกยาสูบ การค้าขาย
๓. ด้านสังคม กลุ่มแปรรูปอาหารสัตว์
๔. สิ่งแวดล้อม มีป่าชุมชน มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน
๕. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยตำบลริม
๖. วัฒนธรรมประเพณี การแข่งเรือ

ตำบลตาลชุม

สถานการณ์ทั่วไป

๑. ปัญหา

- สภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเกษตรขาดแคลนน้ำ มีพื้นที่ราบน้อย
- เกษตรกรปลูกพืชชนิดเดียวกันทำให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากทำให้ราคาตกต่ำ(ไม่มีตลาดรองรับ)
- ปัญหาเรื่องยาเสพติดกับเด็กและเยาวชน
- ปัญหาการมั่วสุมของเด็กและเยาวชน
- เกิดภาวะการฉกฉวยโอกาส
- คนวัยทำงานนิยมอพยพไปทำงานในเมืองใหญ่

๒. จุดเด่น มีป่าชุมชน เกือบทุกหมู่บ้าน พระธาตุฉิมพลี หนองหลวงและมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลตาลชุม

ทุนทางสังคม

๑. ด้าน ภูมิปัญญา เช่น หมอสงเคราะห์ หมอสมุนไพร หมอสู่วัฒน หมอเป่า อาจารย์วัด หมอทำพิธีต่าง ๆ ในชุมชน การบริโภค การทำน้ำปู
๒. ด้าน เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ ไร่ข้าวโพด ทำสวนผลไม้ จักสานไม้ไผ่ รับราชการ รับจ้าง
๓. ด้านสังคม กลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มหนุ่มสาว ๑๐ กลุ่ม กลุ่มยุวเกษตร กลุ่มแม่บ้าน ๑๔ กลุ่ม ช่วยกันเรื่องงานกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน อาสาป้องกันชาติ กลุ่มฌาปนกิจ ๑๔ กลุ่ม กลุ่มเกษตรกร ๕ กลุ่ม สภาเยาวชน สภาวัฒนธรรม กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มรทส. กลุ่มอปพร. กลุ่มออมทรัพย์ ๑๔ กลุ่ม ลูกเสือชาวบ้าน
๔. สิ่งแวดล้อม มีป่าชุมชน มีหนองหลวง มีแม่น้ำไหลผ่านคือ แม่น้ำน่าน แม่น้ำยาว แม่น้ำสาย
๕. สาธารณสุข มี สถานีอนามัยตำบลตาลชุม สถานีอนามัยบ้านสบสาย การทำงานกับชุมชนการออกตรวจคัดกรองสุขภาพของประชาชน เยี่ยมบ้าน ประชาสัมพันธ์เรื่องสุขภาพ อบรบให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ชุมชน
๖. วัฒนธรรมประเพณี การเลี้ยงผีเสื้อเมือง สรงน้ำพระธาตุฉิมพลี รดน้ำดำหัวพระภิกษุ สามเณรและผู้สูงอายุตำบลตาลชุม ตานสลากภัต(จัดทำทุกปีเวียนกันไปเป็นหมู่บ้านเป็นประเพณี)

นำเสนอกรอบการเสนองานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานต่อเนื่อง ได้เห็นปัญหา และจุดเด่นของพื้นที่แล้ว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องจึงได้ชี้ให้เห็นถึงกรอบการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นก่อนแล้วจึงถามถึงประเด็นการสืบเนื่องที่ทางพื้นที่สนใจทำงานวิจัยต่อ แต่ละพื้นที่สนใจดังนี้

- ตำบลผาตอ เรื่องการลดการใช้สารเคมี / ที่ดินทำกิน
- ตำบลผาทอง เรื่องสารเคมี
- ตำบลศรีภูมิ เรื่องผลผลิตตกต่ำ / ความรุนแรงของวัยรุ่น
- ตำบลยม การขยายผลการทำงานของโรงเรียนชานา
- ตำบลตาลชุม
- ตำบลจอมพระ เรื่องการใช้สารเคมี หนี้สิน วัยรุ่น
- ตำบลท่าวังผา
- ตำบลป่าคา เรื่องการจัดการขยะ
- ตำบลลิม เรื่องสุขภาวะของคนในตำบลลิม (ทำอะไรให้มีความสุข)
- ตำบลแสนทอง เรื่องการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะจาก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลลิม

- การทำงานวิจัยต้องมีใจรัก มีใจเชื่อมั่น มีใจศรัทธา สุดท้ายแล้วเกิดความสุขในชุมชน
- การทำงานวิจัยต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน (ไม่ใช่ให้ไปเก็บข้อมูลแต่ไม่รู้เอาไปทำอะไร)
- การทำงานวิจัยต้องใช้กระบวนการชุมชนเข้าไปจับ ชุมชนมีส่วนร่วม

สุดท้ายแล้วนะ

ในเวทีได้มีการสรุปกระบวนการจัดทำทั้งหมดและชี้แจงโดย คุณชัยวุฒิ วันควร ว่า สิ่งที่น่าจะไปจับเคลื่อนในพื้นที่ก็คือ การนำเอาประเด็นที่คุยกันในวันนี้ไปหาคนที่สนใจในการทำงานจริง ๆ มาเป็นนักวิจัยร่วมกันแก้ไขปัญหา แล้วประสานมาทางสาธารณสุข หรือทางพี่เลี้ยงงานวิจัยก็ได้ เพื่อจะได้ติดตามไปในพื้นที่ สำหรับวันนี้ก็เป็นการเปิดเวทีครั้งแรกของ สกว. สาธารณสุขอำเภอท่าวังผาก็ได้อำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่และหลาย ๆ อย่าง หวังเป็นอย่างยิ่งว่า อย่างน้อยพื้นที่ในอำเภอท่าวังผาจะมีโครงการที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวข้องกันกับสาธารณสุข เพื่อจะได้ร่วมกันสนับสนุนกับทาง สกว. ในโอกาสต่อไป สำหรับวันนี้คงต้องขอกราบของพระคุณทุกท่านที่มาร่วมเวที ครั้งต่อไปคงจะมีโอกาสได้ไปเจอกันในพื้นที่ และคงจะได้ไปรวมคน รวมงาน รวมประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไป

สรุปการจัดเวทีพัฒนาโครงการเด็กและเยาวชนตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา

จังหวัดน่าน

วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๑

ณ ศาลาประชาคมบ้านฮวก

นำเรื่อง

การจัดเวทีในครั้งนี้เป็นการต่อเนื่องจากเวทีในวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ ที่มีการจัดเวทีไปครั้งหนึ่งแล้วแต่ก็ยังไม่ได้ข้อสรุปว่า เยาวชนคิดว่าสิ่งที่ผู้ใหญ่คิดว่าเป็นปัญหาสำหรับเยาวชนแล้วใช่หรือไม่ และสิ่งที่เยาวชนอยากจะทำกับชุมชนจริง ๆ แล้วคืออะไร ถ้าวันนี้ได้สิ่งที่เยาวชนอยากจะทำแล้วก็จะได้นำไปสู่การเขียนโครงการวิจัยพร้อมแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำเสนอ สกว.ต่อไป กิจกรรมในวันนี้มีเยาวชนเข้าร่วม จำนวน ๔๐ คน จาก ๔ หมู่บ้าน คือ บ้านน้ำไคร้ บ้านฮวก บ้านสันติสุข และบ้านห้วยม่วง มีผู้ใหญ่บ้าน ครูโรงเรียนแสนทองวิทยาคม พี่เลี้ยงในพื้นที่จังหวัดน่าน และผู้ประสานงานสกว. วัตถุประสงค์ของการจัดงานในครั้งนี้ก็คือ เพื่อให้รู้จำนวนของเยาวชนตำบลแสนทอง เพื่อให้เยาวชนได้สะท้อนมุมมองต่อปัญหาสถานการณ์ของเยาวชนในพื้นที่ตำบลแสนทองและเพื่อให้เยาวชนได้แสดงสิ่งที่ต้องการจะทำกิจกรรมกับชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของเยาวชนในพื้นที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

กระบวนการกิจกรรมในเวที

กิจกรรมแรกเป็นการกล่าวถึงวัตถุประสงค์ในการจัดเวทีโดยผู้ใหญ่บ้านบ้านฮวก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และผู้ใหญ่บ้านได้พูดถึงสถานการณ์ในชุมชนคร่าว ๆ โดยฝากให้กับเยาวชนในพื้นที่ได้ให้ความร่วมมือกับผู้จัดกิจกรรมด้วย จากนั้นทางทีมได้ชวนให้เยาวชนได้รู้จักคุ้นเคยกันโดยใช้เกมบัตรประชาชน คือ

๑. แจกกระดาษให้กับเยาวชนคนละ ๑ แผ่น

๒. ให้เยาวชนแต่ละคนพับครึ่งกระดาษวาดกรอบสี่เหลี่ยมครึ่งใดครึ่งหนึ่ง แล้วจับคู่กับเพื่อนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน จากนั้นแลกกระดาษกับเพื่อน(ที่เป็นคู่) ให้วาดรูปหน้าของเพื่อน(ที่เป็นคู่)ลงในช่องสี่เหลี่ยม(วาดแต่โครงหน้าห้ามใส่ผม) ถามชื่อ - นามสกุลแล้วเขียนลงไปอีกครึ่งหนึ่งของกระดาษเสร็จแล้วส่งคืนให้เพื่อนไป
๓. ให้แต่ละคนไปหาเพื่อนที่ตัวเองอยากรู้จักแต่ไม่รู้จักคนเดิมทำเหมือนข้อ ๒ แล้ววาดทรงผมของเพื่อนลงไปแล้วถามอายุของเพื่อนเขียนลงไปต่อเสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้เพื่อนไป
๔. ให้แต่ละคนไปหาคู่เป็นเพื่อนอีกคน(ห้ามซ้ำคนเดิม) ทำเหมือนข้อ ๒ แล้ววาดตากับคิ้วของเพื่อนลงไปพร้อมกับถามว่า เรียนที่ไหน อยู่ชั้นอะไร เขียนลงไปเสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้กันและกันไป
๕. ให้แต่ละคนไปหาคู่เพื่อนอีกคน(ห้ามซ้ำคนเดิม) ทำเหมือนข้อ ๒ แล้ววาดจมูกพร้อมกับถามเพื่อนว่าชอบดมอะไร เขียนลงไปเสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้เพื่อนไป
๖. จับคู่ไม่ให้เป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกัน(ห้ามซ้ำคนเดิม)ทำเหมือนข้อ ๒ แล้ววาดปากของเพื่อนพร้อมกับถามว่าเพื่อนชอบกินอะไร แล้วเขียนลงไป เสร็จแล้วก็คืนกระดาษให้เพื่อนไป

เสร็จแล้วให้ทุกคนยืนกันเป็นวงกลมแล้วหันกระดาษที่มีรูปเราโชว์ให้เพื่อนดูด้วยว่าเหมือนตัวจริงหรือไม่ จากนั้นก็โชว์กระดาษพร้อมกับแนะนำตัวเอง (ชื่อเล่น เรียนอยู่ที่ไหนชั้นอะไร) พอแนะนำตัวกันเสร็จทุกคนแล้ว ได้ข้อสังเกตว่าเยาวชนที่เข้าร่วมเวทียังไม่ได้คุ้นเคยกันมากนัก และก็ยังนั่งกันเป็นหมู่บ้านเหมือนเดิม จึงได้ละลายพฤติกรรมเพิ่มโดยใช้เกม “ลมเพลมพัด” เพื่อให้ทุกคนได้สลับที่กันและคุ้นเคยกันมากกว่าเดิม จากนั้นก็ให้เยาวชนดูหนังเรื่อง “แผนที่คนดี” เป็นการทำกิจกรรมของเยาวชนที่มีการไปสืบค้นคนดีในความคิดของตัวเองและเป็นคนดีในเรื่องอะไร

จากนั้นได้สรุปบทเรียนจากการดูหนังถามเยาวชนว่าคิดว่าแผนที่คนดีในความคิดของตัวเองเข้าใจว่าอะไร น้องแนน ตอบว่า “แผนที่คนดีคือ พื้นที่ที่มีคนดีอาศัยอยู่” น้องก๊วย ตอบว่า “แผนที่คนดี คือ แผนที่คนดีมีอยู่” น้องก๊ีบตอบว่า “คนที่ทำความดี” น้องพงษ์ตอบว่า “หนทางแห่งความดี” น้องรอนตอบว่า “คนดีที่อยู่ในสังคม” บางคนก็ตอบว่า การใช้ชีวิตของคนดี แผนที่

คนดีคือ คนดีมีน้ำใจ แผนที่ดีคนดี คือ คนช่วยเหลือไม่ได้ การใช้ชีวิตของคนดีเป็นกลุ่ม แผนฝ่ายจิตชูความดี แผนที่คนดีช่วยเหลือแบ่งปันกัน การนำเสนอคนดี การทำความดีของคนในสังคม ทางที่คนดีเดินได้ วิถีชีวิตของคนดีที่มีคนช่วยเหลือกัน คนดีต้องมีอยู่ในประเทศ” คุณณัฐกานต์ สรุปว่า คำว่า แผนที่ดีคนดี แบ่งได้เป็น ๒ คำ คือคำว่า แผนที่ดี ก็เหมือนแผนที่ทั่วไป เช่น แผนที่ของชุมชนอะไรอยู่ที่ไหน อีกคำคือ คำว่า คนดี ก็คือคนที่ คิดดี ทำดี ทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม จากนั้นได้ถามเยาวชนต่อว่า คนดีที่มีอยู่ในชุมชนในความคิดของเราเป็นใครอย่างไร ? บางคนตอบว่า เป็นผู้นำหมู่บ้าน ตำบล เป็นคนที่เสียสละ เป็นคนที่ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับหมู่บ้าน เป็นคนที่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีน้ำใจ ฉะนั้นให้เยาวชนลองนึกว่าถ้าแผนที่ในหมู่บ้านของเราในแผนที่นั้นคิดว่าบ้านของคนดีอยู่ตรงไหนบ้าง เขาเรียกว่าแผนที่คนดี ที่เอาคนดีที่มีอยู่ในชุมชนมาเชิดชูมาเผยแพร่ให้กับคนในชุมชนได้ทราบ เพราะบางครั้งเราอาจจะละเลยไปบ้างในการให้ความสำคัญ แต่ถ้าเราให้ความสำคัญกับเขาเหล่านั้นแล้ว ก็จะเป็นกำลังใจให้เขาได้ทำดีต่อไป และคนรุ่นหลังก็จะได้ปฏิบัติตามต่อไป

หลังจากที่ได้ฟังเรื่องแผนที่คนดีและได้เข้าใจกันไปบ้างแล้ว จึงได้ทดลองให้เยาวชนได้ลองแบ่งกลุ่มเป็นหมู่บ้าน คือ บ้านน้ำใครมีคนมากให้แบ่งเป็น ๒ กลุ่มเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดให้มากที่สุด บ้านสวกมีคนมากเหมือนกันก็ได้แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม บ้านห้วยม่วง มีคนน้อย ผู้ใหญ่บ้านจึงได้เข้ามาช่วยดูให้ด้วย และบ้านสันติสุข แล้ววาดแผนที่หมู่บ้านของตัวเอง พร้อมกับบอกจุดสำคัญในหมู่บ้านและบอกว่าคนดีที่คิดไว้ในหมู่บ้านอยู่ที่ไหน เขาดีในเรื่องอะไรบ้าง แล้วส่งตัวแทนมานำเสนอ มีดังนี้

บ้านสันติสุข

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
๑. ลุงทอง	เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๒. ลุงผัด	เป็นอดีตผู้ใหญ่บ้าน
๓. ผู้ใหญ่บ้าน(ลุงเดช)	มีความสามารถหลายด้าน เป็นช่างซ่อม พืช กล้วย
๔. พ่อหนานบุญ	สมาชิกอบต.หมู่บ้าน
๕. พ่อผาย	สมาชิกอบต.หมู่บ้าน
๖. พ่ออู้อยู่เลื่อน	หมอเป่า และมีความรู้เรื่องการจักสาน
๗. พ่ออู้อยู่หนานกุ	หมอสู่วัณและเก่งเรื่องจักสาน
๘. ลุงหนานอิน	หมอสู่วัณ เรียกว่าวัณ
๙. อู้อยู่แสง	มีความสามารถด้านการจักสาน
๑๐. อู้อยู่วัน	หมอเป่ามีความสามารถด้านการสานส้ม

๑๑. อู๋ยมัน	ช่างจ้อยประจำหมู่บ้าน
๑๒. นางสาวกร	เป็นประธานแม่บ้าน
ของดีในชุมชน	
๑๓. น้ำตกสันติสุข	เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังพา
๑๔. โรงเห็ด	เป็นสินค้าของหมู่บ้านสันติสุข
๑๕. โรงเพาะหน่อไม้(บ้านนางสาย)	โรงเพาะหน่อไม้
๑๖. วัดสันติสุข	เป็นสถานที่เคารพของหมู่บ้าน
๑๗. ที่เก็บเรือแข่ง(นางสาวจำปี)	เป็นเรือแข่งประจำหมู่บ้าน ได้รับรางวัลแชมป์ ๑๒ ฝาย
๑๘. ห้วยเจ้าบ้าน(ศาลเจ้า)	เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน
๑๙. ป่าชุมชน	มีกฎกติกาห้ามตัดไม้ ถ้าใครฝ่าฝืนจะโดนปรับ

บ้านห้วยม่วง

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
๑. พ่อมันผู้ใหญบ้านห้วยม่วง	เป็นช่างขอ (ครูภูมิปัญญา) หมอเมื่อ(ข้าวเจ้า)
๒. อาจารย์วัด(หมอสู่วัณ) อู๋ยตัน	เป็นคนที่น่าในเรื่องสวดในวันศีล หมอสู่วัณ
๓. สล่าตา	ช่างสร้างบ้าน
๔. พ่ออู๋ยุ่ม	ช่างจักสาน (ข้อง แอบข้าว)
๕. พ่ออู๋ยสุข	ช่างจักสาน สล่า ช่างขอ
๖. อบต.บุญมี	เป็นผู้นำของหมู่บ้านสามารถบริหารจัดการหมู่บ้านได้
๗. พ่อนวน	เป็นหมอเมือง (เป่า ห่า) ช่างตัดผม
๘. คุณเอก	ประสบความสำเร็จด้านการศึกษาปริญญาโท
๙. พ่อบุญ	จักสาน (ไม้กวาด)
๑๐. แม่พิน	เป็นประธานแม่บ้านผู้นำทำกับข้าวในหมู่บ้านเวลามีงาน
๑๑. หมอต่อม	จบหมอจากมหาวิทยาลัยมหิดล(ทำงานชะเชิงเทรา)
๑๒. คุณทัศน	เก่งด้านการกีฬา(เป็นคนสอนน้อง ๆ ในหมู่บ้าน)
๑๓. พ่อสวัสดิ์	เป็นผู้ใหญ่บ้าน
๑๔. พ่ออู๋ยเกียน จินะไชย	เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกในหมู่บ้าน
ของดีในชุมชน	
๑๕. ดงเจ้าพ่อหลวงวาว	เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน
๑๖. เรือแข่งธิดาตะเคียนทอง	เรือแข่งของบ้านห้วยม่วง

บ้านฮวก

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
๑. อบต.สมพงษ์	เป็นผู้นำของหมู่บ้าน
๒. นางกรทิพย์ คำยันต์	เป็นประธานแม่บ้านเวลามีงานก็จะเป็นผู้นำได้ดี
๓. พ่อหมื่น บัวอิน	เป็นหมอเมือง (เวลาเจ็บป่วยก็ไปหาได้)
๔. พ่อสมศักดิ์ หลวงยศ	เป็นผู้ใหญ่บ้าน(ผู้นำหมู่บ้าน)
๕. พ่อเลิศ วงสวัสดิ์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๖. พ่อบุญชุม ธรรมศิริ	ศิลปินในหมู่บ้าน
๗. พ่อเหมย ธรรมศิริ	หมอสู่วัณ และเก่งด้านการจักสาน
๘. พ่อหย่วน ธรรมศิริ	ผู้ช่วยสารวัตร
๙. แม่บัวหวัน ธรรมศิริ	หมอเมือง
๑๐. พ่อแสน ธรรมศิริ	หมอสู่วัณ
๑๑. พ่อสม แหวนหลวง	เก่งเรื่องการจักสาน
๑๒. พ่อปิ่นทอง ธรรมศิริ	เป็นหมอสุนไพรในหมู่บ้าน
๑๓. พ่อบุญตัน ธรรมศิริ	ประธานผู้สูงอายุ
๑๔. พ่อตา ธรรมศิริ	หมอสู่วัณ
๑๕. พ่อบุญยวง ธรรมศิริ	ช่างขอ และเป็นศิลปินพื้นบ้าน
๑๖. พ่อเชิด ศรีใจวงศ์	อดีตผู้ใหญ่บ้าน และเป็นสมาชิกอบต.หมู่บ้าน
๑๗. พ่อสมบัติ แหวนหลวง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
๑๘. พ่อประเสริฐ แหวนหลวง	อดีตผู้ใหญ่บ้าน
๑๙. พ่อบุญ อาสา	สารวัตรกำนัน
๒๐. ประธานเยาวชน	ประธานเยาวชน
๒๑. พ่อจันแสง แหวนหลวง	อาจารย์วัด เก่งเรื่องการจักสาน
๒๒. พ่อบุญลือ แหวนหลวง	ผู้อาวุโสในหมู่บ้านเก่งด้านการจักสาน
๒๓. พ่อสะอาด แหวนหลวง	ช่างไม้
๒๔. พ่อถนอม แหวนหลวง	เจ้าข้าวเจ้า(หมอเมือ)
๒๕. พ่อประดิษฐ์ หลวงยศ	ผู้นำด้านการเกษตรกรรม

๒๖. พ่อโต้น น้อยเอ๋ย	อพปร.รักษาหมู่บ้าน
๒๗. พ่อทิพย์ เนตรขวัญ	หมอพื้นบ้าน
ของดีในชุมชน	
๒๘. ศาลเจ้าพ่อหลวงวาว	เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน
๒๙. ป่าชุมชน	มีกฎกติกาของหมู่บ้าน
๓๐. เรือแข่งของหมู่บ้าน	

บ้านน้ำไคร้

ชื่อ	ความดีด้าน
คนดีในหมู่บ้าน	
๑. พ่อล้วน	มีความสามารถเรื่องการสานแห
๒. แม่ศรีลย์ เรียบร้อย	ประธานแม่บ้าน
๓. พ่อหมั่น	เป็นสล่าดีเหล็ก สล่าสร้างบ้าน
๔. พ่อศรีลย์	ช่างขอ ช่างจักสาน
๕. พ่ออิด ธรรมศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน
๖. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	เป็นช่างเย็บผ้า
๗. พ่อตา เชื้อนทะ	เป็นผู้นำในการทำพิธีทางศาสนา(อาจารย์วัด)
๘. พ่อบุญช่วย	ประธานรักษาความปลอดภัยของหมู่บ้านน้ำไคร้
๙. พ่อศรี ธรรมศิริ	เป็นช่างจักสาน หมอเมือง
๑๐. พ่อจำเนียร ธรรมศิริ	เป็นช่างตัดผม ประธานกลุ่มสวนเรียนรู้ เป็นพิธีกรหมู่บ้าน
ของดีในชุมชน	
๑๑. ศูนย์ อสม.	หอกระจายเสียงของชุมชน
๑๒. แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา	
๑๓. วัดป่าบ้านน้ำไคร้	
๑๔. สวนเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง	

สรุปกิจกรรมโดย คุณพรทวี

สิ่งที่ได้ร่วมกันวาดและร่วมกันคิดว่ามีของดีในหมู่บ้านเราอะไรบ้าง สิ่งที่ได้จะมีอยู่มาก แต่ส่วนมากคนดีที่มีอยู่ในบ้านเราก็จะเป็นหมอพื้นบ้าน หมอสมุนไพร และมีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยากให้เยาวชนได้กลับไปทบทวน และเข้าไปเรียนรู้กับผู้รู้ในชุมชนบ้างว่า สิ่งที่ดีและมีอยู่ในชุมชนของเราจะนำมาเป็นประโยชน์ ต่อการเรียนรู้ของเรา และการที่เราจะนำมาทำ

ต่อให้เป็นเรื่องดี ๆ ในชุมชนต่อไปได้อย่างไร ซึ่งในภาคบ่ายจะได้พูดคุยกันต่อว่า เมื่อเราพูดถึงเรื่องของดีกันแล้ว สถานการณ์ปัญหาในชุมชนมีอะไรบ้าง และเราจะนำของดีที่เราถืออยู่ไปช่วยแก้ไข ปัญหาในชุมชนของเราได้อย่างไรบ้าง

ภาคบ่าย

เป็นกิจกรรมแบบสบาย ๆ ไม่เครียดให้เยาวชนเกิดการคิดและได้ขยับตัวเองอยู่ตลอดเวลา
กิจกรรมแรก ก็คือ

กิจกรรม AIC เป็นการค้นหาภาพ จาก อดีต ปัจจุบัน อนาคต โดยแบ่งเยาวชนออกเป็น ๓ กลุ่ม ให้ทำกิจกรรมดังนี้

๑. กลุ่มที่หนึ่ง ให้คิดว่าเมื่อ ๑๐ ปีที่แล้วหมู่บ้านของเรามีสภาพเป็นอย่างไร และมีของดีอะไรบ้าง
๒. กลุ่มที่สอง ให้คิดว่าปัจจุบันนี้หมู่บ้านของเราเป็นอย่างไร มีของดีอะไร
๓. กลุ่มที่สาม ให้คิดว่าอนาคตอยากให้หมู่บ้านของเราเป็นอย่างไร

จากนั้นให้แต่ละกลุ่มเวียนกันไปคิด เช่น กลุ่มหนึ่ง เมื่อคิดอดีตเสร็จแล้วก็ให้เวียนไปที่กลุ่ม ๒ เพื่อที่จะไปเติมเต็มสถานการณ์ในปัจจุบันจากกลุ่ม ๒ กลุ่มที่สอง ก็เวียนไปคิดอนาคตเพิ่มเติมจากกลุ่ม ๓ กลุ่มที่สามก็เวียนไปคิดถึงอดีตจากกลุ่มที่หนึ่ง เวียนกันไปจนคิดหมดทุกกลุ่มแล้วก็ให้แต่ละกลุ่มได้วาดภาพของกลุ่มตัวเองจาก สิ่งที่เขียนลงไปในกระดาษให้ออกมาเป็นภาพวาด แล้วนำเสนอ ดังนี้

กลุ่ม ๑ ภาพอดีตเป็นอย่างไร

๕. ไม่มีเครื่องบิน
๑๐. ไม่มีรถยนต์
๑๑. ไม่มีมลพิษ
๑๒. น้ำไม่ท่วม
๑๓. ไม่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย
๑๔. ยากจน
๑๕. ปลุกข้าวกินเอง
๑๖. ใช้ควายไถนา
๑๗. ได้รับการศึกษาไม่ทั่วถึง
๑๘. ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์
๑๙. ข้าวดำกิน
๒๐. ใช้กระต่ายขูดมะพร้าว
๒๑. ใช้วัสดุเหลือใช้ทำเป็นของเล่นสำหรับเด็ก
๒๒. ยาเสพติดแพร่ระบาด
๒๓. ปลุกพืชเสพติดแฝงกับพืชเศรษฐกิจ

๑. มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์
๒. ใช้ถนนลูกรัง
๓. สัตว์ป่ามีมากมาย
๔. มีประชากรน้อย
๕. ใช้สะพานไม้
๖. ไม่มีน้ำประปา
๗. มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ
๘. ไม่มีไฟฟ้าทั่วถึง

กลุ่ม ๒ ภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร

๑. สิ่งแวดล้อมถูกทำลาย
๒. เศรษฐกิจตกต่ำสินค้ามีราคาแพง
๓. เกิดภาวะโลกร้อน
๔. เทคโนโลยีทันสมัย
๕. ใช้ถนนคอนกรีต
๖. ป่าไม้ถูกทำลาย
๗. มีประชากรเพิ่มขึ้น
๘. เกิดภัยธรรมชาติ
๙. สัตว์ป่าลดลง
๑๐. มีสถานบันเทิงเพิ่มขึ้น
๑๑. มีรถยนต์เพิ่มขึ้น

๑๒. มีมลพิษเยอะ
๑๓. มีน้ำท่วม
๑๔. ดินพังทลาย
๑๕. มีการเสพติดสิ่งเสพติดมากขึ้น
๑๖. มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
๑๗. หมู่บ้านเข้มแข็ง สามัคคี
๑๘. ป่าไม้ลดจำนวนลง
๑๙. มีไฟฟ้าใช้
๒๐. ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์

กลุ่ม ๓ ภาพอนาคตเป็นอย่างไร

๑. อยากให้มีรถโดยสารประจำทาง
๒. อยากให้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
๓. อยากมีคอมพิวเตอร์ในหมู่บ้าน
๔. อยากให้หมู่บ้านมีสนามกีฬาโรงใหญ่
๕. อยากให้หมู่บ้านปลอดจากสิ่งเสพติด
๖. อยากให้หมู่บ้านมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี
สุขสบาย

๗. อยากให้หมู่บ้านมีอ่างเก็บน้ำเพื่อการเกษตร

๘. อยากให้หมู่บ้านมีโรงเรียนถึงระดับ ม. ๖
๙. อยากให้หมู่บ้านมีสถานที่ผลิตสินค้า OTOP

จากนั้นเมื่อได้นำเสนอเสร็จแล้ว ก็ให้เยาวชนทุกคนได้เขียนสิ่งที่ของตัวเองอยากจะทำเพื่อชุมชน ว่าในฐานะที่เราเป็นคนในชุมชนคนหนึ่งเราสามารถทำอะไรให้กับชุมชนได้บ้าง และสิ่งนั้นเราสามารถทำได้จริง ๆ แล้วนำสิ่งที่ของตัวเองเขียนไปซ่อนอย่าให้ใครรู้ว่าเราซ่อนไว้ที่ไหน เมื่อซ่อนเสร็จแล้วก็แบ่งเยาวชนออกเป็น ๒ กลุ่ม ทำเป็นวงกลมให้ทุกคนหันหลังเข้าในวงกลม เอาแขนคล้องกันไขว่หลังแล้วให้ไปตามหาสิ่งที่ตัวเองอยากจะทำกับชุมชนของใครของมันด้วยกันห้ามให้มือหลุดออกจากกัน กิจกรรมนี้อยากให้เยาวชนรู้ว่าการตามหาสิ่ง ๆ หนึ่งนั้นมายากแค่ไหน แต่ถ้าเราช่วยกันแล้วเราก็จะหาเจอและก็จะทำมันสำเร็จได้ เมื่อหาของทุกคนเจอแล้ว ก็ให้มานั่งเป็นวงกลม เล่าถึงสิ่งที่ของตัวเองอยากจะทำกับชุมชนให้กับเพื่อน ๆ ได้ฟังร่วมกัน พอสรุปได้ดังนี้

ทางด้านสังคม

๑. สามัคคีกัน
๒. รักชาติธรรม
๓. ช่วยกันประหยัดพลังงาน
๔. เป็นคนดี
๕. มีน้ำใจ แบ่งปัน
๖. นำความรู้มาพัฒนา เช่น เศรษฐกิจพอเพียง ใช้เทคโนโลยีที่ดี
๗. ตั้งใจเรียน
๘. ให้ความรู้

ทางด้านสารสนเทศ

๑. ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารสนเทศ เช่น เหล้า บุหรี่ ยาบ้า ฟีน
๒. งดบุหรี่/สุรา
๓. รณรงค์ในชุมชน เรื่องสารสนเทศ เช่น เขียนป้าย ให้ความรู้ การออกกำลังกาย

ทางด้านสิ่งแวดล้อม

๑. ช่วยกันรักษา
๒. ร่วมมือกันดูแล
๓. ลดมลพิษ
๔. ทำการเกษตรไม่ใช้สารเคมี
๕. แม่น้ำ มีการรักษาดินน้ำ

ทางด้านป่า

๑. ปลุกต้นไม้ กกล้วยไม้
๒. ช่วยกันรักษาป่า ไม่ตัดต้นไม้
๓. ช่วยกันรักษาสัตว์ป่า

เมื่อได้สิ่งที่เยาวชนอยากทำกับชุมชนแล้ว คุณพรทวีได้สรุปและถามเยาวชนว่าสิ่งไหนที่เคยทำมาแล้ว และสิ่งไหนที่เป็นการทำด้วยตัวเองได้เช่นทางด้านสังคม เราสามารถทำได้ด้วยตัวเอง และเราก็ปฏิบัติอยู่แล้วแต่สิ่งที่เราสามารถที่จะทำร่วมกันได้และไม่เกินกำลังของเราควรจะเป็นอะไรมากที่สุด เยาวชนก็ได้ให้คะแนนกับการดูแลรักษาป่า มากที่สุด

จากนั้นก็ได้นำให้เยาวชนได้อาสาเข้ามาช่วยกันในการคิดกิจกรรมและเป็นแกนนำในการทำกิจกรรม และนัดหมายแกนนำ มาคิดกิจกรรมกันต่อในวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๑ ดังนี้

คณะทำงานเยาวชนตำบลแสนทอง

๑. นายสมศักดิ์ ยะแสง
๒. นายฉัฐพล
๓. นางสาวกุลจิรา
๔. นางสาวนิสมา
๕. นางสาวพัชรินทร์
๖. นางสาวกิ่งกาน

๗. นางสาวสุทธิดา
๘. นางสาวกาญจน์
๙. นางสาวเจนจิรา
๑๐. นางสาวกัลยา
๑๑. นางสาวอรอนงค์
๑๒. นางสาวนุจรี บัวอิน
๑๓. นางสาวกนกพร บัวอิน
๑๔. นายบริพัตร ธรรมศิริ
๑๕. นางสาวเพ็ญนภา
๑๖. นายนิติกร
๑๗. นายกิตติพล
๑๘. นายณัฐพล

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ นางสาวสุทธิดา ตะวิไชย

ที่อยู่ ๑๖๑ หมู่ ๑๓ ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

เกิดวันที่ ๒๑ เดือน มีนาคม ๒๕๒๓

ประวัติการศึกษา

๑. ระดับประถมศึกษา จบจากโรงเรียนบ้านปาง
๒. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จบจากโรงเรียนสารธรรมวิทยาคาร
๓. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จบจากโรงเรียนท่าวังผาพิทยาคม
๔. ระดับประกาศนียบัตรชั้นสูง(ปวส.) จากวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดลำปาง สาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอก การบัญชี
๕. ระดับปริญญาตรี จากสถาบันราชภัฏลำปาง วุฒิการศึกษาที่ได้รับ ศิลปะศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอก การพัฒนาชุมชน

ประวัติการทำงาน

๑. ปี ๒๕๔๖ – ๒๕๔๘ เจ้าหน้าที่โครงการวิจัยแนวทางการพัฒนาเครือข่าย กลุ่ม/องค์กรประชาชนในพื้นที่จังหวัดลำพูน
๒. ปี ๒๕๔๘ – ๒๕๕๑ เจ้าหน้าที่โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำพูนสถาบันวิจัยหรือศูนย์ จังหวัดลำพูน